

รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการย่อยที่ 4
องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว
ในจังหวัดลำปาง
(Body of Knowledge on Folktales to Build up Identity of
Tourist Attractions in Lampang Province)

โดย

ดร.สุจิตรา หาผล และคณะ

14 กันยายน 2556

รายงานฉบับสมบูรณ์

องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว
ในจังหวัดลำปาง

Body of Knowledge on Folktales to Build up Identity of
Tourist Attractions in Lampang Province

คณะผู้วิจัย

ดร.สุจิตรา หาผล

ดร.พรธาดา สุวัธนวนิช

พัชรีภรณ์ หรพร้อม

สังกัด

มหาวิทยาลัยเนชั่น

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยเนชั่น

ชุดโครงการ การจัดการการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา
ที่ยั่งยืนของอัตลักษณ์ชุมชนลำปาง

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัยสกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี โดยได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากสำนักงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการอนุมัติทุนวิจัยแผนงาน “การจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอัตลักษณ์ชุมชนลำปาง” โดยโครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยย่อยที่ 4 ในชุดแผนงานวิจัยดังกล่าว

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์อินทร์ รักอริยะธรรม อธิการบดีมหาวิทยาลัยเนชั่น เป็นอย่างสูงที่ทำให้การสนับสนุนและอนุญาตให้คณะผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการปฏิบัติงานบางส่วน ดำเนินการวิจัย ขอขอบพระคุณอาจารย์เบญจวรรณ นันทชัย คณบดีคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเนชั่น จังหวัดลำปาง ดร.เพ็ญสุภา สุขคตะใจอินทร์ อดีตผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หริภุญไชย จังหวัดลำพูน อาจารย์มงคล ภูณีก คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภาวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง อาจารย์ไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม คุณสายฝน นาถพรายพันธ์ วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ดร.สกล ไหมสาสน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนประชาธรรมคุณและประธานวัฒนธรรมอำเภอเงา อาจารย์วัลลภ นนทมาลย์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ คุณอดุลย์ กันธิดา นายกเทศบาลตำบลลำปางหลวง คุณสถาพร รัตมีเวียงชัย ประธานวัฒนธรรมอำเภอเถิน คุณนรชัย วรานันตกุล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม คุณอชฎาพร เกร่งครัด รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม ประชาญ์ท้องถิ่นในพื้นที่ของแต่ละอำเภอ และท่านอื่นๆที่คณะผู้วิจัยมีได้กล่าวนาม ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์เกี่ยวกับตำนาน เรื่องเล่าชุมชนของ 13 อำเภอ ในจังหวัดลำปาง คุณประโยชน์อันเกิดจากการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบกลับคืนสู่ทุกท่านที่ได้มีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนในการทำงานวิจัยครั้งนี้ ให้ประสบความสำเร็จด้วยดี

สุจิตรา หาผล
พรธาดา สุวัธนวิช
พัชรินทร์ หรพร้อม
กันยายน 2556

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ความสำคัญ / ความเป็นมา

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีศักยภาพในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น แต่พื้นที่ในแต่ละท้องถิ่นของจังหวัดยังต้องการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ให้ความโดดเด่นเป็นจุดสนใจดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาเยี่ยมชม หากมีเรื่องราวซึ่งเป็นที่มาของสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นๆ โดยเฉพาะเรื่องเล่าที่มาจาก ตำนาน นิทาน ความเชื่อ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ จะยิ่งเป็นจุดเด่นสร้างความประทับใจ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนของจังหวัดกำลังตื่นตัวกับการเติบโตทางเศรษฐกิจจากการพัฒนาเส้นทาง R3a เป็นเส้นทางสำคัญที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ได้แก่ ประเทศจีน ไทย ลาว เวียดนาม เป็นเส้นทางเศรษฐกิจที่จะก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จากนโยบายของจังหวัดที่ต้องการให้ลำปางกลายเป็นศูนย์กลางการขนถ่ายสินค้าและบริการ (Logistic Hub) จึงต้องมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อเอื้อต่อการสร้างจุดเด่นแก่แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ให้จังหวัดเป็นศูนย์รวมเศรษฐกิจการค้า การท่องเที่ยวอย่างครบวงจร จากนโยบายการผลักดันการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัด จึงเป็นที่มาของโครงการวิจัยที่จะนำเรื่องราวจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ของจังหวัดลำปางมารวบรวมเป็นองค์ความรู้เพื่อสร้างความโดดเด่นและเกิดเป็นจุดสนใจแก่ผู้ที่เดินทางผ่านจังหวัดลำปางบนเส้นทางเศรษฐกิจ R3a จะเป็นการสร้างอาชีพก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

คำถามงานวิจัย

อัตลักษณ์ใดของเรื่องเล่าชุมชนที่จะสามารถสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์ของโครงการ

- ค้นหา ร่องรอยจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ใน 13 อำเภอ ที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ มารวบรวมทำเป็นองค์ความรู้
- สร้างจุดเด่นขององค์ความรู้เรื่องเล่าอัตลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อให้สร้างจุดสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผู้นำ/ผู้แทนชุมชน สัมภาษณ์ผู้นำ

ด้านการจัดการท่องเที่ยว สัมภาษณ์ผู้แทนชุมชน วิชาภักษ์ยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง 2) ผู้นำทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง คือ ผู้นำของหน่วยงานราชการในจังหวัดลำปาง และผู้นำในองค์กรเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง 3) ผู้นำของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชน เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ได้แก่ เจ้าของ/ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร การขนส่ง ผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึก ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก 4) ประชาชนจังหวัดลำปาง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 400 คน จากจังหวัดลำปางและเชียงใหม่ วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ให้ได้นักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน และแบ่งเป็นสัดส่วน (Proportion Sampling) จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ 2) ผู้นำทางการท่องเที่ยว วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างเจาะจง (Specific Sampling) ในกลุ่มผู้นำทางการท่องเที่ยวที่เป็นภาคีเครือข่ายเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน 3) ผู้นำของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชน เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 210 คน 4) ประชาชนจังหวัดลำปาง ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากการตอบรับเข้าร่วมการรับฟัง และแสดงความคิดเห็นต่อผลการวิจัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำปางซึ่งมีทั้งหมด 13 อำเภอ เฉลี่ยอำเภอละ 125 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนรวม 1,625 คน 5) ผู้แทนจากพื้นที่ 13 อำเภอ ที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านมาให้สัมภาษณ์ อำเภอละ 5 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ครู พระภิกษุ ปราชญ์ชาวบ้านเรื่องเล่าของแหล่งท่องเที่ยว 4 เรื่องของจังหวัดลำปาง 6) ผู้แทนชุมชนจาก 4 อำเภอ ที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มประชากร 5 กลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ (2) กลุ่มนักวิชาการ (3) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น (4) กลุ่มผู้นำเยาวชน (5) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งสิ้น 30 คน ในเวทีประชาคม เพื่อวิพากษ์ยืนยันความถูกต้องของสาระเรื่องเล่า 4 เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง ซึ่งจะกำหนดอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ความเชื่อ มรดกทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นถิ่น สร้างจุดเด่นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายใน 4 อำเภอ จำนวนรวม 120 คน การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ การศึกษาเรื่องเล่า และทำการเรียบเรียงโดยทฤษฎีคติชนวิทยา เพื่อการอธิบายความสอดคล้องกับบริบทและจิตวิญญาณของชุมชนในเรื่องเล่า การค้นหาความเป็นตัวตนของจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นเมืองแห่งการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา ที่มีอัตลักษณ์จากเค้าโครงของตำนานเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเมือง สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และตราสัญลักษณ์ของจังหวัด การกำหนดอัตลักษณ์จังหวัดลำปาง สร้างความโดดเด่นของเมืองโดยนำตำนานเรื่องเล่ามาร้อยเรียงผสมผสานให้เข้ากับยุคสมัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสัมภาษณ์ผู้นำด้านการจัดการท่องเที่ยว จำนวน 20 คน ดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 2) แบบสอบถามการสำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 400 คน ดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 3) แบบสอบถามการสำรวจความคิดเห็นผู้นำ/ผู้แทนชุมชน จำนวน 200 คน เพื่อคัดเลือกเรื่องเล่าที่ถูกต้อง 4 เรื่อง ดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 4) การสัมภาษณ์ผู้แทนชุมชนและขอข้อมูลตำนานเรื่องเล่าที่มีอยู่เดิมใน 13 อำเภอ 5) แบบสอบถามการสำรวจความคิดเห็นในเวทีประชาคมเพื่อวิพากษ์ยืนยันความถูกต้องของสาระเรื่องเล่า 4 เรื่อง แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ดังต่อไปนี้ 1) ร่วมสัมภาษณ์ผู้นำทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 20 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกผู้นำจำนวน 2 คนจากรายชื่อที่ได้คัดเลือกไว้จากโครงการวิจัยย่อยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่าของจังหวัดลำปาง นัดสัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อค้นหาตำแหน่งทางการท่องเที่ยว จุดเด่น จุดด้อย และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ที่มีอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ คุณมงคล ถูกนิก กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภาวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง วันที่ 22 กรกฎาคม 2555 และ คุณไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น นักเขียนอิสระด้านการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ลำปาง และอาจารย์ประจำ สาขาวิชา วัฒนธรรมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพฯ วันที่ 27 กรกฎาคม 2555 2) ลงพื้นที่ร่วมสำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยวจำนวน 404 คน ดำเนินร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดลำปาง และเชียงใหม่ โดยนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และนักศึกษาช่วยงาน ระหว่างวันที่ 5 สิงหาคม - 5 กันยายน 2556 3) ร่วมการจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ผู้นำสถานศึกษา และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 210 คน จากพื้นที่ 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง ในวันที่ 14 กันยายน 2555 เรื่อง “อัตลักษณ์ชุมชนกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง” และจากการประชุมสัมมนากลุ่มย่อย ได้จัดแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3a ได้ 4 กลุ่มพื้นที่ เพื่อค้นหาสาระเรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรองจำนวน 4 เรื่องซึ่งได้รับความเห็นชอบร่วมกัน และเป็นเรื่องเล่าบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ที่สามารถสร้างคุณค่าส่งเสริมอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยว ได้แก่

พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วย อำเภอห้างฉัตร เกาะคา แม่ทะ

พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพ ประกอบด้วย อำเภอสบปราบ เกิน เสริมงามและแม่พริก

พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ

พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอเมือง แม่เมาะ และงาว

4) ติดต่อผู้นำชุมชน 13 อำเภอ เก็บข้อมูลตำนานเรื่องเล่าของ 13 อำเภอ ระหว่างวันที่ 24 ตุลาคม 2555 - 2 กุมภาพันธ์ 2556 5) ติดต่อผู้นำชุมชนใน 4 อำเภอที่มีเรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรองคัดเลือกตัวแทนจากชุมชน 30 คนเพื่อวิพากษ์ยืนยันความถูกต้องในเนื้อหาในเวทีประชาคม ระหว่างวันที่ 10 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม 2556 6) เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนจังหวัดลำปาง ในการ

แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของชุมชนบนเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จากการประชุมนำเสนอประชาชนในแต่ละอำเภอ จำนวนรวม 13 อำเภอ ระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม – 3 กันยายน 2556

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ แยกเป็น 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และการจัดเวทีประชาคม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอเป็นคำบรรยาย 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ จำนวน และร้อยละ นำเสนอเป็นคำบรรยายประกอบตาราง

ผลการศึกษา

จากข้อค้นพบโครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่องการสำรวจข้อมูลความคิดเห็น และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง จากผลจากการสัมภาษณ์ผู้นำด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการร่วมพัฒนาจังหวัดให้กลับกลายเป็นศูนย์กลางของอารยธรรมล้านนาแต่โบราณนั้น ทีมผู้วิจัยได้ร่วมสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ด้านตำนานเรื่องเล่าชุมชน และประวัติศาสตร์พื้นบ้าน 2 ท่าน จากข้อมูลที่ได้รับสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญดังนี้ คือ 1) นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมและที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ แสดงความคิดเห็นว่าจังหวัดลำปางมีอัตลักษณ์ชุมชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น อัตลักษณ์เชิงภูมิธรรมชาติ ภูมิเมือง ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ศิลปะ ความเชื่อ ตำนานและการละเล่นดนตรี โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถาปัตยกรรม ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและสิ่งประดิษฐ์ วิถีความเป็นอยู่ มีภูมิธรรมที่ยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ยึดเหนี่ยวพุทธศาสนา ซึ่งมีเรื่องราวที่ยังผูกพันกับพุทธตำนาน ในเรื่องความเชื่อและทัศนคติต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีความประทับใจในเรื่องของวัดวาอารามและสถาปัตยกรรมเก่าที่มีอยู่ในตัวเมืองลำปางมากที่สุด รองลงมา คือ ความชื่นชอบกับอาหารพื้นเมือง รถม้า และความมีมิตรไมตรีของคน ขณะเดียวกันก็มีความประทับใจในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มักจะสนใจเกี่ยวกับการชิมอาหารพื้นเมือง ได้เยี่ยมชมสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัด มีโบราณสถานที่สวยงามเก่าแก่เหมาะแก่การทำบุญ สถานที่สวยงามสงบร่มรื่น ทั้งค่าใช้จ่ายก็ถูกกว่าจังหวัดเชียงใหม่

เรื่องเล่าส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับพุทธตำนาน ตำนานพระเจ้าเลียบโลก ตำนานพุทธจาริต ตำนานมาลีปกรณ ที่กล่าวถึงพระพุทธรองค์ได้เสด็จมา ณ ที่แห่งนี้ ได้ทำนายว่าที่แห่งนี้จะเป็นเมืองใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์รุ่งเรืองในอนาคตเบื้องหน้าต่อไป นอกจากนี้สาระในเรื่องเล่าขานยังมีเค้าโครงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ดั้งเดิม คือ ลัวะ หรือ ละว้า เป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่เคยปกครองอยู่ในแถบล้านนาแต่โบราณ รวมทั้งกล่าวถึง วีรบุรุษ วีรสตรีผู้สร้างนคร ผู้เป็นต้นตระกูลเชื้อสายเจ้าผู้ครองนครลำปางในอดีต 2) เรื่องเล่าขานส่วนใหญ่จะมีเค้าโครงเกี่ยวกับคุณงามความดี ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ การกอบกู้บ้านเมือง 3) ความเชื่อที่ยังคงผูกพันกับประเพณี วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คน เช่นการนับถือผีปู่แสะย่าแสะ ผีประจำตระกูล ความเชื่อเหล่านี้เป็นเรื่องของการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

การยอมรับทัศนคติร่วมกันของคนในสังคม รวมถึงการยกย่องเชิดชูคนที่ทำสิ่งที่ถูกที่ควร ไม่ลบหลู่บรรพชน เป็นต้น

ผลจากการจัดเวทีสัมมนาภาคีเครือข่ายและผู้นำทางการท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจาก 13 อำเภอ ในจังหวัดลำปางเรื่อง “การบริหารจัดการอัตลักษณ์ของตนเองอย่างยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง” ซึ่งเป็นแผนงานที่ร่วมจัดทำกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 เพื่อให้ได้อัตลักษณ์ชุมชนลำปางที่สามารถใช้เป็นทรัพยากรส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง และได้ภาคีเครือข่ายด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ได้ข้อมูลอัตลักษณ์เกี่ยวกับจังหวัด 2 ประการคือ อัตลักษณ์ชุมชนดั้งเดิมซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป อัตลักษณ์ชุมชนที่แท้จริงและมีศักยภาพพร้อมที่จะได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นทรัพยากรใหม่ สำหรับการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางต่อไป ทั้งนี้จากผลของเวทีการสัมมนาจึงมีการกำหนดกลุ่มเส้นทาง 4 กลุ่ม ตามเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นเส้นทางการคมนาคมโดยรถยนต์ที่เชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a ถือเป็นเส้นทางสายสำคัญที่ผ่านจังหวัดลำปางถึง 4 เส้นทาง ได้แบ่งพื้นที่ชุมชนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วยอำเภอห้างฉัตร เกาะคา ต่อเนื่อง อ.แม่ทะ พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ประกอบด้วย อำเภอสบปราบ เกิน เสริมงามและแม่พริก พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอเมือง แม่เกาะ และงาว

ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าเพื่อพัฒนาเรื่องเล่าชุมชนจังหวัดลำปางให้มีมาตรฐานทางการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง ผลจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ 13 อำเภอ สามารถรวบรวมเรื่องเล่าได้รวมทั้งสิ้น 81 เรื่อง และได้คัดกรองเรื่องเล่าจำนวน 4 เรื่องใน 4 อำเภอ ซึ่งได้รับการยืนยันความถูกต้องจากเวทีประชาคมชุมชน จากข้อค้นพบสามารถวิเคราะห์ลักษณะตำแหน่งของตำนานเรื่องเล่าชุมชน จุดเด่น จุดด้อย ของเนื้อหาสาระที่ผูกโยงเป็นอัตลักษณ์กับแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. เรื่องเล่าชุมชนที่ไดรรวบรวมจากพื้นที่ 13 อำเภอ ได้คัดสรรรวมเล่มจัดพิมพ์เป็นต้นฉบับตำนานเรื่องเล่าฉบับสมบูรณ์ เพื่อจะได้เผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจังหวัด รวมถึงจะเป็นลักษณะตำแหน่งของเรื่องเล่าชุมชนที่ได้รับการคัดกรอง 4 เรื่อง มีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด แบ่งเป็น 5 หมวด ได้แก่ 1) ภูมิเมือง เกี่ยวกับพัฒนาการของเมืองลำปางทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญๆ ต่างๆ ข้อมูลสถิติต่างๆ ตำนานเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมือง จะสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ดั้งเดิม คือชาวลัวะ หรือลัวะ ที่นำไปเชื่อมโยงกับพุทธทำนาย เนื้อหาสาระของตำนานซึ่งได้รับอิทธิพลจากตำนานพระเจ้าเสียบโลกและตำนานพุทธจาริต แสดงถึงความผูกพันของผู้คนกับพุทธศาสนา รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงบรรพบุรุษ รากเหง้าของผู้คนในแถบล้านนาดั้งเดิม วีรบุรุษที่กอบกู้บ้านเมือง ผู้ปกป้องพิทักษ์รักษาเมือง จากตำนานวัดพระธาตูลำปางหลวง เชื่อมโยงเรื่องราวของผู้ปกครองบ้านเมือง ได้แก่ พระนางจามเทวี หนานทิพย์ช้าง 2) ภูมิธรรม สะท้อนถึงเรื่องราวทาง

ศาสนา ความเชื่อ จารีต ประเพณี ที่คนลำปางในอดีตเชื่อถือยึดเหนี่ยว และร่วมกันรักษาสังคมให้คงอยู่ถึงปัจจุบัน โดยมีต้นแบบจากตัวละคร สถานที่ เรื่องราวที่สร้างปาฏิหาริย์/มหัศจรรย์ เป็นที่มาของความเชื่อยึดเหนี่ยวให้ประกอบคุณงามความดี อาทิ ตำนานเรื่องเล่าของพระธาตุม่อนทรายนอน พระธาตุวัดเวียง พระธาตุวัดดอยป่าตาล พระธาตุวัดอุ้มลอง 3) ภูมิวงศ์ แสดงถึงเรื่องราวของตระกูลที่สำคัญที่มีบทบาทในการสร้างบ้านสร้างเมือง เป็นตระกูลที่มีความสำคัญของพื้นที่ที่ลูกหลานคนลำปางต้องรู้จักและระลึกถึง อาทิ วงศ์ทิพย์จักราธิวงศ์ (เชื้อเจ้าเจ็ดตน) เชื่อมโยงกับสถานที่เรื่องเล่าวีรบุรุษ รอยกระสุนปืนหนานทิพย์ช้างที่ยิงท้าวมหายศเสียชีวิตเพื่อกอบกู้เมืองคืนจากพม่า ซึ่งมีหลักฐานประจักษ์อยู่ที่วัดพระธาตุลำปางหลวง 4) ภูมิปัญญา เป็นเรื่องราวของภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตที่มีในจังหวัดลำปาง ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่าง หลากหลายเฉพาะพื้นที่ กระจายอยู่หลายอำเภอ หลายตำบล สร้างเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแสดงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คน อาทิ ประเพณีการเดินทางขึ้นดอยเพื่อสักการะพระธาตุม่อนทรายนอน การถวายตุ๊กชวาวา การสรงน้ำพระธาตุตามวัดพระธาตุต่างๆ เป็นต้น

2. จุดเด่น-จุดด้อย จุดเด่น คือสาระของเนื้อหาตำนานเรื่องเล่า บางเรื่องสามารถนำมาสร้างกิจกรรมเพื่อกำหนดเป็นอัตลักษณ์ของสถานที่ได้ เนื่องจากสาระเชื่อมโยงกับพุทธตำนาน ซึ่งเป็นค่านิยมเกี่ยวกับคุณความดีที่คนไทยยังคงยึดถือปฏิบัติกันในปัจจุบัน เช่น ตำนานลี้ลับอำยกอนถวายน้ำผึ้งพระพุทธองค์ เป็นตำนานเมืองลำปาง ส่วนตำนานม่อนทรายนอน ตำนานวัดเวียง วัดอุ้มลอง วัดดอยป่าตาล เป็นตำนานในพุทธชาดที่พระพุทธองค์เสวยพระชาติเป็นเนื้อทราย และโค จุดด้อยของตำนานเรื่องเล่าพื้นบ้าน จากข้อค้นพบ มีหลายเรื่องที่มีชื่อตัวละคร สถานที่ การลำดับเรื่องราว และความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์อาจไม่ตรงกัน แต่เค้าโครงเรื่องเป็นสาระที่ตรงกัน เนื่องจากตำนานเรื่องเล่าเป็นเรื่องที่เล่าขานต่อๆ กันมา ซึ่งอาจจะมีการตัดเติมเสริมแต่งเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

เรื่องเล่าชุมชนจาก 13 อำเภอ ที่รวบรวมได้ทั้งสิ้น 81 เรื่อง เพื่อนำมาคัดกรองจากการแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3a 4 กลุ่มพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วยอำเภอห้างฉัตร เกาะคา และแม่ทะ เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ประกอบด้วย อ.สบปราบ เถิน เสริมงามและแม่พริก เรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุเวียง วัดอุ้มลอง และวัดดอยป่าตาล อ.เถิน พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุอักษะชัยคีรี อ.แจ้ห่ม พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอเมือง แม่เมาะ และงาว เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ วัดพระธาตุม่อนทรายนอน อ.งาว ซึ่งเรื่องเล่าทั้ง 4 เรื่องได้รับการยืนยันความถูกต้องจากเวทีการวิพากษ์ยืนยันข้อมูลจากกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านใน 4 พื้นที่ คือ อ.เกาะคา อ.เถิน อ.แจ้ห่ม และ อ.งาว ซึ่งเรื่องเล่า 4 เรื่องนี้ได้แสดงถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาเมืองลำปาง เชื่อมโยงกับตำนานพุทธจารีต พุทธชาด และวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชนวิถีธรรม ดังนั้นผลจากการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้แต่ละชุมชนใน 13 อำเภอได้เล็งเห็น

ความสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนเอง องค์ความรู้ที่รวบรวมขึ้นจากงานวิจัยจะถูกยกระดับสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างอาชีพและก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไป ต้องศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

1. ศึกษาประโยชน์ของเรื่องเล่าชุมชนที่จะนำไปกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกช่องทางหนึ่ง
2. ศึกษาเรื่องการอนุรักษ์เรื่องเล่าชุมชนที่มีความเสี่ยงอาจสูญหายได้ในอนาคต
3. ศึกษาเรื่องการสร้างหลักสูตร “ศึกษาและอนุรักษ์ตำนานเรื่องเล่าพื้นบ้าน”
4. ศึกษาเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่าขานที่เชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียง

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ RDG5550046

ชื่อโครงการ องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว
ในจังหวัดลำปาง

ชื่อนักวิจัย ดร.สุจิตรา หาผล email address: sujirak14@gmail.com
ดร.พรธาดา สุวัธนวิช email address: porntad@swu.ac.th
นางสาว พัชรินทร์ หรพร้อม email address:
patchareeporn_hor@nation.ac.th

ระยะเวลาดำเนินการ 15 มิถุนายน 2555 – 14 กันยายน 2556

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาร่องรอยจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ใน 13 อำเภอ ของจังหวัดลำปาง ที่เป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นมารวบรวมเป็นองค์ความรู้ พร้อมสร้างจุดเด่นของอัตลักษณ์ให้เกิดเป็นจุดสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว อันจะสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ขอบเขตของการวิจัยมี 2 วิธี วิธีแรก คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ขั้นตอนแรก คือการสำรวจสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ความคิดเห็นร่วมกับโครงการย่อยที่ 1 “การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์” กระบวนการคือ (1) การศึกษาพฤติกรรม ความพึงพอใจ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง จำนวน 404 คน (2) การสัมภาษณ์เชิงกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของผู้นำจังหวัดลำปางที่เป็นภาคีเครือข่ายซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน เพื่อระบุแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบและปัจจัยในการจัดการอย่างสร้างสรรค์จากการมีส่วนร่วมของภาคีทุกภาคส่วน ที่จะสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชนรวมทั้งสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง และ (3) การสัมภาษณ์เรื่อง “อัตลักษณ์ชุมชนกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง” เพื่อระดมความคิดเห็นผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ผู้นำสถานศึกษา และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 210 คน ครอบคลุมพื้นที่ 13 อำเภอ ของจังหวัดลำปาง ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการคือ สัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างที่คัดเลือกจากกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านทั้ง 13 อำเภอ อำเภอละ 5 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำในพื้นที่ ครู อาจารย์ พระภิกษุ และปราชญ์ชาวบ้าน ขั้นตอนสุดท้าย คือ การจัดเวทีประชาคม 4 อำเภอ เพื่อยืนยันความถูกต้องของเรื่องเล่า 4 เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง ขอบเขตการวิจัยวิธีที่ 2 คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด คือ ทฤษฎีคติชนวิทยา (Folklore Theory) ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory) คติชนกับการสร้างอัตลักษณ์ประวัติของท้องถิ่น และเรื่องเล่า นิทาน

ตำนาน นิยายพื้นบ้านที่เชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของจังหวัด ผลการศึกษาจากกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถค้นหาความเป็นตัวตนของจังหวัด ที่เชื่อมโยงกับความเป็นอัตลักษณ์ของเมือง สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สัญลักษณ์ของจังหวัด สามารถรวบรวมตำนานเรื่องเล่าจาก 13 อำเภอ ได้ 81 เรื่อง เมื่อนำมาประมวลกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ จึงได้ตำนานเรื่องเล่า 4 เรื่อง ที่ได้รับการยืนยันคัดกรองจาก 4 กลุ่มพื้นที่ที่กำหนดจากการแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3a ได้แก่ พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วย อำเภอห้างฉัตร เกาะคา และแม่ทะ เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง อ. เกาะคา พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ประกอบด้วย อ.สบปราบ เถิน เสริมงามและแม่พริก เรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุเวียง วัดอุมลอง และวัดดอยป่าตาล อ.เถิน พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ (เวียงป่าเป้า) ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุอภัยไชยคีรี อ.แจ้ห่ม พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอ เมือง แม่เกาะ และงาว เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ วัดพระธาตุม่อนทรายนอน อ.งาว ซึ่งทั้ง 4 เรื่องเชื่อมโยงอัตลักษณ์ประวัติความเป็นมาของเมืองลำปางกับตำนานจามเทวีวงศ์ ซึ่งเป็นภูมิหลัง ภูมิเมือง ภูมิวงศ์ ส่วนที่เชื่อมโยงกับพุทธตำนาน เป็นภูมิธรรม และส่วนที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม จารีต ประเพณี เป็นภูมิวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องราวที่จะนำมาร้อยเรียงสร้างเป็นจุดเด่นดึงดูดผู้เดินทางผ่านบนเส้นทางเศรษฐกิจ R3a ได้แวะเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัด ผลลัพธ์คือจะเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวของจังหวัดส่งผลต่อการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ ชุมชน ตำนาน นิทาน เรื่องเล่า องค์ความรู้

Abstract

Project code RDG5550046

Project title Body of Knowledge on Folktales to Build up Identity of Tourist Attractions in Lampang Province

Investigators Dr. Sujira Hapol E mail address : sujirak14@gmail.com
 Dr. Porntada Suvattananich E mail address : porntad@swu.ac.th
 Miss Patchareeporn Horaprom E mail address :
 patchareeporn_hor@nation.ac.th

Project Duration 15th June 2012 – 14th September 2013

This research aimed to find traces of native folktales in 13 districts of Lampang province in order to search for their particular identity for gathering into a collection of local body of knowledge, and therefore to build up their highlights of identity to be a point of interest to tourists. This would result in the local community sustainability. The scopes of the study were two methods: The first method was on quantitative research of which the first step was a survey, interviews and seminars, and brainstorming of which the processes were planned with the first project, titled "the Co-creation of Tourism Management for Sustainable Development of Lampang Identity" as 1) a study of satisfaction, behavior, and factors to influence the decision in choosing natural and cultural tourist places by interviewing 404 local and foreign tourists who traveled to Chiang Mai and Lampang; 2) semi-structured interviews about the visions of 20 Lampang key-persons and associated networks involved in the management of tourism in Lampang to designate potential tourist sites and cultural activities to enhance their sustainable values in Lampang tourism. The elements and factors in the management of creative participation of all sectors of stakeholders were able to take a pride in its local communities and also satisfy nature-and culture-oriented tourists in Lampang; and 3) a seminar, "Community Identity and Management to Promote Tourism in Lampang," which brainstormed various ideas of community leaders on the tourism potentiality of Lampang, such as

networking parties involved in tourism management, leading educational institutions, and tourism operators in total number of 210 people, covering 13 districts in Lampang. The second step was to interview five population samples selected from a group of folk wisdoms out of the 13 districts, which were local leaders, teachers, monks and scholars. The final step was a community forum formed up in four districts to confirm the accuracy of the screened four folktales. The second method was mainly based on qualitative research which included a study of theory and related research to analyze and synthesize into a theoretical framework, such theories as folklore theory; social identity theory; folklore with a long history of local identities; and folk tales, legends, fables and stories associated with the history of the province. The results of the quantitative and qualitative research were able to find out the identity of the province, linked to the identity of the city, sanctuary symbol of the province. The total number of collected local stories was 81 from 13 districts with a quantitative finding that screened a key story of selected four districts on the four main groups of R3a logistics route, accordingly. Group 1 route on Chiang Mai – Lampang, covering the area of Hang Chat district, Khoh Kha, and Mae-Tha districts, of which the screened story was Wat Phra That Lampang Luang. Group 2 route on the Lampang – Bangkok, covering the area of Sop Prap, Thoen, Serm Ngam, and Mae Prik districts, of which the screened story was Wat Phra That Wiang, Wat Um-long, and Wat Doi Patan – a tri-Buddhist temple. Group 3 route on Lampang - Chiang Rai (Wiang Pa Pao), covering the area of Chae Hom, Mueang Pan, Wang Nuea districts, of which the screened story was Wat Ak-kho Chai Khiri. Group 4 route on Lampang – Phayao, covering the area of Mueng, Mae Moh, Ngao districts, of which the screened story was Wat Phra Maun Sai Naun. The four stories were linked between the identity of city history and Chamadevi Wong tales which were ancient background, city background, and ancestor background; in relevant to the dharma background, the story contents were linked to Buddhist legends; involved in cultural and wisdom background, those parts were associated to a realm of cultures, traditions, and customs. These elements were the most parts of components to build up a remarkable point of interests in the province tourist places to attract travelers on the

logistics R3a route, thereby resulting in an increase of the province's tourist volume to sustainably raise income in the community.

Keywords: Body of Knowledge, Community, Legend, Story, Tale

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	ฅ
Abstract	ฉ
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ด
สารบัญภาพ	
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
คำถามงานวิจัย	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	2
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	4
ข้อตกลงเบื้องต้น	4
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
1. การทบทวนวรรณกรรม	5
1. ความรู้และองค์ความรู้ (Knowledge and Body of Knowledge)	5
2. แนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process)	9
3. ทฤษฎีคติชนวิทยา (Folklore Theory)	16
4. ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory)	16
5. คติชนกับการสร้างอัตลักษณ์ประวัติของท้องถิ่น	17
6. ลักษณะเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน นิยายพื้นบ้านของจังหวัดลำปาง	18
7. ชชาติพันธุ์ “ลัวะ” กับเมืองลำปาง	18
8. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดลำปาง	22
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
กรอบแนวทางในการศึกษา	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	31
ข้อมูลและแหล่งข้อมูล	31
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	31
วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ข้อมูล	32
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	35
บทที่ 4 ผลการศึกษา	36
ผลลัพธ์การทบทวนวรรณกรรม	36
1. การบ่งชี้ความรู้(Knowledge Identification)	39
1.1 การสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ	39
1.2 การวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลจากแหล่งสืบค้นเชื่อมโยงกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์	41
2. ขั้นตอนการสร้าง แสวงหาและการได้มาซึ่งความรู้	44
2.1 เรื่องที่ได้รับการคัดกรองจากพื้นที่บนเส้นทางการท่องเที่ยว R3A	
2.2 ค้นหาอัตลักษณ์ที่เฉพาะและโดดเด่นของ 4 กลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง เชื่อมกับเส้นทาง R3a	49
การจัดเวทีประชาคม วิพากษ์ยืนยันข้อมูลเรื่องเล่า ใน 4 อำเภอ ของ4 กลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง	66
บทที่ 5 บทสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	82
สรุปผลการวิจัย	83
อภิปรายผล	93
บรรณานุกรม	97
ภาคผนวก	100
ภาคผนวก ก บทความวิจัย	101
ภาคผนวก ข รายงานการสัมภาษณ์	116
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเวทีประชาคมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล	131
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเวทีประชาคมยืนยันข้อมูลสำหรับผู้เชี่ยวชาญประเมิน	143

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก จ ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)	156
ภาคผนวก ฉ รูปภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเรื่องเล่าชุมชน ระหว่างวันที่ 24 ตุลาคม 2555 – 1 กุมภาพันธ์ 2556	157
ภาคผนวก ช รูปภาพประกอบการจัดเวทีประชาคม 4 อำเภอ ระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม – วันที่ 2 สิงหาคม 2556	170
ภาคผนวก ซ ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผน กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับ	182
ภาคผนวก ฅ ประวัติผู้วิจัยและคณะ	183

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับประชาชนในพื้นที่	26
2.2	ประเภทและจำนวนทรัพยากรป่าไม้	26
2.3	ประเภททรัพยากรแร่ธาตุ ปริมาณสำรอง ระยะเวลาการขุดใช้	27
2.4	ประเภทส่วนราชการของจังหวัด	27
2.5	ศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัด	28
2.6	แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด	28
4.1	การสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ	39
4.2	ตำนานเกี่ยวข้องกับเมืองลำปางและความเชื่อมโยงแนวความคิด	41
4.3	เรื่องเล่าชุมชนที่ได้รับการคัดกรองจากพื้นที่กลุ่มที่ 1	44
4.4	เรื่องเล่าชุมชนที่ได้รับการคัดกรองจากพื้นที่กลุ่มที่ 2	45
4.5	เรื่องเล่าชุมชนที่ได้รับการคัดกรองจากพื้นที่กลุ่มที่ 3	46
4.6	เรื่องเล่าชุมชนที่ได้รับการคัดกรองจากพื้นที่กลุ่มที่ 4	47
4.7	พื้นที่ 4 กลุ่มเส้นทางเชื่อมโยงเส้นทาง R3a กับอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะและโดดเด่น	49
4.8	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	67
4.9	ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า แบ่งเป็น 5 ด้าน	68
4.10	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	70
4.11	ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า แบ่งเป็น 5 ด้าน	72
4.12	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	74
4.13	ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า แบ่งเป็น 5 ด้าน	75
4.14	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	77
4.15	ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า แบ่งเป็น 5 ด้าน	79
5.1	แสดงผลผลิตและตัวชี้วัดของโครงการ	85
5.2	แสดงผลลัพธ์และตัวชี้วัดของโครงการ	86

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แผนผังอิซิคะวะ	11
2.2	การแบ่งขอบเขตเนื้อหาวัฒนธรรม	15
2.3	ตราประจำจังหวัดลำปาง	22
2.4	ธงประจำจังหวัดลำปาง	23
2.5	ดอกไม้ประจำจังหวัด	23
2.6	แผนที่แสดงอาณาเขตของจังหวัด	24
2.7	กรอบแนวทางการศึกษา	30
4.1	รูปแบบขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ตามขอบเขตเนื้อหา	37
4.2	การจัดแบ่งกลุ่มอำเภอบนเส้นทางการเดินทางภายในจังหวัดลำปางเชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a	48
4.3	ต้นชะจาวบริเวณหน้าพระธาตุลำปางหลวง	51
4.4	องค์พระธาตุลำปางหลวง	52
4.5	หนานทิพย์ช้างและรอยกระสุนปืนที่วัดพระธาตุลำปางหลวง	54
4.6	แผนผังพื้นพระธาตุลำปางหลวงจำลองตามคติจักรวาลวิทยา	55
4.7	ภาพไตรภูมิพระร่วงกับผังองค์พระธาตุตามคติจักรวาลวิทยาโบราณ	56
4.8	เส้าที่มีเรื่องเล่าว่ามีนางไม้มาอาศัยและออกไปเล่นน้ำที่หนองท่วม	59
4.9	การแสดงการตีกลองปูจา	66
5.1	แผนที่อำเภอเกาะคา	87
5.2	แผนที่อำเภอเถิน	88
5.3	แผนที่อำเภอแจ้ห่ม	90
5.4	แผนที่อำเภองาว	91
5.5	แผนที่การท่องเที่ยว 4 กลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3a	92

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดในภาคเหนือตอนบน มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนาน มีชื่อเดิมตามตำนานเรื่องเล่าอยู่หลายชื่อด้วยกัน แต่ชื่อที่ใช้กันทั่วไปแต่เดิม คือ เขลางค์นคร แต่ปัจจุบันเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนาม “เมืองรถม้า” เป็นเมืองศูนย์กลางด้านศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมที่ยังอนุรักษ์รักษาความเป็นล้านนาดั้งเดิม สมัยกรุงศรีอยุธยาอาณาจักรล้านนาซึ่งรวมถึงอาณาจักรล้านช้างด้วย เคยตกเป็นเมืองขึ้นของพม่านานนับสองร้อยปี ดังนั้นศิลปะพม่าจึงมีอิทธิพลต่อสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและวิถีชีวิตของชุมชนนับแต่นั้นเป็นต้นมา

จังหวัดลำปางแบ่งการปกครองเป็น 13 อำเภอ 100 ตำบล 855 หมู่บ้าน ซึ่ง 13 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง เกาะคา งาว แจ้ห่ม เกิน เมืองปาน แม่ทะ แม่พริก แม่เมาะ วังเหนือ สบปราบ เสริมงาม และห้างฉัตร (<http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดลำปาง>) จังหวัดมีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดอื่น ทิศเหนือติดกับจังหวัดเชียงใหม่ พะเยา และเชียงราย ทิศตะวันออก ติดกับพะเยา แพร่ และสุโขทัย ทิศใต้ ติดกับสุโขทัยและตาก ทิศตะวันตก ติดกับเชียงใหม่ ลำพูน และตาก จังหวัดอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางสายเอเชีย ประมาณ 600 กิโลเมตร โดยทางรถยนต์ หากเส้นทางรถไฟ สามารถขึ้นโดยสารรถไฟจากสถานีหัวลำโพงลงปลายทางที่สถานีรถไฟนครลำปาง มีรถโดยสารประจำทางระหว่างกรุงเทพมหานครและลำปาง นอกจากนี้ยังมีสายการบินในประเทศ เที่ยวบินจากกรุงเทพมหานคร ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ลงที่ท่าอากาศยานลำปาง การคมนาคมที่สะดวกและจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นป่าและภูเขาโอบล้อม และมีเส้นทางเชื่อมโยงกับเส้นทางสายเศรษฐกิจ R3a เชื่อมระหว่างประเทศไทย ลาว จีน โดยเริ่มจากเมืองสิบสองปับนา (เชียงรุ่ง) หรือ เมืองจันทขេตปกครองตนเองของชนชาติไทลื้อ สู่เมืองหล้า ชายแดนจีน-พม่า ผ่านเมืองเชียงตุง เมืองท่าขี้เหล็ก ประเทศพม่า และมาออกที่ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เข้าสู่ลำปาง 2 เส้นทาง คือ สายพะเยา-ลำปาง และเชียงใหม่-ลำปาง (เวียงป่าเป้า)

จังหวัดมีหน่วยงานที่มีศักยภาพส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและมีภาคีเครือข่ายที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่คงความบริสุทธิ์ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและงานประเพณีต่างๆ ที่มีกลิ่นอายแห่งอาณาจักรล้านนา เป็นเมืองศูนย์กลางการทำไม้ในอดีต ช้างจึงเป็นสัตว์สัญลักษณ์ของเมือง มีสถาบันคชบาลแห่งชาติ โรงพยาบาลช้าง ณ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ที่ให้การดูแลรักษาช้างที่ได้รับอุบัติเหตุและเจ็บป่วย และเนื่องจากมีแหล่งดินขาวที่ขึ้นชื่อ จึงกลายเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา ถ้วยชามตราไก่ อันเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงประจำจังหวัด นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งถ่านหินลิกไนต์ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตเหมืองแม่เมาะ เป็นต้น จากที่กล่าวมานี้จังหวัดสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวและเยี่ยมชมได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่

สามารถสร้างจุดเด่นให้นักท่องเที่ยวมาถึงชื่อจังหวัดลำปางได้ก่อนเมื่อเทียบกับจังหวัดเชียงใหม่ อาจเป็นเพราะพื้นที่ในแต่ละท้องถิ่นของจังหวัด ยังไม่มีจุดเด่นเพียงพอที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปท่องเที่ยวได้มากพอที่จะสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น เนื่องจากหลายพื้นที่ยังต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นให้มีจุดเด่น จึงจะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวอยากเข้ามาเยี่ยมชม โดยเฉพาะหากมีความเพลิดเพลินที่ได้รับทราบเรื่องราวที่เป็นเรื่องเล่าซึ่งเป็นร่องรอยที่มาของสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งเรื่องเล่าขานที่มีอยู่แล้วจากตำนาน นิทาน ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ เหล่านี้ ยิ่งจะกลายเป็นจุดเด่นสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

ปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนของจังหวัดต้องการที่จะตอบสนองการเติบโตทางเศรษฐกิจจากการพัฒนาเส้นทาง R3a ซึ่งถือเป็นเส้นทางการเดินทางเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ ประเทศจีน ไทย ลาว เวียดนาม อันจะนำมาซึ่งการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว ดังนั้นจากนโยบายต่าง ๆ ของจังหวัดที่ต้องการให้มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวขึ้นอย่างเป็นระบบ และเพื่อสร้างจุดเด่นแก่แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ จึงเป็นที่มาของโครงการวิจัยที่จะนำเรื่องราวจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ของจังหวัดลำปางมารวบรวมเป็นองค์ความรู้ เพื่อสร้างความโดดเด่นและเกิดเป็นจุดสนใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวให้กับจังหวัด สร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. ค้นหาเรื่องราวจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ใน 13 อำเภอ ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มารวบรวมทำเป็นองค์ความรู้
2. สร้างจุดเด่นขององค์ความรู้เรื่องเล่าอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อสร้างจุดสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว

คำถามงานวิจัย

อัตลักษณ์ใดของเรื่องเล่าชุมชนที่จะสามารถสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง

นิยามศัพท์เฉพาะ

องค์ความรู้ หมายถึง ความคิดรวบยอดที่เกิดจากความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สืบทอดจากบุคคลต่อบุคคล จากยุคสมัยต่อยุคสมัย จนกลายเป็นศาสตร์ที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องหากบุคคลในสังคมชุมชนนำไปใช้หรือปฏิบัติอยู่ ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- *ความรู้ที่ฝังอยู่ในบุคคล* (Tacit Knowledge) ซึ่งมาจากประสบการณ์ ทักษะ ฝีมือ พรสวรรค์ ความรู้เชิงวิเคราะห์ ซึ่งไม่สามารถถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นความรู้เชิงนามธรรม

- ความรู้ที่เห็นอย่างชัดแจ้งเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge) ซึ่งเกิดจากการรวบรวมจากศาสตร์นั้นๆ ผ่านกระบวนการออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร มีหลักฐาน เป็นรูปธรรม และสามารถนำไปใช้หรือปฏิบัติได้ทันที

เรื่องเล่าชุมชน หมายถึง นิทาน ตำนาน นิยายปรัมปรา หรือเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน ที่เล่าขานสืบต่อกันมาจากรุ่นต่อรุ่น ระยะเวลาแรกไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างในปัจจุบัน จุดประสงค์เพื่อความบันเทิง แฝงคติธรรมสอนใจ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในชุมชน

จุดเด่น หมายถึง ลักษณะที่ปรากฏหรือเห็นอย่างเด่นชัด สามารถสร้างโอกาสหรือความได้เปรียบในเชิงนามธรรม ซึ่งอาจนำมาซึ่งประโยชน์ในเชิงวัตถุธรรม

แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางสำหรับผู้คนทั่วไป เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และมีทรัพยากรที่ดึงดูดใจผู้มาเยือน ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น

ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1. ศึกษาตำนานเรื่องเล่าในพื้นที่ 13 อำเภอ และรวบรวมเรื่องเล่าเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่น
2. องค์ความรู้เรื่องเล่าที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งได้รับการคัดกรอง จำนวน 4 เรื่อง จากทั้งหมดมากกว่า 70 เรื่องใน 13 อำเภอ
3. ความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาเรื่องเล่าจำนวน 4 เรื่องซึ่งได้รับการยืนยันจากเวทีประชาคม 4 อำเภอ
4. จัดพิมพ์เรื่องเล่าฉบับสมบูรณ์ ที่รวบรวมจาก 13 อำเภอ
5. เสนอเรื่องเล่าฉบับสมบูรณ์ที่จัดพิมพ์เรียบร้อยแล้วต่อสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและอำเภอ เพื่อเผยแพร่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องเล่าของจังหวัดลำปางต่อไป
6. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Research)
7. จัดทำบทความงานวิจัย จำนวน 1 บทความ
8. การนำเสนอรายงานการวิจัยต่อที่ประชุมของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
9. เสนอเรื่องเล่าฉบับสมบูรณ์ที่จัดพิมพ์เรียบร้อยแล้วเพื่อนำไปเผยแพร่ยังห้องสมุดประชาชนจังหวัดลำปาง
10. เสนอเอกสารบทความงานวิจัย เพื่อนำไปเผยแพร่ยังห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. จังหวัดลำปางจะมีเอกสารต้นฉบับเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า 13 อำเภอในจังหวัดลำปาง สำหรับการอ้างอิงเพื่อเป็นประโยชน์กับเส้นทางการท่องเที่ยว
2. จังหวัดลำปางจะมีอัตลักษณ์ของจังหวัดที่เชื่อมโยงกับตำนานเรื่องเล่า 4 เรื่อง ที่จะสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว

แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ โดยเชื่อมโยงเรื่องราวที่จะนำไปสร้างกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยที่ได้รวบรวมเป็นองค์ความรู้ นำไปเป็นข้อมูลอ้างอิง เพื่อจัดทำหลักสูตรและหรือรายวิชาเกี่ยวกับ ‘การอนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าตำนานเรื่องเล่าพื้นบ้าน’

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาเรื่องเล่าชุมชนจากการสัมภาษณ์ผู้นำ/ปราชญ์ชาวบ้าน หรือกลุ่มภูมิปัญญาในชุมชนจาก 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลการวิจัย จึงเป็นการวิเคราะห์จากคำให้สัมภาษณ์ การวิพากษ์ยืนยันข้อมูลจากกลุ่มประชากรในชุมชน เพื่อนำมาประกอบการศึกษาข้อมูลจากแหล่งสืบค้นต่างๆ ได้แก่ บันทึกเรื่องเล่า ตำนาน นิยายพื้นบ้าน ข้อมูลสารสนเทศจากเว็บไซต์ต่างๆ เอกสาร สิ่งพิมพ์เผยแพร่ต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องราวของท้องถิ่น รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เรื่องเล่าชุมชนเป็นเรื่องเล่าขานที่สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปรุ่นหนึ่ง แต่เดิมเป็นการเล่าปากต่อปากแบบมุขปาฐะ ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จึงไม่มีหลักฐานยืนยันที่แน่นอนเกี่ยวกับความถูกต้องของเค้าโครงเรื่อง ตัวละคร สถานที่ และระยะเวลา การวิพากษ์ยืนยันข้อมูลจากกลุ่มประชากรจึงไม่ได้หมายความว่าถึงการยืนยันความถูกต้องที่แน่นอนเด่นชัด เพียงแต่ยอมรับร่วมกัน

บทที่ 2

วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง คณะนักวิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รวบรวมและเรียบเรียงเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. การทบทวนวรรณกรรม

1. ความรู้และองค์ความรู้ (Knowledge and Body of Knowledge)
2. แนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process)
3. ทฤษฎีคติชนวิทยา (Folklore Theory)
4. ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory)
5. คติชนกับการสร้างอัตลักษณ์ประวัติของท้องถิ่น
6. ลักษณะเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน นิยายพื้นบ้านของจังหวัดลำปาง
7. ชชาติพันธุ์ “ลัวะ” กับเมืองลำปาง
8. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดลำปาง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับการนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

1. ความรู้และองค์ความรู้ (Knowledge and Body of Knowledge)

ความหมายของความรู้

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 คือ “สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ ความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติองค์วิชาในแต่ละสาขา” ซึ่งทักษะประสบการณ์นั้น ไม่ได้มีอยู่ในตำราแต่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ ดังนั้นความรู้จะเกิดได้ด้วยการลงมือปฏิบัติ (<http://www.rewadee.net/is1/> สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2556)

ความรู้ ตามทัศนะของฮอสเปอร์ (อ้างถึงในมาโนช เวชพันธ์, 2532 : 15-16) ถือว่าเป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ อาจจะเป็นการนึกได้ มองเห็น ได้ยิน หรือ ได้ฟัง ความรู้จึงเป็นหนึ่งในขั้นตอนของการเรียนรู้ ส่วนความเข้าใจ (Comprehension) ฮอสเปอร์ กล่าวว่า เป็นขั้นตอนต่อมาจากความรู้ เป็นขั้นตอนที่จะต้องใช้ความสามารถของสมองและทักษะในขั้นที่สูงขึ้น จนถึงระดับของการสื่อความหมาย อาจจะเป็นการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นหลังจากที่ได้รับข่าวสารต่าง ๆ แล้ว อาจจะเป็นการฟัง การเห็น การได้ยิน หรือเขียน แล้วแสดงออกมาในรูปของการใช้ทักษะหรือการแปลความหมายต่าง ๆ เช่น การบรรยายข่าวสารที่ได้ยินมาโดยคำพูดของตนเอง หรือการแปลความหมายจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง โดยคงความหมายเดิมเอาไว้ หรืออาจเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อสรุปหรือการคาดคะเนก็ได้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (อ้างถึงในอักษร สวัสดิ์, 2542 : 26) ได้ให้คำอธิบายว่า ความรู้ เป็นพฤติกรรมขั้นต้นที่ผู้เรียนรู้เพียงแต่เกิดความจำได้ โดยอาจจะเป็นการนึกได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยิน จำได้ ความรู้ในขั้นนี้ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ โครงสร้างและวิธีแก้ไขปัญหา ส่วนความเข้าใจอาจแสดงออกมาในรูปของทักษะด้าน “การแปล” ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการเขียนบรรยายเกี่ยวกับข่าวสารนั้น ๆ โดยใช้คำพูดของตนเอง และ “การให้ความหมาย” ที่แสดงออกมาในรูปของความคิดเห็นและข้อสรุป รวมถึงความสามารถในการ “คาดคะเน” หรือการคาดหมายว่าจะเกิดอะไรขึ้น

เบนจามิน บลูม (Benjamin S. Bloom อ้างถึงในอักษร สวัสดิ์, 2542 : 26-28) ได้ให้ความหมายของ ความรู้ ว่าหมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะ วิธีการและกระบวนการต่าง ๆ รวมถึงแบบกระบวนของโครงการวัตถุประสงค์ในด้านความรู้ โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการทางจิตวิทยาของความจำ อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบ โดยก่อนหน้านั้นในปี ค.ศ. 1965 บลูมและคณะ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้หรือพุทธิพิสัย (cognitive domain) ของคน ว่าประกอบด้วยความรู้ตามระดับต่าง ๆ รวม 6 ระดับ ซึ่งอาจพิจารณาจากระดับความรู้ในขั้นต่ำไปสู่ระดับของความรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป โดยบลูมและคณะ ได้แจกแจงรายละเอียดของแต่ละระดับไว้ดังนี้

1. ความรู้ หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและการระลึกได้ถึงความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ที่เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยู่ยากซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน
2. ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension) เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ ความจำ ให้กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล การแสดงพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมาย และความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
3. การนำไปปรับใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ (knowledge) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (comprehension) ในเรื่องใด ๆ ที่มีอยู่เดิม ไปแก้ไขปัญหานั้น

แปลกใหม่ของเรื่องนั้น โดยการใช้ความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการกับความคิดรวบยอดมาผสมผสานกับความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งนั้น

4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจ และการนำไปปรับใช้ โดยมีลักษณะเป็นการแยกแยะสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อย ที่มีความสัมพันธ์กัน รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ เพื่อดูว่าส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถเข้ากันได้หรือไม่ อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อย ๆ หรือส่วนใหญ่ ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นเรื่องราวอันหนึ่งอันเดียวกัน การสังเคราะห์จะมีลักษณะของการเป็นกระบวนการรวบรวมเนื้อหาสาระของเรื่องต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างรูปแบบหรือโครงสร้างที่ยังไม่ชัดเจนขึ้นมาก่อน อันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนดให้
6. การประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินเกี่ยวกับความคิด ค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีการกำหนดเกณฑ์ (Criteria) เป็นฐานในการพิจารณาตัดสิน การประเมินผล จัดได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สูงสุดของพุทธิลักษณะ (Characteristics of Cognitive domain) ที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ การนำไปปรับใช้ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์เข้ามาพิจารณาประกอบกันเพื่อทำการประเมินผลสิ่งหนึ่งสิ่งใด

กล่าวโดยสรุป ความรู้ คือ การเรียนรู้ที่บุคคลได้สร้างขึ้นจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้จากการจดจำ โดยเชื่อมโยงความคิด ความเชื่อ ความจริง ความหมาย อาศัยความเข้าใจ ความคิดรวบยอด การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ การประเมินผล เพื่อนำความรู้ที่ได้ถ่ายทอดต่อไปยังบุคคลรุ่นต่อไป

จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (<http://th.wikipedia.org/wiki/ความรู้>, สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2556) ได้จำแนกความรู้ ออกเป็น 2 ประเภท

1. ความรู้ตามลักษณะ ได้แก่
 - ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ เป็นต้น
 - ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็น ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีการต่างๆ เช่น การบันทึก เอกสารรายงาน
2. ความรู้ตามโครงสร้าง ได้แก่
 - โครงสร้างส่วนบนของความรู้ ได้แก่ แนวคิด ปรัชญา หลักการ อุดมการณ์

- โครงสร้างส่วนล่างของความรู้ ได้แก่ ภาคปฏิบัติการของความรู้ ได้แก่ องค์ความรู้ซึ่งอยู่ในรูปของข้อเขียน สัญญา การแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศิลปะ งานฝีมือ การเดินขบวนเรียกร้อง เป็นต้น

ความหมายขององค์ความรู้

ศรันย์ ชูเกียรติ (2541: 14) ได้นิยามองค์ความรู้ไว้ว่า เป็นความรู้ในการทำบางสิ่งบางอย่าง (know how หรือ how to) ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่กิจกรรมอื่นๆ ไม่สามารถกระทำได้

องค์ความรู้ คือ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการถ่ายทอดจากประสบการณ์ หรือ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นผู้รับสามารถนำไปใช้ได้โดยตรง หรือสามารถนำมาปรับใช้ได้ เพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์หรืองานที่กระทำอยู่ (<http://www.ago.go.th>)

ลักษณะสำคัญขององค์ความรู้กับองค์กร

1. มีลักษณะเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม
2. มักเกิดขึ้นกับเฉพาะบุคคลมักจะติดบุคคลไปมากกว่าจะตกอยู่ที่องค์กร
3. ถือได้ว่าเป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่งที่ทรงคุณค่าขององค์กรช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

แหล่งกำเนิดขององค์ความรู้

1. ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลอื่น
2. ความรู้เกิดจากประสบการณ์การทำงาน
3. ความรู้ที่ได้จากการวิจัยทดลอง
4. ความรู้จากการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ
5. ความรู้ที่มีปรากฏอยู่ในแหล่งความรู้ภายนอกองค์กรและองค์กรได้นำมาใช้

ประเภทขององค์ความรู้ แบ่งได้ เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. องค์ความรู้ที่สามารถอธิบายได้ เป็นองค์ความรู้ที่สามารถทำความเข้าใจได้จากการฟัง การอธิบาย การอ่าน และนำไปใช้ปฏิบัติ ซึ่งจะถูกจัดไว้อย่างมีแบบแผนมีโครงสร้างและอธิบายกระบวนการวิธี ขั้นตอนที่สามารถนำไปใช้ได้
2. องค์ความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายได้หรืออธิบายได้ยาก เป็นองค์ความรู้ที่อธิบายได้ยากหรือในบางครั้งไม่สามารถอธิบายว่าเกิดความรู้เหล่านั้นได้อย่างไร ไม่มีแบบแผน โครงสร้างแน่ชัด มักเกิดขึ้นกับตัวบุคคล ผลของการถ่ายทอดขึ้นอยู่กับผู้ถ่ายทอดและผู้รับเป็นสำคัญ (กัมปนาท ศรีเชื้อ, www.loei2.net, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2556)

2. แนวคิดการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge management - KM) คือ การรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร โดยพัฒนาระบบจาก ข้อมูลไปสู่สารสนเทศ เพื่อให้เกิดความรู้และปัญญา ในที่สุดการจัดการความรู้ประกอบไปด้วยชุดของการปฏิบัติงานที่ถูกใช้โดยองค์กรต่างๆ เพื่อที่จะระบุ สร้าง แสดงและกระจายความรู้ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และการเรียนรู้ภายในองค์กร อันนำไปสู่การจัดการสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการธุรกิจที่ดี องค์กรขนาดใหญ่โดยส่วนมากจะมีการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการจัดการองค์ความรู้ โดยมักจะเป็นส่วนหนึ่งของแผนกเทคโนโลยีสารสนเทศหรือแผนกการจัดการทรัพยากรมนุษย์

รูปแบบการจัดการองค์ความรู้โดยปกติจะถูกจัดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรและประสงค์ที่จะได้ผลลัพธ์เฉพาะด้าน เช่น เพื่อแบ่งปันภูมิปัญญา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน หรืออาจเพื่อเพิ่มระดับนวัตกรรมให้สูงขึ้น

ปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy – KBE) งานต่างๆ จำเป็นต้องใช้ความรู้มาสร้างผลผลิตให้เกิดมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น การจัดการความรู้เป็นคำกว้างๆ ที่มีความหมายครอบคลุมเทคนิค กลไกต่างๆ มากมาย เพื่อสนับสนุนให้การทำงานของแรงงานความรู้ (Knowledge Worker) มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กลไกดังกล่าวได้แก่ การรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ที่ต่างๆ มารวมไว้ที่เดียวกัน การสร้างบรรยากาศให้คนคิดค้น เรียนรู้ สร้างความรู้ใหม่ๆ ขึ้น การจัดระเบียบความรู้ในเอกสาร และการจัดทำสมุดหน้าเหลืองเพื่อรวบรวมรายชื่อผู้มีความรู้ในด้านต่างๆ และที่สำคัญที่สุด คือการสร้างช่องทาง และเงื่อนไขให้คนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เพื่อนำไปใช้พัฒนางานของตนให้สัมฤทธิ์ผล

ประเภทของความรู้

ความรู้สามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้สองประเภท คือ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้แฝงเร้น หรือความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) ความรู้ชัดแจ้งคือความรู้ที่เขียนอธิบายออกมาเป็นตัวอักษร เช่น คู่มือปฏิบัติงาน หนังสือ ตำรา เว็บไซต์ Blog ฯลฯ ส่วนความรู้แฝงเร้นคือความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ไม่ได้ถอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือบางครั้งก็ไม่สามารถถอดเป็นลายลักษณ์อักษรได้ ความรู้ที่สำคัญส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นความรู้แฝงเร้น อยู่ในคนทำงาน และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละเรื่อง จึงต้องอาศัยกลไกแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้คนได้พบกัน สร้างความไว้วางใจกัน และถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันและกัน

ความรู้แบบฝังลึก

ความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายโดยใช้คำพูดได้ มีรากฐานมาจากการกระทำและประสบการณ์ มีลักษณะเป็นความเชื่อ ทักษะ และเป็นอัตวิสัย (Subjective) ต้องการการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ มีลักษณะเป็นเรื่องส่วนบุคคล มีบริบทเฉพาะ (Context-specific) ทำให้เป็นทางการและสื่อสารยาก เช่น วิจารณ์ญาณ ความลับทางการค้า

วัฒนธรรมองค์กร ทักษะ ความเชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ การเรียนรู้ขององค์กร ความสามารถในการชิมรสไวน์ หรือกระทั่งทักษะในการสังเกตเปลวควันจากปล่องโรงงานว่ามีปัญหาในกระบวนการผลิตหรือไม่

ความรู้ชัดแจ้ง

ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่รวบรวมได้ง่าย จัดระบบและถ่ายโอนโดยใช้วิธีการดิจิทัล มีลักษณะเป็นวัตถุวิสัย (Objective) เป็นทฤษฎี สามารถแปลงเป็นรหัสในการถ่ายทอดโดยวิธีการที่เป็นทางการ ไม่จำเป็นต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ เช่น นโยบายขององค์กร กระบวนการทำงาน ซอฟต์แวร์ เอกสาร และกลยุทธ์ เป้าหมายและความสามารถขององค์กร

ความรู้ยังมีลักษณะไม่ชัดแจ้งมากเท่าไร การถ่ายโอนความรู้ยิ่งกระทำได้ยากเท่านั้น ดังนั้นบางคนจึงเรียกความรู้ประเภทนี้ว่าเป็นความรู้แบบเหนียว (Sticky Knowledge) หรือความรู้แบบฝังอยู่ภายใน (Embedded Knowledge) ส่วนความรู้แบบชัดแจ้งมีการถ่ายโอนและแบ่งปันง่าย จึงมีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า ความรู้แบบรั่วไหลได้ง่าย (Leaky Knowledge) ความสัมพันธ์ของความรู้ทั้งสองประเภทเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน (Mutually Constituted) (Tsoukas. 2001) เนื่องจากความรู้แบบฝังลึกเป็นส่วนประกอบของความรู้ทั้งหมด (Grant. 1996) และสามารถแปลงให้เป็นความรู้แบบชัดแจ้งโดยการสื่อสารด้วยคำพูด ตามรูปแบบของเซซี (SECI Model) (ของ Nonaka และ Takeuchi. 1995) ความรู้ทั้งแบบแฝงเร้นและแบบชัดแจ้งจะมีการแปรเปลี่ยนถ่ายทอดไปตามกลไกต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถอดความรู้ การผสมผสานความรู้ และการซึมซับความรู้ การจัดการความรู้นั้นมีหลายรูปแบบ มีหลากหลายโมเดล แต่ที่น่าสนใจ คือ การจัดการความรู้ ที่ทำให้คนเคารพศักดิ์ศรีของคนอื่น เป็นรูปแบบการจัดการความรู้ที่เชื่อว่า ทุกคนมีความรู้ปฏิบัติในระดับความชำนาญที่ต่างกัน เคารพความรู้ที่อยู่ในคน เพราะหากถ้าเคารพความรู้ในตำราวิชาการอย่างเดียว นั้น ก็เท่ากับว่าเป็นการมองว่า คนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ เป็นคนที่ไม่มีความรู้

ระดับของความรู้

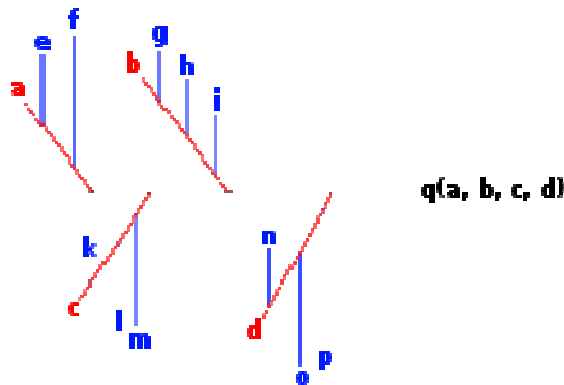
หากจำแนกระดับของความรู้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระดับ คือ

1. ความรู้เชิงทฤษฎี (Know-What) เป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริง รู้อะไร เป็นอะไร จะพบในผู้ที่สำเร็จการศึกษามาใหม่ๆ ที่มีความรู้โดยเฉพาะความรู้ที่จำมาได้จากความรู้ชัดแจ้งซึ่งได้จากการได้เรียนมาก แต่เวลาทำงาน ก็จะไม่มั่นใจ มักจะปรึกษารุ่นพี่ก่อน
2. ความรู้เชิงทฤษฎีและเชิงบริบท (Know-How) เป็นความรู้เชื่อมโยงกับโลกของความเป็นจริงภายใต้สภาพความเป็นจริงที่ซับซ้อนสามารถนำเอาความรู้ชัดแจ้งที่ได้มาประยุกต์ใช้ตามบริบทของตนเองได้ มักพบในคนที่ทำงานไปหลายๆปี จนเกิดความรู้ฝังลึกที่เป็นทักษะหรือประสบการณ์มากขึ้น
3. ความรู้ในระดับที่อธิบายเหตุผล (Know-Why) เป็นความรู้เชิงเหตุผลระหว่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ผลของประสบการณ์แก้ปัญหาที่ซับซ้อน และนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เป็นผู้ทำงานมาระยะหนึ่งแล้วเกิดความรู้ฝังลึก สามารถถอดความรู้ฝังลึกของตนเองมา

แลกเปลี่ยนกับผู้อื่นหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้พร้อมทั้งรับเอาความรู้จากผู้อื่นไปปรับใช้ในบริบทของตนเองได้

4. ความรู้ในระดับคุณค่า ความเชื่อ (Care-Why) เป็นความรู้ในลักษณะของความศรัทธาเริ่มสร้างสรรค์ที่ขับเคลื่อนมาจากภายในตนเองจะเป็นผู้ที่สามารถสกัด ประมวล วิเคราะห์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่กับความรู้ที่ตนเองได้รับมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ เช่น สร้างตัวแบบหรือทฤษฎีใหม่หรือนวัตกรรม ขึ้นมาใช้ในการทำงานได้

กรอบแนวคิดการจัดการความรู้

ภาพที่ 2.1 แผนผังอิชิคาวะ

ที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/การจัดการความรู้> สืบค้นเมื่อ 28.09.2556

แผนผังอิชิคาวะ (Ishikawa diagram) หรือแผนผังก้างปลา (ตัวแบบทUNA หรือตัวแบบปลาตะเพียน) เป็นกรอบแนวคิดอย่างง่ายในการจัดการความรู้ โดยให้การจัดการความรู้เปรียบเสมือนปลา ซึ่งประกอบด้วยส่วนหัว ลำตัว และหาง แต่ละส่วนมีหน้าที่ที่ต่างกันดังนี้

1. ส่วนหัวและตา (Knowledge Vision - KV) มองว่ากำลังจะไปทางไหน ซึ่งต้องตอบให้ได้ว่า "ทำ KM ไปเพื่ออะไร"
2. ส่วนกลางลำตัว (Knowledge Sharing - KS) ส่วนที่เป็นหัวใจให้มีความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันและกัน
3. ส่วนหาง (Knowledge Assets - KA) คือ สร้างคลังความรู้ เชื่อมโยงเครือข่าย ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ "สะบัดหาง" สร้างพลังจากชุมชนแนวปฏิบัติ

กรอบความคิดของ Holsapple ซึ่งได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพัฒนาการของแนวคิดของการจัดการความรู้ 10 แบบมาประมวล ซึ่งแสดงถึงส่วนประกอบของการจัดการความรู้ (KM elements) เพื่อนำไปจัดระบบเป็นองค์ประกอบหลัก 3 ด้านของการจัดการความรู้ (Three-fold framework) ได้แก่ ทรัพยากรด้านการจัดการความรู้ กิจกรรมการจัดการความรู้ และอิทธิพลของการจัดการความรู้ และให้ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ให้

ข้อคิดเห็น วิจารณ์และข้อเสนอแนะ ได้ผลออกมาเป็นกรอบความร่วมมือ (Collaborative Framework)

การถ่ายทอดความรู้

การถ่ายทอดความรู้ อันเป็นส่วนประกอบของการจัดการองค์ความรู้ ถูกประเพณีปฏิบัติกันมานานแล้ว ตัวอย่างรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ เช่น การอภิปรายของเพื่อนร่วมงานในระหว่างการทำงาน ปฏิบัติงาน การอบรมพนักงานใหม่อย่างเป็นทางการ ห้องสมุดขององค์กร โปรแกรมการฝึกสอนทางอาชีพและการเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งรูปแบบการถ่ายทอดความรู้มีการพัฒนารูปแบบโดยอาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่กระจายอย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ 20 ก่อให้เกิดเทคโนโลยีฐานความรู้ ระบบผู้เชี่ยวชาญและคลังความรู้ ซึ่งทำให้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ง่ายมากขึ้น

ความสำคัญของการจัดการความรู้

1. ป้องกันความรู้สูญหาย : การจัดการความรู้ทำให้องค์กรสามารถรักษาความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ และความรู้ที่อาจสูญหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร เช่น การเกษียณอายุทำงาน หรือการลาออกจากงาน ฯลฯ
2. เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ : โดยประเภท คุณภาพ และความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ เป็นปัจจัยของการเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจ เนื่องจากผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจต้องสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ
3. ความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่น : การทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในงานและวัตถุประสงค์ของงาน โดยไม่ต้องมีการควบคุม หรือมีการแทรกแซงมากนักจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการพัฒนาจิตสำนึกในการทำงาน
4. ความได้เปรียบในการแข่งขัน : การจัดการความรู้ช่วยให้องค์กรมีความเข้าใจลูกค้า แนวโน้มของการตลาดและการแข่งขัน ทำให้สามารถลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันได้
5. การพัฒนาทรัพย์สิน : เป็นการพัฒนาความสามารถขององค์กรในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ ได้แก่ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และลิขสิทธิ์ เป็นต้น
6. การยกระดับผลิตภัณธ์ : การนำการจัดการความรู้มาใช้เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและบริการ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตภัณธ์นั้น ๆ อีกด้วย
7. การบริหารลูกค้า : การศึกษาความสนใจและความต้องการของลูกค้าจะเป็นการสร้าง ความพึงพอใจ และเพิ่มยอดขายและสร้างรายได้ให้แก่องค์กร
8. การลงทุนทางทรัพยากรมนุษย์ : การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน การจัดการด้านเอกสาร การจัดการกับความไม่เป็นทางการเพิ่มความสามารถให้แก่องค์กรในการจูงใจและฝึกฝนบุคลากร

ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้

- การปรับเปลี่ยนและการจัดการพฤติกรรม

- บุคลากรไม่เห็นประโยชน์โดยตรงที่จะเกิดกับตัวเอง บุคลากรนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนไปใช้ในการปฏิบัติงานได้น้อย
- ขาดความต่อเนื่องในความมุ่งมั่นที่จะให้การสนับสนุนและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ทั้งในระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเกิดจากการไม่ใช้งานประจำที่มีความผูกพันต้องรับผิดชอบ ผู้รับผิดชอบมีงานประจำที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดทำและติดตามผล
- ขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร การจัดการความรู้ซึ่งอาจไม่ได้มีการสำรวจความต้องการของบุคลากร เป็นสาเหตุให้บุคลากรไม่มีความรู้สึกผูกพันที่จะเข้ามามีส่วนร่วม

การสื่อสารในองค์กร

การสร้างเนื้อหาและรูปแบบการถ่ายทอดไปยังกลุ่มเป้าหมาย งานลักษณะนี้จำเป็นต้องมีทีมงานที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และต้องใช้เวลา

การพัฒนากระบวนการและเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีในการจัดทำ เช่น การจัดทำฐานข้อมูล ที่ใช้ในการรวบรวมความรู้และดึงความรู้ เว็บไซต์สำหรับการเผยแพร่ความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ของบุคลากรในองค์กร

การเรียนรู้

- ขาดการประเมินและติดตามผลการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม แม้จะมีการประเมินหลังการอบรมแต่ไม่ได้เป็นการประเมินที่เชื่อมโยงเข้ากับการปรับปรุงผลการปฏิบัติงานอันเนื่องมาจากการใช้ความรู้ที่ได้จากการอบรมของผู้เรียน ทำให้ไม่สามารถใช้ผลการประเมินเพื่อติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียนและทบทวนปรับปรุงหลักสูตรได้
- ขาดกระบวนการในการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรใช้วิธีนำเนื้อหาประกอบเข้ากันโดยไม่มีที่ตั้งข้อกำหนดเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายเนื่องจากเนื้อหาของหลักสูตรไม่ตรงกับกับความต้องการ
- ไม่มีการฝึกอบรมแก่สมาชิกคณะทำงาน ทำให้สมาชิกทำหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดแผนปฏิบัติการในแต่ละขั้นตอนขาดความรู้และทักษะในการทำงาน ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้แผนปฏิบัติการขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- ช่วงเวลาที่จัดอบรมหรือเรียนรู้มักไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้าร่วมฟัง จึงจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนครั้งในการอบรม หรือจัดการอบรมตามสถานที่ปฏิบัติงานจริงของแต่ละหน่วยงาน เพิ่มรูปแบบการอบรม

การวัดและติดตามประเมินผล

- การกำหนดตัวชี้วัดที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจากขาดตัวชี้วัดนำ (Leading Indicator) มีเพียงตัวชี้วัด

ตาม (Lagging Indicator) ทำให้คณะทำงาน ไม่สามารถควบคุมและติดตามความคืบหน้าในการบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ขาดการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อทบทวนและปรับปรุงการดำเนินงาน

กระบวนการจัดการความรู้

จากข้อมูลการรายงานผลโครงการลำปางสู่มรดกโลก วันที่ 26 พฤศจิกายน 2552 จังหวัดลำปางร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง โดย ดร.อุดมศักดิ์ ศักดิ์มั่นวงศ์ ประธานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านโลก ได้นำเสนอแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

1. ขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)

กำหนดขอบเขตให้ชัดว่า ความรู้ที่จะนำมาจัดการมีอะไรบ้าง เช่น อัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะและโดดเด่นแต่ละอำเภอ ในจังหวัดลำปาง ซึ่งประกอบด้วยเรื่องเล่าแสดงถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น โดยเนื้อหาและขอบเขตจะแบ่งเป็น 5 หมวด ดังนี้

ภูมิหลัง - จะเป็นการศึกษาถึงความเป็นมา ประวัติศาสตร์ ในสมัยต่างๆ และเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีต ว่าจังหวัดลำปางนั้น มีความเป็นมาอย่างไร มีพัฒนาการอย่างไร มีความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์กับพื้นที่อื่นๆ อย่างไร

ภูมิเมือง - ภูมิเมืองเป็นการศึกษาเรื่องราวของพัฒนาการของเมืองลำปางทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้ง แหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญๆ ต่างๆ ข้อมูลสถิติต่างๆ

ภูมิธรรม - ภูมิธรรมเป็นการศึกษาเรื่องราวของศาสนา ความเชื่อ จารีต ประเพณี ที่คนในลำปางในอดีตเชื่อถือยึดเหนี่ยว และร่วมกันรักษาสังคมให้คงอยู่ถึงในปัจจุบัน

ภูมิวงศ์ - ภูมิวงศ์เป็นการศึกษาเรื่องราวของตระกูลที่สำคัญที่มีบทบาทในการสร้างบ้านสร้างเมือง เป็นตระกูลที่มีความสำคัญของพื้นที่ที่ลูกหลานคนลำปางต้องรู้จักและระลึกถึง รวมทั้ง บุคคล ที่เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของคนลำปาง เช่น หลวงพ่อเกษม เขมโก เป็นต้น ซึ่งคนไทยทั้งประเทศรู้จัก

ภูมิปัญญา - ภูมิปัญญา เป็นการศึกษารายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ที่มีในจังหวัดลำปาง และมีลักษณะที่แตกต่าง หลากหลาย เฉพาะพื้นที่กระจายอยู่หลายอำเภอ หลายตำบล จะต้องมีการจัดเก็บให้เป็นระบบ วิเคราะห์ความเชื่อมโยง และคงคุณค่าในแต่ละพื้นที่ไว้

ภาพที่ 2.2 การแบ่งขอบเขตเนื้อหาวัฒนธรรม
ที่มา : รายงานผลโครงการลำปางสู่มรดกโลก. 2552 : 73

2. ขั้นตอนการสร้าง แสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)
การสร้างความรู้ โดยกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนเพื่อเข้าสู่กระบวนการสร้างและแสวงหาความรู้ โดยมีการดำเนินงานหลายวิธี เช่น การประชุม สัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) เพื่อสร้างขอบเขตในการแสวงหาความรู้ การเก็บรวบรวมและดำเนินการวิจัย รวมทั้งรวบรวมเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กระบวนการทั้งหมดต้องมาจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม
2. ขั้นตอนการจัดการความรู้สู่ระบบ (Knowledge Organization) วางโครงสร้างความรู้ เพื่อความพร้อมในการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต
3. ขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) การศึกษาและการจัดเก็บข้อมูล เมื่อได้ผลการศึกษาแล้ว ต้องมีกระบวนการประมวลและการกลั่นกรองเพื่อความถูกต้องน่าเชื่อถือ เป็นเอกสารที่ได้มาตรฐาน สามารถนำไปอ้างอิงได้
4. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) จะต้องมีการจัดว่าระบบในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ใช้ความรู้ และคนลำปางเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก
5. ขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) เมื่อมีองค์ความรู้แล้ว จะต้องมีกระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีการ กรณีเป็น Explicit Knowledge อาจจัดทำเป็น เอกสาร ฐานความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณีเป็น Tacit Knowledge อาจจัดทำเป็น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

6. ขั้นตอนการเรียนรู้ (Learning) ในการดำเนินงานควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เช่นเกิดระบบการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ > นำความรู้ไปใช้ > เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง เช่น การนำความรู้ไปบรรจุในหลักสูตร การนำความรู้ไปเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง

3. ทฤษฎีคติชนวิทยา

กรอบความคิดคติชนกับสังคม

จากคำจำกัดความของ ศิราพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง (2537) ได้จำแนกแนวคิดอยู่ 2 แบบดังนี้

ก. แนวคิดแบบ Folklore แนวคิดคติชนต้นกำเนิดจากยุคล่าอาณานิคม ที่ประเทศต่างๆ ทางตะวันตกได้เข้าครอบครองดินแดนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม จึงตระหนักว่าสังคมที่มีได้มีการบันทึกเรื่องราวทางวัฒนธรรมต่างๆ เป็นลายลักษณ์อักษร จะถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่โดยผ่านประเพณีการบอกเล่า (Oral Tradition) ซึ่งอาศัยตำนาน (Myth) บอกเล่าต้นกำเนิดของบรรพบุรุษและกำเนิดของชุมชน ใช้ภาษิตคำพังเพยต่างๆ ข้อห้ามในการอบรมระเบียบทางสังคม ใช้เพลง การร่ำรำ ประกอบพิธีกรรมเพื่อยึดเหนี่ยวคนในชุมชนไว้ด้วยกัน ถือเป็นข้อมูลที่เป็นศิลปวัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน มีแบบแผนระบบระเบียบการดำเนินชีวิตร่วมกัน ซึ่งเป็นสังคมประเพณี (Tradition Societies)

ข้อมูลทางคติชนมีลักษณะเด่นอยู่ 3 ประการคือ

1. เป็นข้อมูลศิลปวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดกันด้วยปากต่อปาก (Word of Mouth) ใช้วิธีจำเล่าต่อ ๆ กันไป
2. เป็นข้อมูลที่ไม่ทราบผู้แต่งเล่าสืบต่อกันเป็นทอดๆ จากรุ่นหนึ่งต่อรุ่น ซึ่งเป็นกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม
3. ลักษณะคติชนมีหลายสำนวนขึ้นอยู่กับว่า เป็นสำนวนอยู่หมู่บ้านใด อำเภอใด จังหวัดใด ไม่มีความแน่นอน และก็มีสำนวนการเล่ากันในครอบครัว (Family lore) ซึ่งเป็นเรื่องเล่าของสมาชิกในครอบครัวที่เล่าเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเดียวกัน ความเชื่อ หรือศาสนาเดียวกัน

ข. แนวคิดแบบ Folklife เป็นแนวคิดที่นักคติชนอเมริกันสนใจ เป็นการศึกษาวิถีชีวิตพื้นบ้านแบบ “สังคมประเพณี” ดังนั้นแนวคิดแบบ Folklife จะศึกษาเรื่อง folk custom, folk festival, folk medicine, folk religion, folk craft, folk architecture, folk costume, folk cookery, folk drama, folk music, folk dance จึงครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับงานเทศกาลต่าง ๆ การหัตถกรรม อาหารการกิน การแต่งกาย ยาพื้นบ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ยังอยู่ ถือว่าเป็นการศึกษาที่ไม่ใช่เพียงเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม แต่ยังศึกษาชีวิตของชาวบ้านทั่ว ๆ ไปในปัจจุบันเพื่อการค้นหาคำดำรงอยู่ของคติชนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง

4. ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory)

ตามทฤษฎีของ Tajfel and Turner (1979) การที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มจะมีแนวโน้มที่จะได้รับความรู้สึกของตัวตนอย่างน้อยก็เป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มนั้น นอกจากนี้ยังเพิ่มความรู้สึกของ

ตัวตนที่มาจากความเชื่อทัศนคติซึ่งไปกำหนดลักษณะเฉพาะโดยมีเอกลักษณ์ทางสังคมของกลุ่ม ซึ่งมาจากลักษณะส่วนบุคคลและความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล

การจำแนกอัตลักษณ์มีลักษณะ 3 ประการ

1. จำแนกประเภททางสังคม (Social Categorization) การกำหนดว่าใครจะเข้าไปอยู่ในกลุ่มใด ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางสังคมแบบเดียวกัน เช่น เชื้อชาติ ศาสนา เพศสถานะทางสังคม เป็นต้น

2. กำหนดรูปลักษณ์ทางสังคม (Social Identification) การกำหนดให้ใครเข้ากลุ่มได้ ขึ้นอยู่กับทัศนคติที่เป็นตัวตนของสมาชิกกลุ่มที่เห็นว่าเข้ากันได้ รู้สึกคุณค่าความเป็นตัวตนว่ามีความสำคัญต่อกลุ่ม และผูกติดกับสมาชิกในกลุ่ม

3. การเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison) สมาชิกในกลุ่มเกิดการเปรียบเทียบกับสมาชิกนอกกลุ่ม การประเมินคุณค่าตัวตนจากสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มว่าใครเป็นคนในกลุ่ม หรือนอกกลุ่ม

5. คติชนกับการสร้างอัตลักษณ์ประวัติของท้องถิ่น

คติชนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของชุมชน แต่ละวัฒนธรรมหรือแต่ละท้องถิ่นก็มีคติชนของตนเอง เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง จึงน่าจะถือว่าคติชนเป็นเครื่องบอกสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นพื้นฐานของความเข้าใจในวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ก. นิยายพื้นบ้านกับประวัติของสถานที่ แต่ละวัฒนธรรมถิ่น จะมีนิยายหรือตำนานประจำถิ่น (Legend) ซึ่งเล่าขานกัน อยู่ในรูปนิยาย อธิบายประวัติสถานที่ เป็นการอธิบายรูปพรรณสัณฐานของธรรมชาติ ภูเขา เกาะ ถ้ำ หิน เป็นต้น โดยการผูกโยงเป็นเรื่องราว และมักอ้างว่าเป็นเรื่องจริง เรื่องเล่าหากเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย มักจะนำมาโยงให้เข้ากับสถานที่จริง จนกลายเป็นนิยายหรือตำนานประจำถิ่นที่เชื่อว่าเป็นเรื่องจริง นิยายหรือตำนานประจำถิ่นนี้เองทำให้เกิดความรู้สึก “ท้องถิ่นนิยม” (Localism) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่บอกความเป็น “พวกเดียวกัน” (Social Identity) ปราณี วงษ์เทศ (2531) ในศิราพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง ได้กล่าวถึงคติชนว่ามีบทบาทเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน เช่น นิทานเรื่อง “มโหสถ” มีการอ้างสถานที่อำเภอโคกปี่ ปราจีนบุรี โดยยืนยันว่าเป็นเรื่องจริง มีเมืองโบราณที่ชื่อ เมืองมโหสถ และเมื่อเดือนสิงหาคม 2536 ทางราชการก็ได้เปลี่ยนอำเภอโคกปี่ เป็นอำเภอศรีมโหสถ อย่างเป็นทางการ ถือว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้กับท้องถิ่นนี้ แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความเชื่อพื้นบ้านที่ผูกพันกับเรื่อง “พระศรีมโหสถ” จนเป็นที่ยอมรับให้เป็นชื่อของท้องถิ่นนี้

ข. นิยายพื้นบ้านเกี่ยวกับ “ผู้นำทางวัฒนธรรม” กับการบันทึกประวัติท้องถิ่น สังคมท้องถิ่น แต่โบราณจะถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีด้วยการบอกเล่า ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร นิยายท้องถิ่นจึงนับว่าสำคัญในฐานะเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากพงศาวดารโยนกและตำนานเก่าของยุคสมัยเขลางค์ ได้กล่าวถึงพระนางจามเทวี ซึ่งเป็นปฐมกษัตริย์แห่งนครทริภุชชัย ซึ่งถือว่าพระนางเป็นผู้นำทางวัฒนธรรม (Culture Heroine) ทรงมีพระราชโอรสสองพระองค์ และได้ทรงสละราชสมบัติให้พระโอรส “มหันตยศ” ครองเมืองทริภุชชัย ส่วนพระโอรส “อนันตยศ” พระ

นางจามเทวีได้ให้นำผู้คนพลเมืองไปตั้งเมืองเขลางค์นครหรือลำปางในปัจจุบัน วิจารณ์กรรมของพระนางได้ถ่ายทอดหรือกล่าวขวัญเป็นนิยายตำนานท้องถิ่น ถือว่าเป็นวิธีการของชาวบ้านในสมัยดั้งเดิม ที่บันทึกเรื่องราวประวัติท้องถิ่น

ค. ตำนานกับการบันทึกประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำนานขุนบรม หรือ ตำนานของคนไท เป็นส่วนหนึ่งของ พงศาวดารล้านช้าง ตำนานนี้มาใช้อธิบายประวัติชาติพันธุ์ต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นการขยายดินแดนและตั้งถิ่นฐาน และเป็นตำนานที่ช่วยบันทึกประวัติของคนไทที่มีอดีตอันยาวนานก่อนรับพุทธศาสนา

6. ลักษณะเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน นิยายพื้นบ้านของจังหวัดลำปาง

เรื่องราวที่เป็นเรื่องเล่าพื้นบ้านซึ่งเป็นต้นกำเนิดของตำนาน นิทาน นิยายพื้นบ้านของจังหวัดลำปาง จะเกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อต่าง ๆ ดังนี้

1) ตำนานพื้นบ้านโยงกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (History Legend)

ก. ตำนานลัมพักปปะ เขลางค์นครกับตำนานเจ้าเจ็ดตน ตำนานพระแก้วมรกต วัดพระธาตุลำปางหลวง

ข. ตำนานพระบรมธาตุ วัดอุมลอง อ.เถิน

ค. ตำนานวัดไหล่หิน

ง. วัดเจดีย์ขาวหลัง.

จ. ตำนานเจ้าพ่อพญาคำลือที่ อ.แจ้ห่ม

2) นิทานชีวิต (Novella)

ก. คำนิทานเรื่องหมาขนคำ ดอยวัดม่วงคำ อ.แม่ทะ

ข. ตำนานพระแก้วดอนเต้า นิทานพื้นบ้านเรื่องนางสุชาดา ต.เวียงเหนือ อ.เมือง

3) นิทานวีรบุรุษ (Hero Tale)

ก. เจ้าพ่อเวียงตาล อ.ห้างฉัตร

ข. เจ้าพ่อประตู่ผา หรือพญามือเหล็ก

7. ชาติพันธุ์ “ลัวะ” กับเมืองลำปาง

- ลัวะ หรือ ลวะ ชาติพันธุ์ดั้งเดิมของล้านนา

ตามตำนานเจ้าสุวรรณคำแดงกล่าวถึงถิ่นที่อยู่ของลัวะว่า เป็นชาวพื้นเมืองที่มีอยู่ทั่วไปในภาคเหนือและกระจายไปถึงเมืองเชียงตุงและเมืองยอง ในเขตเชียงใหม่-ลำพูน ศูนย์กลางของลัวะอยู่ที่เชิงดอยสุเทพ ตำนานในล้านนาได้กล่าวถึงลัวะ อยู่ 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นตำนานพระธาตุในล้านนา ซึ่งมักกล่าวถึงลัวะในเชิงชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่อยู่ในภาคเหนือล้านนามาก่อน ภาพของลัวะจึงเกิดขึ้นในยุคแรกเริ่ม ซึ่งมีความเก่าแก่กว่าชนกลุ่มอื่น ตำนานมักอ้างอิงพระพุทธรูปเจ้า เมื่อครั้งยังมีพระชนม์ชีพอยู่ได้เสด็จมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพบกับลัวะผู้หนึ่งถวายอาหาร อาทิเช่น ตำนานพระธาตุลำปางหลวงกล่าวถึงลัวะอายุคอนถวายน้ำผึ้ง และตำนานพระธาตุช่อแฮกล่าวถึงขุนลัวะอายุค่อมถวายหมาก

เป็นต้น ตำนานกลุ่มที่สอง เป็นตำนานเก่าแก่ของล้านนา คือ ตำนานมูลศาสนา ชินกาลมาลีปกรณ์ และจามเทวีวงศ์ กล่าวเปรียบเทียบ ลัวะเป็นชาติพันธุ์ที่เกิดในรอยเท้าสัตว์ มีสัตว์จำพวก ช้าง แรด วัว และเนื้อ และอยู่กันเป็นกลุ่มตามพันธุ์ของสัตว์ที่ตนเองเกิดจากรอยเท้านั้นๆ สะท้อนการเป็นสังคมชนเผ่าที่ใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ ตำนานรุ่นหลัง คือ ตำนานสุวรรณคำแดง นำมาอธิบายว่าคนในรอยเท้าสัตว์เป็นลัวะ ตำนานนี้เขียนโดยพระเถระชั้นสูงในยุคที่พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง จึงเห็นลัวะเป็นคนป่า ล้าหลังทางวัฒนธรรม ความเชื่อวิถีชีวิต ที่นับถือผีไม้ไผ่ได้นับถือพระพุทธศาสนา ตำนานกลุ่มสุดท้ายเป็นตำนานที่เขียนในสมัยหลัง ที่สำคัญ คือ ตำนานเจ้าสุวรรณคำแดง หรือ ตำนานเสอาอินทิล ซึ่งเขียนราวต้นรัตนโกสินทร์ ตำนานนี้ให้ความสำคัญกับลัวะเป็นพิเศษ เพราะกล่าวว่าลัวะสร้างเวียงเจ็ดลิน เวียงสวนดอก และเวียงนพบุรีหรือเชียงใหม่ จากคัมภีร์โอบิลานได้พบว่า ตำนานสุวรรณคำแดงรู้จักกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งบางครั้งก็ปะปนกับตำนานเรื่องอื่นๆ ตำนานพระบาทดอนกลาง จอมทอง เขียนในสมัยรัชกาลที่ ๕-๖ เป็นตำนานที่ให้ความสำคัญต่อลัวะมากเช่นกัน ซึ่งเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่ได้อพยพเคลื่อนย้ายลงมาจากดอยสุเทพมาสร้างเวียง เมื่อครอบครองเมืองนานแล้วก็อพยพหนีกลับขึ้นดอยกปล่อยให้เชียงใหม่กลายเป็นเมืองร้าง ตำนานกลุ่มสุดท้ายนี้ ได้สะท้อนความเจริญของชนเผ่าลัวะนี้ไว้มาก ถึงขนาดสร้าง “เวียง” ซึ่งเป็นในสมัยโบราณถือกันว่าเป็นลักษณะสังคมที่ซับซ้อน

จากตำนานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีกลุ่มชน “ลัวะ” อาศัยอยู่ก่อนแล้ว ชุมชนลัวะได้รับวัฒนธรรมจากภายนอก เพราะจากการศึกษาคัมภีร์โอบิลาน “อาหาร 25” ได้กล่าวว่า ปู่แสะย่าแสะและลูกหลานเริ่มรับนับถือพระพุทธศาสนา โดยไม่ฆ่าสัตว์ยอมไหว้พระบฏ และให้ลูกได้บวชเป็นฤๅษีสอดคล้องกับตำนานที่กล่าวถึง ฤๅษีวาสุเทพอยู่ดอยอุจฉบุรพต หรือดอยอ้อยช้าง ซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนชื่อดอยตามชื่อฤๅษีตนนี้ เชื่อกันว่าฤๅษีวาสุเทพเป็นลูกหลานปู่แสะย่าแสะ การรับวัฒนธรรมดังกล่าวสะท้อนการยอมรับความเปลี่ยนแปลงในสังคมของชาวลัวะ และคงมีลัวะบางกลุ่มที่มีความเจริญอยู่ในระดับหนึ่งแล้ว ดังจะเห็นว่า ลัวะมีความสามารถในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยเหล็กมาช้านาน จนในสมัยล้านนาจักรวรรดิราชวงศ์มังรายได้ให้ลัวะส่งส่วยเป็นสิ่งของที่ผลิตจาก เหล็ก และสังคมชนเผ่าลัวะมีหัวหน้าเรียกว่า “สะมาง” ซึ่งอาจจะมีการจัดตั้งทางสังคมที่ซับซ้อนพอสมควรแล้ว ฤๅษีวาสุเทพในตำนาน ชินกาลมาลีปกรณ์ เป็นผู้สร้างเมืองลำพูน ฤๅษีวาสุเทพมีฐานะเป็นผู้รู้ “ผู้นำวัฒนธรรม” ซึ่งน่าจะเป็นกษัตริย์ของรัฐชนเผ่า

เหตุการณ์ครั้งสำคัญที่ทำให้ทราบเรื่องราวของลัวะต่อมา คือสงครามระหว่างขุนหลวงวิลังคะหรือวิรังคะกับพระนางจามเทวี เข้าใจว่าเรื่องนี้ น่าจะเกิดขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 14 ซึ่งเป็นช่วงที่พระนางจามเทวีครองราชย์ในเมืองหริภุญชัย ขุนหลวงวิลังคะเป็นหัวหน้าชาวลัวะบริเวณเชิงดอยสุเทพได้ทำสงครามกับพระนางจามเทวี สาเหตุของสงครามคงเกิดจากความไม่พอใจของชาวพื้นเมืองลัวะ ที่ถูกชนต่างถิ่นซึ่งมีวัฒนธรรมสูงกว่าเข้ามาแทรกแซง ขุนหลวงวิรังคะทำสงครามพ่ายแพ้ ชาวลัวะส่วนหนึ่งเลยกระจัดกระจายไปตามป่าเขาและตามที่ต่างๆ แต่ลัวะอีกส่วนหนึ่งคงยอมอยู่ภายใต้การปกครองของพระนางจามเทวี นับเป็นการสิ้นสุดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของลัวะซึ่งเคยมีมา พระนางจามเทวี แต่งตั้งขุนลัวะให้ปกครองชุมชนลัวะและให้ส่งส่วยประจำ ชุมชนลัวะคงรวมตัวกันอยู่ที่

เชิงดอยสุเทพต่อมา กลุ่มลัวะนี้เองที่เป็นพันธมิตรช่วยเหลือพระญามังรายตีหริภุญชัย น่าสังเกตว่าพระญามังรายมีขุนนางที่ใกล้ชิดเป็นลัวะหลายคน ดังเช่น อ้ายฟ้าได้ครองเมืองลำพูน หลังจากช่วยยึดครองลำพูนได้ มังคุมมังเคียนหัวหน้าลัวะได้ครองเชียงตุง และขุนไชยเสนาได้ครองลำปาง เมื่อขับไล่พญาเบิกไปแล้ว แสดงว่าพระญามังรายมีความสัมพันธ์อันดีกับลัวะ และค่อยๆ มีการสลายความเป็นชนเผ่าลัวะให้กลายเป็นไทย เมื่อเปรียบเทียบกับสมัยหริภุญชัยแล้วกลุ่มเม็ง และลัวะยังมีลักษณะเป็นคนต่างเผ่าพันธุ์และแยกเป็นคนละพวกกัน เมื่อพระญามังรายก่อตั้งเมืองเชียงใหม่ ตำนานพื้นเมืองระบุว่าบริเวณนี้ “เป็นที่อยู่ที่ตั้งแห่งท้าวพระญามาแต่ก่อน” ซึ่งหมายถึงเคยเป็นที่อยู่เดิมของหัวหน้าลัวะ ตำนานนพบุรีเมืองพิงค์เชียงใหม่กล่าวว่า หลังจากพระญามังรายสร้างเวียงเชียงใหม่แล้ว เมื่อจะเสด็จเข้าเมืองได้สอบถามสตรีขุนจุกขุนนางชาวลัวะถึงประตูเข้าเมืองที่เป็นมงคล ซึ่งสตรีขุนจุกได้ไปสอบถามจากหัวหน้าชาวลัวะ จึงทราบว่าจะต้องเข้าทางประตูข้างเผือก ในพิธีราชาภิเษก จึงมีจารีตให้กษัตริย์เข้าเมืองทางประตูข้างเผือก การยอมรับว่าลัวะเป็นเจ้าของดินแดนนี้มาก่อน ยังแสดงออกในพิธีราชาภิเษกด้วย โดยในพิธีจะให้ลัวะจูงม่านำขบวนเสด็จกษัตริย์เข้าเมือง พิธีนี้คล้ายกับพิธีราชาภิเษกของกษัตริย์เมืองเชียงตุง ซึ่งเป็นเชื้อสายราชวงศ์มังราย และเชียงตุงก็เคยเป็นที่อยู่ของลัวะมาก่อน ในเชียงตุงมีพิธีไล่ลัวะ คือ ในพิธีจะทำผามให้ลัวะกินอาหาร เมื่อกินเสร็จแล้วก็ไล่ลัวะไปแล้วเข้าครองแทน เนื่องจากเชียงใหม่เป็นที่อยู่ของลัวะมาช้านาน อิทธิพลด้านความเชื่อของลัวะที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ที่สำคัญคือการนับถือเสาอินทขิล ในอดีตเสาอินทขิลอยู่ที่วัดสะดือเมือง ตรงกลางเวียงเชียงใหม่ ในสมัยพระเจ้ากาวิละได้ย้ายเสาอินทขิลไปไว้ที่วัดเจดีย์หลวง เสาอินทขิลเป็นเสาหลักเมืองถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง เชียงใหม่ นอกจากนั้นยังมีพิธีเลี้ยงผีปู่และย่าและซึ่งเป็นผีที่รักษาเมืองเชียงใหม่ โดยชาวบ้านตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ยังปฏิบัติกันอยู่ทุกปี แม้ว่าเคยเลิกไปสมัยหนึ่งแล้ว ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ในระยะหลังพบว่ามีการแต่งตั้งพรานป่าชื่อทิพย์ช้างชาวลำปาง ซึ่งเป็นหัวหน้าในการขับไล่ทัพพม่าออกจากลำปางไปนั้นให้เป็นเจ้าเมือง มีชื่อว่า “พระญาสุลาลัยชัยสงคราม” ซึ่งจะพบว่ามีความว่า “ ลว ” หรือ “ ลวะ ” อยู่ด้วยในชื่อดังกล่าว โดยในตำนานกล่าวว่านายพรานช้างเป็นคนในท้องถิ่นนั้น และไม่มีข้อมูลใดที่บ่งว่านายพรานผู้นี้เป็นชนเผ่าลัวะ จึงทำให้เข้าใจได้คำว่า “ ลัวะ ” หรือ “ ลวะ ” ในที่นี้แปลว่าชนพื้นเมืองมากกว่าชื่อของชนเผ่า

เมื่อศึกษาคำว่า “ลาว” ซึ่งเป็นคำนำหน้านามแทนคำบอกตำแหน่งกษัตริย์แล้ว จะพบว่า คำว่า “ลาว” และ “ลวะ” เป็นคำเดียวกัน และเมื่อย้อนกลับไปเทียบดูการปรากฏของ “ลวะ” ในตำนานต่างๆ อีกครั้งหนึ่ง จะทำให้เห็นว่า “ลวะ” ที่ได้พบพระพุทธรองค์ อาจจะไม่เป็นชนเผ่าลวะ แต่คงเป็นชนพื้นเมืองในท้องถิ่น และจากการศึกษาถึงการใช้อำนาจเรียกชนกลุ่มนี้แล้ว พบว่าในตำนานดอยตุงมีการเรียกปู่เจ้าลาวจกว่า “ มีลักขะ มีลักขุ มีลักขุ ” และในกรณีของ “ ขุนหลวงวิลังคะ ” ซึ่งเป็นหัวหน้าของชาวลัวะที่เชิงดอยสุเทพนั้น พบว่ามีการใช้ “ บ่าลังคะ มะลังคะ มีลักขะ มีลักขุ ” โดยเฉพาะคำว่า “มีลักขุ” เป็นภาษาบาลีมีความหมายว่า “ คนป่าเถื่อน ” เมื่อเป็นเช่นนี้ คำว่า “ ลาวลวะ และ มีลักขะ ” มีความหมายที่ไม่ต่างกัน คือ แปลว่าคนป่าเถื่อนหรือคนที่ด้อยความเจริญ ซึ่งหมายรวมถึงคนพื้นเมืองแต่เป็นชาวบ้านนอก หรือชาวบ้านป่าที่ไม่มีอารยธรรมแบบเมือง ซึ่งแต่เดิมแล้ว “ลาว” นั้น หมายถึงกษัตริย์ดังที่กล่าวมา ซึ่งทำให้อาจสรุปได้อีกว่า ลวะ คือคนในพื้นที่นั้นหรือเป็นชาวบ้านซึ่งด้อยความเจริญ แต่ในขณะเดียวกัน ลวะ ก็เป็นคำที่ชาวล้านนาเรียกชื่อชนเผ่าที่ด้อย

ความเจริญคู่กับชาวกะเหรี่ยง ดังในสำนวนที่เช่น “เพราะเหมือนละเหมือนยาง” คือสกปรกเลอะเทอะเหมือนขาลัวและชาวกะเหรี่ยง ในเชียงใหม่ ลัวะส่วนใหญ่อยู่ที่บ้านบ่อหลวง อำเภอฮอด อำเภอมะแม่ม และอำเภอสะเมิง ส่วนลัวะที่แม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่อยู่ที่อำเภอแม่ลาน้อยและอำเภอแม่สะเรียง ชาวลัวะ ที่อยู่ทางทิศตะวันออกบ้านฮ่องขุน ตำบลบัวสลี อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายนั้น ตั้งหมู่บ้านบนที่ราบเชิงเขาตอยปุย ปลูกบ้านเรือนหลังเล็กๆ แบบชาวเหนือที่ตัดคตัดตามชนบท คือมีบ้านฝาसानขัดแตะ ห้องครัวอยู่ต่างหาก ต่อจากห้องนอน มีระเบียง และชานนอกชายคา โรงวัวควาย เล้าไก่ ยุ้งข้าวอยู่ห่างกัน ครกตำข้าวของชาวลัวะทำด้วยท่อนไม้สูงประมาณ 1 เมตร เจาะเป็นหลุมลงไปประมาณ 1 คืบ ใช้ตำด้วยมือโดยตั้งครกไว้ใกล้บันไดเรือนในร่วมชายคา บางบ้านใช้ครกกระเดื่องซึ่งใช้เท้าถีบ ใต้ถุนเรือนเตี้ยใช้เก็บของ ใช้เครื่องหีบเมล็ดฝ้ายด้วยมือ ทุกหมู่บ้านมีวัดทางศาสนาพุทธ มีพระภิกษุ สามเณร การเทศน์ใช้ภาษาชาวเหนือ หนังสือจารึกบนใบลานที่ใช้เทศน์ก็เป็นอักษรพื้นเมืองเหนือ ชาวลัวะมีขนบธรรมเนียมเครื่องแต่งกายต่างกับชาวเหนือ ผู้ชายนุ่งผ้าพื้นโจงกระเบน หรือโสร่ง ผู้หญิงสวมเสื้อสีดำผ่าอก แขนยาว ปีกเป็นแผ่นใหญ่ที่หน้าอกตามแถวกระดูก และแถวรัดคอรอบคอ ปีกที่ชายแขนเสื้อตรงข้อมือทั้งสองข้าง และที่ใต้สะโพกรอบเอวด้วยดินเหนียว ไหมเงิน คล้ายเสื้อขุนนางไทยโบราณ ผ้าซิ่นติดผ้าขาวสลัปดาห์เล็กๆ ตอนกลางเป็นริ้วลาย ชายซิ่นติดผ้าสีดำ กว้างประมาณ 1 ศอก ตามปกติผู้หญิงอยู่บ้านไม่ค่อยสวมเสื้อ ชอบเปิดอกเห็นถัน ถ้าเข้าไปในเมืองก็จะแต่งกายอย่างชาวเหนือ ถ้าออกไปหาผักตามป่า จะเอาผ้าโพกศีรษะ สะพายกระบุงก้นลิง โดยเอาสายเชือกคล้องศีรษะตรงเหนือหน้าผาก ใส่คาคอรองรับน้ำหนักอีกชั้นหนึ่ง ไม่สวมเสื้อแต่ดึงผ้าซิ่นขึ้นไปเหน็บปิดเหนือถันแบบนุ่งผ้ากระโจมอก มักมีกล้องยาเส้นทำด้วยรากไม้ไผ่เป็นประจำ เสื้อของผู้ชายอย่างเดียวกันกับผู้หญิง แต่ไม่ปักดอกกลดลายที่คอเสื้อและชายเสื้อ เครื่องแต่งกายดังกล่าวนี้ ปัจจุบันไม่ใช้กันแล้ว หันมานิยมเสื้อเชิ้ตแขนยาวผ่าอกกลาง กางเกงจันธรรมดา แต่ผู้ชายที่นุ่งผ้าโจงกระเบนยังมีอยู่บ้าง ชาวลัวะ มีอาชีพทางการสิกรรม ทำนา ไร่ สวน เลี้ยงสัตว์จำพวกวัว ควาย หมู ไก่ หมูของเขาปล่อยให้หากินตามบริเวณบ้าน ถ้าฤดูข้าวเหลืองจึงนำมาขังไว้ในคอก เวลาว่างก็ทอผ้า ตำข้าว จักสาน เช่น กระบุง ตะกร้า ฯลฯ ฤดูแล้งของเข้าป่าล่าสัตว์ เมื่อได้สัตว์ป่ามาหนึ่งตัว ผู้ล่าแบ่งเอาไว้ครึ่งหนึ่งอีกครึ่งหนึ่งนำไปมอบให้แก่ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านตีเกราะสัญญาณเรียกชาวบ้านแบ่งกันไปจนทั่วทุกหลังคาเรือน การปลูกสร้างบ้านเรือน ชาวบ้านจะช่วยกันทั้งหมู่บ้านไม่ต้องจ้าง การนับวันเดือนปีของชาวลัวะ ผิดกับชาวเหนือและไทยภาคกลาง คือเดือน 4 ของลัวะเป็นเดือน 5 ของไทย ชาวลัวะมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติประจำชาติ เดิมพญาลัวะกับพญาไตเป็นเพื่อเกลอกัน ต่อมาพญาไตยกกองทัพไปรบกับพญาแมนตาตอก ซึ่งเป็นใหญ่ในบรรดาภูตผีปิศาจ พญาไตพ่ายแพ้ต่ออิทธิฤทธิ์ของพญาแมนตาตอก จึงมาหลบซ่อนตัวอยู่กับพญาลัวะ พญาแมนตาตอกติดตามไปถึงบ้านลัวะ พญาลัวะกล่าวปฏิเสธว่าไม่พบเห็นพญาไต พญาไตจึงเป็นหนีบุญคุณพญาลัวะ ลัวะกับไตจึงเป็นมิตรกันนับตั้งแต่นั้นมา

ชาวลัวะนอกจากนับถือศาสนา พุทธ ยังนิยมนับถือผี มีการถือผีเสื้อบ้าน ส่งเคราะห์ ผูกเส้นด้ายข้อมือถือขวัญ เวลาเจ็บป่วยใช้ยารากไม้สมุนไพรรักษา และทำพิธีฆ่าไก่เช่นผี ถ้าตายก็จะทำพิธีอย่างชาวเหนือ มีพระสงฆ์สวดมนต์บังสุกุล เอาศพไปป่าช้า ฝังมากกว่าเผา แต่ถ้าตายอย่างผิดธรรมดาก็เผา ในวันงานพิธีเลี้ยงผีเสื้อบ้าน (ผีหมู่บ้าน) เขาทำขุมประตุสานไม้เป็นรูปรัศมี 8 แฉก ติดไว้เพื่อห้ามไม่ให้คนต่างถิ่นเข้าสู่เขตหมู่บ้าน เครื่องหมายนี้ชาวภาคเหนือเรียก “ตาแหลว” ซึ่งคนไทยกลาง

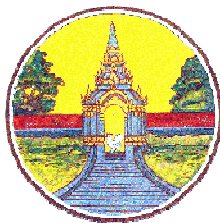
เรียก “เฉลว” เขาปิดบ้านทำพิธีเลี้ยงผีเสื้อบ้าน 1 วัน ถ้าเดินทางไปพบเครื่องหมายเฉลวนี้ แล้วต้องหยุดอยู่ มีธุระอะไรก็ตะโกนเรียกชาวบ้านให้ไปพูดกันที่ตรงนั้น เช่น ขอติ่มน้ำหรือเดินหลงทางมา ถ้าขึ้นเดินล่องลำเขาตมบ้านของเขาก็จะถูกปรับเป็นเงิน 5 บาท ถ้าไม่ยอมให้ปรับเขาบังคับให้ค้างแรม 1 คืน เวลาเกิดมีโรคสัตว์ระบาดหรือใช้ทรพิษเกิดขึ้นแก่คนภายในหมู่บ้านแล้วก็จะปิด “เฉลว” หรือเครื่องหมายห้ามเข้าหมู่บ้าน

ภาษาของชาวลัวะไม่เหมือนภาษาไทยเช่น คำว่า กิน ชาวลัวะว่า จ่า แมว-อ้งแมง หมู-ว่าสุนัข-ซ้อ ไฟ-มีท้อ น้ำ-ลาง ลูก-อ้งยะ เมีย-ข้ามบ๊ะ ผัว-อ้งบลอง อยู่ใกล้-อ้งต้อ อยู่ไกล-อ้งเวอ บ้านท่านอยู่ที่ไหน-อาส่างช่องดิงเง รับประทานอาหารกับอะไร-ไม้แจ่อจ่าแอ รับประทานข้าว-ห่างจ่า ไปเที่ยวไหนมา-เกิงบ่แอ ไปไหน-อาละเกิงแอ เป็นต้น ถ้าเป็นคำที่เรียกชื่อคน สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เรียกเป็นภาษาชาวเหนือทั้งสิ้น เช่น บัวจัน คำป็น พรหมมา ฯลฯ เข้าใจว่าชื่อเดิมของลัวะนั้นไม่ได้เรียกกันดังนี้มานิยมใช้ชื่อแบบชาวเหนือภายหลัง ส่วนชื่อเครื่องใช้นั้นเรียกตามสมัยโบราณ เครื่องใช้แบบปัจจุบันชาวลัวะไม่มีใช้และไม่รู้จัก เมื่อชื่อไปใช้ก็เลยเรียกชื่อตามที่ชาวเหนือเรียก ที่อยู่ของชาวลัวะใกล้เคียงชาวเหนือ ขนบธรรมเนียมจึงคล้ายชาวเหนือ เพราะชนชาตินี้ถูกกลืนได้ง่ายที่สุด ดังปรากฏว่าลัวะที่อยู่ในเขตไทใหญ่ได้กลายเป็นชาวไทใหญ่โดยมาก ชาวลัวะจะหยุดการทำงานในวันพระ ตลอดจนการเที่ยวสาวกึ่งดด้วย การเที่ยวสาวนั้นคือขึ้นไปนั่งสนทนาเกี่ยวพาราสีหญิงสาวบนบ้าน หากหญิงพอใจรักใคร่แล้วจะล่องเก็นเอาเป็นภรรยาได้ โดยใส่ผีเป็นเงิน 12 บาท จากนั้นต้องไปทำงานให้พ่อตาแม่ยายเป็นเวลา 1-3 ปี จึงแยกปลูกสร้างบ้านเรือนต่างหากได้ ในปีแรกจะแยกเอาภรรยาไปอยู่บ้านตนหรือปลูกบ้านอยู่ต่างหากไม่ได้เป็นอันขาด อย่างน้อยต้องทำงานรับใช้พ่อตาแม่ยาย 1 ปี เพราะต้องการใช้แรงงานของฝ่ายชาย จึงต้องอยู่ฝ่ายหญิงไป 1 ปี จึงจะสามารถแยกเรือนออกไปได้

(<http://www.songsakarn.com/forum/viewthread.php?tid=2323&extra=page%3D1> สืบค้นเมื่อ 13.09.2556)

8. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดลำปาง

- สัญลักษณ์จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 2.3 ตราประจำจังหวัดลำปาง

รูปไก่ขาวยืนอยู่ในซุ้มมณฑปพระธาตุลำปางหลวง หมายถึง ไก่เผือก เป็นสัญลักษณ์ที่มีมาตั้งแต่สมัยเมืองกุกุตตนคร (ตำนานเมืองลำปาง) และได้กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญ โดยปรากฏเครื่องหมายไก่

เผือก คู่กับ ดวงตราแผ่นดินในศาลากลางเมืองลำปาง ตั้งแต่สมัยเริ่มเปลี่ยนที่ทำการเมืองจาก "เค้ายาหลวง" เป็นศาลากลางเมืองนครลำปางขึ้น ในสมัยเริ่มสร้างศาลากลางหลังแรก เมื่อ พ.ศ. 2452

ผู้มมณฑปที่วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นศิลปกรรมล้านนาที่งดงามมาก วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองลำปาง มีองค์พระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมเกษาธาตุของพระพุทธเจ้า เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก

คำขวัญของจังหวัดลำปาง

“ถ่านหินลือชา รถม้าลือลั่น เครื่องปั้นลือนาม
งามพระธาตุลือไกล ฝึกช้างใช้ลือโลก”

ภาพที่ 2.4 ธงประจำจังหวัดลำปาง

ดอกไม้ประจำจังหวัด คือ ดอกธรรมรักษา

ภาพที่ 2.5 ดอกไม้ประจำจังหวัด

ภาพที่ 2.6 แผนที่แสดงอาณาเขตของจังหวัด

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดลำปาง ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงแผ่นดินสายพหลโยธิน ประมาณ 602 กม. ตามทางรถไฟประมาณ 625 กม. มีเนื้อที่ประมาณ 12,533.961 ตร.กม. หรือประมาณ 7,833,726 ไร่ มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 5 ของภาคเหนือ รองจาก เชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน และเพชรบูรณ์ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดข้างเคียงถึง 7 จังหวัด ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดแพร่ และสุโขทัย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดลำพูน

สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดลำปาง อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 268.80 เมตร พื้นที่มีลักษณะเป็นรูปยาวรี ภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง มีภูเขาสูงอยู่ทั่วไป ทอดตัวยาวตามแนวทิศเหนือไปทางทิศใต้ของ จังหวัด และในบริเวณตอนกลางของจังหวัดบางส่วนมีที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ และตามลักษณะทาง กายภาพทางด้านธรณีสัณฐานวิทยา จังหวัดลำปางมีพื้นที่เป็นที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา มีลักษณะเป็น

แอ่งแผ่นดินที่ยาวและกว้างที่สุดในภาคเหนือ เรียกว่า “อ่างลำปาง” ลักษณะภูมิประเทศแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

บริเวณตอนบนของจังหวัด เป็นที่ราบสูง ภูเขา และเป็นป่าค่อนข้างทึบ อุดมสมบูรณ์ด้วยไม้มีค่า ได้แก่ พื้นที่อำเภอเมืองปาน แจ้ห่ม วังเหนือ และงาว

บริเวณตอนกลางของจังหวัด เป็นที่ราบและที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ พื้นที่อำเภอห้างฉัตร เมืองลำปาง เกาะคา แม่ทะ และสบปราบ

บริเวณตอนใต้ของจังหวัด เป็นป่าไม้รัง บางส่วนเป็นทุ่งหญ้า ได้แก่ พื้นที่อำเภอเถิน แม่พริก บางส่วนของอำเภอเสริมงาม และแม่ทะ

สภาพภูมิอากาศ

จากลักษณะพื้นที่ของจังหวัดที่เป็นแอ่งคล้ายก้นกะทะ จึงทำให้อากาศร้อนอบอ้าวเกือบตลอดปี ฤดูร้อนร้อนจัด และหนาวจัดในฤดูหนาว ปี 2552 มีอุณหภูมิสูงสุด 42.30 องศาเซลเซียส ต่ำสุด 13.0 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนวัดได้ 977 มิลลิเมตร ลักษณะภูมิอากาศ แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน เริ่มประมาณต้นเดือน มีนาคม จนถึงกลางเดือน พฤษภาคม อากาศจะร้อนอบอ้าว ช่วงที่มีอากาศร้อนที่สุด คือ เดือนเมษายน

ฤดูฝน เริ่มประมาณกลางเดือน พฤษภาคม

ฤดูหนาว เริ่มประมาณเดือน พฤศจิกายน จนถึงเดือน กุมภาพันธ์ อากาศจะหนาวเย็น ช่วงที่มีอากาศหนาวจัด คือ เดือนมกราคม

ประชากร

ปี 2555 จังหวัดลำปางมีประชากร จำนวน 756,811 คน เป็นชาย 372,756 คน หญิง 384,055 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง รองลงไป คือ อำเภอเกาะคา อำเภอแม่ทะ และ อำเภอเถิน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2555)

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง สำหรับประชาชนในพื้นที่

อำเภอ	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
เกาะคา	61,489	30
งาว	56,768	30
แจ้ห่ม	40,719	30
เถิน	60,839	30
แม่ทะ	60,328	30
แม่พริก	16,651	30
แม่เม่า	39,593	30
เมืองปาน	33,738	30
เมืองลำปาง	232,060	30
วังเหนือ	44,331	30
สบปราบ	27,773	30
เสริมงาม	32,030	30
ห้างฉัตร	50,492	30
รวม	756,811	390

ที่มา : สำนักทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
(ข้อมูล ณ 31 ธันวาคม 2555)

ทรัพยากรธรรมชาติ

จังหวัดลำปาง มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรแร่ธาตุ

- ทรัพยากรป่าไม้ จังหวัดลำปางมีเนื้อที่ป่าไม้ตามกฎหมายกระทรวงที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 79 ก ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 จำนวน 33 ป่า เนื้อที่ 5,302,474 ไร่

ตารางที่ 2.2 ประเภทและจำนวนทรัพยากรป่าไม้

ประเภท	จำนวน (แห่ง)
- ป่าสงวนแห่งชาติ	33 ป่า
	5 แห่ง
- อุทยานแห่งชาติ (เตรียมการ)	2 แห่ง
- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	1 แห่ง

ทรัพยากรแร่ธาตุ มีหลายชนิดล้วนเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในทางอุตสาหกรรมทั้งสิ้น ประกอบด้วยถ่านหินลิกไนต์ ดินขาว หินอ่อน หินแกรนิต บอลเคลย์ไลท์ พลวงและวุลแฟรม

ตารางที่ 2.3 ประเภททรัพยากรแร่ธาตุ ปริมาณสำรอง ระยะเวลาการขุดใช้

ประเภทแร่ธาตุ	ปริมาณสำรอง (ล้านตัน)	ระยะเวลาการขุดใช้ (ปี)
- ถ่านหินลิกไนต์	1,544	50
- แร่ดินขาว	107	147
- หินปูน	320	53

สภาพการเมืองและการปกครอง

1) การปกครอง จังหวัดลำปางแบ่งออกเป็น 13 อำเภอ 100 ตำบล 929 หมู่บ้าน 101 ชุมชน (เฉพาะชุมชนในเขตเทศบาลนครลำปาง และเทศบาลเมืองเขลางค์นคร) 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลนคร 1 เทศบาลเมือง 37 เทศบาลตำบล 64 องค์การบริหารส่วนตำบล

2) การบริหารราชการ ส่วนราชการในจังหวัดลำปาง แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ

ตารางที่ 2.4 ประเภทส่วนราชการของจังหวัด

ประเภท	จำนวน (หน่วย)	หมายเหตุ
- ราชการบริหารส่วนภูมิภาค	32	-
- ราชการบริหารส่วนกลาง	69	-
- ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น	104	อบจ. 1 แห่ง เทศบาล 39 แห่ง อบต. 64 แห่ง
- หน่วยงานอิสระ	25	-

การท่องเที่ยว

1) ศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัด

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และกิจการงานประเพณี โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะบริการให้นักท่องเที่ยวมากมาย ดังนี้

ตารางที่ 2.5 ศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัด

ศักยภาพ	รายละเอียด
ด้านการคมนาคม	สามารถเดินทางได้ทั้งทางเครื่องบิน รถไฟและทางรถยนต์ โดยเฉพาะเส้นทางรถยนต์ สามารถเชื่อมโยงไปยังจังหวัดภาคเหนือตอนบนได้ทุกจังหวัด
ด้านที่พัก	มีที่พักรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ ทั้งโรงแรม เกสต์เฮาส์ รีสอร์ท และ โฮมสเตย์
ด้านบริการนำเที่ยว	มีบริษัทนำเที่ยวให้บริการนักท่องเที่ยว พร้อมมัคคุเทศก์
ด้านร้านอาหาร	มีร้านอาหารที่มีชื่อเสียงของจังหวัด ทั้งอาหารพื้นบ้านและอาหารทั่ว ๆ ไป จัดไว้บริการให้แก่ักท่องเที่ยวเลือกชิมมากมาย
ด้านข้อมูลข่าวสาร	มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้บริการแก่นักท่องเที่ยว คือ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวในอาคารศาลากลางจังหวัดหลังเก่า และศูนย์ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลนครลำปาง

2) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด

ตารางที่ 2.6 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว		
ทางธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์/ศาสนสถาน	ทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม
- อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน	- วัดพระธาตุลำปางหลวง	- ศูนย์ศิลปาชีพแม่ต้า
- ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	- ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ประตูผา	- หมู่บ้านแกะสลัก (บ้านหลุก)
- เขื่อนกิ่วลม	- วัดม่อนพระยาแช่	- หมู่บ้านทอผ้าพื้นเมือง
- อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท	- วัดพระธาตุเสด็จ	- หมู่บ้านกระดาศา
- อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท	- วัดศรีรองเมือง	- โรงงานอุตสาหกรรมเซรามิก
- อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล	- วัดพระแก้วดอนเต้า	- บ้านเสานัก
- น้ำตกวังแก้ว	- วัดเจดีย์ขาว	
- อ่างเก็บน้ำวังเหนือ	- วัดพระธาตุจอมปิง	
- ภูเขาไฟ	- วัดศรีชุม	
- สวนป่าทุ่งเกวียน	- ศาลเจ้าพ่อประตูผา	
	- วัดป่าฝาง	
	- วัดอักษชัยคีรี	
	- ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	
	- วัดถ้ำพระสบาย - วัดถ้ำสุขเกษมสวรรค์	

3) สถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ปี 2552

ปี 2552 จังหวัดลำปางมีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดลำปาง จำนวน 110,673 คน และมีรายได้จากการท่องเที่ยว ปี 2552 ไตรมาส 1 จำนวน 231.98 ล้านบาท และในปี 2551 มีรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 2,263.20 ล้านบาท

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่มาเที่ยวที่จังหวัดลำปาง 5 ลำดับแรก มีดังนี้

- 1) ฝรั่งเศส
- 2) เยอรมัน
- 3) ไต้หวัน
- 4) อิตาลี
- 5) สหรัฐอเมริกา

สถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมไปมาก 3 อันดับแรก ได้แก่

- 1) วัดพระธาตุลำปางหลวง
- 2) น้ำตกแจ้ซ้อน
- 3) ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรรณนิภา ปิณฑวนิช (บทคัดย่อ : 2546) ได้ศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมวัดพระธาตุลำปางหลวง และศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจักรวาลคติทางพุทธ และจักรวาลมณฑลในการเมืองการปกครอง ผสมผสานเข้ากับการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดั้งเดิมของท้องถิ่น ซึ่งปรากฏเป็นการวางแผนผังของวัดในระยะแรก สมัยอาณาจักรล้านนาราชวงศ์มังราย ความสำคัญของพระธาตุลำปางหลวง ได้รับการสถาปนาให้เป็นศูนย์กลางทางศาสนาของเมืองลำปางในสมัยพระเจ้าติโลกราช

เอียรชยา อักษรดิษฐ์ (บทคัดย่อ : 2552) ได้ศึกษาด้านพระเจ้าเสียบโลก: การศึกษาพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมล้านนา ภูมินาม คำนาม ผู้คน โดยได้กล่าวถึงตำนานพระเจ้าเสียบโลก เป็นวรรณกรรมทางศาสนาที่มีการเผยแพร่กระจายอยู่บริเวณดินแดนล้านนา สิบสองปันนา รัฐฉาน และล้านช้าง ตลอดถึงบางพื้นที่แถบภาคอีสาน เนื้อหาสำคัญของวรรณกรรมกล่าวถึงการเสด็จมาเผยแพร่พระศาสนาของพระพุทธเจ้าและพุทธสาวก ซึ่งมีการพรรณนาถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่เชื่อมโยงเข้ากับตำนานของแต่ละภูมิภาคและท้องถิ่น อันประกอบด้วย เมือง ชุมชน ผู้คนชาติพันธุ์ และระบบการค้า ที่รวมเรียกว่า สังคมและวัฒนธรรม แก่นของเรื่องมุ่งเน้นการสถาปนาศาสนสถานที่สำคัญในท้องถิ่นต่าง ๆ การประดิษฐานรอยพระบาทและพระเกศาธาตุ พร้อมพุทธพยากรณ์ รวมทั้งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ของเรื่องราวการประพันธ์ตำนานพระบาทและพระธาตุที่แพร่หลายอยู่ในดินแดนแถบนี้

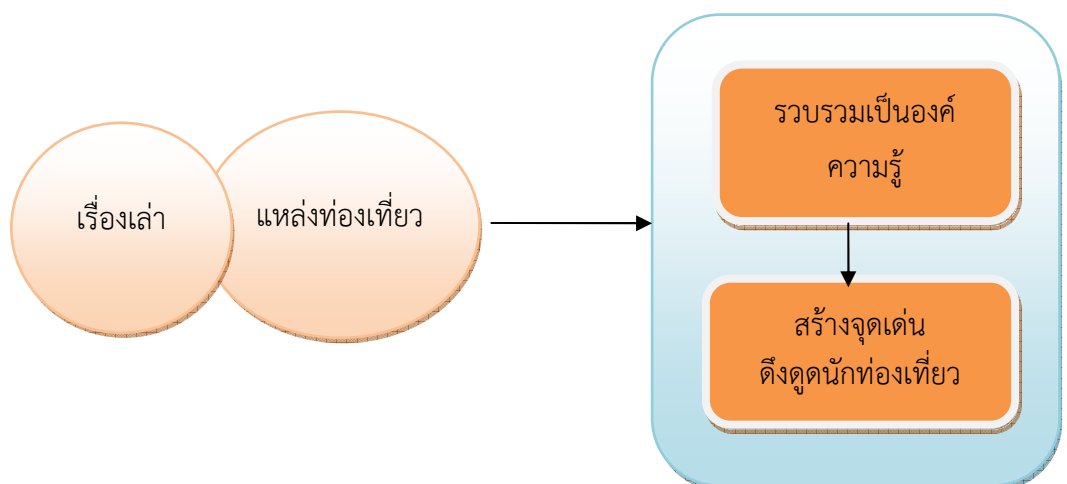
อรัญญา ไตรระเปียบและคณะ (2552 : บทที่ 4) ได้ศึกษารอยพระพุทธรูปในชุมชนเขาพระบาท : ความศรัทธาที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยได้ศึกษาผู้คนในชุมชนและต่างถิ่นที่มีความศรัทธาและ

ความเชื่อต่อรอยพระพุทธรูป โดยมีความเชื่อว่า ถ้าได้บูชาขอบพระพุทธรูปแล้ว จะทำให้ได้บุญ ยิ่งใหญ่เหมือนได้พบกับองค์พระพุทธรูป ทำให้ตนเองและครอบครัวมีความสุขความเจริญ

เพ็ญแข กิตติศักดิ์ (2528) ได้ศึกษา วิเคราะห์ความคิดเรื่อง จักรวาลวิทยา ตามที่ปรากฏใน คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก พบว่า ความคิดเรื่องจักรวาลวิทยาเป็นโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติ และจักรวาล ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเรื่อง จิต กรรม สุขคติ และ ทுகติ คัมภีร์พระสุตตันตปิฎกกล่าวถึง จักรวาลวิทยาในลักษณะของธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์ พืช สัตว์ นอกจากนี้ยังกล่าวถึง กำเนิดของโลกและชีวิต รวมทั้งข้อเท็จจริงทางดาราศาสตร์การอธิบายกำเนิดของโลกนั้น บางครั้งมี ลักษณะเป็นตำนานที่ให้นวนคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการของโลกและธรรมชาติว่า โลกมีการเกิดขึ้นก็ย่อมมีการทำลายเป็นวัฏจักรที่เกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า ระยะเวลาของกระบวนการดังกล่าวไม่อาจกำหนดแน่นอน หรือทำนายได้ ส่วนมโนทัศน์เรื่อง การกำเนิดชีวิตนั้นถือว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์ต่อสิ่งอื่น และเน้นว่า กำเนิดของชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องกรรมเป็นสำคัญ ความรู้เรื่องจักรวาลวิทยาตามคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกนั้น น่าจะเสนอจุดหมายปลายทางในการดำเนินชีวิตมนุษย์ไว้ 2 แนวทาง คือ แนวทางแรกชักนำให้มนุษย์ทำความดี เพื่อได้รับผลดีตอบสนองในชาตินี้ และไปเกิดใหม่ในภูมิที่ดี ส่วนอีกแนวทางหนึ่งคือ แนะนำให้เลิกนิพพานเป็นจุดหมายปลายทางสูงสุด ไม่เวียนว่ายตายเกิดในภูมิใด ๆ อีก

กรอบแนวทางในการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ตามรูปภาพที่ปรากฏด้านล่าง ดังนี้

ภาพที่ 2.7 กรอบแนวทางการศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง” เป็นการวิจัยที่เน้นเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเบื้องต้น โดยศึกษาค้นคว้าจาก ตำรา เอกสาร บทความ รายงาน ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้นำและผู้ทรงคุณวุฒิ ระดับจังหวัด นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ครู ปราชญ์ชาวบ้าน พระภิกษุสงฆ์ ผู้นำเยาวชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีความรู้ในตำนานเรื่องเล่าชุมชนของแต่ละอำเภอ เพื่อเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) สำหรับการวิเคราะห์และประมวลผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1.1 นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง

1.2 ผู้นำทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง คือ ผู้นำของหน่วยงานราชการในจังหวัดลำปาง และผู้นำในองค์กรเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง

1.3 ผู้นำของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชน เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ได้แก่ เจ้าของ/ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร การขนส่ง ผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึก ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก

1.4 ประชาชนจังหวัดลำปาง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

2.1 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 400 คน จากจังหวัดลำปางและเชียงใหม่ วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ให้ได้นักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน และแบ่งเป็นสัดส่วน (Proportion Sampling) จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ

1.2 ผู้นำทางการท่องเที่ยว วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างเจาะจง

(Specific Sampling) ในกลุ่มผู้นำทางการท่องเที่ยวที่เป็นภาคีเครือข่ายเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จำนวน 20 ท่าน

1.3 ผู้นำของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชน เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 210 คน

1.2 ประชาชนจังหวัดลำปาง ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากการตอบรับเข้าร่วมการรับฟัง และแสดงความคิดเห็นต่อผลการวิจัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำปางซึ่งมีทั้งหมด 13 อำเภอ เฉลี่ยอำเภอละ 125 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนรวม 1,625 คน

1.5 ผู้แทนจากพื้นที่ 13 อำเภอ ที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านมาให้สัมภาษณ์ อำเภอละ 5 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ครู พระภิกษุ ปราชญ์ชาวบ้านเรื่องเล่าของแหล่งท่องเที่ยว 4 เรื่อง ของจังหวัดลำปาง

1.6 ผู้แทนชุมชนจาก 4 อำเภอ ที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มประชากร 5 กลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ (2) กลุ่มนักวิชาการ (3) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น (4) กลุ่มผู้นำเยาวชน (5) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งสิ้น 30 คน ในเวทีประชาคม เพื่อวิพากษ์ยืนยันความถูกต้องของสาระเรื่องเล่า 4 เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง ซึ่งจะกำหนดอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ความเชื่อ มรดกทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นถิ่น สร้างจุดเด่นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายใน 4 อำเภอ จำนวนรวม 120 คน

3. ขอบเขตการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

3.1 ศึกษาเรื่องเล่า และทำการเรียบเรียงโดยทฤษฎีคติชนวิทยา เพื่อการอธิบายความสอดคล้องกับบริบทและจิตวิญญาณของชุมชนในเรื่องเล่า

3.2 ค้นหาความเป็นตัวตนของจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นเมืองแห่งการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา ที่มีอัตลักษณ์จากเค้าโครงของตำนานเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเมือง สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และตราสัญลักษณ์ของจังหวัด

3.3 กำหนดอัตลักษณ์จังหวัดลำปาง สร้างความโดดเด่นของเมืองโดยนำตำนานเรื่องเล่ามาร้อยเรียงผสมผสานให้เข้ากับยุคสมัย

วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ข้อมูล

1. พื้นที่เป้าหมายการเก็บข้อมูล คือแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของแต่ละอำเภอในจังหวัดลำปาง

2. วิธีการเก็บข้อมูล

2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งสืบค้นคือ บันทึกเรื่องเล่า ตำนาน นิยายพื้นบ้าน งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องเล่าพื้นบ้าน ข้อมูลสารสนเทศจากเว็บไซต์ต่างๆ เอกสาร สิ่งพิมพ์เผยแพร่ต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องราวของท้องถิ่น

2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสืบค้นเรื่องเล่าที่เป็นนิทาน ตำนาน นิยายปรัมปราพื้น

บ้าน ของแต่ละห้องที่ตามพื้นที่เป้าหมายในข้อ 1 จากการสอบถาม การสัมภาษณ์ การสำรวจตาม ร่องรอยของเรื่องราว จากเรื่องเล่าที่เป็นนิทาน ตำนาน นิยายปรัมปราพื้นบ้าน โดยมีกระบวนการดังนี้

2.2.1 ติดต่อผู้นำชุมชน เพื่อจำแนกและคัดสรรผู้ที่มีภูมิรู้เกี่ยวกับเรื่องราวความ เป็นมาของท้องถิ่นนั้นๆ

2.2.2 นัดพบเพื่อสัมภาษณ์ สอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นและบันทึกเป็น ลายลักษณ์อักษร

2.2.3 สำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยว 400 คน รวบรวมข้อมูลนำมาตรวจสอบ ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการให้มีข้อมูลเรื่องเล่าที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของจังหวัด

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 2.1 และ 2.2 มาเปรียบเทียบเพื่อทำการสำรวจในพื้นที่ เป้าหมาย โดยกระบวนการดังนี้

2.3.1 ติดต่อผู้นำชุมชนเป้าหมายเพื่อขอประชุมกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิรู้ ประจำท้องถิ่น เพื่อทำการวิพากษ์ข้อมูลที่ได้มาในเบื้องต้น และขอความคิดเห็นเพื่อเข้าสำรวจแหล่ง พื้นที่เป้าหมายที่ศึกษาข้อมูลพื้นที่ ตรวจสอบ ยืนยัน สร้างเรื่องที่ถูกต้อง 4 เรื่อง

2.3.2 จัดเวทีประชาคมวิพากษ์ยืนยันข้อมูลเพื่อหาจุดเด่นแหล่งท่องเที่ยวใน พื้นที่เป้าหมายที่จะสามารถสร้างคุณค่า โดยเสนอแผนช่องทางการจัดการความรู้ให้ท้องถิ่นเพื่อเป็น แหล่งข้อมูลความรู้อ้างอิง ซึ่งรวบรวมจากร่องรอยเรื่องเล่า ได้แก่ จัดพิมพ์ต้นฉบับเรื่องเล่าฉบับ สมบูรณ์

3. ขั้นตอนสุดท้าย ได้แก่

3.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยสร้างอัตลักษณ์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดคุณค่าต่อ ชุมชนของพื้นที่เป้าหมาย สามารถสร้างอาชีพและเกิดรายได้ที่ยั่งยืน โดยมีการจัดกิจกรรมดังนี้

3.1.1 การจัดทำแผนที่การท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมประเพณี โดย อาศัยอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นจากร่องรอยที่เป็นเรื่องเล่าพื้นบ้าน

3.1.2 การถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องราวที่เป็นเรื่องเล่าของท้องถิ่นแก่พื้นที่ใน 13 อำเภอ จังหวัดลำปาง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเน้นเชิงคุณภาพ ที่ผสมกับเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้นำด้านการจัดการท่องเที่ยว จำนวน 20 คน ดำเนินการร่วมกับ โครงการวิจัยย่อยที่ 1

2. แบบสอบถามการสำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 400 คน ดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1

3. แบบสอบถามการสำรวจความคิดเห็นผู้นำ/ผู้แทน จำนวน 200 คน เพื่อคัดเลือกเรื่องเล่า ที่ถูกต้อง 4 เรื่อง ดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1

4. การสัมภาษณ์ผู้แทนชุมชนและขอข้อมูลตำนานเรื่องเล่าที่มีอยู่เดิมใน 13 อำเภอ

5. แบบสอบถามการสำรวจความคิดเห็นในเวทีประชาคม เพื่อวิพากษ์ยืนยันความถูกต้องของสาระเรื่องเล่า 4 เรื่อง แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลงพื้นที่ร่วมสัมภาษณ์ผู้นำทางการท่องเที่ยวจำนวน 20 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกผู้นำจำนวน 2 คนจากรายชื่อที่ได้คัดเลือกไว้จากโครงการวิจัยย่อยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่าของจังหวัดลำปาง นัดสัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อค้นหาตำแหน่งทางการท่องเที่ยว จุดเด่น จุดด้อย และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ที่มีอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ คุณมงคล ภูณีก กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภาวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง วันที่ 22 กรกฎาคม 2555 และ คุณไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น นักเขียนอิสระด้านการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ลำปาง และอาจารย์ประจำ สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพฯ วันที่ 27 กรกฎาคม 2555

2. ลงพื้นที่ร่วมสำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยวจำนวน 404 คน ดำเนินร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดลำปาง และเชียงใหม่ โดยนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และนักศึกษาช่วยงาน ระหว่างวันที่ 5 สิงหาคม – 5 กันยายน 2556

3. ร่วมการจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ผู้นำสถานศึกษา และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 210 คน จากพื้นที่ 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง ในวันที่ 14 กันยายน 2556 เรื่อง “อัตลักษณ์ชุมชนกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง” และจากการประชุมสัมมนากลุ่มย่อย ได้จัดแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3a ได้ 4 กลุ่มพื้นที่ เพื่อค้นหาสาระเรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรองจำนวน 4 เรื่องซึ่งได้รับความเห็นชอบร่วมกัน และเป็นเรื่องเล่าบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ที่สามารถสร้างคุณค่าส่งเสริมอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับเส้นทางทางการท่องเที่ยว ได้แก่

พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วย อำเภอห้างฉัตร เมือง เกาะคา แม่ทะ

พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพ ประกอบด้วย อำเภอสบปราบ เถิน เสริมงามและแม่พริก

พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ

พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอเมือง แม่เมาะ และงาว

4. ติดต่อผู้นำชุมชน 13 อำเภอ เก็บข้อมูลตำนานเรื่องเล่าของ 13 อำเภอ ระหว่างวันที่ 24 ตุลาคม 2555 – 2 กุมภาพันธ์ 2556

5. ติดต่อผู้นำชุมชนใน 4 อำเภอที่มีเรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง คัดเลือกตัวแทนจากชุมชน 30 คนเพื่อวิพากษ์ยืนยันความถูกต้องในเนื้อหาในเวทีประชาคม ระหว่างวันที่ 10 กรกฎาคม – 2 สิงหาคม 2556

6. เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนจังหวัดลำปาง ในการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนา ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนบนเส้นทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จากการประชุมนำเสนอ ประชาชนในแต่ละอำเภอ จำนวนรวม 13 อำเภอ ระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม – 3 กันยายน 2556

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และการจัดเวทีประชาคม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอเป็นคำบรรยาย
2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ จำนวน และร้อยละ นำเสนอเป็นคำบรรยาย ประกอบตาราง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

งานวิจัยเรื่อง องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง คณะนักวิจัยขอเสนอผลการศึกษา ดังรายละเอียดแบ่งเป็น 5 ตอน ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจข้อมูลความคิดเห็น และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง และที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ (ข้อมูลในโครงการย่อยที่ 1)
2. การสัมภาษณ์ผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว เกี่ยวกับจุดเด่น และตำแหน่งทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง (ข้อมูลในโครงการย่อยที่ 1)
3. การสัมภาษณ์เครือข่าย และผู้นำทางการท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจาก 13 อำเภอ ในจังหวัดลำปาง (ข้อมูลในโครงการย่อยที่ 1)
4. ความคิดเห็นของประชาชนจังหวัดลำปาง จากแบบสำรวจความคิดเห็นของประชาชน (ข้อมูลในโครงการย่อยที่ 1)
5. ศึกษาข้อมูลเรื่องเล่าในพื้นที่ 13 อำเภอ ตรวจสอบ ยืนยัน คัดกรองเรื่องเล่า 4 เรื่อง ใน 4 กลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง
6. การจัดเวทีประชาคม วิพากษ์ยืนยันข้อมูลเรื่องเล่า ใน 4 อำเภอ ของ 4 กลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

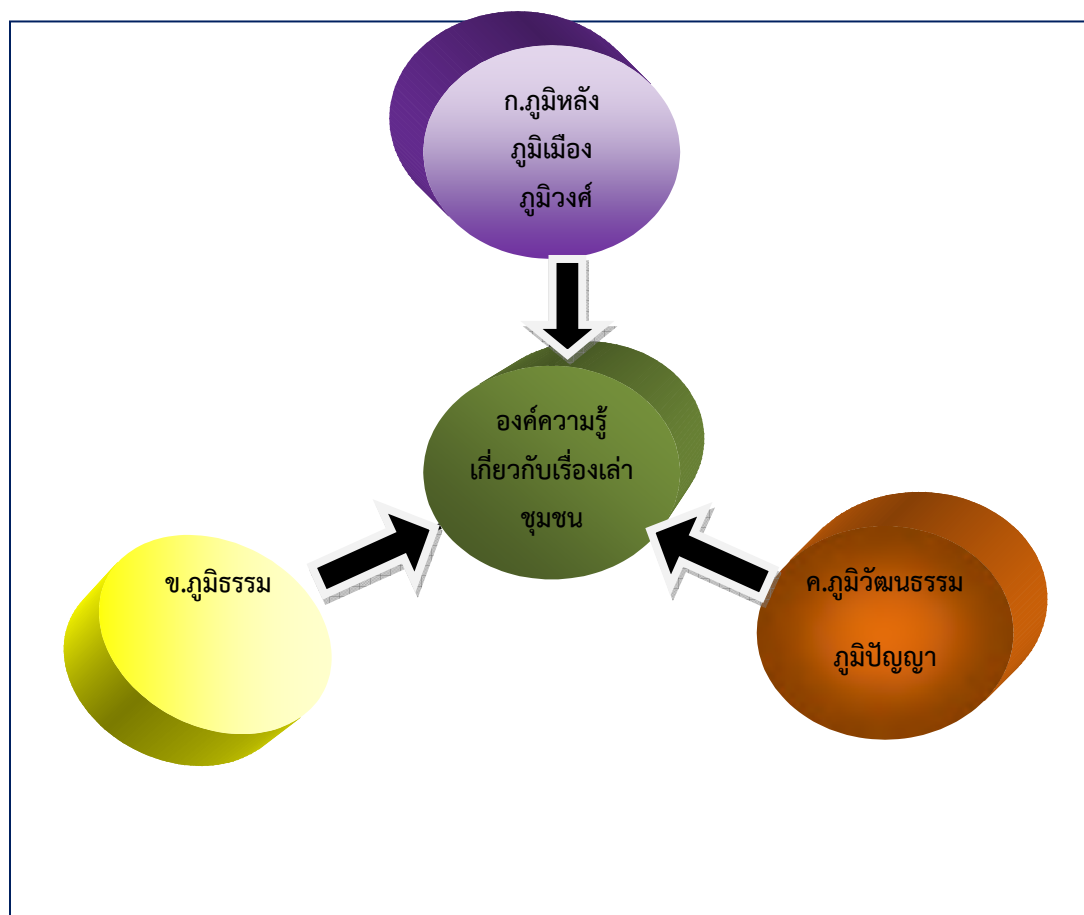
ตอนที่ 5 ศึกษาข้อมูลเรื่องเล่าในพื้นที่ 13 อำเภอ ตรวจสอบ ยืนยัน คัดกรองเรื่องเล่า 4 เรื่อง ใน 4 กลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

ผลลัพธ์การทบทวนวรรณกรรม (Output of Literature Review)

ข้อค้นพบบางประการจากการทบทวนวรรณกรรม จากข้อมูลการรายงานผลโครงการลำปางสู่มรดกโลก วันที่ 26 พฤศจิกายน 2552 จังหวัดลำปางร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง โดยดร.อุดมศักดิ์ ศักดิ์มั่นวงศ์ ประธานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านโลกได้นำเสนอแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยโครงการวิจัย “องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง” จะนำรูปแบบจากข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงนี้มาประยุกต์ใช้กับการจัดการองค์ความรู้ ตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) กำหนดขอบเขตให้ชัดว่า ความรู้ที่จะนำมาจัดการมีอะไรบ้าง เช่น อัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะและโดดเด่นแต่ละอำเภอในจังหวัดลำปาง ซึ่งประกอบด้วยเรื่องเล่าแสดงถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีท้องถิ่น

เป็นต้น โดยเนื้อหาและขอบเขตจะแบ่งเป็น 3 หมวดย่อย ดังรูปภาพประกอบ (พัฒนาขึ้นจากรูปแบบโครงการลำปางสู่มรดกโลก. 2552 : 73)

ภาพที่ 4.1 รูปแบบขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ตามขอบเขตเนื้อหา
ที่มา : ลำปางสู่มรดกโลก. 2552 : 73

- ก. ภูมิหลัง ภูมิเมือง ภูมิวงศ์ ศึกษาประวัติความเป็นมาของประวัติศาสตร์ของลำปาง เชื่อมโยงประวัติความเป็นมาของเมืองลำปาง และเรื่องราวของผู้ปกครองอาณาจักรที่เป็นที่ตั้งของเมืองแต่โบราณ สืบเชื้อสายวงศ์ตระกูลมาจนถึงปัจจุบัน โดยผสมผสานเรื่องเล่า ตำนาน นิยายพื้นบ้านโบราณที่มีเค้าโครงของการสร้างเมือง พัฒนาการของเมือง สร้างคุณค่าของการสืบสานเชื้อสายวงศ์ตระกูลมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งร่องรอยของสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมา โดยมีเรื่องเล่าที่สืบทอดสร้างให้เห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์

- ข. ภูมิธรรม ศึกษาเรื่องราวศาสนา ความเชื่อ จารีต ค่านิยม ทศนคติ ที่ปลูกฝังเป็นระยะเวลาหลายร้อยพันปี โดยอาศัยเรื่องเล่า ตำนาน นิยายพื้นบ้าน ที่แสดงการบริหารจัดการให้ผู้คนในชุมชนระลึกถึงการทำความดี ผ่านคำสอนคติเตือนใจ
- ค. ภูมิปัญญา เรื่องเล่า ตำนาน นิยายพื้นบ้านที่อยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ในแต่ละอำเภอ จะสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต การละเล่น ดนตรี การระบำรำฟ้อน ต่างๆ นานา ที่มีองค์ความรู้เฉพาะถิ่นของตนเอง (Particular Tacit Knowledge) ที่เกิดจากความรู้อย่างเข้าใจ ประสบการณ์ตรง และการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น

ดังนั้น เรื่องเล่าของชุมชน ที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ ความเป็นมา สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของความเป็นตัวตนของเมือง (City Identity) ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น จึงเป็นที่มาของเรื่องราวที่ผสมผสานทั้งสมจริงและปณิชาปรารถนาเพื่อให้เกิดความประทับใจ ฝักใจของผู้คนในชุมชน ประกอบกับความสามารถที่จะให้เรื่องราวต่างๆ ยังคงอยู่ไม่สูญหาย สามารถถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงต้องมีเรื่องราวที่เสริมเติมแต่งเกิดเป็นความพิสดารมหัศจรรย์ เกินความเป็นจริง เรื่องเล่า ความเชื่อ นิยายปรารถนาจึงได้กลายเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจสำหรับคนรุ่นต่อไป

2. ขั้นตอนการสร้าง แสวงหาและการได้มาซึ่งความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) การสร้างความรู้ โดยกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนของข้อมูลเรื่องเล่าต่างๆ จาก 13 อำเภอ การแสวงหาความรู้ โดยสัมภาษณ์ผู้นำทางด้านการท่องเที่ยว 20 คน และสำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยว 400 คน ได้ข้อมูลเรื่องเล่าที่สามารถนำมาคัดเลือกจากผู้นำชุมชนทั้ง 13 อำเภอ โดยเชื่อมโยงกับความคิดเห็นจากความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่ต้องการให้มีเรื่องเล่าที่เป็นอัตลักษณ์ใดที่สำคัญเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของจังหวัด การดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยย่อย ที่ 1 เรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์”

3. ขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) วิเคราะห์จากแหล่งข้อมูลความรู้เรื่องเล่าที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมและสัมภาษณ์เชิงลึก มีการกลั่นกรองเรื่องราว พิสูจน์ ยืนยันความถูกต้อง นำเชื่อถือได้อย่างเป็นระบบ จัดทำเป็นเอกสารที่มีการอ้างอิงตามมาตรฐาน โดยสาระเรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรองจำนวน 4 เรื่อง เป็นการยืนยันความถูกต้องจากภูมิปัญญาในพื้นที่ ตามที่ได้รับความคิดเห็นชอบจากผู้แทนชุมชน 200 คน จากเวทีการสัมมนาผู้นำ ผู้แทนชุมชนจำนวน 200 คน ดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์”

4. ขั้นตอนการจัดการความรู้สู่ระบบ (Knowledge Organization) วางโครงสร้างระบบการรวบรวมความรู้เพื่อก่อให้เกิดการสืบค้นที่มีระบบในอนาคต จัดทำรูปแบบเรื่องเล่าฉบับสมบูรณ์เพื่อนำเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติเพื่อนำไปใช้ ประโยชน์ต่อไปในอนาคต เรื่องเล่าฉบับสมบูรณ์จะเป็นเอกสารที่รวบรวมเรื่องเล่าที่กระจัดกระจายให้กลายเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชน ซึ่งทั้ง 13 อำเภอ จะสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)

1.1 การสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ

ตารางที่ 4.1 การสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ

ระยะเวลา	สถานที่	กิจกรรม	ชื่อเอกสาร
เดือน 1 – 2	หอสมุดแห่งชาติ รัชมิ่งคลาภิเษก เชียงใหม่ เลขที่ 20 ถนน บุญเรืองฤทธิ์ อ. เมือง จ. เชียงใหม่	ค้นหาตำนานเกี่ยวข้องกับ กับตำนานเมืองลำปาง ได้แก่ 1. ที่มาของชื่อเมือง 2. ประวัติชาติพันธุ์ ดั้งเดิม 3. พระนางจามเทวี 4. วัดพระธาตุ	1. ชินกาลมาลีปกรณ์ เรื่อง “ตำนานพระนาง จามเทวี”(หนังสืออนุสรณ์แต่ นายกี นิมมานเท มินท์ แปลโดย ร.ต.ท. แสง มนวิพур เปரியู เนื่องในวันเปิดตึกคนไข้พิเศษ “นิมมานเทมินท์- ชุติมา” โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 12 พฤษภาคม 2510) 2. พุทธตำนานพระเจ้าเลียบโลก เรื่อง “ลัวะ อ้ายคอน”(นาคฤทธิ์. 2545. เชียงใหม่: ลานนา การพิมพ์.) 3. ประชุมตำนานลานนาไทย เรื่อง “ตำนาน พระธาตุแก้วดอนเต้า” “ตำนานวัดพระธาตุจอม พิงค์ชัยมงคล”(สงวน โชติสุขรัตน์. (2515). นคร หลวงกรุงเทพฯ: ป.พิศนาคะ การพิมพ์
			4. ตำนานเมืองเหนือ เรื่อง “เขलगนคร ยุคเริ่ม สร้าง” (สงวน โชติสุขรัตน์. (2497). นครหลวง กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์) 5. พงศาวดาร เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนคร ลำปาง เมืองลำพูนไชย และตำนานพระธาตุ ดอยสุเทพ พระธาตุลำปางหลวง พระธาตุหริภุญ ไชย(หนังสืออนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นาง จันทร์คำ วุฒิกุล ณ ฌาปนสถานพระบาท จ. ลำปาง วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2512)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ระยะเวลา	สถานที่	กิจกรรม	ชื่อเอกสาร
เดือน 1 - 2	หอสมุดแห่งชาติ รัชมิ่งคลาภิเษก เชียงใหม่ เลขที่ 20 ถนน บุญเรืองฤทธิ์ อ. เมือง จ. เชียงใหม่	ค้นหาตำนานเกี่ยวข้องกับ กับตำนานเมืองลำปาง ได้แก่ 1. ที่มาของชื่อเมือง 2. ประวัติชาติพันธุ์ ดั้งเดิม 3. พระนางจามเทวี 4. วัดพระธาตุ	6. พงศาวดารโยนก เรื่อง “บริเฉทที่ 8 ว่าด้วย สร้างนครเขลางค์”(พระยาประชากิจกรจักร (แช่ม บุนนาค). (2516). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา)
	หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासูกกรี	ค้นหาประวัติศาสตร์และ ตำนานความเชื่อของ ล้านนาไทย ได้แก่ 1. ประวัติศาสตร์แคว้น ลุ่มแม่น้ำกก 2. ความเชื่อและ ประเพณีล้านนาไทย 3. คติความเชื่อเกี่ยวกับ ความลึกลับแห่งล้านนา 4. ความเชื่อเรื่องพระ ธาตุ	1.ประวัติศาสตร์แคว้นโยนกในกลุ่มน้ำกก ยุคแคว้น แคว้น-นครรัฐ เรื่อง “ประวัติศาสตร์นครรัฐเข ลางค์ในกลุ่มน้ำวัง ยุคแคว้น-นครรัฐ” (ประวัติศาสตร์ล้านนา) 2.ความเชื่อและประเพณีของล้านนาไทย (มณี พะยอมยงค์) 3. ฟ็อนผี...ความลึกลับแห่งล้านนา (ร้อยเรื่องล้านนา) 4. ชูธาตุ ความเชื่อเรื่อง “พระธาตุประจำปีเกิด ในล้านนา” ปรากฏการณ์ทางอำนาจ ศรัทธา มายาคติ(ล้านนา : จักรวาล ตัวตน อำนาจ)
เดือน 1 -2	เว็บไซต์ต่างๆ	1.ค้นหาแนวคิดทฤษฎี คติชนวิทยา ความเชื่อ ทัศนคติของชุมชนพื้นถิ่น ได้แก่ ทฤษฎีการ แพร่กระจายนิทาน ตำนานพื้นบ้าน (Dissemination of Literature Theory) 2. ตำนานพระนางจามเทวี 3. ราชวงศ์ทิพย์จักราธิ วงศ์ (ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน) 4. ประวัติศาสตร์เมือง ลำปาง 5. ตำนานชื่ออำเภอแต่	1. http://www.gotoknow.org/posts/449212 สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ก.ค. 2555 2. http://www.gotoknow.org/posts/504656 สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ก.ค. 2555 3. http://www.gotoknow.org/posts/504656 สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ก.ค. 2555 4. http://www.gotoknow.org/posts/319312 สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ก.ค. 2555 5. http://www.lampang.go.th/lamp1.html

		ละอ้าเภอ	สืบค้นเมื่อวันที่ 22 ก.ค. 2555 6. http://th.wikipedia.org/wiki/ราชวงศ์ทิพย์จักรราชวงศ์ สืบค้นเมื่อวันที่ 22 ก.ค. 2555
--	--	----------	---

1.2 การวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลจากแหล่งสืบค้นเชื่อมโยงกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์
ผู้นำด้านการท่องเที่ยว 2 คน (ปราชญ์ด้านตำนานเรื่องเล่าชุมชน) จากกระบวนการสัมภาษณ์ผู้นำการ
ท่องเที่ยว 20 คน (ดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1)

ตารางที่ 4.2 ตำนานเกี่ยวข้องกับเมืองลำปางและความเชื่อมโยงแนวความคิด

ตำนานเกี่ยวข้องกับเมืองลำปาง	ความเชื่อมโยงแนวความคิด
<p>1. ภูมิหลัง ภูมิเมือง ภูมิวงศ์ - ที่มาของชื่อเมือง</p> <p>- ประวัติชาติพันธุ์ดั้งเดิม</p>	<p>- ความเป็นสากล</p> <ul style="list-style-type: none"> จากการสัมภาษณ์คุณไพโรจน์ ไชยเมืองขึ้น (ตั้งเอกสารภาคผนวก ข : สัมภาษณ์ผู้นำด้านการท่องเที่ยว วันที่ 27 กรกฎาคม 2555) “พระพุทธเจ้าเสด็จไปยังดินแดนต่างๆ แล้วก็เกิดตรงนั้น เกิดพระธาตุเกิดเรื่องเล่าเกิดขึ้น หลายๆ อย่างมันเป็นสากล เรื่องวีรบุรุษทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น มีใครทำวีรกรรมอะไร มีการเล่าสืบทอดกันมา เทวี เจ้าพ่อทิพย์ช้าง เจ้าพ่อขุนตาล เจ้าพ่อประตุม้า อีกอันหนึ่ง น่าจะเป็นเรื่องผี ลำปางก็เป็นเมืองอาณาจักรของผีเหมือนกัน” <p>- ประวัติศาสตร์ความเป็นเมือง</p> <ul style="list-style-type: none"> การสัมภาษณ์คุณไพโรจน์ ไชยเมืองขึ้น (ตั้งเอกสารภาคผนวก ข : สัมภาษณ์ผู้นำด้านการท่องเที่ยว วันที่ 27 กรกฎาคม 2555) “การเชื่อมโยงประวัติศาสตร์อย่างสมมุติ ในตำนานบอกว่า วาสูเทพฤาษีเป็นคนวางผังเมืองหอยสังข์ เข้าใจว่าวาสูเทพฤาษีเป็นผีระดับผีเมือง” <p>- แสดงถึงชนชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากถิ่นเดียวกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> คำให้สัมภาษณ์ของอาจารย์มงคล ภูณีก (ตั้งเอกสารภาคผนวก ข : สัมภาษณ์ผู้นำด้านการท่องเที่ยว วันที่ 22 กรกฎาคม 2555) “นิทานพื้นบ้านไม่มีการจารึก แต่เป็นเรื่องเล่าจากรุ่นต่อรุ่น

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ตำนานเกี่ยวข้องกับเมืองลำปาง	ความเชื่อมโยงแนวความคิด
<p>- จามเทวีวงศ์ / ราชวงศ์ทิพย์จักราธิวงศ์ (ราชวงศ์เจ้า เจ็ดตน)</p>	<p>เป็นมุขปาฐะ คนสมัยโบราณไม่มีแหล่งบันทึกนอกบ้าน ดังนั้น เวลาหลังจากรับประทานอาหารเย็น จึงเป็นช่วงเวลาการเล่าเรื่อง ก่อนเข้านอน เรื่องราวต่างๆ จะเล่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาใน พื้นที่นั้น และเนื้อหาที่อาจสอดคล้องกับท้องถิ่นอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความเป็นมาของชนชาติพันธุ์ดั้งเดิมต้องมาจากที่เดียวกัน” แสดงถึงอัตลักษณ์ของเมือง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● จากการสัมภาษณ์อาจารย์มงคล ฤกษ์นิกร (ตั้งเอกสาร ภาคผนวก ข : สัมภาษณ์ผู้นำด้านการท่องเที่ยว วันที่ 22 กรกฎาคม 2555) “เรื่องเล่าในท้องถิ่น บอกถึงความเป็นมาของประวัติศาสตร์ เช่นเมือง ถล่อม บอกถึงประวัติศาสตร์สมัยสิงหลวราช เรื่องปลาไหลเผือก ซึ่งยัง มีหลักฐานอยู่ที่ ต.โยนก อ.เชียงแสน และเป็นเรื่องเล่าเมืองถล่อม ที่ สันป่าตอง และที่แจ้ห่ม” <p>- เรื่องเมืองต้องคำสาป</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ทิศนคติของคนลำปางจากคุณไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น (ตั้ง เอกสารภาคผนวก ก : สัมภาษณ์ผู้นำด้านการท่องเที่ยว วันที่ 27 กรกฎาคม 2555) “เจ้าแม่สุซาดา คือ ตำนานที่เป็นความเชื่อที่ว่าลำปางเป็นเมืองที่ต้อง คำสาป เป็นเมืองที่ไม่เจริญ สาเหตุเป็นเพราะเกิดจากคำสาปของเจ้า แม่สุซาดา ทำให้คนลำปางรู้สึกว่เวลาที่มีปัญหาอะไร ก็จะอธิบายว่า เกิดจากเจ้าแม่ ไม่ได้เกิดจากตนเอง” <p>- เกิดวีรบุรุษหรือวีรสตรีทางวัฒนธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ข้อมูลของอาจารย์มงคล ฤกษ์นิกร (ตั้งเอกสาร ภาคผนวก ข : สัมภาษณ์ผู้นำด้านการท่องเที่ยว วันที่ 22 กรกฎาคม 2555)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ตำนานเกี่ยวข้องกับเมืองลำปาง	ความเชื่อมโยงแนวความคิด
	<ul style="list-style-type: none"> ● เจ้าแม่จามเทวี ก็เป็นจุดขายได้ วังของพระองค์ท่านน่าจะอยู่บริเวณที่เรียกว่า “อาลัมพางค์” น่าจะเป็นบริเวณพระธาตุลำปางหลวง (อาลัมพกัปะ) ซึ่งน่าจะเป็นบริเวณพระธาตุลำปางหลวงในปัจจุบัน ● เจ้าทิพย์ช้าง เจ้าเจ็ดตน สร้างให้เป็นอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดลำปาง ณ ปัจจุบันจะมีการสร้างอนุสาวรีย์ที่บ้านเอื้อง บ้านเกิดที่ปงยางคก และสมรสกับภรรยาท่านที่บ้านเอื้อง ท่านมาประทับอยู่ที่ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นบริเวณวัดแสนเมืองมาในปัจจุบันซึ่งเชื่อกันว่าคือคุ่มหลวงของเจ้าทิพย์ช้าง”
<p>2. ภูมิธรรม</p> <p>- ตำนานพระธาตุ</p>	<p>- ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับพระธาตุ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ข้อมูลคุณไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น (ตั้งเอกสารภาคผนวก ข : สัมภาษณ์ผู้นำด้านการท่องเที่ยว วันที่ 27 กรกฎาคม 2555) <p>“พระพุทธเจ้าเสด็จไปยังดินแดนต่างๆ แล้วก็เกิดตรงนั้น เกิดพระธาตุ เกิดเรื่องเล่า”</p>
<p>3. ภูมิวัฒนธรรม ภูมิปัญญา</p>	<p>- ประเพณีความเชื่อเรื่องผี</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ข้อมูลคุณไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น (ตั้งเอกสารภาคผนวก ข : สัมภาษณ์ผู้นำด้านการท่องเที่ยว วันที่ 27 กรกฎาคม 2555) <p>“อีกอันหนึ่งน่าจะเป็นเรื่องผี ลำปางก็เป็นเมืองอาณาจักรของผีเหมือนกัน...เข้าใจว่าวาสุเทพฤๅษีเป็นผีระดับผีเมือง”</p> <p>“อย่างเรื่องผี เป็นการจัดการความสัมพันธ์ในชุมชน เช่นความเชื่อเรื่องผีป่า เชื่อว่าในป่ามีผีรักษาต้นไม้ป้องกันไม่ให้คนไปตัดไม้ทำลายป่าให้คนรู้จักดูแลทรัพยากรธรรมชาติหรือแม้แต่กะเหรี่ยงที่บอกว่าเด็กเกิดมาก็ต้องเอารกของแม่ไปพันกับต้นไม้เพราะจะทำให้เด็กมีต้นไม้ประจำตัว และทุกคนก็จะรู้สึกว่าเป็นของทุกคน ตอนหลังก็เลยเอาภูมิปัญญานี้มาพัฒนาเป็นเรื่องของการบวชป่า เมื่อ 10 กว่าปีที่ผ่านมาก มา อาจจะมีเชื่อทั้งมิติทางพุทธศาสนา และทั้งที่ไม่ใช่ทางพุทธศาสนา”</p>

2. ขั้นตอนการสร้าง แสวงหาและการได้มาซึ่งความรู้ (Knowledge Creation & Acquisition)

2.1 จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลตำนานเรื่องเล่าชุมชนใน 13 อำเภอ สามารถรวบรวมเรื่องเล่าโดยรวม ในเบื้องต้น จำนวน 81 เรื่อง โดยแบ่งกลุ่มตามเส้นทางที่ได้รับการยืนยันจากการสัมมนาความคิดเห็นผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ผู้นำสถานศึกษา และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 210 คน (จากที่กำหนดไว้ 200 คน) ลำปาง ร่วมกับโครงการย่อยที่ 1 เรื่อง “อัตลักษณ์ชุมชนกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง” โดยแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง 4 กลุ่มพื้นที่ ซึ่งมีตำนานเรื่องเล่าที่รวบรวมได้แต่ละอำเภอตามกลุ่มพื้นที่ ดังตารางที่ 4.3 – 4.6

พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วย อำเภอห้างฉัตร อำเภอเกาะคา และอำเภอแม่ทะ รวม 18 เรื่อง

ตารางที่ 4.3 เรื่องเล่าชุมชนที่ได้รับการคัดกรองจากพื้นที่กลุ่มที่ 1

ชื่ออำเภอ	เรื่องที่	ตำนาน เรื่องเล่าชุมชน
อ.ห้างฉัตร 5 เรื่อง	1	ตำนานชื่ออำเภอ
	2	ตำนานเจ้าพ่อขุนताल
	3	เรื่องเล่าวัดปางยางคกกับพญาสุลวะภาไชยสงคราม (หนานทิพย์ช้าง)
	4	วิหารแม่เจ้าจามเทวี
	5	ตำนานวัดพระธาตุปางม่วง
อ.เกาะคา 4 เรื่อง	1	ประวัติความเป็นมาของอำเภอเกาะคา
	2*	ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง
	3	ตำนานวัดไหล่หินหลวงแก้วช้างยืน เขตกลางคันคร
	4	ตำนานพระธาตุจอมพิงค์ชัยมงคล (พระธาตุจอมปิง)
อ.แม่ทะ 9 เรื่อง	1	ความเป็นมาของอำเภอแม่ทะ
	2	ตำนานพ่อหนานอินยา
	3	ตำนานหนานอินถานายาบ
	4	ตำนานวัดพระธาตุดอยม่วงคำ
	5	ตำนานวัดป่าต้นหลวง
	6	ตำนานพระเจ้าไม้แก่นจันทร์
	7	เรื่องเล่าประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านสามขา
	8	ตำนานเจ้าพ่อตีบปาละ แห่งบ้านสามขา
	9	ตำนานพระเจ้าทันใจสองพี่น้อง วัดดอนไฟ

* เรื่องที่ได้รับการคัดกรองบนเส้นทางในพื้นที่กลุ่มที่ 1

พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ประกอบด้วย อำเภอสบปราบ อำเภอเถิน อำเภอเสริมงาม และ อำเภอแม่พริก รวม 17 เรื่อง

ตารางที่ 4.4 เรื่องเล่าชุมชนที่ได้รับการคัดกรองจากพื้นที่กลุ่มที่ 2

ชื่ออำเภอ	เรื่องที่	ตำนาน เรื่องเล่าชุมชน
อ.สบปราบ 5 เรื่อง	1	ย้อนรอย วัฒนธรรม บรรพชนคนแม่ยอง - นาไม้แดง
	2	ตำนานวัดนายาง
	3	เจ้าพ่อประตุมหา
	4	เรื่องเล่าบนเส้นทางแห่งตำนาน “ขุนเขาตอยจง”
	5	ตำนานโบราณสถานศักดิ์สิทธิ์ “บ่อไช้”
อ.เถิน 4 เรื่อง	1	ตำนานเมืองเถิน
	2*	ตำนานวัดเวียง
	3*	ตำนานวัดตอยป่าตาล
	4*	ตำนานพระบรมธาตุวัดดอุมลอง
อ.เสริมงาม 2 เรื่อง	1	เรื่องเล่าเมืองเสริมงาม
	2	ตำนานวัดพระธาตุนางอย
อ.แม่พริก 6 เรื่อง	1	ความเป็นมาของอำเภอแม่พริก
	2	ภูมิปัญญาชาวบ้านสมัยโบราณ
	3	ประวัติพระมหาธาตุเจดีย์ 12 ราศี
	4	ตำนานพระพุทธรูปทิวังตวง
	5	ตำนานวัดผาปังกลาง
	6	ตำนานห้วยขี้ วัดผาปัง

* เรื่องที่ได้รับการคัดกรองบนเส้นทางในพื้นที่กลุ่มที่ 2

พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเมืองปาน และ อำเภอวังเหนือ รวม 23 เรื่อง ดังนี้

ตารางที่ 4.5 เรื่องเล่าชุมชนที่ได้รับการคัดกรองจากพื้นที่กลุ่มที่ 3

ชื่ออำเภอ	เรื่องที่	ตำนาน เรื่องเล่าชุมชน
อ.แจ้ห่ม 7 เรื่อง	1	ตำนานชื่ออำเภอแจ้ห่ม
	2	ตำนานพญาค่าลือแห่งวิเชตนคร
	3	เรื่องเล่าม่อนก่องข้าว
	4	ตำนานพระพุทธรูปแก่นจันทร์แดง
	5*	ตำนานวัดอภัยไชยคีรี
	6	ตำนานพระพุทธรูปบาทห้วยลุด
	7	ตำนานพระบาทดงนั้ง
อ.เมืองปาน 8 เรื่อง	1	ตำนานเมืองปาน.
	2	ตำนานพระธาตุดวงตา
	3	ตำนานพระธาตุดอยเต่าคำ
	4	ตำนานพระธาตุดอยซาง
	5	ตำนานบ้านทุ่งสำน
	6	ตำนานพระธาตุดอยจอมก้อย
	7	ตำนานพระพุทธรูปเจ้าตอกสาน
	8	ประวัติการสร้างพระพุทธรูปเจ้า 28 พระองค์
อ.วังเหนือ 8 เรื่อง	1	ตำนานชื่ออำเภอ
	2	ตำนานเจ้าพ่อพญาวัง
	3	ตำนานวัดพระเกิด
	4	ตำนานวัดเวียงกาหลง
	5	ประวัติหมู่บ้านสบสัน
	6	เรื่องเล่าบ้านก่อ
	7	ประวัติของหลวงพ่อคำป้อ
	8	ตำนานหงส์หิน วัดบ้านก่อ

* เรื่องที่ได้รับการคัดกรองบนเส้นทางในพื้นที่กลุ่มที่ 3

พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอแม่เมาะ และอำเภองาว รวม 23 เรื่อง

ตารางที่ 4.6 เรื่องเล่าชุมชนที่ได้รับการคัดกรองจากพื้นที่กลุ่มที่ 4

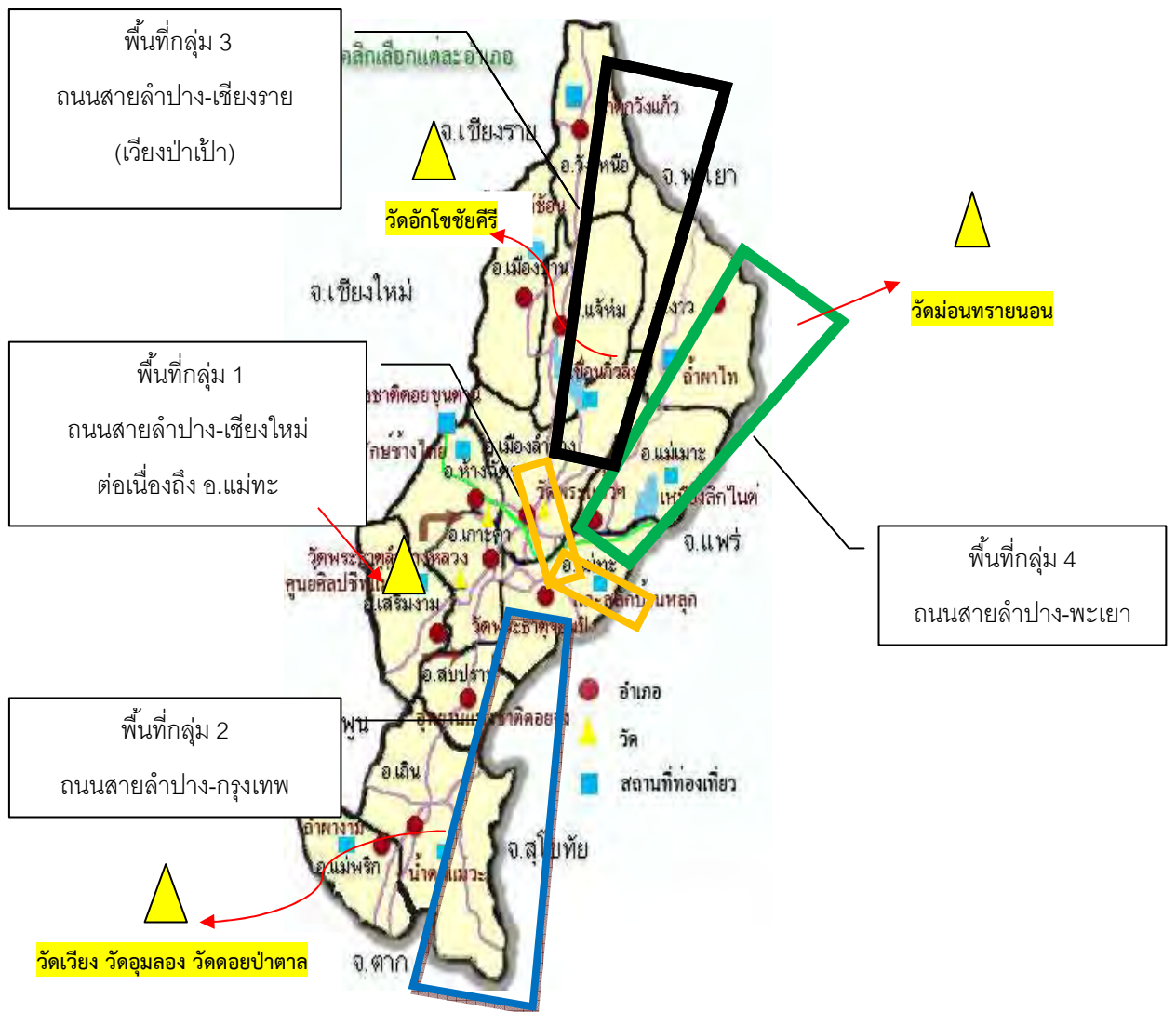
ชื่ออำเภอ	เรื่องที่	ตำนาน เรื่องเล่าชุมชน
อ.เมือง 12 เรื่อง	1	ตำนานชื่อเมืองลำปาง – กุกุตรชนคร ละกอน เขลางคั่นคร ลัมภะ กัปะนนคร หรือ หลามป่าง อาลัมพางนคร
	2	ตำนานบ้านวังหม้อ
	3	ตำนานวัดเจติยชาวล้าง
	4	ประวัติพระเจ้าแสนแซ่ทองคำ
	5	ตำนานวัดพระธาตุแก้วดอนเต้ากับพระนางสุชาดา
	6	ตำนานวัดพระธาตุม่อนพญาแช่
	7	ตำนานวัดพระธาตุเสด็จ
	8	ตำนานวัดพระธาตุม่อนจำศีล
	9	ตำนานเวียงพระนางตอง
	10	ตำนานวัดศรีล้อม
	11	ตำนานวัดม่อนปู่ยักษ์
	12	ความเป็นมาของชุมชนบ้านปงสนุก
อ.แม่เมาะ 8 เรื่อง	1	ความเป็นมาของอำเภอแม่เมาะ
	2	ตำนานเจ้าพ่อประตุม้า หรือพญามือเหล็ก
	3	ตำนานดอยผาช้าง
	4	เรื่องเล่าถ้าเทพสถิต ถ้าผาโง้ม ถ้าดอยน้อย ถ้าดอยงู
	5	ตำนานบ้านห้วยเป็ด
	6	เรื่องเล่าแผ่นดินหวัด
	7	เรื่องเล่าศาลหลักเมือง
	8	เรื่องเล่าความเป็นมาของวัดเมะหลวง
อ.งาว 3 เรื่อง	1	ตำนานเมืองงาว ตำนานแต่ละตำบล
	2*	ตำนานวัดม่อนทรายนอน
	3	ตำนานพระนางสรรพกิจ (สัปปะกิ) – ตุงชาววาเมืองง้าวเงิน

* เรื่องที่ได้รับการคัดกรองบนเส้นทางในพื้นที่กลุ่มที่ 4

เรื่องที่ได้รับการคัดกรองจากพื้นที่บนเส้นทางการท่องเที่ยว R3A จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

1. พื้นที่กลุ่มที่ 1 เส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วย อำเภอห้างฉัตร เกาะคา อ. แม่ทะ
ได้แก่ วัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
2. พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ประกอบด้วย อ.สบปราบ เถิน เสริมงามและแม่พริก
ได้แก่ วัดพระธาตุเวียง วัดอุมลอง และวัดดอยป่าตาล อ.เถิน จ.ลำปาง

3. พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ (เวียงป่าเป้า) ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ ได้แก่ วัดพระธาต้อักโขชัยคีรี อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
4. พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา จำนวน 5 ชุมชน ประกอบด้วย อำเภอ เมือง แม่เกาะ และงาว ได้แก่ วัดพระธาตุม่อนทรายนอน อ.งาว จ.ลำปาง

ภาพที่ 4.2 การจัดแบ่งกลุ่มอำเภอบนเส้นทางการเดินทางภายในจังหวัดลำปาง เชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a

2.2 ค้นหาอัตลักษณ์ที่เฉพาะและโดดเด่นของ 4 กลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง เชื่อมกับเส้นทาง R3a

ตารางที่ 4.7 พื้นที่ 4 กลุ่มเส้นทางเชื่อมโยงเส้นทาง R3a กับอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะและโดดเด่น

เรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง	อัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะและโดดเด่น	เส้นทางเชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a
<p>พื้นที่กลุ่มที่ 1 เส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วย อำเภอ ห้างฉัตร อำเภอ เกาะคา อำเภอ แม่ทะ - วัดพระธาตุลำปางหลวง</p>	<p>-ภูมิหลัง ประวัติความเป็นมาของเมืองสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ดั้งเดิม “ชาวลัวะ” ซึ่งเป็นที่มาของชื่อเมือง “ลัมพักปะนคร” ดังรายละเอียด (1) หน้า 51 -ภูมิเมือง ประวัติความเป็นมาของเมืองสัมพันธ์กับตำนานพระธาตุลำปางหลวง และพระนางจามเทวี ดังรายละเอียด (2) หน้า 52 -ภูมิวงศ์ ประวัติราชวงศ์ทิพย์จักราธิวงศ์ (ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน) เชื่อมโยงกับพระธาตุลำปางหลวง ดังรายละเอียด (3) หน้า 54 -ภูมิธรรม ประวัติพระธาตุลำปางหลวง ที่มาเกี่ยวข้องกับพุทธตำนาน ดังรายละเอียด (1) และ (2) -ภูมิวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ตัวแทนเขาพระสุเมรุ ศูนย์กลางแห่งจักรวาล ดังรายละเอียด (4) หน้า 55</p>	<p>เส้นทางรถยนต์หมายเลข 11 จากจังหวัดลำปาง-เชียงใหม่ / ผ่าน อำเภอห้างฉัตร ตำนานเกี่ยวพันจามเทวีวงศ์ “เจ้าพ่อขุนตาน” ผู้ครองนครคนสุดท้ายแห่งจามเทวีวงศ์ จากเส้นทางหมายเลข 11 แยกเข้าสู่เส้นทางหมายเลข 1034 เข้าสู่ อำเภอ เกาะคา ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดคือ วัดพระธาตุลำปางหลวง ซึ่งมีปรากฏการณ์เงาพระธาตุ และวัดที่ใกล้เคียงคือ วัดพระธาตุจอมปิง วัดไหล่หินหลวง ที่มีตำนานเกี่ยวกับพุทธพยากรณ์</p>
<p>พื้นที่กลุ่มที่ 2 เส้นทางลำปาง-กรุงเทพ ประกอบด้วยอำเภอสบปราบ อำเภอ เกิน อำเภอ เสริมงาม อำเภอ แม่พริก -วัดพระธาตุเวียง -วัดพระธาตุอมลอง -วัดพระธาตุดอยป่าตาล</p>	<p>-ภูมิหลัง ภูมิเมือง ประวัติเมืองเกิน -ภูมิธรรม เกี่ยวพันกับพุทธตำนาน -ภูมิวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความเชื่อเรื่องนางไม้ ผีสาว และความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุ ดังรายละเอียด (5) หน้า 56</p>	<p>จากเส้นทางลำปางถนนพหลโยธิน AH1 เข้าสู่เส้นทาง 1124 สู่อำเภอ 1102 ถึงวัดเวียง ต.ล้อมแรด มีตำนาน 3 วัด (สามเส้า) ซึ่งมีตำนานความเป็นมาเชื่อมโยงกันกับภูมิหลังและภูมิเมือง เดิมเกินเป็นเมืองหน้าด่าน และตำนานเชื่อมโยงกับตำนานพระนางจามเทวี ซึ่งเป็นผู้สร้างเมืองลำปางและบูรณะวัดพระธาตุหลายแห่ง</p>

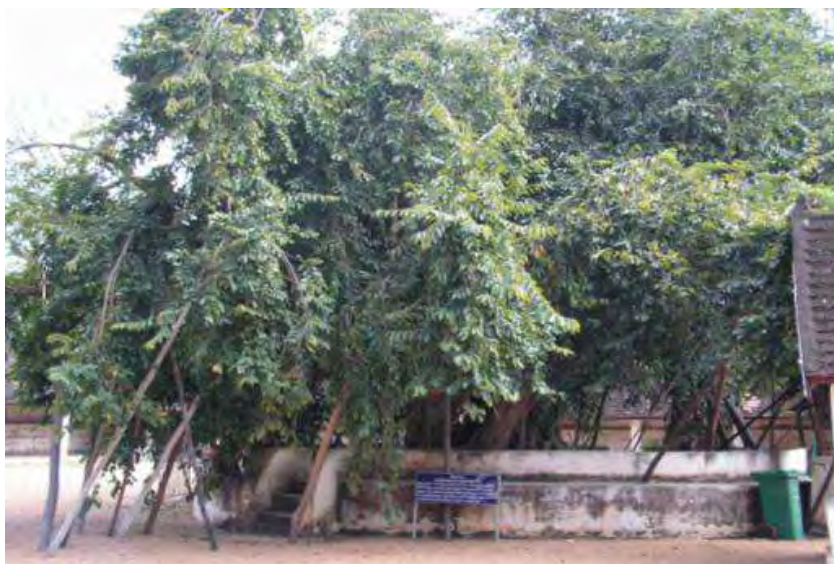
ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

เรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง	อัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะและโดดเด่น	เส้นทางเชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a
<p>พื้นที่กลุ่มที่ 3</p> <p>เส้นทางลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า)</p> <p>ประกอบด้วย</p> <p>อำเภอ แจ้ห่ม อำเภอ เมืองปาน อำเภอ วังเหนือ</p> <p>- วัดพระธาตุอุ้มโฮชัยคีรี</p>	<p>-ภูมิหลัง ภูมิเมือง ประวัติเมืองแจ้ห่ม เจ้าพ่อพญาคำลือ</p> <p>-ภูมิวงศ์ ราชวงศ์ลวะจักรราช</p> <p>-ภูมิธรรม เกี่ยวพันกับพุทธจาริก ตำนานพุทธรูปแก่นจันทร์แดงกับการประวัติเมือง</p> <p>-ภูมิวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความเชื่อเรื่องเงาพระธาตุอันศักดิ์สิทธิ์</p> <p>ภูมิปัญญาเรื่องการทำกองข้าว</p> <p>ดังรายละเอียด (6) หน้า 59</p>	<p>อำเภออยู่ห่างจากจังหวัดลำปางไปตามเส้นทาง ถนนลำปาง-วังเหนือ วัดอุ้มโฮชัยคีรี เป็นวัดที่ตั้งอยู่บนเนินเขาริมถนนสายลำปาง-แจ้ห่ม บริเวณกิโลเมตรที่ 50-51 วัดนี้มีเจดีย์เป็นแบบล้านนาอยู่ใกล้เคียงกัน มีปรากฏการณ์เงาสะท้อนพระเจดีย์ เป็นภาพสี เช่นเดียวกับวัดพระธาตุจอมปิง อนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาคำลือ ซึ่งเป็นอนุสาวรีย์ใหญ่ได้ครองเมืองวิเชตนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1897 และเป็นสถานที่สักการะกราบไหว้ของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ได้แวะมาเยี่ยมเยือนอำเภอแจ้ห่ม ตามเส้นทางมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คือวัดพระเกิด อ.วังเหนือ ซึ่งมีตำนานของพระเจ้าห้าพระองค์ในภัทรกัปเชื่อมโยงกับตำนานวัดเวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย</p>
<p>พื้นที่กลุ่มที่ 4</p> <p>เส้นทางลำปาง-พะเยา</p> <p>ประกอบด้วย</p> <p>อำเภอ เมือง อำเภอแม่เมาะ อำเภองาว</p> <p>-วัดพระธาตุทรายนอน</p>	<p>ภูมิหลัง ภูมิเมือง ประวัติเมืองงาว พญาง้าวเงิน</p> <p>-ภูมิวงศ์ เกี่ยวพันกับพ่อขุนงำเมืองที่มอบหมายให้ราชบุตรได้ปกครองเมือง</p> <p>-ภูมิธรรม เกี่ยวพันกับพุทธชาดก ที่ทรงเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ เนื้อทรายคำ</p> <p>-ภูมิวัฒนธรรม ภูมิปัญญา เกี่ยวกับกองปูจา</p> <p>ดังรายละเอียด (7) หน้า 64</p>	<p>จากลำปาง โดยเส้นทางหลวงหมายเลข 1 พหลโยธิน มุ่งหน้าขึ้นเหนือไปสู่ จ.พะเยา ซึ่งจะมีอำเภอเดิมเป็นเมืองหน้าด่าน คืองาว เส้นทางจะผ่านสถานที่สำคัญที่แสดงถึงอัตลักษณ์บนเส้นทางการท่องเที่ยว และมีเรื่องเล่าเกี่ยวข้องกับสถานที่ผูกพันกับพุทธจาริต พุทธจาริก ได้แก่ วัดม่อนพญาแช่ วัดม่อนเขาแก้ว วัดเจดีย์ขาว วัดพระธาตุเสด็จ วัดจองคำ วัดพระธาตุทรายนอน</p>

รายละเอียด

(1) ภูมิหลังเมืองลำปางกับตำนานพระธาตุลำปางหลวง

ปรากฏในตำนานพระธาตุลำปางหลวงที่กล่าวถึง การเสด็จมาถึงของพระพุทธเจ้าที่บ้านลัมพะการีวัน (บ้านลำปางหลวง) เมื่อเสด็จอยู่ดอยม่อนน้อย ขณะนั้นมีชายผู้หนึ่งนาม "ลัวะอ้ายกอน" เห็นพระพุทธเจ้า เกิดมีความเลื่อมใสได้นำเอาผ้าฝ้ายบรรจุกระบอกไม้ป้าง (ไม้ข้าวหลามไม้เปราะ) มะพร้าว และมะตูมอย่างละ 4 ลูกน้อมถวายพระองค์ และพระองค์ก็มอบพระเกษาและได้มีพุทธพยากรณ์ต่อไปว่า ในอนาคตจะมีพระอรหันต์นำเอาอิฐพระนลาต (หน้าผาก) ข้างขวา และอิฐลำคอกข้างหน้าหลังมาบรรจุไว้ที่นี่

ภาพที่ 4.3 ต้นชะจาวบริเวณหน้าพระธาตุลำปางหลวง

ที่มา : <http://www.lampang.go.th/travel/web/p/page/page1.html>.

สืบค้นเมื่อ 8.12.2555

ซึ่งลัวะอ้ายกอนที่ได้หวนนำผ้าฝ้ายมาถวายพระพุทธองค์นั้นด้วยไม้คานหาบทำจากกิ่งชะจาว ภายหลังอธิษฐานนำไม้ชะจาวโดยใช้ทางปลายปักลงไม่นาน ไม้คานที่ปักไว้ก็แตกกิ่งก้านเจริญเติบโต เกิดเป็นกิ่งก้านสาขาขึ้นมา สร้างความแปลกใจให้ชาวบ้าน และชาวบ้านเชื่อว่าเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ จึงได้นำเอารากไม้ชะจาวไปบูชาหรือนำไปเป็นเครื่องรางของขลังห้อยคอเช่นเดียวกับตระกูลผ้ายันต์

ตำนานต้นชะจาวเป็นเรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมาช้านาน เป็นตำนานและเป็นสิ่งสำคัญที่มีหลักฐานคงอยู่ให้ผู้ที่ได้ไปเที่ยวชมวัดพระธาตุลำปางหลวงได้แวะชม และต้นชะจาวนี้ถือเป็นต้นไม้พระราชทานประจำจังหวัดลำปาง เป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด

(2) ประวัติการสร้างเมืองลำปาง - ตำนานพระนางจามเทวีเกี่ยวข้องกับพระธาตูลำปางหลวง

ภาพที่ 4.4 องค์พระธาตูลำปางหลวง

ที่มา : <http://www.lampang.go.th/travel/weblp/page/page1.html>

สืบค้นเมื่อ 8.12.2555

ระยะเวลาสร้างเมืองนั้น ประชาชนหลายท่านคำนวณศักราชจากเอกสารโบราณ แล้วประมาณว่าอยู่ในระหว่างพ.ศ.1071-1204

เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัดพระธาตูลำปางหลวง ตำนานเล่าไว้ว่าล่วงสู่ พ.ศ. 1200 เศษคราวหนึ่งเจ้าแม่มหาเทวี (พระนางจามเทวี) เสด็จไปทั้พียงแม่สลิต จนกระทั่งปวงสำเร็จเรียบร้อยระหว่างเส้นทางกลับ ได้แวะพักตั้งค่ายยังบริเวณที่เรียกว่า สบยาว (ปัจจุบันคือ ตำแหน่งที่ปากห้วยแม่ยาวไหลมาบรรจบแม่น้ำวัง ทางทิศใต้ห่างจากวัดพระธาตูลำปางหลวงประมาณ 2 กิโลเมตร) ตกตึกก็ปรากฏแสงไฟจากละแวกใกล้เคียง และลอยพุ่งลงมายังกลางค่ายพัก เบื้องต้นพระนางจามเทวีเข้าพระทัยว่า ชาวบ้านละแวกนั้นหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของพระองค์ แก่ลั้งจุดไฟโตนดเล่น รุ่งขึ้นจึงทรงไต่ถามบรรดาเสนาบดีผู้ใหญ่ ได้ความว่า หามีผู้ใดพบเห็นประกายไฟนั้นไม่ มีเพียงพระนางองค์

เดียวที่ทอดพระเนตรเห็น ในที่ประชุมนั้น มีชายผู้หนึ่งชื่อ ล่ามพันทอง กราบทูลว่า ที่พระแม่เจ้าอยู่หัว ได้เห็นไฟโตนดตกลั่นหาไฟโตนดไม้ ที่แท้คือพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าที่ตั้งอยู่วัดลัมภะ กับปะนศร หากเสด็จแสดงปาฏิหาริย์ให้พระแม่เจ้าอยู่หัวได้ทราบ ทั้งนี้โดยบุญญาธิการของพระแม่เจ้าอยู่หัวต่างหาก

เมื่อฟังคำกราบทูลแล้ว พระนางก็เข้าพระทัยโดยปัญญา และมีรับสั่งให้เตรียมพลยกไป ยังลัมภะกับปะนศรแล้วเสด็จกราบไหว้บูชาองค์พระธาตุด้วยอาการอันเคารพยิ่ง ฝ่ายชาวบ้านเมื่อทราบข่าวก็ชักชวนกันมาเข้าเฝ้าเพื่อชื่นชมพระบารมี พระนามจามเทวีทรงตรัสถามถึงทุกข์สุขต่างๆ กับปวงเหล่าชาวบ้าน จนทราบว่า เรื่องเดือดเนื้อร้อนใจสาหัสเพียงอย่างเดียว ก็คือ ขาดแคลนน้ำ สำหรับใช้กินดื่ม ต้องนำเกวียนไปบรรทุกจากแม่น้ำวังและห้วยแม่ยาวกินระยะทางไกล พอประทังความยากลำบากชั่วคราวครั้งชั่วคราวส่วนบริเวณเขตย่านกลางเมืองชุดบ่อไว้มากมายก็หาน้ำมิได้เลย

พระนางจามเทวีจึงทรงกราบไหว้พระธาตุกล่าวสัจจะอธิษฐานว่าแผ่นดินนี้เป็นสถานที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าจริงแล้วไซ้ ข้าพเจ้าขอให้สายน้ำจางแตกออกตรงใจกลางเมืองนี้ เพื่อให้เป็นที่อาศัยแก่หมู่คนทั้งหลายอันได้รับความเดือดร้อนนั้นแล้วพระองค์ก็ทรงเสด็จกลับ ยกทัพ ยাত্রาไปจนกระทั่งแวะพักที่เมืองตาลเมืองรมณีย์ (เมืองตาลหรือเมืองรมณีย์เป็นเมืองร้างตั้งอยู่ระหว่างดอยขุนตาลไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของที่ว่าการอำเภอห้างฉัตร)

ย้อนกลับมายังลัมภะกับปะนศร เมื่อขบวนทัพของพระแม่เจ้าเสด็จกลับไปแล้ว เย็นวันนั้นหญิงชราคนหนึ่งชื่อ “ยายลอน” ได้พบที่บริเวณหนึ่งปรากฏรอยน้ำซึมออกมาบนผิวดิน จึงขุดให้ลงไปเห็นสายน้ำพวยพุ่งหลากไหล ยายลอนก็บอกกล่าวชักชวนชาวบ้านอื่นๆ มาดู และช่วยกันใช้จอบเสียมขุดน้ำนั้นก็ยิ่งไหลแรง คนทั้งปวงก็พูดลงเนื้อความตรงกันหมดว่า ชะรอยจะเป็นด้วยบุญญาธิการแห่งพระแม่เจ้ากระทำสัจจะอธิษฐานเป็นแน่แท้ เมื่อลองดื่มกิน ก็พบว่าน้ำบ่อนี้แปลกกว่าบ่ออื่น คือใสเย็นมีรสกินอร่อย รุ่งขึ้นผู้เป็นจำบ้าน (พ่อเมือง) ก็หาหมอน้ำใหม่มาอย่างดี ตักตวงน้ำจากบ่อจนเต็ม ห่อหุ้มด้วยผ้าอย่างดีแล้วใช้คนหามุ่งตรงไปยังเมืองตาล พระนางจามเทวีทอดพระเนตรเห็น ทรงตรัสถามว่านี่เป็นสิ่งใดคนเหล่านั้นก็กราบทูลเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้น จึงทรงมีรับสั่งให้นางเฒ่าแก่ข้าราชการชิมดื่มดู นางเฒ่ากราบทูลว่าน้ำนี้มีรสดีกว่าน้ำเจ็ดรินอันอยู่ในเมืองหริภุญชัยของพระองค์ เมื่อสดับฟังดังนั้น พระนางจามเทวีจึงมีรับสั่งต่ออำมาตย์ จัดส่งผู้คนกลับไปยังลัมภะกับปะนศร เพื่อหาที่ทางสำหรับปลูกแต่งพลับพลาที่ประทับ ครั้นแล้วเสร็จ พระนางจามเทวีก็ยাত্রาทัพจากเมืองตาล เสด็จไปยังพลับพลาที่นั่น ทรงชำระสระสงระวรกายโดยใช้น้ำจากบ่อที่ได้อธิษฐานไว้จนหมดจด แล้วเสด็จไปนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ แล้วก็ให้มีการฉลองสมโภชพระบรมสารีริกธาตุตลอด 7 วัน 7 คืน ถวายนาราคาล้านเบี้ยให้เป็นนาประจำพระบรมสารีริกธาตุ ถวายล่ามพันทองและนางดอกไม้ (ซึ่งเป็นทาส

ชายหญิงของพระองค์) พร้อมด้วยเหล่าบริวารอีก 8 ครั้ว ให้อยู่เฝ้าปฏิบัติรักษาพระธาตุ อีก 2 ครั้วให้เฝ้ารักษาบ่อน้ำ เสร็จสรรพเรียบร้อยแล้ว พระองค์จึงเสด็จกลับ

ไม่มีหลักฐานพิสูจน์ยืนยันตำนานเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นเรื่องเท็จจริงประการใด อาจเป็นไปได้ว่า พระนางจามเทวีเคยเสด็จมายังวัดพระธาตุลำปางหลวงจริง และคงจะทรงทำนุบำรุงพระธาตุให้มั่นคงแข็งแรงกว่าเดิม ส่วนเรื่องราวที่มหัศจรรย์ปาฏิหาริย์ต่างๆ อาจเป็นเรื่องราวที่ผูกแต่งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เสริมส่งบุญญาบารมีของพระนางให้โดดเด่นยิ่งขึ้น และตอกย้ำถึงความศักดิ์สิทธิ์ของการเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ

(3) ประวัติหนานทิพย์ช้างกับพระธาตุลำปางหลวง

วัดพระธาตุลำปางหลวงมีประวัติว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๒๗๕ นครลำปางว่างจากผู้ครองนคร และเกิดความวุ่นวายขึ้น เดิมสมัยนั้นพม่าเรืองอำนาจได้แผ่อิทธิพลปกครองอาณาจักรล้านนาไว้ได้ทั้งหมด พม่าได้ยึดครองนครเชียงใหม่ ลำพูน โดยแต่งตั้งเจ้าผู้ครองนครอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์พม่า ทำความหายนแก่เจ้าผู้ครองนครลำพูนได้ยกกำลังมายึดนครลำปาง โดยได้มาตั้งค่ายอยู่ภายในวัดพระธาตุลำปางหลวง ครั้งนั้น หนานทิพย์ช้าง ชาวบ้านปางยอก (ปัจจุบันอยู่อำเภอห้างฉัตร) วีรบุรุษของชาวลำปาง ได้รวบรวมพลทำการต่อสู้ทัพเจ้ามหายศ โดยลอบเข้ามาในวัด และใช้ปืนยิงทำความหายนแก่แล้วตีทัพลำพูนแตกพ่ายไป ปัจจุบันยังปรากฏรอยลูกปืนอยู่บนรั้วทองเหลืองที่ล้อมองค์พระธาตุเจดีย์ ต่อมาหนานทิพย์ช้างได้รับสถาปนาขึ้นเป็น พระยาสุระละโวไชยสงคราม เจ้าผู้ครองนครลำปาง และเป็นต้นตระกูล ณ ลำปาง เชื้อเจ็ดตน ณ เชียงใหม่ ณ ลำพูน ณ น่าน

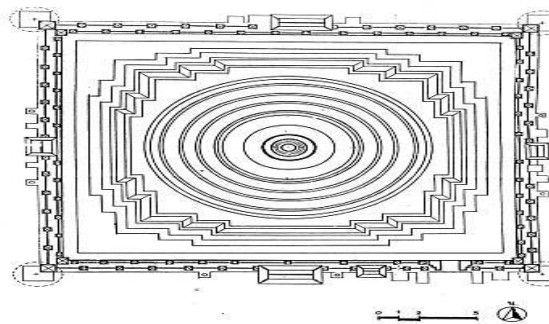
ภาพที่ 4.5 หนานทิพย์ช้าง และ รอยกระสุนปืนที่วัดพระธาตุลำปางหลวง

ที่มา : <http://www.lampang.go.th/travel/web/p/page/page1.html>. สืบค้นเมื่อ 8.12.2555

(4) ความเชื่อเรื่องจักรวาล

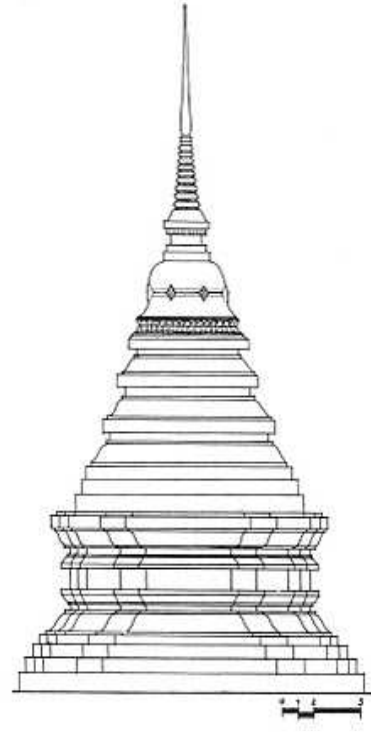
เจดีย์หลวงตามคติความเชื่อเรื่องจักรวาลวิทยาของชาวลัวะ

คติความเชื่อเรื่องจักรวาลวิทยา ในยุคแรกใช้อินทิลเป็นสัญลักษณ์สะท้อนความเชื่อดั้งเดิมของชาวลัวะซึ่งได้ผสมผสานกับความเชื่อของพราหมณ์ในระยะต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาก ได้ใช้พระธาตุเจดีย์หลวงเป็นสัญลักษณ์ของศูนย์กลางจักรวาล คตินี้เห็นได้ชัดจากการสร้างเจดีย์หลวงให้สูงใหญ่ ตั้งอยู่กลางใจกลางเมือง เช่นเดียวกับเขาพระสุเมรุ ซึ่งเป็นศูนย์กลางจักรวาลจากการวางผังอาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในเขตพุทธาวาสของวัดพระธาตุลำปางหลวง ออกแบบสร้างขึ้นตามคติความเชื่อเรื่องจักรวาลวิทยาโบราณ เรื่องจักรวาลวิทยาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในลัทธิอูษาคเนย์ เดิมเป็นความเชื่อแบบพราหมณ์ ครั้นศาสนาพุทธถือกำเนิดเกิดขึ้น ก็นำมาปรับใช้ผสมผสานให้สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอน จักรวาลวิทยาของพราหมณ์กับพุทธ จึงมีโครงสร้างทางด้านกายภาพคล้ายกัน แต่แก่นแท้หรือสาระสำคัญ แตกต่างกัน พราหมณ์นั้นเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นโดยมีพระพรหมเป็นผู้สร้าง แล้วดำรงอยู่อย่างเสถียรถาวรไม่แปรเปลี่ยน แต่จักรวาลที่อิงกับศาสนาพุทธ เน้นเรื่องการเกิด ดับ เปลี่ยนรูป หลายชั้นหลายตอนไร้ที่สิ้นสุด เรื่องราวและคำอธิบายเกี่ยวกับจักรวาล ปรากฏอยู่อย่างกระจัดกระจายในพระไตรปิฎก ต่อมาภายหลัง จึงมีปราชญ์ทางศาสนา รวบรวมมาร้อยเรียงเขียนขึ้นใหม่ บอกเล่าเนื้อหาว่าด้วยจักรวาล เรียกว่า ‘คัมภีร์โลกศาสตร์’ หรือ ‘ไตรภูมิภิกขา’ (ไตรภูมิพระร่วง) ของพระมหากษัตริย์ราชลัทธิไทย เนื้อหาภายในนั้นบรรยายพรรณนาถึงภพภูมิต่าง ๆ ที่ประกอบรวมกันขึ้นเป็นจักรวาล อย่างซับซ้อนพิสดาร ทั้งโลกมนุษย์ สวรรค์ และนรก (ซึ่งจำแนกอย่างละเอียด) เนื้อหาส่วนหนึ่งของไตรภูมิภิกขา คือ จักรวาลมีเขตแดน ลักษณะทางกายภาพ และแต่ละส่วนใครเป็นผู้อาศัย เนื้อหาหลักลำดับต่อมาคือ การให้เหตุผลที่มาที่ไปว่า เพราะเหตุไรสิ่งมีชีวิตนั้น ๆ จึงต้องอาศัยอยู่ในดินแดนนั้น ๆ อิทธิพลของไตรภูมิภิกขานั้น กลายเป็นโลกทัศน์ (Conceptuality) ต่อความคิดของคนไทยที่สัมพันธ์กันแทบทุกแง่มุม ตั้งแต่อิทธิพลที่ยิ่งใหญ่ที่มีต่องานศิลปกรรมหลากหลายยุคหลายสมัย ธรรมเนียมประเพณีเก่าแก่มากมาย ระบอบการปกครองในอดีต เนื้อหาหลักเกณฑ์ทางด้านตัวบทกฎหมาย ดาราศาสตร์ โหราศาสตร์ และ วรรณคดี

ภาพที่ 4.6 แผนผังพื้นพระธาตุลำปางหลวงจำลองตามคติจักรวาลวิทยา

ที่มา : พรรณนิภา ปิณฑวณิช. 2546

ภาพที่ 4.7 ภาพไตรภูมิพระร่วงกับผังองค์พระธาตุตามคติจักรวาลวิทยาโบราณ
ที่มา : <http://www.lannacorner.net/lanna2012/article/article.php?type=A&ID=1185>
สืบค้นเมื่อ 8.12.2555

(5) ประวัติเมืองเงินกับพระธาตุวัดอุ้มลอง วัดเวียง วัดดอยป่าตาล

ประวัติพระธาตุวัดดอยอุ้มลองจากตำนานในใบลานได้กล่าวไว้ว่า ปางเมื่อพระพุทธเจ้าได้เสวยพระชาติเป็นพระโคตมราชชาตินั้น ได้มาประสูติบริเวณที่ตั้งพระธาตุวัดเวียง ปัจจุบันนี้ ซึ่งแม่โคได้พาลูกน้อยออกไปหากินและได้พลัดพรากจากลูกน้อย แต่ลูกน้อยยังได้เรียกร้องหาแม่ว่า “อุลล...อุลล” ส่วนแม่โคนั้นได้รอลูกน้อยอยู่ที่บริเวณที่ตั้งพระธาตุวัดอุ้มลองปัจจุบันนี้ และลูกน้อยก็ตามหาแม่จนพบที่นั่นจึงเรียกบริเวณที่นั่นว่า “อุลล” และต่อมาจึงเรียกว่า “อุ้มลอง” ต่อจากนั้น แม่โคก็ได้พาลูกน้อยไปหากินยังเนินเขาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้และได้นอนอยู่บริเวณนี้จนกระทั่งโตขึ้น ณ บริเวณนี้จึงเรียกว่า “ม่อนจ้วนอน” ซึ่งอยู่ในเขตบ้านป่าตาล ตำบลเงินบุรี ปัจจุบันนี้คือ “วัดดอยป่าตาล” ครั้งเมื่อพระบรมโพธิสัตว์ได้จุติลงมาเกิดในโลกได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ระลึกชาติแต่หนหลังว่าเคยเสวยพระชาติ เป็นอะไรและอยู่ที่ไหนพระองค์ทรงตรัสรู้ให้สาวกนำเอาเศษหรืออัฐิไปบรรจุไว้ในที่สำคัญๆ ดังกล่าวหลังจากที่พระพุทธองค์ปรินิพพานไปแล้ว ต่อมาหลังจากนั้นพระพุทธเจ้าได้ดับขันธปรินิพพานไปแล้ว 250 ปี พระยาอโศกราชได้สร้างเจดีย์ขึ้น จำนวนแปดหมื่นสี่

พี่น้อง และได้ส่งทูตมา บรรจจุลฐิตตามคำสั่งขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าให้บรรจจุลฐิตเวียงชื่อพระธาตุเล็บมือ บรรจจุลฐิตวัดอุบลลงชื่อ พระธาตุกระดุกด้ามพริ้ว และบรรจจุลฐิตดอยป่าตาล ชื่อ พระธาตุลิ้นไก่ ขณะที่ทูตนำมอบบรรจจุลฐิตของพระพุทธรูปเจ้านั้น ก็ได้มาพัก อยู่ที่จวนเจ้าเมือง ซึ่งตั้งอยู่บริเวณพระธาตุวัดเวียงปัจจุบันนี้ เจ้าเมืองได้ถามทูตว่า”จะนำอัฐิของพระพุทธรูปเจ้าไปบรรจจุลฐิตไว้ที่ใด” ทันทันนั้นก็อัฐิของพระพุทธรูปเจ้า ลอยออกจากมอบแล้วร่วงลงสู่พื้นดิน...แผ่นดินก็สลับ (ยุบลง) พุทจึงสั่งให้เจ้าเมืองสร้างเจดีย์ครอบไว้ เจ้าจึงย้ายจวนออกแล้วทำการสร้างพระเจดีย์ครอบไว้ แต่ก็ไม่ใหญ่โตเท่าปัจจุบัน ส่วนวัดอุบลลงและวัดดอยป่าตาลก็สร้างขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน และกำหนดวัดทั้ง 3 เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองเปรียบเสมือนสามเส้า จะขาดวัดใดวัด หนึ่งไม่ได้ และให้พุทธศาสนิกชนกราบไหว้บูชา และบำรุงรักษาวัดทั้ง 3 แห่งนี้ ดังคำโบราณกล่าวไว้ว่า “จึงมีจารีตประเพณีสงฆ์พระธาตุแต่ก่อนดังนี้ เดือน ห้าเป็งเหนือ หื้อสงฆ์พระธาตุเจ้าวัดเวียง เดือนเจ็ดปีใหม่พญาวันหื้อปากันไปสงฆ์พระธาตุเจ้าวัดอุบลลง พอถึงเดือนแปดเป็งหื้อปากันล่องไปสงฆ์พระธาตุ วัดดอยป่าตาล และหื้อปากันบำรุงรักษาบูชา กราบไหว้ทั้งสามวัด บ้านเมืองจกรุงเรื่องตลอดทั้งฝนก็จะตกตามฤดูกาล ข้าวกล้าอกงาม หากปากันเพิกเฉยเสีย บ้านเมืองก็จะแห้งแล้งเกิดยุคเข็ญ ข้าวกล้าในนาจักเหี่ยวแห้ง ฟ้าฝนจะไม่ตกต้องตามฤดูกาล” จากนั้นเกิดสงครามไทยกับพม่า ผู้คนล้มหายตายจากกันจำนวนมากวัดวาอารามก็ถูกทำลายไปมาก จึงกลายเป็นที่รกร้างว่างเปล่าไป พม่ารู้ดีว่าพระธาตุเจ้าวัดเวียงมีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะตำนานของพม่าก็มี พม่าได้บูรณะให้เป็น สถานที่สำคัญ และพากันกราบไหว้บูชา ต่อมาได้เกิดสงครามไทยกับพม่าอีก เมืองก็รกร้างไปอีกครั้ง เพราะสงครามสมัยนั้นหากฝ่ายใดชนะก็กวาดต้อนเอาผู้คนไป หมดเมืองก็ต้องรกร้างว่างเปล่า ต้นไม้ก็ขึ้นปกคลุมจนมองแทบไม่ออกว่าบริเวณนี้มีพระธาตุอยู่ จากนั้นก็ช่วยกันบูรณะจึงดูเป็น จนกระทั่งพระครูบาอาทิตย์ ได้ธุดงค์มาปัก กลดเมตตาภาวนาอยู่ที่เมืองล่าง(วัดเวียง) เห็นว่า ว่างอยู่จึงทำการบูรณะและได้นำญาติบ้านปงยางคก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดลำปาง มาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ๆวัดสามครอบครัว จึงสร้างวัดขึ้นและต่อมาศิษย์ของท่านชื่อครูบาอินทร์จันทร์ก็ได้ติดตามมาและบังเอิญญาติของท่านที่ตามมาด้วยล้มป่วย ครูบาอินทร์จันทร์ต้องคอยรักษา โดยใช้สมุนไพร จึงได้ออกไปหาสมุนไพรจากรากไม้ในบริเวณม่อนเขา ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ คือ ม่อนจวนอน และได้ไปขุดพบหลามคำแผ่นดินหนึ่ง จารึกเป็นอักษรขอมนำมาให้ครูบาอาทิตย์อ่านดูจึงรู้ว่ามิใช่พระธาตุอยู่ 3 แห่ง ซึ่งพระ พุทเจ้าได้กะป็นนะไว้ จึงได้ชักชวนกันค้นหาและพบพระธาตุเจดีย์ 3 แห่งดัง กล่าว จึงได้ช่วยกันบูรณะ ซ่อมแซมจนเป็นปูชนียสถานที่สำคัญสืบมา ทำให้มีความเจริญรุ่งเรืองอีกครั้งหนึ่ง

เมืองนี้มีชื่อว่า “เมืองสังฆะเต็น” คือพระสงฆ์ปกครองบ้านเมืองนั่นเอง ใครคิดจะทำอะไรต้องปรึกษาพระสงฆ์ก่อนถ้าพระสงฆ์อนุญาตจึงจะทำได้ถ้าพระสงฆ์ไม่ อนุญาตก็ทำไม่ได้ จึงเรียกเมืองนี้ว่า “สังฆะเต็น” ต่อมาเหลือเพียงคำว่า “เถิน” เพียงคำเดียว และบริเวณวัดเวียงคือใจ กลางของเมืองเถิน เพราะคำว่า เวียง มีความหมายว่า เมืองรอบๆ วัดเวียงจะมีกำแพงดินล้อมรอบทั้งกำแพงของวัดที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และกำแพงที่วัดสร้างด้วย ดินสองชั้น และ ยังมีคูเมืองหรือคือเมืองล้อมรอบอีกครั้งหนึ่ง

ต่อมาปี พ.ศ. 1157 เจ้าดาวแก้วไขฟ้า ซึ่งเป็นเจ้าเมืองเถินสมัยนั้นได้สร้างวิหารอุโบสถขึ้น โดยมีนางจำปาเทวีหรือนางจามเทวีพระสหายของเจ้า เมืองได้ช่วยกันสร้างพระยาเจ้าเมืองมีมเหสีชื่อ

“พระนางนารา” และมีนาง ป้อมนางเป็งบึงเป็นบริวาร ตามตำนานเล่าว่า พระนางจามเทวีได้ปลุกต้น ขนุนขึ้น เพื่อเป็นหลักเมืองเรียกว่า “ขนุนนางจามเทวี” ต้นขนุนจามเทวีมี 3 ต้น คือ ที่วัดพระธาตุดอย สุธเทพ จังหวัดเชียงใหม่ 1 ต้น วัดพระธาตุลำปางหลวง 1 ต้น และวัดเวียง 1 ต้น ส่วนนางเป็งบึงนั้นได้ สร้าง บ้านเรือนอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดเวียง หรือเรียกว่าหนองสา และนางป้อมก็สร้างบ้านเรือน อยู่ที่หนองผ้าอ้อม ซึ่งอยู่ ทางทิศ ตะวันตกของวัดเช่นเดียวกันทั้งหมดได้ช่วยกันสร้างวัดเวียงและปลุก ต้นไม้ไว้มากมายในยุคนั้นมีต้นโพธิ์ ต้นจำปาแดง ฯลฯ พระยาดาวไขฟ้า ได้สร้างวิหารไว้แต่ไม่ใหญ่โต นักเหมือนปัจจุบัน ส่วนนางจามเทวีได้บูรณะพระธาตุแล้ว เดินทางกลับไปจังหวัดลำพูน ต่อมาแม่น้ำ วังได้เซาะฝั่งเข้ามาใกล้ตัวเมือง (วัดเวียงในปัจจุบัน) อยู่ในเขตอันตรายเพราะแม่น้ำได้เซาะฝั่งเข้ามาถึง โรงเรียน บ้านเวียงปัจจุบันนี้ ผู้คน ได้อพยพไปอยู่หนองสาและหนองผ้าอ้อมหรือเมืองของนางป้อม นางเป็งบึง พระนางทั้งสองจึงได้มาตั้งจิตอธิฐานต่อองค์พระธาตุเจ้าอันศักดิ์สิทธิ์ เพื่อขอให้แม่น้ำวัง เปลี่ยนทิศไปทางทิศตะวันออก เมื่ออธิฐานเสร็จแล้วอีกไม่นาน แม่น้ำวังก็เปลี่ยนทิศทางไปทางทิศ ตะวันออก ทำให้บริเวณกลางเมืองหรือวัดเวียงปลอดภัย ผู้คนจึงอพยพมาบูรณะบ้านเมืองเช่นเดิม หลังจากนั้นมา พม่าได้อพยพมาตีหัวเมืองฝ่ายเหนืออีก พระนางนารา และนางป้อม นางเป็งบึง จึง หลบหนีสาบสูญไป และตามตำนานเล่าว่าพม่าได้บูรณะวัดเวียงอีกครั้งหนึ่ง และได้เกณฑ์พวกญวนมา เป็นช่างสร้างวิหารให้ใหญ่ กว่าเดิม รวมทั้งอุโบสถและ ซุ้มประตูเสร็จสมบูรณ์ ในที่สุด ครั้นที่กรุงศรี ออยุธยาเป็นราชธานี ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้ยกทัพมาตีพม่าจนถอยกลับไป และยึด ประเทศไทยตอนบนจนหมด เมื่อพม่าแตกทัพแล้ว สมเด็จพระนเรศวรก็ยกทัพกลับกรุงศรีอยุธยา วัด เวียงจึงเป็นวัดร้างอีกครั้งหนึ่ง จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี พระบาทสมเด็จพระจุล จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้บูรณะซ่อมแซมวัดวาอารามทั่วประเทศประชาชนก็เริ่มเข้ามาอาศัยอยู่ และทำมาหากินในละแวกนี้ ต่อไปทิศตะวันตกของวัด เวียงคือบ้านเก่าของนางป้อม นางเป็งบึง ก็ที่อยู่วัด หนึ่งชื่อ “วัดแพะหนองสา”

ต่อมาวัดเวียงก็ทีหลวงปู่แสนคำได้มาบูรณะซ่อมแซมและย้ายมาประจำที่วัดเวียงแห่งนี้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หลังจากหลวงปู่แสนคำ และพระสงฆ์ได้ช่วยกันบูรณะวัดเวียงแล้วก็ได้พบกับสิ่ง ปาฏิหาริย์ในวัดคือ มีเสาต้นหนึ่งมีนางไม้ ออก ไปเล่นน้ำที่หนองท่อม ซึ่งห่างจากวัด 2 กิโลเมตร ตอนเช้าจะมีจอกแหนติดอยู่ปลายเสา มีสาหร่าย หรือแม้น้ำแต่หอยยังติดมา ด้วยหลวงปู่แสนคำจึงใช้ เวทย์มนต์คาถา และมีหมี่มาควักกินน้ำผึ้ง (เพราะบริเวณวัดเวียงในสมัยนั้น ยังติดกับป่าอยู่ไม่เจริญ เหมือนเช่นปัจจุบันนี้) เมื่อหมี่มาควักกินน้ำผึ้งก็ทำให้เสาแตก หลวงปู่แสนคำจึงสั่งให้ช่วยกันเอาเสานั้น ออกแล้วก่ออิฐฉาบ ปูนขึ้นแทนเสาต้นเดิมจนเห็นเช่นทุกวันนี้ นอกจากนั้นยังมีต้นขนุนนางจามเทวี ซึ่งจะมีผลทุกปี ปีใดฝนตกดีก็จะมีผลดกมาก แม้แต่รากก็ยังมีผลทราบว่ารากมีผลก็เพราะข้างๆต้น ขนุนจะมีบ่อน้ำอยู่ รากของขนุนไหลเข้าไปในบ่อน้ำและมีผลให้เห็นชัดเจน ผู้คนทั้งหลายต่างนับถือต้น ขนุน ต้นนี้มากเพราะถือว่าเป็นขนุนศักดิ์สิทธิ์ ภายในวิหารยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่กับวัดเวียงอีกอันหนึ่งคือ พระเพชร เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยเชียงแสน ขนาดองค์พระไม่ใหญ่โตนักแต่บารมีนั้นมี มากมาย “พระเพชร” เป็นพระพุทธรูปที่เก็บไว้ที่ปลอดภัยแล้ว เนื่องจากเมื่อ ประมาณ พ.ศ. 2524 ที่ ผ่านมาได้มีคนตัดเศียรพระพุทธรูปองค์หนึ่งของวัดไป และได้จ้างช่างปั้นจากลำพูนมาปั้นไว้แทนโดย ได้รับการอนุญาตจากกรมศาสนา และกรมศิลปกรแล้วใน พ.ศ. 2500 คณะศรัทธาวัดเวียงได้พร้อมใจ

กันบูรณะพระธาตุวัดเวียงใต้พร้อมใจกันอันเชิญลูกแก้วบนยอดลงมาเพื่อปฏิสังขรณ์พระธาตุเจ้าและทำให้ชาวอำเภอเถินได้เห็นความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุเจ้า คือ พ่อแก้ว นอศรี หัว หน้าช่างผู้ขึ้นไปอัญเชิญลูกแก้วลงมาได้เกิดอาการผิดปกติในร่างกาย คือเมื่อลงมาถึงพื้นก็มีเลือดออกมาจากปาก จมูก และรูหู คณะกรรมการ และญาติพี่น้องจึงได้ไปตามหมอมาคูอาการ หมอเวทย์สุวรรณ ซึ่งเป็นหมอที่มีชื่อเสียงขณะนั้นมาดูอาการแล้วบอกว่า “ช่วยไม่ได้” ก็คือ พ่อแก้วต้องตายนั่นเองจากนั้นพ่อแก้วก็พูดออกมาเป็นภาษาพม่าไม่มีใครฟังออกจึงไปเชิญหม่องแปนพม่าอายุใกล้วัดเวียง จึงทราบว่าเป็นวิญญาณของชาวพม่าที่คอยปกป้องรักษาพระธาตุนี้ ไม่ต้องการให้ใครมาแตะต้องลูกแก้วศักดิ์สิทธิ์นี้ เมื่อหม่องแปนได้เจรจาแล้วก็ให้ขอขมา เมื่อทำพิธีขอขมาอาการพ่อแก้วก็ดีขึ้นและสามารถมีชีวิตได้อีก 36 ปี และเสียชีวิตในปี พ.ศ.2536 นี้เอง ท่านสามารถเล่าเหตุการณ์ต่างๆ แก่ผู้อื่นได้อย่างชัดเจนโดย ตลอด ท่านบอกว่าตอนที่ เป็นหัวหน้าช่าง ท่านมีอายุ 58 ปี และเมื่อพ.ศ. 2536 ที่ท่านเสียชีวิตท่านมีอายุได้ 94 ปี ในระหว่างที่มีอายุ มาอีก 36ปี นั้น ท่านไม่เคยเจ็บป่วย จนกระทั่งเสียชีวิตด้วยโรครักษาเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของลูกแก้วบนยอดพระธาตุวัดเวียงนี้ ยังมีผู้พบเห็นพระแก้วลอยออกจากพระธาตุหลายครั้ง เชื่อกันว่า วัดเวียง วัดอุมลอง และ วัดดอยป่าตาลนั้นลอยไปเที่ยวหากันในวันโกน วันพระ โดยจะเห็นลูกแก้วอยู่บนท้องฟ้ามีแสงสว่างสีเขียววนวล และเมื่อมีคนที่จะทักว่า “ลูกแก้วยอดพระธาตุวัดเวียงไปเที่ยวหาลูกแก้วบนยอดพระ ธาตุวัดดอยป่าตาล” ลูกแก้วก็ดับวูบหายไปไม่เห็นอีกจนกว่าจะปรากฏให้เห็นอีกครั้งต่อไปเท่านั้น

ภาพที่ 4.8 เสาที่มีเรื่องเล่าว่ามีนางไม้มาอาศัยและออกไปเล่นน้ำที่หนองท่อม
ที่มา : <http://www.tws.ac.th/student48/part2/402/ae402w7/witwang4.htm#4>.
สืบค้นเมื่อ 8.12.2555

(6) ตำนานเมืองแจ้ห่มกับเจ้าพ่อพญาคำสือและชาติพันธุ์ดั้งเดิม

ตำนานของอำเภอแจ้ห่ม เป็นเมืองสองสมัย เมืองแรกเชื่อว่า พระเจ้าอติราช แห่งราชวงศ์จาม เทวีแห่งล้านนาสร้างเมืองขึ้น ชื่อว่า “วิเขตนคร” จากการตรวจสอบพบร่องรอยเมืองโบราณอยู่บน

เนินเขา 2 แห่ง คือ บริเวณวัดอักษิ์ชยคีรี กับบริเวณบ้านสบมอญ ต่อมาพ่อขุนจอมธรรมปฐมวงศ์พะเยาได้อพยพผู้คน มาสร้างเมืองใหม่ในที่ลุ่ม และเกิดอุทกภัยครั้งร้ายแรงในสมัยเจ้าพ่อพญาคำลือ ทำให้เกิดการล่มสลายไปตามตำนานพื้นเมือง เมื่อพม่าปกครองหัวเมืองล้านนา ทำให้เกิดศิลปะพม่าปะปนในเมืองแจ้ห่มเป็นจำนวนมาก อาทิเช่นในสมัยรัตนโกสินทร์ เมืองแจ้ห่มอยู่ในเขตการปกครองของนครลำปาง เจ้านครลำปางได้แต่งตั้งญาติวงศ์มาประจำอยู่จนมีพระราชบัญญัติ ปกครองท้องที่ จึงกลายมาเป็นอำเภอแจ้ห่มนับแต่ปี พ.ศ. 2445 จนถึงปัจจุบัน

ประวัติอำเภอแจ้ห่ม ตามตำนานพงศาวดารโยนกได้กล่าวว่าในราวพ.ศ.1801 สมัยพระยาจำเมืองได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินครองราชสมบัติแคว้นแคว้นพะเยานครซึ่งในประวัติศาสตร์อำเภอแจ้ห่มได้กล่าวว่าในปีนั้นได้ส่งพญาคำแดงผู้ราชบุตรมาครองเมืองแจ้ห่มในฐานะพระยุพราชพญาคำแดงผู้ราชบุตรได้ครองเมืองพะเยาเป็นอันดับที่ 13 ของราชวงศ์พะเยา และส่งพญาคำลือผู้ราชบุตรให้มาครองเมืองแจ้ห่ม ในฐานะพระยุพราชเช่นเดียวกันจากการตรวจสอบทั้งด้านภูมิประเทศ ภาพถ่ายทางอากาศ เอกสารตำนานและนิทานพื้นบ้านต่างๆ อาจสรุปได้ถึงลักษณะเมืองแจ้ห่มโบราณว่า ในพื้นที่ดังกล่าว น่าจะมีเมืองลี้ลับที่สร้างขึ้นบนคอยเดี่ยวๆ ใกล้บ้านสบมอญซึ่งมีคูคัน-ดินแบบอาศัยธรรมชาติเป็นรูปทรงของเมืองหลังจากที่เมืองถูกทิ้งให้รกร้างว่างเปล่าไปแล้ว ได้เกิดการสร้างเมืองขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่งในสมัยพ่อขุนจอมธรรมและมีสถานะภาพเป็นเมืองลูกหลวงหรือเมืองอุปราชของเมืองพะเยา เพราะเมื่อกษัตริย์ที่เมืองพะเยาสวรรคตแล้ว เจ้าเมืองที่ได้มาครองเมืองแจ้ห่มทุกพระองค์จะต้องเสด็จไปครองราชย์ที่เมืองพะเยาเสมอ เมืองแจ้ห่มอาจล่มสลายไปครั้งหนึ่งเพราะเหตุอุทกภัย แล้วสร้างขึ้นใหม่ อยู่สืบต่อมาจนอาณาจักรล้านนา ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า เมืองแจ้ห่มก็น่าที่จะตกอยู่ในการปกครองของพม่าด้วย ดังปรากฏร่องรอยของสถาปัตยกรรมแบบพม่าขึ้นหลายแห่งที่อำเภอแจ้ห่ม ภายหลังจากที่อาณาจักรล้านนาเป็นอิสระจากการปกครองของพม่า เมืองแจ้ห่มจึงกลับมาอยู่ในความปกครองของนครลำปาง เจ้านครลำปางได้ตั้งให้ญาติวงศ์มาประจำอยู่เมืองแจ้ห่ม คอยดูแลเก็บส่วยต่างๆส่งเข้าไปถวายเจ้าผู้ครองทุกปี เช่น ส่วยหมื่นยง, ชี้ผึ้ง เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ประกาศใช้บังคับ ก็ได้มีการตั้งเมืองแจ้ห่ม เป็นอำเภอแจ้ห่ม และได้ก่อสร้างที่ว่าการอำเภอแจ้ห่ม หลังแรกขึ้น ณ สถานที่บ้านป่าแดด ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า หนองม่วงขอ โดยมี นายเป้า (พระภุชชสุรรักษ์) เป็นนายอำเภอคนแรก สมัยนั้นชาวบ้านเรียก ที่ว่าการอำเภอว่า ศาลอำเภอ เรียกนายอำเภอว่า เจ้าอำเภอ ต่อมาได้มีการย้ายที่ว่าการอำเภอมาสร้างขึ้นใหม่ตำบลแจ้ห่ม ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของสำนักงานเทศบาลตำบลแจ้ห่ม

คนแจ้ห่มเป็นใคร

คนแจ้ห่มเป็นใคร ศูนย์มานุษยวิทยา กรุงเทพฯ ระบุว่ามีแหล่งชุมชนยุคประวัติศาสตร์ลำปาง มี 3 แห่ง คือ 1) ชุมชนบ้านใหม่ผ้าขาว 2) ชุมชนอักษิ์ชยคีรี 3) ชุมชนบ้านสบมอญ จากชุมชนดังกล่าว ปัจจุบันพบหลักฐานที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ เช่น แหล่งชุมชนอักษิ์ชยคีรี (บ้านสวนดอกคำ) มีกำแพงดินเรียงรายเป็นหอย่อม ๆ กลางทุ่งนา ผู้เขียนกับเพื่อนๆ ขณะเป็นเด็กเคยปีนขึ้นไปเล่นซ่อนแอบกันอย่างสนุก ส่วนด้านทิศใต้ของวัดพญาคูน้ำขนาดใหญ่ ชาวบ้านเรียกว่าห้วยม่วง และแหล่งชุมชนบ้านสบมอญ พบร่องน้ำบริเวณชายป่าบ้านทุ่งทอง ชาวบ้านเรียกว่า “คูลี้วะ” คำว่า ลี้วะ ในเอกสาร

ตำนานพื้นเมืองที่จารด้วยอักษรล้านนา เช่น ตำนานพระเจ้าเลียบโลก ตำนานพุทธจาริต ตำนานพุทธจาริก ต่างระบุว่าแจ้ห่มเป็นแหล่งที่อยู่ของชาวลัวะ ผู้ปกครองเมืองคือพญาอาฬวี มีนิสัยโหดร้าย ต่อมาถูกพระพุทธเจ้าเทศนาสั่งสอนจนกลับใจ และได้ประทับรอยพระบาทไว้บนดอยพระบาท และบรรจุพระเกศาธาตุไว้ตามวัดต่าง ๆ ใน อ.แจ้ห่ม อ.เมืองปาน เช่น วัดดงนึ่ง วัดทุ่งทอง วัดอักษิ์ชัยคีรี เป็นต้น หลังจากเสด็จปรินิพพานแล้ว พระอรหันต์สาวกนำพระบรมสารีริกธาตุมาบรรจุไว้ทุกแห่ง และจากตำนานพระพุทธรูปแก่นจันทร์แดง ฉบับพงศาวดารโยนก ถอดความโดยพระมหาธรรพ สิริปัญญา (ธรรพ ใจวงศ์ษา) มีดังนี้ พระแก่นจันทร์แดงเป็นพระยืน มีแท่นสูง 6 นิ้ว ส่วนองค์พระสูง 22 นิ้ว วัดโดยรอบได้ 23 นิ้วครึ่ง หนึ่งแปดพันน้ำ จากความในตำนานกล่าวว่า เป็นของโบราณเมืองสุวรรณภูมิ ภายหลังเมืองเกิดศึกสงคราม ราชบุตรเจ้าสุวรรณภูมิสองพี่น้องพากันหนีเข้าศึก พระอนุชาชื่อว่าจันทรราชกุมารได้นำพระบรมธาตุมาไว้ที่ตำบลลำปาง แคว้นเขลางค์นคร พระเชษฐาชื่อว่า อาทิตยราช นำพระแก่นจันทร์แดงมาไว้ที่เมืองแจ้ตาก พระแก่นจันทร์อยู่ที่เมืองแจ้ตากประมาณ 300 ปีต่อมา เมืองแจ้ตากเกิดภัยพิบัติพระพุทธรักชิตะมหาเถระจึงได้ไปอัญเชิญมาไว้ที่เมืองแจ้ห่มปลายแม่น้ำวัง มีพระยาหลวงคำแดงเจ้าเมืองแจ้ห่มรับอุปถัมภ์ไว้ ครั้นพระยาหลวงคำแดงถึงแก่อนิจกรรม พระยาคำลือที่เป็นสหายท้าวตาแหวนนายบ้านสบสอยเป็นผู้สืบครองเมือง ท้าวตาแหวนได้นำไม้แก่นจันทร์ที่มีค่าแสนค่า นำมาขอแลกเปลี่ยนพระแก่นจันทร์แดงเพื่อนำไปบูชา ณ ตำบลสบสอย พระพุทธปฏิมากรแก่นจันทร์แดงอยู่ที่เมืองแจ้ห่มได้ 10 ปี จึงย้ายไปบ้านสบสอย 10 ปี พระสีโวหะเถระหรือพระสีวัตตะเถระพระมหาเถระเมืองแจ้ตากขออาราธนากลับไปไว้ตำบลบ้านพลูแขวงเมืองแจ้ตาก ที่อารามตำบลกัวหมื่นนาน 73 ปี ต่อมาเมืองแจ้ตากเกิดศึกสงคราม ปู่เฒ่าจึงไปอาราธนามาไว้ที่วัดหนองบัวแขวงเมืองพะเยาได้ 30 ปี ขณะนั้นพระยาเชลียงที่มาสวามิภักดิ์พระเจ้าติโลกมหาราชและทรงมอบให้ครองเมืองพะเยา สร้างวัดดอนไชยขึ้นจึงได้อาราธนาพระแก่นจันทร์แดงมาประดิษฐานไว้ที่วิหารวัดดอนไชย กิตติศัพท์ทราบถึงพระเจ้าติโลกมหาราชเจ้านครเชียงใหม่ จึงโปรดให้พระธรรมเสนามาอัญเชิญไปประดิษฐาน ณ วัดโศการามนครเชียงใหม่ 15 ปี ครั้นถึงแผ่นดินพระยอดเชียงรายเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ หมื่นหน่อเทพครูเชื้อพระวงศ์พระยาเชลียงอุทิศเจียงทูลขอกลับไปไว้เมืองพะเยาดังเดิม และในสมัยพระเมืองแก้วเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่จึงได้นำกลับไปไว้ ณ วัดศรีภูมิ และภายหลังย้ายมาประดิษฐานที่โบสถ์วัดโพธาราม เมื่อจุลศักราช 887 ปีระกา สัปดาห์วันพุธ เดือน 7 ทศมาส ขึ้น 9 ค่ำ

การถูกระบุว่าเป็นชาวลัวะหรือลวะว่า ยังสอดคล้องกับความสัมพันธ์กับพะเยา โดยมีหลักฐานชาติพันธุ์พอลุชนจอมธรรมที่ระบุว่าสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์ลวะจักรราชหรือราชวงศ์ชาวลัวะแห่งเมืองหิรัญนครเงินยาง (เชียงใหม่) จ.ศ. 458 (พ.ศ. 1639) มีโอรสชื่อขุนเจืองธรรมิกราช ครองเมืองภูคามยาว (พะเยา) จ.ศ. 482 (พ.ศ. 1663) ดังความปรากฏในพงศาวดารโยนกฉบับของพระยาประกาศกิจกร์ (หน้า 236) ว่า ลำดับนั้นขุนเจืองราชโอรสได้ราชาภิเษกเสวยราชสมบัตินครพะเยา ครั้นล่วงมาได้ 6 ปี มีศึกแก้ว (ญวนอานาม) มาตีเมืองหิรัญนครเงินยาง ขุนฉิมพระเชษฐาขุนจอมธรรมผู้มีศักดิ์เป็นลุงขุนเจืองผู้ครองหิรัญนครเงินยางได้มีราชสาส์นให้หมื่นเจตรหรือพิจิตร เชิญมาถึงขุนเจือง ว่าบัดนี้ท้าวแก้วและเองกายยกทัพลงมามากนัก ขอเชิญขุนเจืองหลานเรารับยกกำลังมาช่วย...ขุนเจืองจึงให้เกณฑ์พลเมืองพะเยา และหัวเมืองขึ้นทั้งปวง คือ เมืองพร้าว เมืองล่อ เมืองเทิง...แจ้หลวง แจ้เทียน

แจ้ห่ม เมืองวัง สิริรวมคนได้ 133,000 คน ช้างเครื่อง 700 ม้า 3,000 ยกทัพไปทางเมืองคัว เมืองเชียงตุง เชียงช้าง ไปถึงเมืองหิรัญนครเงินยาง...

จากข้อความที่ปรากฏในหนังสือลิลิตยวนพ่าย สอดคล้องกับพงศาวดารโยนก หน้า 340 กล่าวว่า จุลศักราช 836 (พ.ศ. 2017) ปีมะเมีย ฉก หมื่นตั้งผู้กินเมืองเชียงขึ้นถึงแก่กรรม โปรดให้ หมื่นแคว้นผู้กินเมืองแจ้ห่มไปกินเมืองเชียงขึ้นแทน และให้หมื่นกองผู้กินเชียงเรียกมาครองเมืองนคร (เขลางค์นคร) และในปีเดียวกันนั้นพระยาหลวงศุภโขไทยยกพลศึกขึ้นมาตีปล้นเอาเมืองเชียงขึ้นได้ และได้ฆ่าหมื่นแคว้นตาย หลังจากนั้นชื่อเมืองแจ้ห่มไม่ปรากฏในหน้าประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองอีกเลย ต่อมาประมาณต้นปี พ.ศ. 2400 เศษ คำว่า แจ้ห่ม จึงปรากฏขึ้นอีกครั้งในฐานะเป็น อำเภอหนึ่งของลำปางโดยมีนายเป้า (พระภูธรราชรักษ์) เป็นนายอำเภอคนแรก (ราวปี พ.ศ. 2445 – 2447) สรุป จากหลักฐานที่ระบุว่าแจ้ห่ม โดยนับจากปีพ.ศ. 1639 สมัยพ่อขุนจอมธรรมกษัตริย์พะเยา จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2551 ระยะเวลาที่ผ่านมาชื่อแจ้ห่มก็ยังไม่เคยเรียกเป็นอย่างอื่น

ภูมิปัญญาการทำกองข้าว

ที่หมู่บ้านไผ่พง ตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อในการทำกองข้าวเป็นอย่างมาก กว่าร้อยปีมาแล้วที่ชาวบ้านที่นี้สืบสานภูมิปัญญาดั้งเดิมในการทำกองข้าวเหนียวมาจากบรรพบุรุษ แต่เดิมพวกเขาจะสานเพื่อแลกกับข้าวสารจากหมู่บ้านอื่น กองข้าวมีส่วนประกอบด้วยกันสามส่วนคือ ฝากอง ตัวกองข้าวและฐานกองข้าวที่ทำจากไม้สองแผ่นไขว้กันเป็นรูปกากบาท ผูกติดไว้กับมุมส่วนกันของกองข้าวด้วยหวาย ส่วนตัวกองข้าวตรงกลางจะมีมูมสี่เหลี่ยมขึ้นมาตรงช่วงกลางจะเป็นกระเปาะ ช่วงปากกองจะกวี ฝาปิดกองข้าวทำเป็นมูมสี่เหลี่ยมในแต่ละมุมเพื่อให้รับกับส่วนกันและมีไม้ไผ่ขัดตรงฝาเป็นรูปกากบาท โดยเฉพาะเอกลักษณ์อันสวยงามของ ลวดลายที่ไม่เหมือนใครยังคงทำให้กองข้าวที่นี้ได้รับความนิยมอย่างไม่เสื่อมคลาย

ตำนานรอยพระพุทธรูปห้วยลุดกับวัดอักษะชัยคีรี

เมื่อครั้งสมัยพุทธกาลมีพระอนุตรระสัมมาสัมโพธิญาณ ได้ตรัสรู้เผยแผ่สั่งธรรมคำสอนไปทั่วชมพูทวีป เพื่อโปรดสรรพสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ พระพุทธองค์ทรงเสด็จจาริกจากชมพูทวีป ประเทศอินเดีย มาทางทิศตะวันออกผ่านประเทศต่างๆ ในแถบนี้ เช่น ประเทศจีน พม่า และไทย พระพุทธองค์ได้แสดงธรรมโปรดสรรพสัตว์เรื่อยมา จนสรรพสัตว์เหล่านั้นได้ดวงตาเห็นธรรม จนทำให้พระยาเจ้าเมือง ชาวบ้าน ชาวนิคม ต่างก็เลื่อมใสในสั่งธรรมคำสอนของพระองค์ แล้วพระยาเจ้าเมือง ชาวบ้าน ชาวนิคม ก็ขอสิ่งที่แทนพระพุทธองค์ก่อนที่จะเสด็จไปที่อื่น พระพุทธองค์ทรงประทับรอยพระพุทธรูปไว้ บางแห่งได้ทูลขอพระเกศาเพื่อบรรจุเจดีย์

จากนั้นทรงเสด็จจาริกมาทางทิศตะวันตก จนเสด็จมาถึงภูเขาลูกหนึ่งใกล้บ่อน้ำร้อน น้ำแร่ธรรมชาติเพื่อสร้างน้ำร้อนให้คลายความเมื่อยล้าไปการเสด็จจาริกโปรดสัตว์ สันนิษฐานว่าการที่พระพุทธองค์และพระสาวกทรงสร้างน้ำร้อนนั้นเหมือนกับที่ตะโปทารามเมืองราชคฤห์ประเทศอินเดีย มีบ่อน้ำร้อนน้ำเย็นเหมือนกัน (เป็นต้นบัญญัติพระวินัยอยู่ในประเทศ ๑๕ วันให้สร้างน้ำร้อนได้ครั้งหนึ่ง) จากนั้นพระองค์ทรงถอดจีวรและสังฆาฏิออกให้พระอานนท์เอาไปแช่น้ำซักแล้วก็เอาไปตากแดดสถานที่นั้นจึง

เรียกว่า “แจ้ซ็อน” มาจนถึงปัจจุบัน จากนั้นทรงเสด็จจาริกมาถึงภูเขาลูกหนึ่งแล้วก็ทรงจีวรสังฆาฏิที่พับซ้อนกันและห่มสถานที่นี้จึงเรียกว่า “แจ้ห่ม” มาจนถึงปัจจุบัน

ณ ภูเขาลูกนั้นเองที่พระพุทธองค์ได้ทรงให้พระสาวกมาโปรดสรรพสัตว์ล่วงหน้าก่อนแล้วพระสาวกทั้ง ๕๐๐ รูป ได้ผจญกับยักษ์มีจนาทิกฐิตนหนึ่งชื่อว่า “อาพระกะยักซ์” ซึ่งเป็นยักษ์ที่มีฤทธิ์มากไม่สามารถโปรดได้ พระพุทธองค์ทรงเห็นด้วยญาณจึงเสด็จมาโปรดยักษ์ตนนั้นด้วยพระองค์เอง พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมให้ยักษ์ฟัง แต่ว่ายักษ์ก็ไม่ฟังจะจับคนกินอย่างเดียว พระพุทธองค์ก็เลยให้อาณัติสัญญาแก่ยักษ์ ดังนั้นแล้วก็ทรงอธิฐานฝากัมพล หรือผ้าภูษาผืนใหญ่ กว้าง ๘ ศอก ยาว ๑๖ ศอก ถ้าผ้าภูษาผืนนี้ตกคลุมสัตว์ก็ให้ยักษ์กินสัตว์ตลอด แต่ถ้าผ้าภูษาดตกคลุมต้นไม้ก็ให้ยักษ์กินเจตลอดชีวิต ปรากฏว่าผ้าภูษาผืนนี้ลอยไปปกคลุมต้นไม้ต้นหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ สถานที่แห่งนั้นเรียกว่า “วัดโกสาไฮ้อย หรือ วัดบ่อส้ม” เหตุที่พระพุทธเจ้าไม่ให้ยักษ์กินสัตว์จึงทำให้น้ำในบ่อส้มผาด (สมผาด) หมายถึงกิเลสของยักษ์ คือโลภ โกรธ หลง จากนั้นยักษ์ก็เหาะกลับมารายงานให้พระพุทธองค์ทรงทราบ พระพุทธองค์ก็ทรงให้ยักษ์ถือศีลนุ่งห่มผ้าขาว สถานที่นั้นต่อมาเรียกว่า “วัดผ้าขาว” ส่วนภูเขานั้นก็เรียกว่า “ดอยปู่ยักษ์ หรือ ดอยพระบาท” ยักษ์ตนนั้นก็ทูลขอพระเกศาธาตุเพื่อบรรจุไว้ในผอบใต้เจดีย์ พระพุทธองค์ก็ทรงประทานให้ยักษ์ตนนั้นที่บนวัดอักษิณคีรี จากนั้นพระพุทธองค์ทรงเสด็จจาริกโปรดชาวบ้านเมืองและสรรพสัตว์ ให้ได้ดวงตาเห็นธรรมให้รู้ถึงบาปบุญคุณโทษ สถานที่นี้แสดงธรรมเรียกว่า “ดงนั่ง” ปัจจุบันสถานที่แห่งนี้เรียกว่า “วัดดงนั่ง”

เมื่อพระพุทธเจ้าองค์ก่อนเคยประทับรอยพระพุทธบาทไว้ พระพุทธองค์ทรงมองเห็นด้วยญาณว่าในอดีตพระพุทธเจ้าองค์ก่อน ๆ เคยเสด็จมาโปรดสรรพสัตว์แล้วประทับรอยพระพุทธบาทไว้บนศิลาก่อนนี้ มีพระพุทธเจ้ากุกสันโธ ซึ่งมีพระวรกาย สูง 40 ศอก รอยพระพุทธบาทยาว 6 ศอก เมื่อสิ้นศาสนาของพระพุทธเจ้ากุกสันโธอีกประมาณพันล้านปี พระพุทธเจ้าโกนาคมนะโน ทรงอุบัติขึ้น มีพระวรกายสูง 30 ศอก รอยพระพุทธบาทยาว 4 ศอก พระพุทธเจ้าโกนาคมนะโน ทรงประทับรอยพระพุทธบาทไว้บนศิลาก่อนเดียวกับพระพุทธเจ้ากุกสันโธ

ต่อมาเมื่อสิ้นศาสนาของพระพุทธเจ้าโกนาคมนะโนแล้ว อีกประมาณพันล้านปี พระพุทธเจ้า กัสสปะ ทรงอุบัติขึ้นในโลกเพื่อโปรดสรรพสัตว์ มีพระวรกายสูง 20 ศอก รอยพระพุทธบาทยาว 2 ศอก แล้วทรงประทับรอยพระพุทธบาทไว้ บนศิลาก่อนเดียวกับพระพุทธเจ้ากุกสันโธและพระพุทธเจ้าโกนาคมนะโนแล้วอีกพันล้านปีต่อมาพระพุทธเจ้าโคตมะทรงอุบัติขึ้น มีพระวรกายสูง 16 ศอก รอยพระพุทธบาทยาว 1 ศอกครึ่ง แล้วทรงประทับบนศิลาก่อนเดียวกับพระพุทธเจ้ากุกสันโธ พระพุทธเจ้าโกนาคมนะโนและพระพุทธเจ้ากัสสปะ ไว้กับพระพุทธศาสนา 5, 000 พรรษา

จากนั้นพระพุทธเจ้าและพระสาวก รวมทั้งอุบาสกอุบาสิกาผู้ติดตามหลายเชื้อชาติหลายวรรณะ ห้อมล้อมเป็นบริวารหลายหมื่นคน ได้มาหยุดพิจารณา พระพุทธเจ้าทรงเข้าสมาธินิโรธสมาบัติ แล้วทรงแสดงธรรมโปรดสรรพสัตว์ว่า ต่อไปใ้ในภายภาคหน้าศาสนาของคฤคาคจะเจริญต่อไป ณ สถานที่แห่งนี้คือ องค์พระพุทธศิลาประดิษฐานอยู่ในปัจจุบัน พระพุทธเจ้าทั้งสี่พระองค์ยังประทับรอยพระพุทธบาทไว้บนศิลาก่อนเดียวกันอีก หลายที่รวมถึงรอยพระพุทธบาทห้วยลาดแห่งนี้ด้วย (ที่มา : <http://lumpangfamily.multiply.com/journal/item/11> สืบค้นเมื่อ 10.12.255)

(7) ภูมิหลัง ภูมิเมือง วีรบุรุษของเมืองงาว

อำเภองาวเดิมมีชื่อว่า เมืองเงิน เป็นหัวเมืองหลักเมืองหนึ่งของอาณาจักรล้านนา มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของเมืองเขลางค์นคร (ลำปาง) เมืองเงินในอดีตมีเจ้าผู้ครองนครที่เข้มแข็งชำนาญการสงคราม มีความเชี่ยวชาญในการรบ โดยใช้ของงาวเป็นอาวุธสำคัญ เมื่อข้าศึกจากหัวเมืองลื้อหัวเมืองเขินเข้ามารุกรานก็ไม่อาจรุกล้ำเข้าไป ถึงเมืองเขลางค์นครได้ เพราะเมื่อมาถึงเมืองเงินก็ถูกตีแตกพ่ายไปทุกครั้ง เจ้าเมืองเงินได้อาสาปราบปรามข้าศึก พวกฮ่อ เจี้ยว ที่มารุกรานถึงหัวเมืองเจี้ยว หัวเมืองลื้อ หัวเมืองเขิน จนถึงแคว้นสิบสองปันนา ได้รับชัยชนะจนเป็นที่รำลือ เจ้าเมืองเขลางค์นครได้ประทานจ้าวตามเงินเป็นบำเหน็จคุณงามดีและความกล้าหาญเป็นที่ยินดีแก่ชาวเมือง จึงเรียกเจ้าเมืองว่า พระย้างาวเงิน และเรียกชื่อเมืองว่า เมืองงาวเงิน กาลเวลาผ่านไปได้เรียกเพี้ยนเป็น เมืองงาว ตามลำดับ

อีกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เมืองงาวเป็นสถานที่ประทับและสวรรคตของพ่อขุนงำเมือง เจ้าเมืองพะเยา สหายร่วมน้ำสาบานกับสองมหาราชคือ พญามังรายมหาราชแห่งนครเชียงใหม่และพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัย ตามตำนานกล่าวไว้ว่า “เมื่อพ่อขุนงำเมืองได้มอบราชกิจต่าง ๆ ในการปกครองบ้านเมืองให้พญาคำแดงราชบุตร แล้วเสด็จได้ไปประทับพักผ่อนที่เมืองงาว ปี พ.ศ. 1841 พ่อขุนงำเมืองก็สิ้นพระชนม์ รวมพระชนม์มาได้ 60 ปี”

วัดพระธาตุทรายเหงาและวัดพระธาตุทรายนอน

วัดพระธาตุม่อนทรายเหงา วัดพระธาตุม่อนทรายเหงาเป็นพระธาตุเก่าแก่คู่กับวัดพระธาตุทรายนอน เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเคารพนับถือของชาวตำบลแม่ตึบ และใกล้เคียง ทุกปีในวันขึ้น 15 ค่ำเดือนแปด (แปดเป็ง) ประชาชนในตำบลแม่ตึบจะร่วมใจกัน ไปทำบุญที่วัดเป็นประจำทุกปี มีการพัฒนา ปรับปรุง ดูแลให้คงความเป็นสถานที่เคารพนับถือของประชาชนตำบลแม่ตึบ เป็นป่าไม้และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ที่สุดในตำบลแม่ตึบ มีการทำบุญถวายสลากภัตเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้วในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 11 ก่อนจะถึงวันออกพรรษาของทุกปี เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตประชาชนตำบลแม่ตึบทุกคน

มีประวัติที่เล่าสืบกันมาว่า อดีตกาลที่ผ่านมาเมื่อพระโพธิสัตว์ได้เกิดมาเป็นทรายคำ (เนื้อทราย) และถูกนายพรานผู้หนึ่งได้ไล่ล่าเอาชีวิตเพื่อเป็นอาหาร เมื่อถูกไล่ล่าจนเหนื่อยอ่อนพระโพธิสัตว์จึงนอนพักที่ภูเขาสูงหนึ่ง และคายเม็ดมะม่วงทิ้ง บริเวณนั้นเรียกว่า "ม่อนทรายนอน" ในปัจจุบัน ส่วนนายพรานก็ยังไม่ลดละยังไล่เนื้อทรายอยู่ พระโพธิสัตว์จึงได้วิ่งหนีมายังเขาอีกลูกหนึ่งซึ่งอยู่ในตำบลแม่ตึบและเข้าหลบซ่อนในถ้ำแห่งนั้น ณ ถ้ำแห่งนี้มีเทวดาชื่อ อาการะเทวดาอาศัยอยู่ จึงเนรมิตรอยเท้าของพระโพธิสัตว์จากรอยเท้าเข้าเป็นรอยเท้าออก เมื่อนายพรานมาถึงปากถ้ำเห็นรอยเท้าเดินออกจากถ้ำจึงหมดอาลัยและอ่อนระโหยโรยแรง เนื่องจากไม่ได้กินอะไรจึงเสียชีวิตลงพระโพธิสัตว์เมื่อหายจากอาการเหน็ดเหนื่อยแล้วก็หลบออกจากถ้ำตอนกลางคืน สถานที่แห่งนี้จึงเรียกว่า "ม่อนทรายเหงา" และรีบหนีไปทางทิศตะวันออก ข้ามแม่น้ำ(แม่น้ำยม)ไป ต่อมาชาวเวียงทิพย์จึงได้สร้างโบราณสถานเพื่อเป็นอนุสรณ์ เรียกว่า “วัดม่อนทรายเหงา”

กลองปู้จา

ประวัติความเป็นมาหลายยุคด้วยกันดังนี้

1. ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอนันตยศได้ถวายการรับเสด็จพระนางจามเทวีสู่นครเขลางค์ สมเด็จพระราชโองการตรัสสั่งให้ช่างกระทำงานต่าง ๆ แต่ล้วนช่างไม้และช่างวาดเขียนแกะสลักเป็นต้นให้มากระทำปราสาทไม้่อเป็นทีสำหรับโสรจสรงสนาน แห่งพระราชมรดาของพระองค์และโปรดให้ชาวเครื่องต้น ตกแต่งเครื่องราชูปกรณ์สำหรับบราชาภิเชกแล้วจึงเชิญพระนางเจ้าจามเทวีพระราชมรดาของพระองค์ให้ประทับนั่งเหนือกองแก้ว ให้สรงสนานพระเศียรเกล้าด้วยน้ำอันเจือด้วยน้ำส้มสำหรับชำระมลทินแล้วจึงให้สรงสนานด้วยน้ำหอมต่อมาภายหลัง ลำดับนั้นจึงให้พราหมณาจารย์ถือพระสุวรรณภิงคาร อันเต็มไปด้วยน้ำเป็นมงคล แล้วให้หั่งลงเหนือพระเศียรเกล้าของพระนางเจ้าแล้วถวายพระพร แล้วมอบถวายสิริราชสมบัติของพระองค์ กระทำราชเทวีภิเชก ในขณะที่นั้นจึงให้เฉลิมฉลองด้วยกลองอุ้มเมือง "พิฆาตมหาพิชัยเกรี" บันลือลั่นเอิกเกริกเกริกก้องโกลาหลดุจเสียงบันลือลั่นสนั่นก้องกระหึ่มแห่งเมฆในท้องพระมหาสมุทรนั้น

2. ยุคสมัยพระยาภูแสนชั้นราชันดดา ตั้งเมืองเชียงแสนวงศ์เงินยางขึ้นแทนที่พงศาวดารเชียงแสนโยนกนาคพันธุ์เก่าในสมัยของพระองค์ก็ได้พบไม้ขนซุงขนาดใหญ่ไหลตามแม่น้ำของมาติดที่เกาะดอนแทน ชาวพื้นถิ่นไทยโยนกเชียงแสนถือว่าเป็นนิมิตดีในการสร้างกลองบูชาประจำเมือง พระยาแสนภู จึงโปรดให้มีการสร้างกลองบูชา 3 ใบเป็นกลองคู่ตำแหน่งเมืองเชียงแสน เชียงราย และเชียงใหม่

3. ยุคหอคำนครลำปางสร้างตำนานวัดศรีล้อมและสร้างเจดีย์วัดป่าต้นกุ่มเมือง มีบททำนายอนาคตตำแหน่งวัดสะดือเมืองขยายแผ่ความเจริญรุ่งเรืองของนครหอคำคลุมปริมณฑล เวียงไชยถึงวัดพระธาตุลำปางหลวงยุคนี้มีการสร้างกลองบูชาคู่ตำแหน่งวัดอนาคตตำนานสะดือเมืองที่มีตำนานว่าเป็นกลองที่มียันต์คาถาในลูกน้ำเต้าที่แขวนซ่อนอยู่ในเรือนกลอง เมื่อมีการตีกลองบูชาเมื่อใดเสียงกลองจะสาธยายมนต์กังวาลไปถึงตอยขุนตาลนับเป็นกลองคู่ตำนานยุคกษัตริย์ประเทศฝ่าย

4. กลองปู้จาต้นกำเนิดของกลองปู้จา กลองสะบัดชัย กลองสะบัดชัยโบราณมาจากที่เดียวกันในสมัยก่อนมีกลองชนิดหนึ่งที่ใช้ตี เพื่อการออกศึกเรียกว่ากลองใจมงคลมีลักษณะ คล้ายกลองปู้จาในปัจจุบันแต่ลูกตุบอยู่ทางขวาใช้ตีในการออกศึกหรือพิธีกรรมที่สำคัญในการออกศึก มีหลายทำนอง เช่น ออกศึก ชนะศึก ฝนแสนห่า สูดธรรม ฯลฯ หลังจากตี ผ่านการทำศึกแล้วจะไม่นิยมนำกลองไว้ที่บ้านจะนำไปไว้ที่วัด เพราะผ่านการทำศึกจะมีคราบเลือดและความเชื่อเกี่ยวกับผี ในคราวต่อมาเมื่อบ้านเมืองผ่านพ้นจากการทำศึกกลองใจมงคลที่อยู่วัดจึงได้มีการดัดแปลงเพื่อใช้ตีบูชาธรรม โดยการย้ายลูกตุบมาไว้ทางซ้าย และใช้ตีเพื่อประกอบการเทศน์หรือวันโกนวัดพระ หรือใช้ตีเพื่อบอกเหตุการณ์ต่างๆ ในหมู่บ้าน และจะมีบางพื้นที่ที่ได้ดัดแปลงกลองใจมงคลให้เล็กลงเพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้าย เป็นกลองสะบัดไชยแบบลูกตุบหรือกลองสะบัดไชยโบราณ และมีบางพื้นที่ ที่ได้ดัดแปลงไปอีกคือตัดลูกตุบออกเป็นกลองสะบัดไชยที่พบเห็นมากในปัจจุบันใช้ตีทำนองชนะศึก คือทำนองที่เมื่อทำศึกชนะแล้วตีกลับเมืองแสดงความฮึกเหิม ส่วนทำนอง ออกศึกนั้นค่อนข้างเร็วใช้สะบัดไชย

แบบลูกตบตีทำให้เกิดความฮึกเหิมก่อนทำศึก มาเข้าเรื่องกลองปุงจา ในปัจจุบันนี้กลองปุงจาพบมากในเขตเชียงใหม่ลำพูนลำปาง และมากที่สุดที่ลำปาง เพราะว่าลำปางเป็นเมืองหน้าด่านของทางเหนือสมัยก่อน ทำนองที่ใช้ตีมีหลายทำนองแล้วแต่พื้นที่เช่นในเชียงใหม่ ก็จะมีทำนองที่นิยมบรรเลงกันมากคือ สาวหลับเตอะ เสือขบตุ้ ล่องน่าน สุดธรรม ผนแสนท่า ฯลฯ ในลำปางก็จะมีม้าย่าไฟ มะนาวล่องของ ไฟไหม้ป่าแหม ฯลฯ บางที่ก็ใช้แสร้งร่วมด้วย บางที่ก็ใช้ไม้ค้อน2อัน ส่วนตัวกลองนั้นประกอบด้วยแม่กลองคือกลองใหญ่และลูกอีก 2-3 ลูก เรียกว่าลูกตบ ใช้ตีร่วมกับฆ้องตั้ง 2 -5 ใบ และฉาบ 1 คู่ ประโยชน์การใช้สอย คือการใช้ตีก่อนวันพระ เพื่อเตือนศรัทธาชาวบ้านให้รู้ว่าพรุ่งนี้จะถึงวันพระ เพราะในสมัยก่อนไม่มีสื่อใด ๆ ที่จะบอกวัน เดือน ปี นอกจากปฏิทิน แต่บางครอบครัวปฏิทินก็ไม่มีเป็นการให้เตรียมกาย เตรียมใจ ไปวัดทำบุญตักบาตร ฟังธรรม จำศีลภาวนา จะตีกลองนี้ตอนค้ำก่อนชาวบ้านจะเข้านอน โดยตีเป็นจังหวะช้า ๆ เนิบนาบ นุ่มนวลและลุ่มลึกน่าฟัง ผู้ตีจะตีกลองแม่ แล้วไล่ตี ตามลูกตบแล้วมาลงท้าย ด้วยการตีฆ้องโหม่ง ซึ่งฆ้องโหม่งนี้จะมีคนตีอีกคนหนึ่ง

ภาพที่ 4.9 การแสดงการตีกลองปุงจา

ที่มา : <http://202.143.128.66/~kruya/m67/project/klong/page2.htm>.

สืบค้นเมื่อ 11.12.2555

ตอนที่ 6 การจัดเวทีประชาคม วิพากษ์ยืนยันข้อมูลเรื่องเล่า ใน 4 อำเภอ ของ 4 กลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

1) วันที่ 15 กรกฎาคม 2556 ที่ห้องประชุม องค์การบริหารส่วนตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม ใช้แบบสอบถามสำหรับผู้เข้าร่วมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล 30 คน แบ่งเป็น 2 ตอน

ตารางที่ 4.8 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N=30)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	17	56.67
หญิง	13	43.33
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	4	13.33
21-40 ปี	11	36.67
41-60 ปี	11	36.67
61 ปีขึ้นไป	4	13.33
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	6	20.00
มัธยมศึกษา/เทียบเท่า	6	20.00
อนุปริญญา/เทียบเท่า	5	16.67
ปริญญาตรี/เทียบเท่าขึ้นไป	13	43.33
สถานภาพสมรส		
สมรส	15	50.00
โสด	3	43.33
หม้าย/หย่าร้าง	2	6.67
อื่นๆ	0	0.00
อาชีพ		
เกษตรกร	1	3.33
ธุรกิจ / ค้าขาย / รับจ้าง	6	20.00
ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	15	50.00
อื่นๆ (ระบุ)	8	26.67

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รายได้		
ไม่เกิน 10,000 บาท	10	33.33
ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท	10	33.33
ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท	0	0.00
ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท	0	0.00
ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป	4	13.33
ไม่มีรายได้	6	20.00

จำนวนผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม 30 แบ่งเป็นเพศชาย 17 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67 เพศหญิง 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 อายุระหว่าง 21-40 และ 41-60 ปี จำนวน 11 คน เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 36.67 อายุ 61 ปีขึ้นไป กับ ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 4 คน เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ระดับการศึกษาปริญญาตรี/เทียบเท่าขึ้นไปจำนวนมากที่สุด เท่ากับ 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา/เทียบเท่า และประถมศึกษา จำนวน 6 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 20.00 สถานภาพสมรส สมรสจำนวนมากที่สุด จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา คือ โสด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 อาชีพ ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวนมากที่สุดเท่ากับ 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท และไม่เกิน 10,000 บาท จำนวนมากที่สุดเท่ากัน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า แบ่งเป็น 5 ด้าน

ข้อความ	มาก (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	ไม่มีความ เห็น (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
1. ด้านเนื้อหา					
1.1 <u>ด้านความรู้ในเนื้อหา</u> เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวลำปาง- เชียงใหม่ (เวียงป่าเป้า) คือ “ตำนานวัดอักษะชัยคีรี” ท่านมี <u>ความรู้เกี่ยวกับสาระในเรื่องเล่านี้มากน้อยเพียงไร</u>	46.67	50.00	3.33	0	100.00
1.2 <u>ด้านความสมบูรณ์ในเนื้อหา</u> เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก มี <u>ความสมบูรณ์ มากน้อยเพียงไร ดังประเด็นต่อไปนี้</u>					
1.2.1 ตัวละครในตำนาน	50.00	33.33	0	16.67	100.00
1.2.2 การลำดับเรื่องราว	40.00	43.33	0	16.67	100.00
1.2.3 สถานที่	56.67	20.00	0	23.33	100.00
1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์	56.67	23.33	3.33	16.67	100.00

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข้อความ	มาก (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	ไม่มีความ เห็น (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
2. ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน “ตำนานวัดอักษิ์” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยม พื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร	96.67	3.33	0	0	100.00
3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ “ตำนานวัดอักษิ์” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของ จังหวัดลำปาง มากน้อยเพียงไร	93.33	6.67	0	0	100.00
4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว “ตำนานวัดอักษิ์” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของ แหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ (เวียงป่าเป้า) มาก น้อยเพียงไร	93.33	6.67	0	0	100.00
5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดอักษิ์” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณี วัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร	93.33	6.67	0	0	100.00

ผลการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลในตำนานเรื่องเล่าที่รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดอักษิ์ จากตารางข้างต้น ความรู้ในเนื้อหาของผู้เข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 46.67 และมีการยอมรับร่วมกันว่า ความสมบูรณ์ในเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 50.83 ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้านคิดเป็นร้อยละ 96.67 ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ คิดเป็นร้อยละ 93.33 ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 93.33 ด้านประเพณีวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 93.33

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ด้านเนื้อหา ถ้าตอบ “ไม่มี” เพราะเหตุใด

เหตุผล เพราะเพิ่งย้ายเข้ามาทำงานที่จังหวัด จึงไม่มีความรู้ตำนานเรื่องนี้

2. ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน “ตำนานวัดอักษิ์” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร

เหตุผล รักสงบ ชอบความสนุกสนาน สัมพันธ์กับอุปนิสัยของชาวลัวะ เลี้ยงผี (เจ้าพ่อพญา คำลือ) บ้าน (รวมกันหลายบ้าน –เสื่อบ้าน สำหรับการบนบานสานกล่าว) ผี (เรือน) สมัยก่อน ชาวบ้านไม่มีนามสกุล ลูกหลานมารวมเครือญาติ เป็นเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างตระกูล มีการสู้ ขวัญ บนขวัญ เรียกขวัญ สำหรับคนสมัยก่อน มีส่วนช่วยให้คนไข้หายจากโรค เป็นจิตวิทยาของชุมชน สร้างขวัญ ให้กำลังใจมีการสู้ขวัญ บนขวัญ เรียกขวัญ สำหรับคนสมัยก่อน มีส่วนช่วยให้คนไข้หายจากโรค เป็นจิตวิทยาของชุมชน สร้างขวัญ ให้กำลังใจ

3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ “ตำนานวัดอักษิ์” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง มากน้อยเพียงไร คำขวัญของอำเภอแจ้ห่ม “พญาลือคู่บ้าน มะขามหวานคู่เมือง เงาพระธาตุลือเลื่อง เมืองน้ำปุดี”

เหตุผล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ให้วัดเป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณ ชื่อวัดถือเป็นนามที่เป็นมงคล ผู้มากราบไหว้ขอพรกับพระประธานซึ่งถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของวัด จะส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้าสุขสวัสดิ์

4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว “ตำนานวัดอักษิ์” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ (เวียงป่าเป้า) มากน้อยเพียงไร

เหตุผล ที่วัดมีเงาพระธาตุ 2 แห่ง และประเพณีสงกรานต์ประจำปี

5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดอักษิ์” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร

เหตุผล ประเพณีรอยพระพุทธบาท ดอยพระบาท (เหนือ) ดอยปู่ยักษ์ (กลาง) ดอยผาคราง (ใต้)

- 2) วันที่ 31 กรกฎาคม 2556 ที่ห้องประชุม โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ อำเภอองาว ใช้แบบสอบถามสำหรับผู้เข้าร่วมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล 30 คน แบ่งเป็น 2 ตอน

ตารางที่ 4.10 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N=30)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	19	63.33
หญิง	11	36.67
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	4	13.33
21-40 ปี	9	30.00
41-60 ปี	11	36.67
61 ปีขึ้นไป	6	20.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	1	3.33
มัธยมศึกษา/เทียบเท่า	7	23.33
อนุปริญญา/เทียบเท่า	2	6.67
ปริญญาตรี/เทียบเท่าขึ้นไป	20	66.67

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
สมรส	18	60.00
โสด	9	30.00
หม้าย/หย่าร้าง	1	3.33
อื่นๆ	2	6.67
อาชีพ		
เกษตรกรกรรม	1	3.33
ธุรกิจ / ค้าขาย / รับจ้าง	2	6.67
ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	15	50.00
อื่นๆ (ระบุ)	12	40.00
รายได้		
ไม่เกิน 10,000 บาท	2	6.67
ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท	9	30.00
ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท	2	6.67
ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท	2	6.67
ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป	7	23.33
ไม่มีรายได้	8	26.67

จำนวนผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม 30 แบ่งเป็นเพศชาย 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 เพศหญิง 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 อายุระหว่าง 41-60 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 อายุระหว่าง 21-40 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี/เทียบเท่าขึ้นไปจำนวนมากที่สุด เท่ากับ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา/เทียบเท่า จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 สถานภาพสมรส สมรสจำนวนมากที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมา คือ โสด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30 อาชีพ ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวนมากที่สุดเท่ากับ 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.00

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า แบ่งเป็น 5 ด้าน

ข้อความ	มาก (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	ไม่มีความ เห็น (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
1. ด้านเนื้อหา					
1.1 ด้านความรู้ในเนื้อหา เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง- พะเยา คือ “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน”	46.67	53.33	0	0	100.00
ท่านมีความรู้เกี่ยวกับสาระในเรื่องเล่านี้มากน้อยเพียงไร					
1.2 ด้านความสมบูรณ์ในเนื้อหา เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก มี ความสมบูรณ์ มากน้อยเพียงไร ดังประเด็นต่อไปนี้					
1.2.1 ตัวละครในตำนาน	53.33	36.67	10.00	0	100.00
1.2.2 การลำดับเรื่องราว	40.00	50.00	10.00	0	100.00
1.2.3 สถานที่	43.33	36.67	20.00	0	100.00
1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์	20.00	50.00	20.00	10.00	100.00
2. ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน “ตำนานพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริม ค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร	83.33	36.67	0	0	100.00
3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วย ส่งเสริมอัตลักษณ์ ของจังหวัดลำปาง มากน้อยเพียงไร	90.00	10.00	0	0	100.00
4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วย เสริมสร้างจุดเด่น ของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-พะเยา มากน้อยเพียงไร	93.33	3.33	3.33	0	100.00
5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสาน ประเพณีวัฒนธรรม ให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร	96.67	3.33	0	0	100.00

ผลการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลในตำนานเรื่องเล่าที่รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน จากตารางข้างต้น ความรู้ในเนื้อหาของผู้เข้าร่วม ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 46.67 ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 53.33 และมีการยอมรับร่วมกันว่า ความสมบูรณ์ในเนื้อหา ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 39.16 ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้านคิดเป็นร้อยละ 83.33 ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ คิดเป็นร้อยละ 93.33 ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 93.33 ด้านประเพณีวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 96.67

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ด้านเนื้อหา

1.1 ด้านความรู้ในเนื้อหา ถ้าตอบ “ไม่มี” เพราะเหตุใด

เหตุผล เป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน

1.2 ด้านความสมบูรณ์ในเนื้อหาเหตุผล

เหตุผล ตามตำนานวัดม่อนทรายนอน สืบสาวเรื่องราว สู้วัดม่อนทรายหงา ต.แม่ตึบ และ สู้อำเภอสอง จ.แพร่ สิ้นสุดที่ วัดปุแจ อำเภอร่องกวาง จ.แพร่

2. ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร หากยัง “ไม่สมบูรณ์” ต้องการเพิ่มเติมอะไรบ้าง

เหตุผล ค่านิยมพื้นบ้านของคนในท้องถิ่น ที่มีคุณค่า ได้ยึดถือ ในเรื่องของพระพุทธเจ้าที่ยังเป็นพระโพธิสัตว์คือตัวเนื้อทรายคำ ที่มีความอดทน ที่ต้องหนีการตามล่าของนายพราน และความมหัศจรรย์ ที่เกิดบ่อน้ำทิพย์ให้ตัวเนื้อทรายคำดื่ม และคนในท้องถิ่นใช้ดื่มรักษาโรค และเพื่อความ เป็นศิริมงคล ในการนำน้ำจากบ่อน้ำทิพย์ใช้ในประเพณีสงกรานต์พระธาตุวัดศรีมุงเมืองที่เป็นวัดคู่บ้านคู่มืองของอำเภองาวทุกปี

3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง มากน้อยเพียงไร

เหตุผล วัดพระธาตุม่อนทรายนอน ถือเป็นวัดที่เก่าแก่วัดหนึ่งของอำเภองาว ที่มีเรื่องราวน่าศึกษา และได้นำไปเขียนไว้ในคำขวัญของอำเภองาว ที่ว่า “นามลือเลื่องพระธาตุม่อนทรายนอน”

4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-พะเยา มากน้อยเพียงไร

เหตุผล ตามเส้นทางการท่องเที่ยวตามเรื่องเล่า “ตำนานวัดม่อนทรายนอน” สามารถเสริมสร้างแหล่งท่องเที่ยว โดยมีเรื่องราว ที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านได้แก่ พิธีการถวาย (ตาน) ตุงชาววา ตรงกับวันที่ 17 เมษายน ของทุกปี และประเพณีงานบุญวัดม่อนทรายนอน นอกจากนี้มีของฝากตามเส้นทางสู่วัดม่อนทรายนอน คือกระเป๋าทองของอำเภองาว

5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร

เหตุผล ควรจัดประเพณีการเดินขึ้นดอย ย้อนอดีตเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว มีสินค้าและการแสดงที่เชื่อมโยงกับตำนาน

คำขวัญของอำเภองาว “ถิ่นกำเนิดเจ้าพ่อประตูผา แหล่งศึกษาภาพเขียนโบราณ งามอุทยานถ้ำผาไท กราบไหว้พระธาตุศรีมุงเมือง นามลือเลื่อง พระธาตุทรายนอน อนุสรณ์สะพานโยง”

3) วันที่ 2 สิงหาคม 2556 ที่ห้องประชุม สำนักงานเทศบาลตำบลล้อมแรด อ.เถิน
เวลา 9.00-12.00 น. ใช้แบบสอบถามสำหรับผู้เข้าร่วมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล 30 คน แบ่งเป็น 2 ตอน

ตารางที่ 4.12 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N=30)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	19	63.33
หญิง	11	36.67
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	0	0.00
21-40 ปี	20	66.67
41-60 ปี	6	20.00
61 ปีขึ้นไป	4	13.33
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	1	3.33
มัธยมศึกษา/เทียบเท่า	5	16.67
อนุปริญญา/เทียบเท่า	6	20.00
ปริญญาตรี/เทียบเท่าขึ้นไป	18	60.00
สถานภาพสมรส		
สมรส	20	66.67
โสด	6	20.00
หม้าย/หย่าร้าง	2	6.67
อื่นๆ	2	6.67
อาชีพ		
เกษตรกรกรรม	3	10.00
ธุรกิจ / ค้าขาย /รับจ้าง	2	6.67
ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	20	66.67
อื่นๆ (ระบุ)	5	16.67

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รายได้		
ไม่เกิน 10,000 บาท	3	10.00
ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท	12	40.00
ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท	6	20.00
ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท	6	20.00
ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป	1	3.33
ไม่มีรายได้	2	6.67

จำนวนผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม 30 แบ่งเป็นเพศชาย 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 เพศหญิง 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 อายุระหว่าง 21-40 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 อายุระหว่าง 41-60 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี/เทียบเท่าขึ้นไปจำนวนมากที่สุด เท่ากับ 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมา ระดับอนุปริญญา/เทียบเท่า จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 มัธยมศึกษา/เทียบเท่า จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 สถานภาพสมรส สมรสจำนวนมากที่สุด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมา คือ โสด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20 อาชีพ ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวนมากที่สุดเท่ากับ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า แบ่งเป็น 5 ด้าน

ข้อความ	มาก (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	ไม่มีความ เห็น (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
1. ด้านเนื้อหา <u>1.1ด้านความรู้ในเนื้อหา</u> เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวบนเส้นทาง ลำปาง-กรุงเทพ คือ “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่า ตาล” <u>ท่านมีความรู้เกี่ยวกับสาระในเรื่องเล่านี้มากน้อย</u> <u>เพียงไร</u>	73.33	26.67	0	0	100.00

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ข้อความ	มาก (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	ไม่มีความ เห็น (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
1.2 ด้านความสมบูรณ์ในเนื้อหา เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก มี ความสมบูรณ์ มากน้อยเพียงไร ดังประเด็นต่อไปนี้					
1.2.1 ตัวละครในตำนาน	50.00	40.00	10.00	0	100.00
1.2.2 การลำดับเรื่องราว	53.33	46.67	0	0	100.00
1.2.3 สถานที่	43.33	56.67	0	0	100.00
1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์	56.67	23.33	20.00	0	100.00
2. ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร	83.33	36.67	0	0	100.00
3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง มากน้อยเพียงไร	90.00	10.00	0	0	100.00
4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร	86.67	6.67	6.67	0	100.00
5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร	96.67	3.33	0	0	100.00

ผลการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลในตำนานเรื่องเล่าที่รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล จากตารางข้างต้น ความรู้ในเนื้อหาของผู้เข้าร่วม ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.33 ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 26.67 และมีการยอมรับร่วมกันว่า ความสมบูรณ์ในเนื้อหา ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 50.83 ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้านคิดเป็นร้อยละ 83.33 ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ คิดเป็นร้อยละ 90.00 ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 86.67 ด้านประเพณีวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 96.67

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ด้านเนื้อหา

ไม่มี

2. ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร

เหตุผล ความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์ คินวันเพ็ญ ดวงแก้วศักดิ์สิทธิ์ลอยไปมาหาสู่ระหว่างวัดพระธาตุสามวัดนี้

3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง มากน้อยเพียงไร

เหตุผล อัตลักษณ์ วัดพระธาตุสามเส้า

4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว

“ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร

เหตุผล ไหว้พระธาตุศักดิ์สิทธิ์ 3 แห่งเสริมความเป็นสิริมงคล

5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร

เหตุผล ประเพณีสงฆ์พระธาตุ

คำขวัญของอำเภอเถิน “ส้มเกลี้ยงฉ่ำ น้ำตกงาม โป่งขามขลัง วิังหินอ่อน”

4) วันที่ 2 สิงหาคม 2556 ที่ห้องประชุม สำนักงานเทศบาลตำบลลำปางหลวง อ.เกาะคา เวลา 13.30-16.00 น. ใช้แบบสอบถามสำหรับผู้เข้าร่วมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล 30 คน แบ่งเป็น 2 ตอน

ตารางที่ 4.14 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N=30)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	17	56.67
หญิง	13	43.33

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	4	13.33
21-40 ปี	10	33.33
41-60 ปี	11	36.67
61 ปีขึ้นไป	5	16.67
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	2	6.67
มัธยมศึกษา/เทียบเท่า	5	16.67
อนุปริญญา/เทียบเท่า	9	30.00
ปริญญาตรี/เทียบเท่าขึ้นไป	14	46.67
สถานภาพสมรส		
สมรส	16	53.33
โสด	11	36.67
หม้าย/หย่าร้าง	1	3.33
อื่นๆ	2	6.67
อาชีพ		
เกษตรกรกรรม	1	3.33
ธุรกิจ / ค้าขาย /รับจ้าง	7	23.33
ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	19	63.33
อื่นๆ (ระบุ)	3	10.00
รายได้		
ไม่เกิน 10,000 บาท	10	33.33
ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท	7	23.33
ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท	6	20.00
ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท	2	6.67
ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป	2	6.67
ไม่มีรายได้	3	10.00

จำนวนผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม 30 แบ่งเป็นเพศชาย 17 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67 เพศหญิง 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 อายุระหว่าง 41-60 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 อายุระหว่าง 21-40 จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี/เทียบเท่าขึ้นไปจำนวนมากที่สุด เท่ากับ 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 รองลงมา ระดับอนุปริญญา/เทียบเท่า จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 มัธยมศึกษา/เทียบเท่า จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 สถานภาพสมรส สมรสจำนวนมากที่สุด จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมา คือ โสด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 อาชีพ ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวนมากที่สุดเท่ากับ 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 รายได้ต่ำกว่า 10,000 จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.33 รายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท รองลงมา จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า แบ่งเป็น 5 ด้าน

ตารางที่ 4.15 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า แบ่งเป็น 5 ด้าน

ข้อความ	มาก (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	ไม่มีความ เห็น (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
1. ด้านเนื้อหา					
<u>1.1ด้านความรู้ในเนื้อหา</u> เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวบนเส้นทาง ลำปาง-เชียงใหม่ คือ “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านมีความรู้เกี่ยวกับสาระในเรื่องเล่านี้มากน้อยเพียงไร	93.33	6.67	0	0	100.00
<u>1.2 ด้านความสมบูรณ์ในเนื้อหา</u> เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก มี ความสมบูรณ์ มากน้อยเพียงไร ดังประเด็นต่อไปนี้					
1.2.1 ตัวละครในตำนาน	66.67	16.67	16.67	0	100.00
1.2.2 การลำดับเรื่องราว	60.00	33.33	6.67	0	100.00
1.2.3 สถานที่	66.67	13.33	20.00	0	100.00
1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์	56.67	23.33	20.00	0	100.00
2. ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน “ตำนานวัดพระธาตุลำปาง หลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อย เพียงไร	90.00	10.00	0	0	100.00
3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัต ลักษณ์ของจังหวัดลำปาง มากน้อยเพียงไร	93.33	6.67	0	0	100.00

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ข้อความ	มาก (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	ไม่มีความ เห็น (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้าง จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ มาก น้อยเพียงไร	93.33	6.67	0	0	100.00
5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสาน ประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร	96.67	3.33	0	0	100.00

ผลการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลในตำนานเรื่องเล่าที่รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง จากตารางข้างต้น ความรู้ในเนื้อหาของผู้เข้าร่วม ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 93.33 ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 6.67 และมีการยอมรับร่วมกันว่า ความสมบูรณ์ในเนื้อหา ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 62.50 ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้านคิดเป็นร้อยละ 90.00 ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ คิดเป็นร้อยละ 93.330 ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 93.33 ด้านประเพณีวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 96.67

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ด้านเนื้อหา

ไม่มี

2. ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน

“ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร

เหตุผล ค่านิยมเกี่ยวกับความดีงามของวีรบุรุษผู้กอบกู้เมือง และวีรสตรีผู้สร้างเมือง

3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์

“ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง มากน้อยเพียงไร

เหตุผล พระธาตุลำปางหลวง พระแก้วมรกตดอนเต้า สัมพันธ์กับตำนานวีรบุรุษของเมือง (หนานทิพย์ช้าง)

4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ มากน้อยเพียงไร

เหตุผล เชื่อมโยงตำนานเมืองโดยตามร่องรอยเพื่อสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ใกล้เคียง

5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร

เหตุผล ประเพณีไหว้สาพระธาตุเจ้าลำปางหลวง เดือน 12 เป็ง (เดือนยี่เป็ง ทางเหนือ)

คำขวัญอำเภอเกาะคา “พระธาตุศักดิ์สิทธิ์ แหล่งผลิตน้ำตาลทราย ลวดลายงามเครื่องปั้น จักสาน เครื่องใช้ อุณหภูมิอบอุ่น ลือกระฉ่อนมนุษย์เกาะคา”

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเน้นเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาเรื่องราวจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ใน 13 อำเภอ ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มารวบรวมทำเป็นองค์ความรู้ และ สร้างจุดเด่นขององค์ความรู้เรื่องเล่าอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อสร้างจุดสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมหลักที่ร่วมกับโครงการย่อยที่ 1 (เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว จังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์) คือ 1) ร่วมลงพื้นที่สำรวจข้อมูลความคิดเห็นและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง และที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ รวม 400 คน 2) ร่วมสัมภาษณ์ผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว เกี่ยวกับจุดเด่น และตำแหน่งทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จำนวน 20 คนตามรายชื่อที่ได้กำหนดไว้ในของโครงการที่ 1 เพื่อให้ทราบจุดเด่นและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง โดยแบบสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์ 3) ร่วมเวทีสัมมนาเรื่อง การบริหารจัดการอัตลักษณ์ของตนเองอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง โดยมีชุมชน ผู้นำชุมชน ธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง และเครือข่ายทางการท่องเที่ยวจาก 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง ที่มีความสนใจและมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวจำนวนรวม 210 คน เข้าร่วมระดมความคิดเห็น และร่วมสร้างเครือข่ายชุมชนการท่องเที่ยว ประกอบด้วย เครือข่ายในเชิงการจัดการภาพรวมการท่องเที่ยวชุมชน และเครือข่ายของงานที่เป็นองค์ประกอบเฉพาะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้แก่ เครือข่ายการประชาสัมพันธ์ เครือข่ายภูมิปัญญา เครือข่ายหัตถกรรม เครือข่ายธุรกิจให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละเครือข่ายได้มีการดำเนินงานพัฒนาต่อเนื่อง โครงการวิจัยนี้มีความต้องการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์ จากผลการศึกษาครั้งนี้ โครงการวิจัยได้ร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 นำเสนอผลการวิจัยต่อ 13 อำเภอ ซึ่งโครงการวิจัยสามารถรวบรวมตำนานเรื่องเล่าได้ทั้งหมด 81 เรื่องจากการลงพื้นที่ศึกษาเก็บข้อมูลตำนานเรื่องเล่าทั้งหมดใน 13 อำเภอ การนำเสนอผลงานวิจัยต่อประชาชนทั้ง 13 อำเภอ ถือเป็นช่องทางเครือข่ายที่สำคัญในการทำให้ทุกคนในจังหวัดลำปางได้เห็นความสำคัญของตำนานเรื่องเล่าที่มีอยู่เดิม สามารถนำมาสร้างเป็นเอกลักษณ์เชื่อมโยงกับจังหวัด จากผลการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดเรื่องเล่า 4 เรื่องจาก 4 อำเภอ ได้แก่ ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง ตำนานพระธาตุวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล ตำนานวัดอักษชัยคีรี และ ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน ที่เชื่อมโยงตาม 4 กลุ่มพื้นที่เส้นทางเศรษฐกิจ R3a

สรุปผลการวิจัย

จากข้อค้นพบโครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่องการสำรวจข้อมูลความคิดเห็น และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง และที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ แสดงให้เห็นว่าจังหวัดลำปางมีอัตลักษณ์ชุมชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ อัตลักษณ์เชิงภูมิธรรมชาติ ภูมิเมือง ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ศิลปะ ความเชื่อ ตำนานและการละเล่น ดนตรี โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถาปัตยกรรม ทั้งภูมิปัญญา ท้องถิ่นและสิ่งประดิษฐ์ วิถีความเป็นอยู่ ในเรื่องการใช้ชีวิต การแต่งกาย การใช้ภาษา รูปแบบที่พักอาศัยและการตกแต่งบ้าน และสุดท้ายคือ ภูมิธรรม ที่ยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ยึดเหนี่ยวพุทธศาสนา ซึ่งมีเรื่องราวที่ยังผูกพันกับพุทธตำนาน ในเรื่องความเชื่อและทัศนคติต่างๆ ที่ยังฝังอยู่ในจิตใจของผู้คนในจังหวัดแห่งนี้ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีความประทับใจในเรื่องของวัดวาอาราม และสถาปัตยกรรมเก่าที่มีอยู่ในตัวเมืองลำปางมากที่สุด รองลงมา คือ ความชื่นชอบกับอาหารพื้นเมือง รถม้า และความมีมิตรไมตรีของผู้คน ขณะเดียวกันก็มีความประทับใจในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มักจะสนใจเกี่ยวกับการชิมอาหารพื้นเมือง การได้เปลี่ยนบริบทของการดำเนินชีวิต ได้มาพักผ่อนเปลี่ยนสถานที่อยู่ซึ่งจำเจ ได้เยี่ยมชมสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัด มีโบราณสถานที่สวยงามเก่าแก่เหมาะแก่การทำบุญ สถานที่สวยงามสงบร่มรื่น ทั้งค่าใช้จ่ายก็ถูกกว่าจังหวัดเชียงใหม่

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้นำด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการร่วมพัฒนาจังหวัดให้กลับกลายเป็นศูนย์กลางของอารยธรรมล้านนาแต่โบราณนั้น ทีมผู้วิจัยได้ร่วมสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ด้านตำนานเรื่องเล่าชุมชน และประวัติศาสตร์พื้นบ้าน 2 ท่าน จากข้อมูลที่ได้รับสามารถสรุปเป็นประเด็นใหญ่ของความเชื่อที่ผูกพันกับตำนานเรื่องเล่าของเมือง คือ 1) เรื่องเล่าส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับพุทธตำนาน ตำนานพระเจ้าเลียบโลก ตำนานพุทธจารีต ตำนานมาลีปกรณ ที่กล่าวถึงพระพุทธรองค์ได้เสด็จมา ณ ที่แห่งนี้ ได้ทำนายว่าที่แห่งนี้จะเป็นเมืองใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์รุ่งเรืองในอนาคตเบื้องหน้าต่อไป นอกจากนี้สาระในเรื่องเล่าขานยังมีเค้าโครงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ดั้งเดิมคือ ลัวะ หรือ ละว้า เป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่เคยปกครองอยู่ในแถบล้านนาแต่โบราณ รวมทั้งกล่าวถึงวีรบุรุษ วีรสตรีผู้สร้างนคร ผู้เป็นต้นตระกูลเชื้อสายเจ้าผู้ครองนครลำปางในอดีต 2) เรื่องเล่าขานส่วนใหญ่จะมีเค้าโครงเกี่ยวกับคุณงามความดี ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ การกอบกู้บ้านเมือง 3) ความเชื่อที่ยังคงผูกพันกับประเพณี วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คน เช่นการนับถือผีปู่แสะย่าแสะ ผีประจำตระกูล ความเชื่อเหล่านี้เป็นเรื่องของการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การยอมรับทัศนคติร่วมกันของคนในสังคม รวมถึงการยกย่องเชิดชูคนที่ทำสิ่งที่ถูกที่ควร ไม่ลบลู่บรรพชน เป็นต้น

ผลจากการจัดเวทีสัมมนาภาคีเครือข่ายและผู้นำทางการท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจาก 13 อำเภอ ในจังหวัดลำปาง เรื่องการบริหารจัดการอัตลักษณ์ของตนเองอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นแผนงานที่ร่วมจัดทำกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 เพื่อให้ได้อัตลักษณ์ชุมชนลำปางที่สามารถใช้เป็นทรัพยากรส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง และได้ภาคีเครือข่ายด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ถือเป็นประเด็นของโครงการวิจัยนี้ ที่ต้องการศึกษาข้อมูลโดยประมวลภาพรวมจากความเห็นของเวทีสัมมนา เพื่อนำมาประกอบการศึกษาข้อมูลลงพื้นที่เก็บตำนานเรื่องเล่า ค้นหาอัตลักษณ์ของเรื่องเล่าที่มีจุดเด่นสัมพันธ์กับความเป็นเมืองลำปาง ลำปางนั้นมีจุดเด่นที่หลายคนมองข้าม คือ เป็นศูนย์กลางของอารยธรรมล้านนา ที่ยังคงอนุรักษ์ความเป็นล้านนาดั้งเดิมไว้ได้แม้จะผ่านกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จากผลการสัมมนาได้ข้อมูลอัตลักษณ์เกี่ยวกับจังหวัด 2 ประการ คือ อัตลักษณ์ชุมชนดั้งเดิมซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป อัตลักษณ์ชุมชนที่แท้จริงและมีศักยภาพพร้อมที่จะได้รับการพัฒนา ให้กลายเป็นทรัพยากรใหม่สำหรับการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางต่อไป ทั้งนี้จากผลของเวทีการสัมมนาจึงมีการกำหนดกลุ่มเส้นทาง 4 กลุ่มตามเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นเส้นทางการคมนาคมโดยรถยนต์ที่เชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a ถือเป็นเส้นทางสายสำคัญที่ผ่านจังหวัดลำปางถึง 4 เส้นทาง ได้แบ่งพื้นที่ชุมชนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วยอำเภอห้างฉัตร เกาะคา ต่อเนื่อง อ.แม่ทะ พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ประกอบด้วย อำเภอสบปราบเถิน เสริมงามและแม่พริก พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอ เมือง แม่เมาะ และงาว

ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าเพื่อพัฒนาเรื่องเล่าชุมชนจังหวัดลำปางให้มีมาตรฐานทางการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง ผลจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ 13 อำเภอ สามารถรวบรวมเรื่องเล่าได้รวมทั้งสิ้น 81 เรื่อง และได้คัดกรองเรื่องเล่าจำนวน 4 เรื่องใน 4 อำเภอ ซึ่งได้รับการยืนยันความถูกต้องจากเวทีประชาคมชุมชน จากข้อค้นพบสามารถวิเคราะห์ลักษณะตำแหน่งของตำนานเรื่องเล่าชุมชน จุดเด่น จุดด้อย ของเนื้อหาสาระที่ผูกโยงเป็นอัตลักษณ์กับแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. เรื่องเล่าชุมชนที่รวบรวมจากพื้นที่ 13 อำเภอ ได้คัดสรรรวมเล่มจัดพิมพ์เป็นต้นฉบับตำนานเรื่องเล่าฉบับสมบูรณ์ เพื่อจะได้เผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจังหวัด ซึ่งจะเป็นลักษณะตำแหน่งของเรื่องเล่าชุมชนที่ได้รับการคัดกรอง 4 เรื่อง มีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด แบ่งเป็น 5 หมวด ได้แก่ 1) ภูมิเมือง เกี่ยวกับพัฒนาการของเมืองลำปางทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญๆ ต่างๆ ข้อมูลสถิติต่างๆ ตำนานเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมือง จะสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ดั้งเดิม คือชาวลัวะ หรือลัวะ ที่นำไปเชื่อมโยงกับพุทธทำนาย เนื้อหาสาระของตำนานซึ่งได้รับอิทธิพลจากตำนานพระเจ้าเลียบโลกและตำนานพุทธจาริต แสดงถึงความผูกพันของผู้คนกับพุทธศาสนา รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงบรรพบุรุษ รากเหง้าของผู้คนในแถบล้านนาดั้งเดิม วีรบุรุษ

ที่กอบกู้บ้านเมือง ผู้ปกป้องพิทักษ์รักษาเมือง จากตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง เชื่อมโยงเรื่องราวของผู้ปกครองบ้านเมือง ได้แก่ พระนางจามเทวี หนานทิพย์ช้าง 2) ภูมิธรรม สะท้อนถึงเรื่องราวทางศาสนา ความเชื่อ จารีต ประเพณี ที่คนลำปางในอดีตเชื่อถ้อยยึดเหนี่ยว และร่วมกันรักษาสังคมให้คงอยู่ถึงปัจจุบัน โดยมีต้นแบบจากตัวละคร สถานที่ เรื่องราวที่สร้างปาฏิหาริย์/มหัศจรรย์ เป็นที่มาของความเชื่อยึดเหนี่ยวให้ประกอบคุณงามความดี อาทิ ตำนานเรื่องเล่าของพระธาตุม่อนทรายนอน พระธาตุวัดเวียง พระธาตุคอกยี่ป่าตาล พระธาตุอุ้มลอง 3) ภูมิวงศ์ แสดงถึงเรื่องราวของตระกูลที่สำคัญที่มีบทบาทในการสร้างบ้านสร้างเมือง เป็นตระกูลที่มีความสำคัญของพื้นที่ที่ลูกหลานคนลำปางต้องรู้จักและระลึกถึง อาทิ วงศ์ทิพย์จักราธิวงศ์ (เชื้อเจ้าเจ็ดตน) เชื่อมโยงกับสถานที่เรื่องเล่าวีรบุรุษ รอยกระสุนปืนหนานทิพย์ช้างที่ยิงทำวมหายศเสียชีวิตเพื่อกอบกู้เมืองคืนจากพม่า ซึ่งมีหลักฐานประจักษ์อยู่ที่วัดพระธาตุลำปางหลวง 4) ภูมิปัญญา เป็นเรื่องราวของภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตที่มีในจังหวัดลำปาง ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่าง หลากหลายเฉพาะพื้นที่ กระจายอยู่หลายอำเภอ หลายตำบล สร้างเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแสดงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คน อาทิ ประเพณีการเดินขึ้นดอยเพื่อสักการะพระธาตุม่อนทรายนอน การถวายตุงขาววา การสรงน้ำพระธาตุตามวัดพระธาตุต่างๆ เป็นต้น

2. จุดเด่น-จุดด้อย จุดเด่น คือสาระของเนื้อหาตำนานเรื่องเล่า บางเรื่องสามารถนำมาสร้างกิจกรรมเพื่อกำหนดเป็นอัตลักษณ์ของสถานที่ได้ เนื่องจากสาระเชื่อมโยงกับพุทธตำนาน ซึ่งเป็นค่านิยมเกี่ยวกับคุณความดีที่คนไทยยังคงยึดถือปฏิบัติกันในปัจจุบัน เช่น ตำนานลัวะอ้ายกอนถวายน้ำผึ้งพระพุทธองค์ เป็นตำนานเมืองลำปาง ส่วนตำนานม่อนทรายนอน ตำนานวัดเวียง วัดอุ้มลอง วัดคอกยี่ป่าตาล เป็นตำนานในพุทธชาดกที่พระพุทธองค์เสวยพระชาติเป็นเนื้อทราย และโค จุดด้อยของตำนานเรื่องเล่าพื้นบ้าน จากข้อค้นพบ มีหลายเรื่องที่ชื่อตัวละคร สถานที่ การลำดับเวลา และความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์อาจไม่ตรงกัน แต่เค้าโครงเรื่องเป็นสาระที่ตรงกัน เนื่องจากตำนานเรื่องเล่าเป็นเรื่องที่เล่าขานต่อๆ กันมา ซึ่งอาจจะมีการตัดเติมเสริมแต่งเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

เป้าหมายของผลผลิต (output) และตัวชี้วัดของโครงการ

ตารางที่ 5.1 แสดงผลผลิตและตัวชี้วัดของโครงการ

ผลผลิต	ตัวชี้วัด			
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	เวลา	ต้นทุน
เรื่องเล่าจังหวัดลำปางที่มีความถูกต้องสมบูรณ์	เรื่องเล่า ≥ 4 เรื่อง	องค์ความรู้ท้องถิ่น	เสร็จตามกำหนด	\leq งบประมาณ
วัตถุประสงค์				
1. เพื่อค้นหาร่องรอยจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ใน 13 อำเภอ ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มารวบรวมเป็นองค์ความรู้				
2. สร้างจุดเด่นขององค์ความรู้เรื่องเล่าอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อสร้างจุดสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว				

ผลจากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถรวบรวมเรื่องเล่าทั้งหมด 81 เรื่อง และได้จัดพิมพ์เรื่องเล่าฉบับสมบูรณ์ทั้งหมด 13 อำเภอ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจังหวัดได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป และได้คัดกรองเรื่องเล่า 4 เรื่องใน 4 เส้นทางจากการแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปางเชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a เพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ผ่านเส้นทางดังกล่าวได้เที่ยวชม ดังนี้

- พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วยอำเภอห้างฉัตร เกาะคา และแม่ทะ รวบรวมตำนานเรื่องเล่าได้ 18 เรื่อง เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ วัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา
- พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ประกอบด้วย อ.สบปราบ เถิน เสริมงามและแม่พริก รวบรวมตำนานเรื่องเล่าได้ 17 เรื่อง เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ วัดพระธาตุเวียงวัดอุมลอง และวัดดอยป่าตาล อ.เถิน
- พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ รวบรวมตำนานเรื่องเล่าได้ 23 เรื่อง เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ วัดพระธาตุอภัยไชยคีรี อ.แจ้ห่ม
- พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอเมือง แม่เกาะ และงาว รวบรวมตำนานเรื่องเล่าได้ 23 เรื่อง เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ วัดพระธาตุม่อนทรายนอน อ.งาว

เป้าหมายของผลลัพธ์ (outcome) และตัวชี้วัด

ตารางที่ 5.2 แสดงผลลัพธ์และตัวชี้วัดของโครงการ

ผลผลิต	ตัวชี้วัด			
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	เวลา	ต้นทุน
แต่ละท้องถิ่นมีอัตลักษณ์เชื่อมโยงต่อการจัดการท่องเที่ยว	ปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	องค์ความรู้เรื่องเล่าของท้องถิ่นที่สมบูรณ์	ประหยัดเวลาการเข้าถึงข้อมูลเรื่องราว	ผลลัพธ์ \geq ต้นทุน

จากการแบ่งกลุ่มพื้นที่เส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง เชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a ซึ่งได้กำหนดพื้นที่ไว้ 4 พื้นที่ และโครงการวิจัยได้คัดกรองเรื่องที่มีอัตลักษณ์สัมพันธ์กับตำนานเมือง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วย อำเภอห้างฉัตร อำเภอเกาะคา และอำเภอแม่ทะ เรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง ซึ่งตำนานของวัดพระธาตุลำปางหลวงนี้มีความเป็นอัตลักษณ์สัมพันธ์กับตำนานเมืองว่าพระพุทธรองค์ได้เสด็จมายัง ณ ที่แห่งนี้ ตำนานวีรบุรุษของเมือง (หนานทิพย์ช้าง) และเชื่อมโยงกับตำนานพระแก้วมรกตดอนเต้า ตำนาน

พระนางจามเทวี ตำนานเจ้าแม่สุชาดา เพื่อยกย่องเชิดชูวีรสตรี ซึ่งกลายเป็นตำนานเล่าขานสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เส้นทางการท่องเที่ยวลำปาง-เชียงใหม่ มีสถานที่ที่เป็นจุดเด่น-จุดขายสำหรับนักท่องเที่ยวโดยนำตำนานเรื่องเล่าขานมาสร้างจุดแข็ง ส่งเสริมความโดดเด่นให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและน่าจดจำ เพื่อยกระดับปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ชุมชนได้เสนอแผนที่การท่องเที่ยวพร้อมงานประเพณีที่จัดขึ้นประจำปีดังนี้

- 1) ประเพณีไหว้สาพระธาตุเจ้าลำปางหลวง เดือน 12 เป็ง (ยี่เป็งทางเหนือ)
- 2) ประเพณีแห่ครัวตาน

จากคำขวัญของอำเภอเกาะคา

“พระธาตุศักดิ์สิทธิ์ แหล่งผลิตน้ำตาลทราย ลวดลายงามเครื่องปั้น จักสานเครื่องใช้ อุณหภูมิร้อน ลือกระฉ่อนมนุษย์เกาะคา”

รูปแบบการท่องเที่ยวของอำเภอเกาะคา

- ก. วัดพระธาตุลำปางหลวง ต.ลำปางหลวง
- ข. วัดพระธาตุจอมปิง ต.นาแก้ว
- ค. วัดไหล่หิน ต.ไหล่หิน
- ง. โป่งน้ำร้อน ต.ใหม่พัฒนา
- จ. ตลาดนัดเซรามิค ถ.สายลำปาง-ห้างฉัตร

ภาพที่ 5.1 แผนที่อำเภอเกาะคา

ที่มา : http://www.lampang.go.th/map_lampang/mpa/kk.jpg สืบค้นเมื่อ 9.09.2556

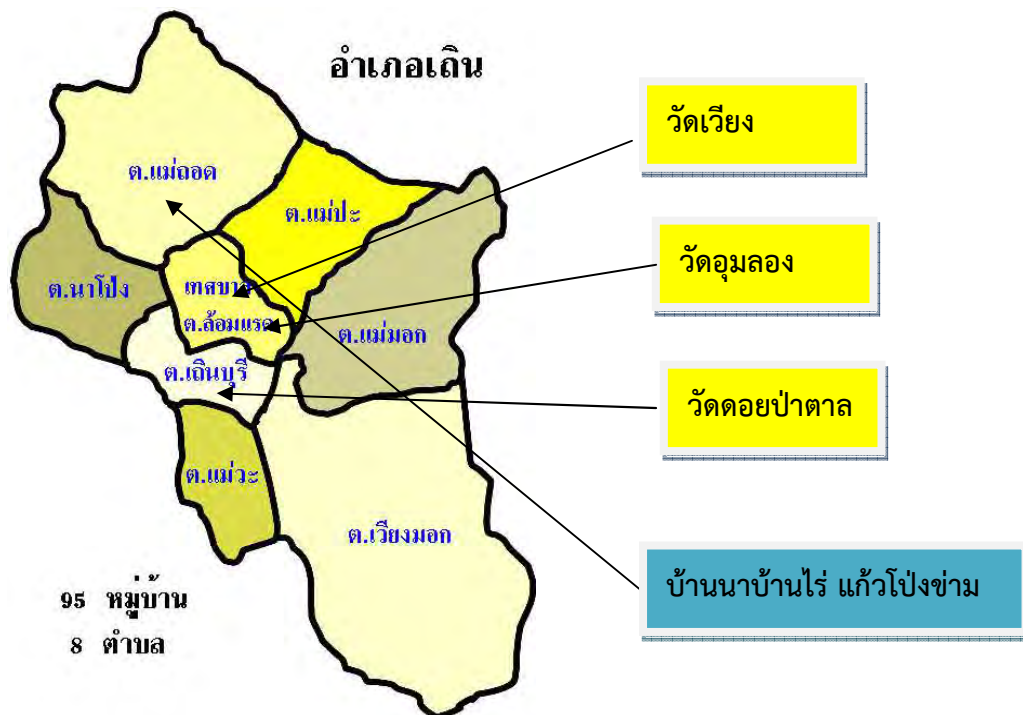
2. บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพ ประกอบด้วย อำเภอสบปราบ อำเภอเถิน อำเภอเสริมงาม และ อำเภอแม่พริก เรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุสามเส้า ได้แก่ วัดเวียง วัดอุมลอง และวัดดอยป่าตาล ซึ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพุทธตำนาน โดยชุมชนเสนอแผนที่การท่องเที่ยวพร้อมงานประเพณีที่จัดขึ้นประจำปีดังนี้
- 1) สรงน้ำพระธาตุวัดเวียง (เดือน 5 เป็งเหนือ)
 - 2) สรงน้ำพระธาตุวัดอุมลอง (เดือนปีใหม่พระยาวัน)
 - 3) สรงน้ำวัดดอยป่าตาล (เดือน 8 เป็ง)

จากคำขวัญของอำเภอเถิน

“ส้มเกลี้ยงฉ่ำ น้ำตงงาม โป่งข่ามขลัง วังหินอ่อน”

รูปแบบการท่องเที่ยวของอำเภอเถิน

- ก. วัดเวียง เทศบาล ต.ล้อมแรด
- ข. วัดอุมลอง เทศบาล ต.ล้อมแรด
- ค. วัดดอยป่าตาล ต.เถินบุรี
- ง. แก้วโป่งข่าม ที่บ้านนาบ้านไร่ ต.แม่ถอด

ภาพที่ 5.2 แผนที่อำเภอเถิน

ที่มา : <http://www.lampang108.com/wb/read.php?tid-197.html> สืบค้นเมื่อ 9.09.2556

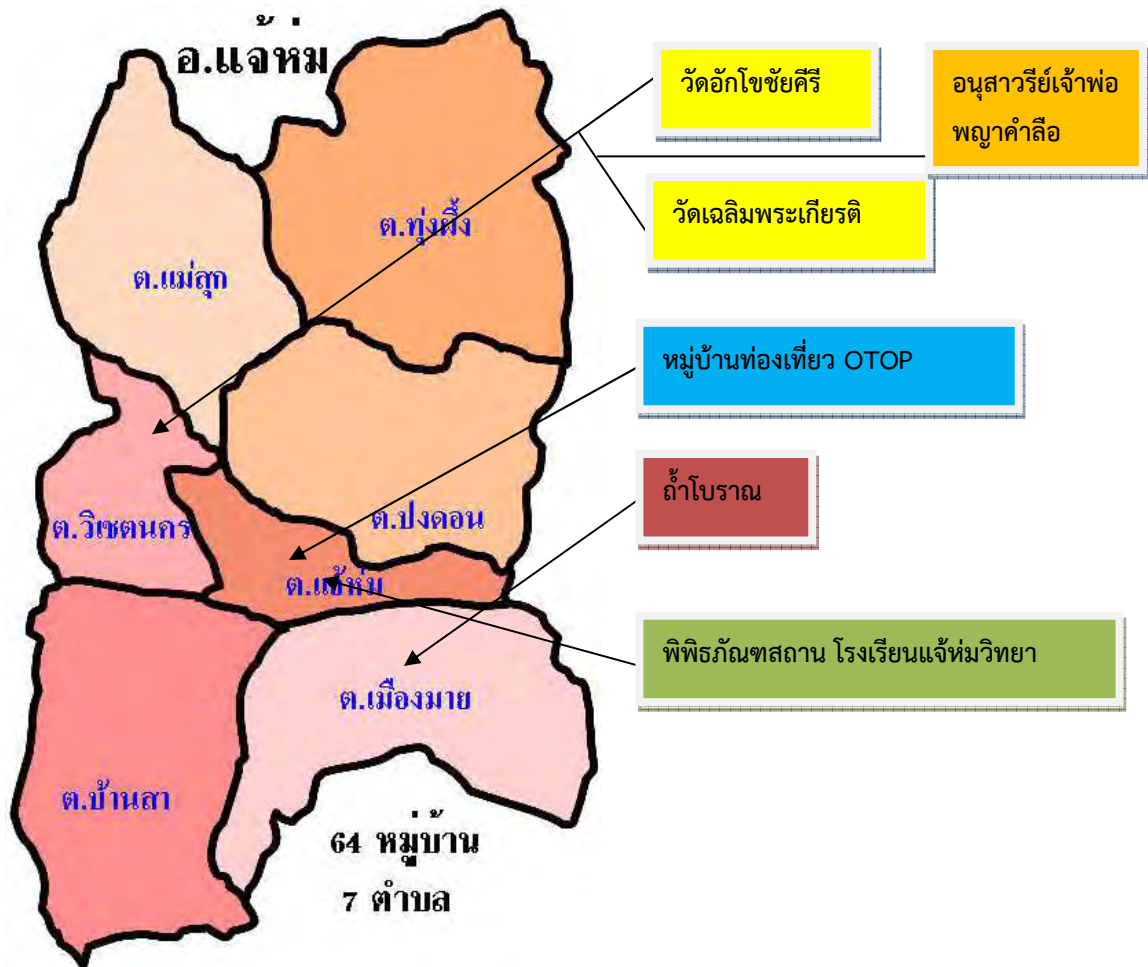
3. บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเมืองปาน และ อำเภอวังเหนือ เรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดอักษิ์โขชัยคีรี สัมพันธ์กับพุทธตำนาน และที่ตั้งของอำเภอแจ้ห่ม แต่เดิมเป็นเมืองล่มสลายที่ “เวียงหนองหล่ม” ซึ่งตามตำนานเป็นที่ตั้งของอาณาจักรโยนกนาคนคร ที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวพันกับปลาไหลเผือก เป็นที่มาของเมืองล่มสลาย สอดคล้องกับเวียงหนองหล่มที่แม่จัน จังหวัดเชียงราย ข้อเสนอพื้นฐานว่าชนชาติดั้งเดิมนั้นมาจาก บริเวณเดียวกัน ซึ่งเมื่อ 1,500 ปีก่อนเกิดเหตุแผ่นดินไหวที่บริเวณดังกล่าว เมืองล่มสลายไป กลายเป็นตำนานเล่าขานที่มีลักษณะเค้าโครงเรื่องราวและตัวละครใกล้เคียงกัน ในพื้นที่อำเภอแจ้ห่ม ชุมชนได้เสนอแผนที่การท่องเที่ยวพร้อมงานประเพณีที่จัดขึ้นประจำปีดังนี้
- 1) ประเพณีสักการะรอยพระพุทธรูปที่คอยปู่ยักษ์หรือคอยปู่ผาแดง วัดเฉลิมพระเกียรติ
 - 2) งานประเพณีบวงสรวงไหว้สภาพาคำลือ
 - 3) ประเพณีสงกรานต์ธาตุวัดอักษิ์โขชัยคีรี

จากคำขวัญของอำเภอแจ้ห่ม

“พญาคำลือคู่บ้าน มะขามหวานคู่เมือง เงามพระธาตุลือเลื่อง เมืองน้ำพุดี”

รูปแบบการท่องเที่ยวของอำเภอ

- ก. วัดอักษิ์โขชัยคีรี (ชมงามพระธาตุหัวกลับ) ต.วิเชตนคร
- ข. วัดเฉลิมพระเกียรติ ต.วิเชตนคร
- ค. อนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาคำลือ ต.วิเชตนคร
- ง. หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP บ้านหนองนาว หมู่ 8 ต.แจ้ห่ม แหล่งรวมผลิตภัณฑ์กว่า 9 ชนิด
- จ. ถ้ำโบราณ หมู่ ๔ ต.เมืองมาย ชมภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์
- ฉ. พิพิธภัณฑ์สถานแสดงชีวิตของชาวแจ้ห่ม ที่โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา ต.แจ้ห่ม

ภาพที่ 5.3 แผนที่อำเภอแจ้ห่ม

ที่มา : http://www.lampang.go.th/map_lampang/mpa/jh.jpg สืบค้นเมื่อ 9.09.2556

4. บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอแม่เมาะ และอำเภองาว เรื่องที่ได้รับ การคัดกรอง คือ ตำนานวัดม่อนทรายนอน เชื่อมโยงกับพุทธตำนานและประเพณีการถวายตุงชวาว สัมพันธ์กับค่านิยมเรื่องความเชื่อเรื่องความมหัศจรรย์ปฎิหาริย์ของตำนานพระนางสัปะกิติเกิด เป็นประเพณีท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติกันเป็นประจำทุกปี ชุมชนได้เสนอแผนที่การท่องเที่ยวพร้อมงาน ประเพณีที่จัดขึ้นประจำทุกปีดังนี้

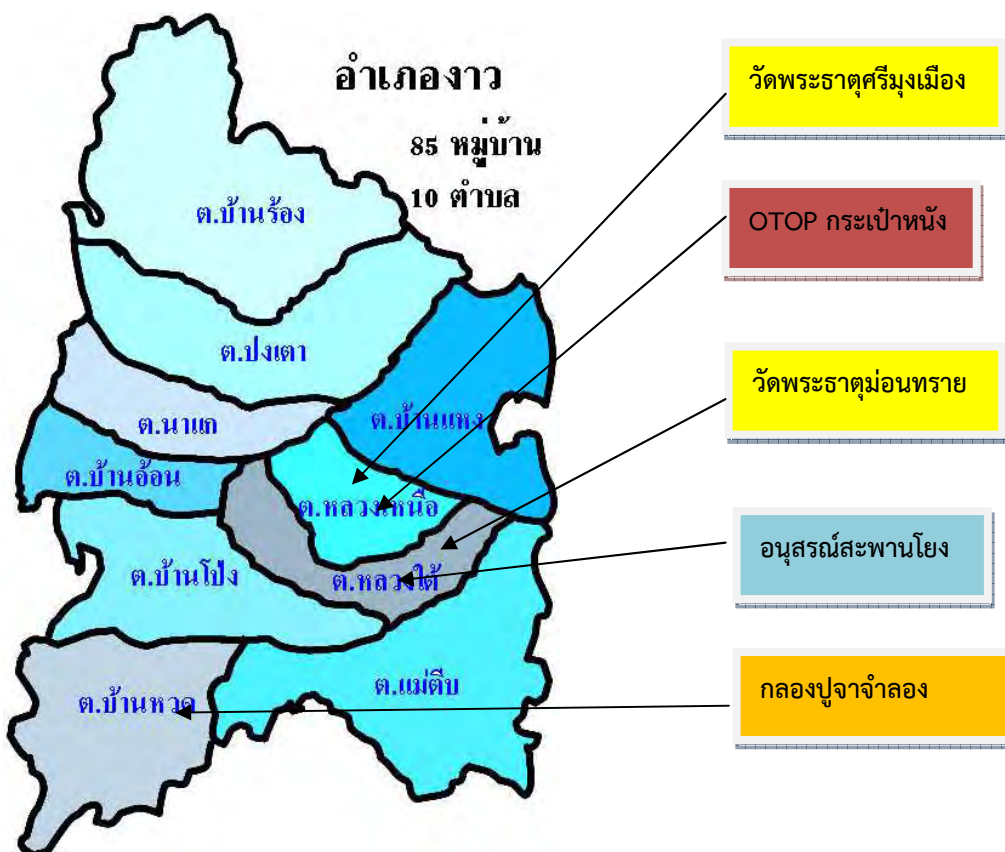
- 1) ประเพณีการถวายนตุงชวาว (17 เมษายน)
- 2) สรงน้ำพระธาตุวัดศรีมุงเมือง (15 ค่ำ เดือน 5 เหนือ)

จากคำขวัญของอำเภองาว

“ถิ่นกำเนิดเจ้าพ่อประตูผา แหล่งศึกษาภาพเขียนโบราณ งามอุทยานถ้ำผาไท กราบไหว้พระธาตุศรีมุงเมือง นามลือเลื่องพระธาตุทรายนอน อนุสรณ์สะพานโยง”

รูปแบบการท่องเที่ยวของอำเภอ

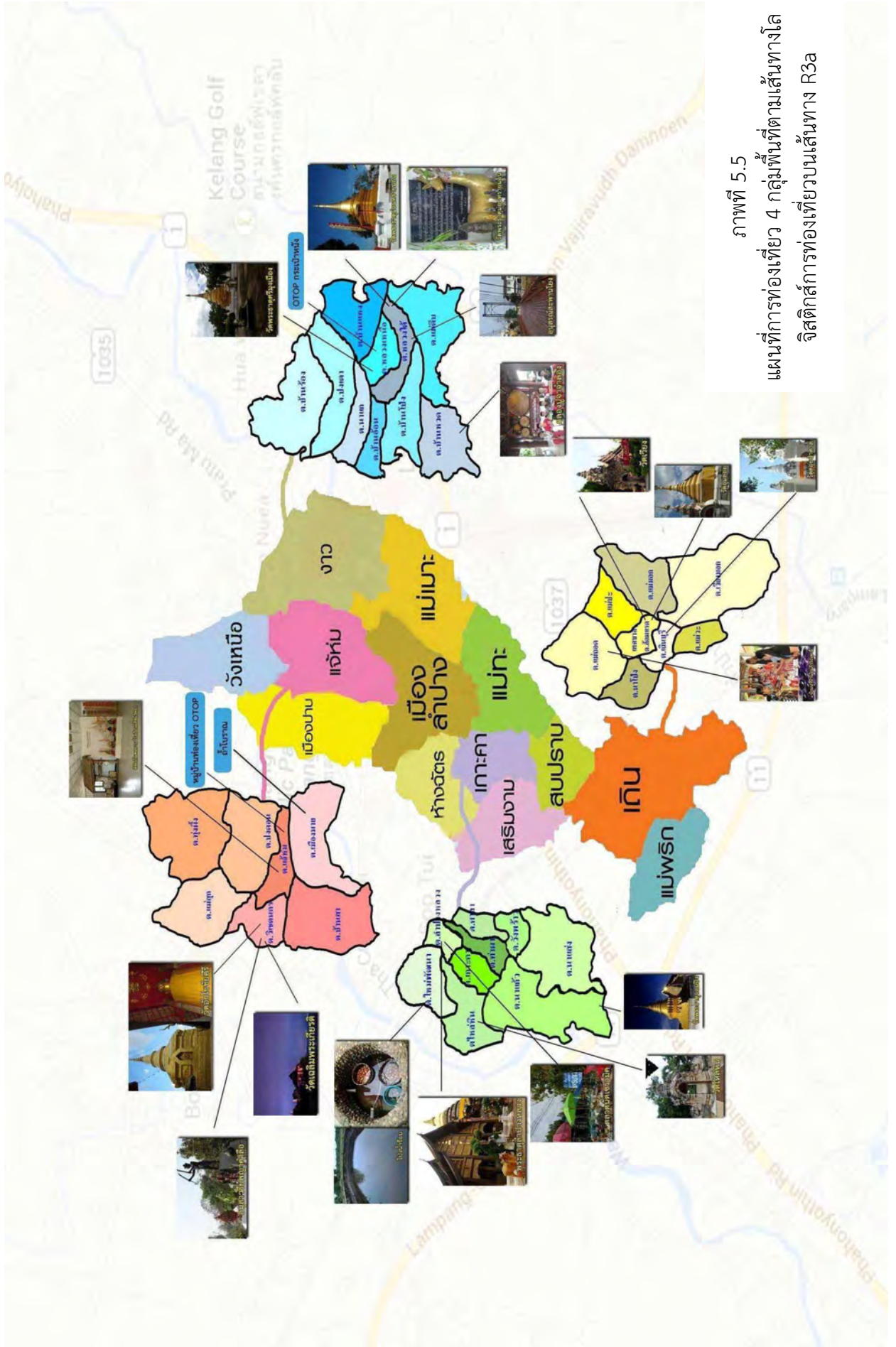
- ก. อนุสรณ์สะพานโยง
- ข. วัดพระธาตุศรีมุงเมือง
- ค. OTOP กระเป่าหนัง ต.หลวงเหนือ
- ง. วัดพระธาตุม่อนทรายนอน
- จ. กลองปู่จาจำลอง ต.บ้านหวด

ภาพที่ 5.4 แผนที่อำเภอแกว

ที่มา : <http://www.fm94mhz.com/imgData/news/2010/01/news-y6ic82hcxu.jpg>

สืบค้นเมื่อ 9.09.2556

ภาพที่ 5.5
แผนที่การท่องเที่ยวที่ตามเส้นทางโด
จิสติกส์การท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3a

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาของโครงการวิจัยย่อยที่ 1 ดังตารางแสดงเหตุผลที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเลือกมาท่องเที่ยวในจังหวัด เพราะมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าที่น่าสนใจ เป็นอันดับที่ 9 จาก 13 ข้อเลือก และวัตถุประสงค์เพื่อไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นอันดับที่ 3 สถานที่ท่องเที่ยวอันดับแรกที่นักท่องเที่ยวนิยมมาแวะที่ชม คือวัดพระธาตุลำปางหลวง กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวฝรั่งเศส เข้ามาแวะเที่ยวจังหวัดลำปางมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือชาวสเปน และชาวออสเตรเลีย ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารของโครงการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ระยะเวลาที่ 2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักวิจัยเศรษฐกิจและประเมินผล. 2551 : 2-7) กิจกรรมอันดับแรกที่ชาวฝรั่งเศสสนใจเข้าร่วมทำ คือ กิจกรรมด้านวัฒนธรรม อันดับสองคือ การซื้อสินค้าที่ระลึก และเป็นกิจกรรมที่พึงพอใจในอันดับที่ผ่านเกณฑ์การประเมินความพึงพอใจ คือ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมการทำสมาธิ กิจกรรมการรักษาพยาบาล และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้ยังมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวชาวฝรั่งเศส และปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้ชาวฝรั่งเศสตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวประเทศไทยมากที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยว ความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม และราคา/การส่งเสริมการขาย และข้อมูลยังสอดคล้องกับเอกสารการรายงานสถานการณ์และแนวโน้มของธุรกิจท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนของศูนย์เตือนภัยธุรกิจ ภาคเหนือ (Business Warning Center: BWC) คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (<http://www.sme.go.th/Documents/2555%20ขว/university/> สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2556) ที่กล่าวไว้ว่า ภาคเหนือตอนบนมีบทบาททางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ มีจุดขายทั้งด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมล้านนาที่โดดเด่น เป็นประตูการค้าชายแดนเชื่อมโยงเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวกับอนุภูมิภาคุ่มน้ำโขง และเอเชียใต้

จากข้อค้นพบในการศึกษาดำเนินเรื่องเล่าจากผลการวิจัยนี้ ดำเนินเมือง ดำเนินพระธาตุต่างๆ ของเมืองลำปาง จะมีตัวละครเอกคือ “ลัวะ” ปรากฏอยู่ในเนื้อหาสาระของตำนานเรื่องเล่าขานชุมชนเกือบทุกเรื่อง โดยเฉพาะตำนานวีรบุรุษ ผู้สร้างบ้านเมืองในอดีตของอาณาจักรล้านนา สอดคล้องกับข้อสังเกตของอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (2543) ว่า ชาติพันธุ์ “ลัวะ” ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ ไบลาณของล้านนาหลายประเภทด้วยกัน เช่น ตำนานเมือง ตำนานศาสนา ตำนานพระธาตุ ในตำนานจามเทวีวงศ์ และชินกาลมาลีปกรณ์เรียกว่า “มิลักขุ” และประเด็นที่สำคัญจากผลการศึกษาเกี่ยวกับการยืนยันความถูกต้องของเนื้อหาของตำนานเรื่องเล่าเหล่านั้น คือ ลำดับเรื่องราว ซึ่งสัมพันธ์กับเรื่องของกาลเวลา เป็นปัญหาสำคัญของตำนานเรื่องเล่าขานที่ไม่สามารถหาหลักฐานเอกสารยืนยันว่า เหตุการณ์ในเนื้อเรื่องนั้นเกิดขึ้นเมื่อใด และรายละเอียดของเรื่องราว ตรงกับฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ (2555) ความเชื่อเรื่องจักรวาลวิทยาของชาวลัวะ ซึ่งยุคแรกจะใช้เสาอินทขิล หรือเสาหลักเมืองเป็นสัญลักษณ์ซึ่งผสมกับความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ เมื่อพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพล จึงใช้พระธาตุเจดีย์หลวงเป็นสัญลักษณ์ของศูนย์กลางจักรวาล ดังผังพื้นพระธาตุลำปางหลวง จากงานวิทยานิพนธ์ของ พรพรรณนิภา ปิณฑวนิช (2546) ซึ่งเป็นตัวอย่างรูปแบบของสถาปัตยกรรมขององค์พระธาตุต่างๆ ส่วนเรื่องความเชื่อเรื่องพระธาตุ พระพุทธรูป ต้นศรีมหาโพธิ์ เป็นตัวแทนของพระพุทธรูปองค์ จากตำนานของพระ

ชาตุลุปางหลวง พระธาตุอักษะชัยคีรี เรื่องเล่าจะเชื่อมโยงพระพุทธรองค์กับชนชาติลัวะ เป็นชาติพันธุ์ดั้งเดิมในอดีต ที่พระพุทธรองค์เสด็จมาเพื่อโปรดเวไนยสัตว์ และแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาของชนกลุ่มดั้งเดิมในแถบล้านนาเข้ามานับถือพุทธศาสนานั้นเอง สอดคล้องกับพรรณนิภา (2546) เรื่องการบูชาพระธาตุตั้งแต่สมัยทวารวดี ขยายถึงทริภุญไชยรับเอาคติความเชื่อลัทธิลังกาวงศ์สู่ล้านนา คติความเชื่อจึงเกิดเป็นตำนานพระธาตุมากมาย รวมถึงพระธาตุประจำปีเกิด ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์ พระธาตุวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล วัดพระม่อนทรายอนันต์ เป็นเรื่องพุทธตำนานที่พระพุทธรองค์เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ส่วนรอยพระพุทธรบาทเป็นสัญลักษณ์ว่าพุทธศาสนาได้เผยแพร่มารและเจริญรุ่งเรือง ดังที่พรรณนิภากล่าวไว้ พระพุทธรบาทจะคู่กับพระธาตุ ท่านเสด็จยั้งที่ได้ก็จะทำนายอนาคตสถานที่แห่งนั้นจะรุ่งเรือง และประทับรอยพระพุทธรบาท และจะมีผู้คนบูชาพระธาตุ ส่วนเรื่องการบูชาต้นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งไม่ว่าสถานที่ที่เป็นวัดวาอาราม จะมีการบูชากราบไหว้ต้นศักดิ์สิทธิ์ ดังที่งานวิทยานิพนธ์ของพรรณนิภา ดังในสมัยคลวิลาสินี ที่ฉนิกาย อรรถกถาของพระพุทธรโฆษาจารย์ว่าเป็นการบูชาอันสูงสุด ประเด็นความมหัศจรรย์ปาฏิหาริย์ของเรื่องราวในตำนานเมืองนั้น จะเกี่ยวกับเรื่องพุทธรองค์ได้เสด็จมาบริเวณแห่งนี้ เช่นพระธาตุอักษะชัยคีรี มียักษ์ชื่ออาพาวิ จัมนมนุษย์กิน พระพุทธรองค์ได้สั่งสอนให้ละเว้น ซึ่งน่าจะสัมพันธ์กับตำนานปู่สะและย่าสะ คือชนชาติลัวะดั้งเดิมชอบกินเนื้อสัตว์เป็นอาหารนั่นเอง ซึ่งเรื่องเล่าของคนโบราณจะมีตัวละครที่เชื่อมโยงกับชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่มีนิสัยดุร้าย (นพคุณ ต้นติภูล. 2548) ด้วยพฤติกรรมของลัวะที่ล่าห่มมนุษย์ไปบูชาผีลัวะ ดังกล่าวจึงทำให้กลายเป็นตัวละคร ตัวร้ายอยู่ในตำนานเรื่องเล่าของเมืองหลายเรื่องด้วยกัน

จุดเด่นของตำนานเรื่องเล่าที่ได้รวบรวมจากพื้นที่ 13 อำเภอ มีข้อสังเกตดังนี้

1. ตามแนวคิดทฤษฎีคติวิทยากับสังคมของศิริพร ฐิตะฐาน ณ กลาง (2537) สังคมที่ไม่มีการเก็บเรื่องราวเป็นลายลักษณ์อักษรสมัยโบราณ จะถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ โดยผ่านประเพณีการบอกเล่า (Oral Tradition) ซึ่งอาศัยตำนาน (Myth) บอกเล่าต้นกำเนิดของบรรพบุรุษและกำเนิดของชุมชน โดยมีสุภาชิตคำพึงเพยเป็นเครื่องเตือนใจ หรือเป็นข้อห้ามในการอบรมระเบียบทางสังคม ใช้เพลง การร่ำรำ ประกอบพิธีกรรมเพื่อรวบรวมกลุ่มคนในชุมชนไว้ มีวิถีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีแบบแผนระบบระเบียบการดำเนินชีวิตร่วมกัน ซึ่งถือเป็นสังคมประเพณี (Tradition Societies) ตรงกับข้อค้นพบจากผลการศึกษาว่า ทุกตำนานเรื่องเล่าจะเค้าโครงการกำเนิดวีรบุรุษ ตันตระกูลวงศ์ จากผู้มีความสามารถขึ้นมาเป็นผู้ปกครองกลุ่มชน เช่นตำนานพระนางจามเทวี หนานทิพย์ช้าง ตำนานวีรบุรุษของแต่ละอำเภอ ซึ่งถือเป็นผู้ครองนครแต่ละพื้นที่ซึ่งทางแถบล้านนาจะเรียกว่า “พญา”

2. แนวคิดแบบ Folklife ของ นักคติชนชาวอเมริกัน เป็นแนวคิดที่เป็นการศึกษาวิถีชีวิตพื้นบ้านที่เรียกว่า “สังคมประเพณี” ครอบคลุมทุกด้านรวมถึงงานเทศกาลต่าง ๆ การหัตถกรรม อาหารการกิน การแต่งกาย ยาพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งตำนานหลายตำนานมีเค้าโครงที่สอดคล้องได้แก่ตำนานพระนางสัปะกิ กับตุงซาววา เป็นเล่าเรื่องราวที่เป็นที่มาของประเพณีถวายตุงซาววาทุกวันที 17 เมษายน ของทุกปี

3. แนวคิดอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Categorization) กำหนดรูปลักษณ์ทางสังคม (Social Identification) และการเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison) ของ Tajfel and Turner (1979) ตำนานเรื่องทุกอย่างได้สื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชนชาติดั้งเดิมของล้านนา เมื่อผู้คนในปัจจุบันได้ฟังตำนานเรื่องเล่าแล้ว จะมองเห็นภาพอย่างชัดเจน เช่น เรื่องเกี่ยวกับความร้ายกาจของชาวลัวะ ความเชื่อในเรื่องจักรวาลวิทยา ประเพณีการนับถือผีปู่แสะย่าแสะ ผีประจำตระกูล หรือชนเผ่า นั่นเอง แสดงถึงการกำหนดอัตลักษณ์ประจำกลุ่มหรือเผ่าพันธุ์ เพื่อให้สังคมเกิดการยอมรับในปทัสถานร่วมกัน

จากแนวคิดชนวิทยาจึงเป็นกรอบสำหรับผู้คนในสังคม ที่สร้างเค้าเรื่องที่มาของบ้านเมือง โดยสร้างให้มีร่องรอยสัมพันธ์กับสถานที่ บุคคล ประวัติเมือง จึงเป็นเรื่องเล่าขานที่เป็นเรื่องจริงอิงนิยาย (Drama Legend) เพื่อสร้างความบันเทิง พร้อมทั้งให้ผู้คนได้จดจำเล่าถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาได้อย่างต่อเนื่องจากยุคหนึ่งไปอีกยุคหนึ่ง นอกจากนี้เนื้อหายังแฝงไปด้วยคุณธรรม ความดี ที่สามารถปลูกฝังให้ผู้คนได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยชิ้นนี้มีส่วนช่วยสนับสนุนนโยบายของจังหวัดที่ต้องการผลักดันให้จังหวัดกลายเป็นศูนย์กลางการขนถ่ายสินค้าและบริการ (Logistic Hub) และที่สำคัญจังหวัดมีประวัติความเป็นมาพันกว่าปีที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของเมืองที่เป็น ภูมิหลัง ภูมิเมือง ที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ ภูมิวงศ์ของล้านนา สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องราวที่น่าสนใจที่จะนำมาร้อยเรียงให้เกิดเป็นจุดเด่นส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัด ให้มีความน่าสนใจและดึงดูดผู้ที่เดินทางผ่านบนเส้นทางเศรษฐกิจ R3a กอปรกับอนาคตที่ประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ถ้าปางซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่บนเส้นทางเศรษฐกิจนี้ จะมีโอกาสอันงดงามที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น โดยเรื่องเล่าต่าง ๆ ที่รวบรวมเป็นองค์ความรู้เชื่อมโยงแสดงอัตลักษณ์ของเมือง จะสามารถสร้างเป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวโดยแสดงอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a ในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานวิจัยครั้งนี้

จากการลงพื้นที่เก็บงานวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรเลือกผู้ประสานงานที่มีความชำนาญและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชน สามารถติดต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและคัดเลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรมีการวางแผนกระบวนการ/ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และมีแผนการจัดการความเสี่ยงเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น เข้าร่วมประชุมกลุ่มแบบขาดความตั้งใจ ไม่เสนอความคิดเห็น เป็นต้น
3. ควรมีการบริหารจัดการเรื่องงบประมาณ ควรสำรวจพื้นที่และกลุ่มประชากรก่อนการลงพื้นที่จริง เพื่อกำหนดแผนกิจกรรมให้ชัดเจน ตัดปัญหาการเสียเวลาลงพื้นที่ซ้ำ ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ และต้องใช้งบประมาณที่มีอย่างจำกัดให้คุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด
4. แบบสอบถามต้องมีการกำหนดอย่างชัดเจน ให้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มต้องตอบแบบสอบถามทุกคน เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจได้รับแบบสอบถามคืนไม่ครบ

5. การบริหารจัดการเรื่องผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มที่มาไม่ครบจำนวนตามที่กำหนดไว้ และเรื่องระยะเวลาในกระบวนการดำเนินงานตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่ให้เกิดการทำงานที่ผิดพลาด อาจล่าช้า ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไป ต้องศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

1. ศึกษาประโยชน์ของเรื่องเล่าชุมชนที่จะนำไปกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกช่องทางหนึ่ง
2. ศึกษาเรื่องการอนุรักษ์เรื่องเล่าชุมชนที่มีความเสี่ยงอาจสูญหายได้ในอนาคต
3. ศึกษาเรื่องการสร้างหลักสูตร “ศึกษาและอนุรักษ์ตำนานเรื่องเล่าพื้นบ้าน”
4. ศึกษาเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่าชาวนาที่เชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียง

บรรณานุกรม

- กัตัญญู ชูชื่น. (2525). พระเจ้าเลียบโลกฉบับล้านนา: บทวิเคราะห์, 59.
- กัมปนาท ศรีเชื้อ. (2549). โรงเรียนนิติบุคคล. <http://www.loei2.net/> สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2556.
- กาญจน์ ยิ่งสุนทรวัฒนา. <http://www.gotoknow.org/posts/319312?> สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2555.
- กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2553). เอกสารประกอบการบรรยาย: การจัดการความรู้. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ. (2555). ปริศนาวงศาคณาญาติ “ลัวะ”. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย และ ปิยพรรณ กลั่นกลิ่น. เอกสารการรายงานสถานการณ์และแนวโน้มของธุรกิจท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน. <http://www.sme.go.th/Documents/2555%20ขว/university/> ค้นหาค้นหาเมื่อ 12 กันยายน 2256.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2548). การจัดการความรู้. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 45(2), 1-24.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์.(2549). องค์การแห่งความรู้ : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: รัตนาไตร.
- เถียรชาย อักษรดิษฐ์. (2552). ตำนานพระเจ้าเลียบโลก: การศึกษาพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมล้านนา ภูมินาม ตำนาน ผู้คน. เชียงใหม่: ธารปัญญา.
- นพคุณ ตันติกุล. (2548). ล้านนาในมิติกาลเวลา. เชียงใหม่: ส.เอเชียพลัส (1989) จำกัด.
- นาคฤทธิ์ (นามแฝง). (2545). พุทธตำนานพระเจ้าเลียบโลก ฉบับชำระสะอาด. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์
- บุญดี บุญญาภิกิจ และคนคณะ. (2549). การจัดการความรู้ – จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- พระยาประชาภิจักรจักร (แช่ม บุนนาค). (2516). พงศาวดารโยนก เรื่อง “บริเณที่ 8 ว่าด้วยสร้างนครเขลางค์” ประวัติศาสตร์แคว้นโยนกในลุ่มน้ำกก ยุคแคว้นแคว้น-นครรัฐ : เรื่อง “ประวัติศาสตร์นครรัฐเขลางค์ในลุ่มน้ำวัง ยุคแคว้นแคว้น-นครรัฐ”. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.
- พรรณนิภา ปิณฑวนิช. (2546). การศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมวัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง. ปริญญาโทศิลปศาสตรมหา(ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม) มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิเชฐ บัญญัติ. (2549). การจัดการความรู้ในองค์กร. วารสารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 13 (1), 118-122.

- เพ็ญแข กิตติศักดิ์. (2528). วิเคราะห์ความคิดเรื่อง จักรวาลวิทยา ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาโนช เวชพันธ์. (2532). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการประจำ: ศึกษาเปรียบเทียบข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร. เอกสารวิจัยวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ร.ต.ท. แสง มนวิฑูร (เปรียญ). (2539). ชินกาลมาลีปกรณ์ เรื่อง “ตำนานพระนางจามเทวี”. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วาทีน ศานต์ สันติ. <http://www.gotoknow.org/posts/449212>. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2555 2556.
- วิจารณ์ พาณิช. (2548). การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ. วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. <http://th.wikipedia.org/wiki/ความรู้>. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2556. (ก).
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. <http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดลำปาง>. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2556. (ข).
- ศรันย์ ชูเกียรติ. (2541). “เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการองค์ความรู้” ในองค์กรกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จภายใต้สภาวะการณ์ปัจจุบัน. ว.จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์.
- ศิริพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง. (2537). ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น...การศึกษาคติชนในบริบททางสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สงวน โชติสุขรัตน์. (2497). ตำนานเมืองเหนือ เรื่อง “เขलगนคร ยุคเริ่มสร้าง”. นครหลวง กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สงวน โชติสุขรัตน์. (2515). ประชุมตำนานลานนาไทย เรื่อง “ตำนานพระธาตุแก้วดอนเต้า”. นครหลวงกรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ลักเสริญ (ศักดิ์) รัตนชัย. (ม.ป.ป.) ลำปางในพงศาวดารไทยถิ่นเหนือ. ลำปาง: สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง.
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำพูน. <http://www.gotoknow.org/posts/504656?>. สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2554.
- สำนักงานอัยการสูงสุด. <http://www.ago.go.th>. สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556.
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจและประเมินผล. (2551). เอกสารโครงการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ระยะที่ 2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. บริษัท เอ็กเซลเลนซ์ บิสเนส แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2-7.
- ห้องเรียนออนไลน์ครูเวดี. <http://www.rewadee.net/is1/>. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2556.
- หนังสืออนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางจันทร์คำ วุฒิกุล ณ ฌาปนสถานพระบาท จ.ลำปาง พงศาวดาร เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย และตำนานพระธาตุดอยสุเทพ พระธาตุลำปางหลวง พระธาตุหริภุญไชย. 15 กุมภาพันธ์ 2512.
- อักษร สวัสดิ์. (2542). กระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2543). “พระเจดีย์หลวงในฐานะศูนย์กลางเมืองเชียงใหม่”. ราชบัณฑิตยสถาน, ๒, 25, 1 (ตุลาคม 2542-มกราคม 2543), 176-183.
- Grant, R.M. (1996). “Toward a Knowledge-Based Theory of the Firm,” Strategic Management Journal (17), Winter Special Issue, 109–122.
- Nonaka, I. (1994). A dynamic theory of organizational knowledge creation. Organization Science, 5, 1, 14-37.
- Nonaka, I., and Takeuchi, H. (1995). The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation. New York: Oxford University Press.
- Pioch, Nicholas. (1995). All you ever wanted to know about the Web Museum [Online]. Available URL : <http://sunsite.unc.edu/wrn/about/>
- Tsoukas, H. and E. Vladimirou. 2001. What is organizational knowledge? Journal of Management Studies, 38, 973-993.
- Tajfel, H. (1982). Social identity and intergroup behavior. Cambridge, England: Cambridge University Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

บทความวิจัย

องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง
Body of Knowledge on Folktales to Build up Identity of
Tourist Attractions in Lampang Province

สุจิตรา หาผล และคณะ*

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาร่องรอยจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ใน 13 อำเภอ ของจังหวัดลำปาง ที่เป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นมารวบรวมเป็นองค์ความรู้ พร้อมสร้างจุดเด่นของอัตลักษณ์ให้เกิดเป็นจุดสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว อันจะสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ขอบเขตของการวิจัยมี 2 วิธี วิธีแรก คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ขั้นตอนแรก คือการสำรวจสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ความคิดเห็นร่วมกับโครงการย่อยที่ 1 “การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์” กระบวนการคือ (1) การศึกษาพฤติกรรม ความพึงพอใจ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง จำนวน 404 คน (2) การสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของผู้นำจังหวัดลำปางที่เป็นภาคีเครือข่ายซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน เพื่อระบุแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบและปัจจัยในการจัดการอย่างสร้างสรรค์จากการมีส่วนร่วมของภาคีทุกภาคส่วน ที่จะสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชนรวมทั้งสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง และ (3) การสัมภาษณ์เรื่อง “อัตลักษณ์ชุมชนกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง” เพื่อระดมความคิดเห็นผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ผู้นำสถานศึกษา และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 210 คน ครอบคลุมพื้นที่ 13 อำเภอ ของจังหวัดลำปาง ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการคือ สัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างที่คัดเลือกจากกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านทั้ง 13 อำเภอ อำเภอละ 5 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำในพื้นที่ ครู อาจารย์ พระภิกษุ และปราชญ์ชาวบ้าน ขั้นตอนที่ 3 คือ การจัดเวทีประชาคม 4 อำเภอ เพื่อยืนยันความถูกต้องของเรื่องเล่า 4 เรื่อง ที่ได้รับการคัดกรองขอบเขตการวิจัย วิธีที่ 2 คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด คือ ทฤษฎีคติชนวิทยา (Folklore Theory) ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory) คติชนกับการสร้างอัตลักษณ์ประวัติของท้องถิ่น และเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน นิยายพื้นบ้านที่เชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของจังหวัด ผลการศึกษาจากกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถค้นหาความเป็นตัวตนของจังหวัด ที่เชื่อมโยงกับความเป็นอัตลักษณ์ของเมือง สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สัญลักษณ์ของจังหวัด สามารถรวบรวมตำนานเรื่องเล่าจาก 13 อำเภอ ได้ 81 เรื่อง เมื่อนำมาประมวลกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ จึงได้ตำนานเรื่องเล่า 4 เรื่อง ที่ได้รับการยืนยันคัดกรองจาก 4 กลุ่มพื้นที่ที่กำหนดจากการแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3a ได้แก่ พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วย

อำเภอห้างฉัตร เกาะคา และแม่ทะ เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง อ. เกาะคา พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ประกอบด้วย อ.สบปราบ เดิน เสริมงามและแม่พริก เรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุเวียง วัดอุมลอง และวัดดอยป่าตาล อ.เถิน พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ (เวียงป่าเป้า) ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุอภัยไชยศิริ อ.แจ้ห่ม พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอ เมือง แม่เกาะ และงาว เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ วัดพระธาตุม่อนทรายนอน อ.งาว ซึ่งทั้ง 4 เรื่องเชื่อมโยงอัตลักษณ์ประวัติความเป็นมาของเมืองลำปาง กับตำนานจามเทวีวงศ์ ซึ่งเป็นภูมิหลัง ภูมิเมือง ภูมิวงศ์ ส่วนที่เชื่อมโยงกับพุทธตำนาน เป็นภูมิธรรม และส่วนที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม จารีต ประเพณี เป็นภูมิวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องราวที่จะนำมาร้อยเรียงสร้างเป็นจุดเด่นดึงดูดผู้เดินทางผ่านบนเส้นทางเศรษฐกิจ R3a ได้แวะเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัด ผลลัพธ์คือจะเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวของจังหวัดส่งผลต่อการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ ชุมชน ตำนาน นิทาน เรื่องเล่า องค์ความรู้

* คณะผู้วิจัย

ดร. สุจิตรา หาผล สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น
 ดร. พรธาดา สุวัธนวิช ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นางสาวพัชรีภรณ์ หรพร้อม สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น

Abstract

This research aimed to find traces of native folktales in 13 districts of Lampang province in order to search for their particular identity for gathering into a collection of local body of knowledge, and therefore to build up their highlights of identity to be a point of interest to tourists. This would result in the local community sustainability. The scopes of the study were two methods: The first method was on quantitative research of which the first step was a survey, interviews and seminars, and brainstorming of which the processes were planned with the first project, titled "the Co-creation of Tourism Management for Sustainable Development of Lampang Identity" as 1) a study of satisfaction, behavior, and factors to influence the decision in choosing natural and cultural tourist places by interviewing 404 local and foreign tourists who traveled to Chiang Mai and Lampang; 2) semi-structured interviews about the visions of 20 Lampang key-persons and associated networks involved in the management of tourism in Lampang to designate potential tourist sites and cultural activities to enhance their sustainable values in Lampang tourism. The elements and factors in the management of creative participation of all sectors of stakeholders were able to take a pride in its local communities and also satisfy nature-and culture-oriented tourists in Lampang; and 3) a seminar, "Community Identity and Management to Promote Tourism in Lampang," which brainstormed various ideas of community leaders on the tourism potentiality of Lampang, such as networking parties involved in tourism management, leading educational institutions, and tourism operators in total number of 210 people, covering 13 districts in Lampang. The second step was to interview five population samples selected from a group of folk wisdoms out of the 13 districts, which were local leaders, teachers, monks and scholars. The final step was a community forum formed up in four districts to confirm the accuracy of the screened four folktales. The second method was mainly based on qualitative research which included a study of theory and related research to analyze and synthesize into a theoretical framework, such theories as folklore theory; social identity theory; folklore with a long history of local identities; and folk tales, legends, fables and stories associated with the history of the

province. The results of the quantitative and qualitative research were able to find out the identity of the province, linked to the identity of the city, sanctuary symbol of the province. The total number of collected local stories were 81 from 13 districts with a quantitative finding that screened a key story of selected four districts on the four main groups of R3a logistics route, accordingly. Group 1 route on Chiang Mai – Lampang, covering the area of Hang Chat district, Khoh Kha, and Mae-Tha districts, of which the screened story was Wat Phra That Lampang Luang. Group 2 route on the Lampang – Bangkok, covering the area of Sop Prap, Thoen, Serm Ngam, and Mae Prik districts, of which the screened story was Wat Phra That Wiang, Wat Um-long, and Wat Doi Patan – a tri-Buddhist temple. Group 3 route on Lampang - Chiang Rai (Wiang Pa Pao), covering the area of Chae Hom, Mueang Pan, Wang Nuea districts, of which the screened story was Wat Ak-kho Chai Khiri. Group 4 route on Lampang – Phayao, covering the area of Mueng, Mae Moh, Ngao districts, of which the screened story was Wat Phra Maun Sai Naun. The four stories were linked between the identity of city history and Chamadevi Wong tales which were ancient background, city background, and ancestor background; in relevant to the dharma background, the story contents were linked to Buddhist legends; involved in cultural and wisdom background, those parts were associated to a realm of cultures, traditions, and customs. These elements were the most parts of components to build up a remarkable point of interests in the province tourist places to attract travelers on the logistics R3a route, thereby resulting in an increase of the province’s tourist volume to sustainably raise income in the community.

Keywords: Body of Knowledge, Community, Legend, Story, Tale

Researchers:

Dr. Sujira Hapol, Department of Business English, Faculty of Social Sciences and Humanities, Nation University

Dr. Porntada Suvattanavanich, Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

Ms. Patchareeporn Horaprom, Department of Tourism, Faculty of Social Sciences and Humanities, Nation University

บทนำ

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีศักยภาพในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น แต่พื้นที่ในแต่ละท้องถิ่นของจังหวัดยังต้องการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ให้มีความโดดเด่นเป็นจุดสนใจดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาเยี่ยมชม หากมีเรื่องราวซึ่งเป็นที่มาของสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นๆ โดยเฉพาะเรื่องเล่าที่มาจาก ตำนาน นิทาน ความเชื่อ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ จะยิ่งเป็นจุดเด่นสร้างความประทับใจ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนของจังหวัดกำลังตื่นตัวกับการเติบโตทางเศรษฐกิจจากการพัฒนาเส้นทาง R3a เป็นเส้นทางสำคัญที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ได้แก่ ประเทศจีน ไทย ลาว เวียดนาม เป็นเส้นทางเศรษฐกิจที่จะก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จากนโยบายของจังหวัดที่ต้องการให้ลำปางกลายเป็นศูนย์กลางการขนถ่ายสินค้าและบริการ (Logistic Hub) จึงต้องมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อเอื้อต่อการสร้างจุดเด่นแก่แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ให้จังหวัดเป็นศูนย์รวมเศรษฐกิจการค้า การท่องเที่ยวอย่างครบวงจร จากนโยบายการผลักดันการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัด จึงเป็นที่มาของโครงการวิจัยที่จะนำเรื่องราวจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ของจังหวัดลำปางมารวบรวมเป็นองค์ความรู้เพื่อสร้างความโดดเด่นและเกิดเป็นจุดสนใจแก่ผู้เดินทางผ่านจังหวัดลำปางบนเส้นทางเศรษฐกิจ R3a จะเป็นการสร้างอาชีพก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ค้นหา ร้อยกรองจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ใน 13 อำเภอ ที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ มารวบรวมทำเป็นองค์ความรู้
2. สร้างจุดเด่นขององค์ความรู้เรื่องเล่าอัตลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อให้สร้างจุดสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

-ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย
 - 1.1 นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง
 - 1.2 ผู้นำทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง คือ ผู้นำของหน่วยงานราชการในจังหวัดลำปาง และผู้นำในองค์กรเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง

1.3 ผู้นำของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชน เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ได้แก่ เจ้าของ/ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร การขนส่ง ผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึก ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก

1.4 ประชาชนจังหวัดลำปาง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

2.1 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 400 คน จากจังหวัดลำปางและเชียงใหม่ วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ให้นักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน และแบ่งเป็นสัดส่วน (Proportion Sampling) จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ

2.2 ผู้นำทางการท่องเที่ยว วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างเจาะจง (Specific Sampling) ในกลุ่มผู้นำทางการท่องเที่ยวที่เป็นภาคีเครือข่ายเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จำนวน 20 ท่าน

2.3 ผู้นำของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชน เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 210 คน

2.4 ประชาชนจังหวัดลำปาง ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากการตอบรับเข้าร่วมการรับฟัง และแสดงความคิดเห็นต่อผลการวิจัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำปางซึ่งมีทั้งหมด 13 อำเภอ เฉลี่ยอำเภอละ 125 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนรวม 1,625 คน

2.5 ผู้แทนจากพื้นที่ 13 อำเภอ ที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านมาให้สัมภาษณ์ อำเภอละ 5 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ครู พระภิกษุ ปราชญ์ชาวบ้านเรื่องเล่าของแหล่งท่องเที่ยว 4 เรื่อง ของจังหวัดลำปาง

2.6 ผู้แทนชุมชนจาก 4 อำเภอ ที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มประชากร 5 กลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ (2) กลุ่มนักวิชาการ (3) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น (4) กลุ่มผู้นำเยาวชน (5) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งสิ้น 30 คน ในเวทีประชาคม เพื่อวิพากษ์ยืนยันความถูกต้องของสาระเรื่องเล่า 4 เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง ซึ่งจะกำหนดอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ความเชื่อ มรดกทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นถิ่น สร้างจุดเด่นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายใน 4 อำเภอ จำนวนรวม 120 คน

3. ขอบเขตการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

3.1 ศึกษาเรื่องเล่า และทำการเรียบเรียงโดยทฤษฎีคติชนวิทยา เพื่อการอธิบายความสอดคล้องกับบริบทและจิตวิญญาณของชุมชนในเรื่องเล่า

3.2 ค้นหาความเป็นตัวตนของจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นเมืองแห่งการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา ที่มีอัตลักษณ์จากเค้าโครงของตำนานเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเมือง สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และตราสัญลักษณ์ของจังหวัด

3.3 กำหนดอัตลักษณ์จังหวัดลำปาง สร้างความโดดเด่นของเมืองโดยนำตำนานเรื่องเล่า มาร้อยเรียงผสมผสานให้เข้ากับยุคสมัย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเน้นเชิงคุณภาพ ที่ผสมกับเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้นำด้านการจัดการท่องเที่ยว จำนวน 20 คน ดำเนินการร่วมกับ โครงการวิจัยย่อยที่ 1

2. แบบสอบถามการสำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 400 คน ดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1

3. แบบสอบถามการสำรวจความคิดเห็นผู้นำ/ผู้แทนชุมชน จำนวน 200 คน เพื่อคัดเลือก เรื่องเล่าที่ถูกต้อง 4 เรื่อง ดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1

4. การสัมภาษณ์ผู้แทนชุมชนและขอข้อมูลตำนานเรื่องเล่าที่มีอยู่เดิมใน 13 อำเภอ

5. แบบสอบถามการสำรวจความคิดเห็นในเวทีประชาคม เพื่อวิพากษ์ยืนยันความถูกต้องของ สารเรื่องเล่า 4 เรื่อง แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า

- วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสำรวจ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผู้นำ/ผู้แทนชุมชน สัมภาษณ์ผู้นำด้านการ จัดการท่องเที่ยว สัมภาษณ์ผู้แทนชุมชน วิพากษ์ยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลงพื้นที่ร่วมสัมภาษณ์ผู้นำทางการท่องเที่ยวจำนวน 20 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกผู้นำจำนวน 2 คนจากรายชื่อที่ได้คัดเลือกไว้จากโครงการวิจัยย่อยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า ของจังหวัดลำปาง นัดสัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อค้นหาตำแหน่งทางการท่องเที่ยว จุดเด่น จุดด้อย และ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ที่มีอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a โดยผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์ คุณมงคล ถูกนีก กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภาวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง วันที่ 22 กรกฎาคม 2555 และ คุณไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น นักเขียนอิสระด้านการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ลำปาง และอาจารย์ประจำ สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏจันทรเกษม กรุงเทพฯ วันที่ 27 กรกฎาคม 2555

2. ลงพื้นที่ร่วมสำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยวจำนวน 404 คน ดำเนินร่วมกับโครงการวิจัย ย่อยที่ 1 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดลำปาง และ เชียงใหม่ โดยนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และนักศึกษาช่วยงาน ระหว่างวันที่ 5 สิงหาคม – 5 กันยายน 2556

3. ร่วมการจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ผู้นำสถานศึกษา และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 210 คน จากพื้นที่ 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง ในวันที่ 14 กันยายน 2556 เรื่อง “อัตลักษณ์ชุมชนกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง” และจากการประชุมสัมมนากลุ่มย่อย ได้จัดแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3a ได้ 4 กลุ่มพื้นที่ เพื่อค้นหาสาระเรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรองจำนวน 4 เรื่องซึ่งได้รับความเห็นชอบร่วมกัน และเป็นเรื่องเล่าบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ที่สามารถสร้างคุณค่าส่งเสริมอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยว ได้แก่

พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วย อำเภอห้างฉัตร เมือง เกาะคา แม่ทะ

พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพ ประกอบด้วย อำเภอสบปราบ เกิน เสริมงามและแม่พริก

พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ

พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอเมือง แม่มาะ และงาว

4. ติดต่อผู้นำชุมชน 13 อำเภอ เก็บข้อมูลตำนานเรื่องเล่าของ 13 อำเภอ ระหว่างวันที่ 24 ตุลาคม 2555 – 2 กุมภาพันธ์ 2556

5. ติดต่อผู้นำชุมชนใน 4 อำเภอที่มีเรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง คัดเลือกตัวแทนจากชุมชน 30 คนเพื่อวิพากษ์ยืนยันความถูกต้องในเนื้อหาในเวทีประชาคม ระหว่างวันที่ 10 กรกฎาคม – 2 สิงหาคม 2556

6. เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนจังหวัดลำปาง ในการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของชุมชนบนเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จากการประชุมนำเสนอประชาชนในแต่ละอำเภอ จำนวนรวม 13 อำเภอ ระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม – 3 กันยายน 2556

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และการจัดเวทีประชาคม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอเป็นคำบรรยาย
2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ จำนวน และร้อยละ นำเสนอเป็นคำบรรยายประกอบตาราง

ผลการศึกษา

จากข้อค้นพบโครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่องการสำรวจข้อมูลความคิดเห็น และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง จากผลจากการสัมภาษณ์ผู้นำด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการร่วมพัฒนาจังหวัดให้กลับกลายเป็นศูนย์กลางของอารธรรมล้านนาแต่โบราณนั้น ทีมวิจัยได้ร่วมสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ด้านตำนานเรื่องเล่าชุมชน และประวัติศาสตร์พื้นบ้าน 2 ท่าน จากข้อมูลที่ได้รับสามารถสรุปเป็นประเด็น

สำคัญดังนี้ คือ 1) นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมและที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ แสดงความคิดเห็นว่าจังหวัดลำปางมีอัตลักษณ์ชุมชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น อัตลักษณ์เชิงภูมิธรรมชาติ ภูมิเมือง ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ศิลปะ ความเชื่อ ตำนานและการละเล่นดนตรี โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถาปัตยกรรม ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและสิ่งประดิษฐ์ วิถีความเป็นอยู่ มีภูมิธรรมที่ยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ยึดเหนี่ยวพุทธศาสนา ซึ่งมีเรื่องราวที่ยังผูกพันกับพุทธตำนาน ในเรื่องความเชื่อและทัศนคติต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีความประทับใจในเรื่องของวัดวาอารามและสถาปัตยกรรมเก่าที่มีอยู่ในตัวเมืองลำปางมากที่สุด รองลงมา คือ ความชื่นชอบกับอาหารพื้นเมือง รถม้า และความมีมิตรไมตรีของผู้คน ขณะเดียวกันก็มีความประทับใจในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มักจะสนใจเกี่ยวกับการชิมอาหารพื้นเมือง ได้เยี่ยมชมสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัด มีโบราณสถานที่สวยงามเก่าแก่เหมาะแก่การทำบุญ สถานที่สวยงามสงบร่มรื่น ทั้งค่าใช้จ่ายก็ถูกกว่าจังหวัดเชียงใหม่

เรื่องเล่าส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับพุทธตำนาน ตำนานพระเจ้าเลียบโลก ตำนานพุทธจารีต ตำนานมาลีปกรณ ที่กล่าวถึงพระพุทธรองค์ได้เสด็จมา ณ ที่แห่งนี้ ได้ทำนายว่าที่แห่งนี้จะเป็นเมืองใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์รุ่งเรืองในอนาคตเบื้องหน้าต่อไป นอกจากนี้สาระในเรื่องเล่าขานยังมีเค้าโครงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ดั้งเดิม คือ ลัวะ หรือ ละว้า เป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่เคยปกครองอยู่ในแถบล้านนา แต่โบราณ รวมทั้งกล่าวถึง วีรบุรุษ วีรสตรีผู้สร้างนคร ผู้เป็นต้นตระกูลเชื้อสายเจ้าผู้ครองนครลำปางในอดีต 2) เรื่องเล่าขานส่วนใหญ่จะมีเค้าโครงเกี่ยวกับคุณงามความดี ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ การกอบกู้บ้านเมือง 3) ความเชื่อที่ยังคงผูกพันกับประเพณี วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คน เช่น การนับถือผีปู่แสะย่าแสะ ผีประจำตระกูล ความเชื่อเหล่านี้เป็นเรื่องของการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การยอมรับทัศนคติร่วมกันของคนในสังคม รวมถึงการยกย่องเชิดชูคนที่ทำสิ่งที่ถูกที่ควร ไม่ลบลู่บรรพชน เป็นต้น

ผลจากการจัดเวทีสัมมนาภาคีเครือข่ายและผู้นำทางการท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจาก 13 อำเภอ ในจังหวัดลำปาง เรื่องการบริหารจัดการอัตลักษณ์ของตนเองอย่างยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นแผนงานที่ร่วมจัดทำกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 เพื่อให้ได้อัตลักษณ์ชุมชนลำปางที่สามารถใช้เป็นทรัพยากรส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง และได้ภาคีเครือข่ายด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ได้ข้อมูลอัตลักษณ์เกี่ยวกับจังหวัด 2 ประการ คือ อัตลักษณ์ชุมชนดั้งเดิมซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป อัตลักษณ์ชุมชนที่แท้จริงและมีศักยภาพพร้อมที่จะได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นทรัพยากรใหม่ สำหรับการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางต่อไป ทั้งนี้จากผลของเวทีการสัมมนาจึงมีการกำหนดกลุ่มเส้นทาง 4 กลุ่ม ตามเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นเส้นทางการคมนาคมโดยรถยนต์ที่เชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a ถือเป็นเส้นทางสายสำคัญที่ผ่านจังหวัดลำปางถึง 4 เส้นทาง ได้แบ่งพื้นที่ชุมชนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วยอำเภอห้างฉัตร เกาะคา ต่อเนื่อง อ.แม่ทะ พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ประกอบด้วย อำเภอสบปราบ เกิน เสริมงามและแม่พริก พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอ เมือง แม่เมาะ และงาว

ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าเพื่อพัฒนาเรื่องเล่าชุมชนจังหวัดลำปางให้มีมาตรฐานทางการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง ผลจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ 13 อำเภอ สามารถรวบรวมเรื่องเล่าได้รวมทั้งสิ้น 81 เรื่อง และได้คัดกรองเรื่องเล่าจำนวน 4 เรื่องใน 4 อำเภอ ซึ่งได้รับการยืนยันความถูกต้องจากเวทีประชาคมชุมชน จากข้อค้นพบสามารถวิเคราะห์ลักษณะตำแหน่งของตำนานเรื่องเล่าชุมชน จุดเด่น จุดด้อย ของเนื้อหาสาระที่ผูกโยงเป็นอัตลักษณ์กับแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. เรื่องเล่าชุมชนที่ได้รวบรวมจากพื้นที่ 13 อำเภอ ได้คัดสรรรวมเล่มจัดพิมพ์เป็นต้นฉบับตำนานเรื่องเล่าฉบับสมบูรณ์ เพื่อจะได้เผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจังหวัด รวมถึงจะเป็นลักษณะตำแหน่งของเรื่องเล่าชุมชนที่ได้รับการคัดกรอง 4 เรื่อง มีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด แบ่งเป็น 5 หมวด ได้แก่ 1) ภูมิเมือง เกี่ยวกับพัฒนาการของเมืองลำปาง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญ ต่างๆ ข้อมูลสถิติต่างๆ ตำนานเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมือง จะสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ดั้งเดิม คือชาวลัวะ หรือลัวะ ที่นำไปเชื่อมโยงกับพุทธทำนาย เนื้อหาสาระของตำนานซึ่งได้รับอิทธิพลจากตำนานพระเจ้าเสียบโลกและตำนานพุทธจารีต แสดงถึงความผูกพันของผู้คนกับพุทธศาสนา รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงบรรพบุรุษ รากเหง้าของผู้คนในแถบถิ่นนาดั้งเดิม วีรบุรุษที่กอบกู้บ้านเมือง ผู้ปกป้องพิทักษ์รักษาเมือง จากตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง เชื่อมโยงเรื่องราวของผู้ปกครองบ้านเมือง ได้แก่ พระนางจามเทวี หนานทิพย์ช้าง 2) ภูมิธรรม สะท้อนถึงเรื่องราวทางศาสนา ความเชื่อ จารีต ประเพณี ที่คนลำปางในอดีตเชื่อถ้อยยึดเหนี่ยว และร่วมกันรักษาสังคมให้คงอยู่ถึงในปัจจุบัน โดยมีต้นแบบจากตัวละคร สถานที่ เรื่องราวที่สร้างปาฏิหาริย์/มหัศจรรย์ เป็นที่มาของความเชื่อยึดเหนี่ยวให้ประกอบคุณงามความดี อาทิ ตำนานเรื่องเล่าของพระธาตุม่อนทรายนอน พระธาตุวัดเวียง พระธาตุดอยป่าตาล พระธาตุอุโมงค์ 3) ภูมิวงศ์ แสดงถึงเรื่องราวของตระกูลที่สำคัญที่มีบทบาทในการสร้างบ้านสร้างเมือง เป็นตระกูลที่มีความสำคัญของพื้นที่ที่ลูกหลานคนลำปางต้องรู้จักและระลึกถึง อาทิ วงศ์ทิพย์จักราธิวงศ์ (เชื้อเจ้าเจ็ดตน) เชื่อมโยงกับสถานที่เรื่องเล่า วีรบุรุษ รอยกระสุนปืนหนานทิพย์ช้างที่ยิงท้าวมหายศเสียชีวิตเพื่อกอบกู้เมืองคืนจากพม่า ซึ่งมีหลักฐานประจักษ์อยู่ที่วัดพระธาตุลำปางหลวง 4) ภูมิปัญญา เป็นเรื่องราวของภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตที่มีในจังหวัดลำปาง ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่าง หลากหลายเฉพาะพื้นที่ กระจายอยู่หลายอำเภอ หลายตำบล สร้างเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแสดงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คน อาทิ ประเพณีการเดินขึ้นดอยเพื่อสักการะพระธาตุม่อนทรายนอน การถวายตุงขาวา การสรงน้ำพระธาตุตามวัดพระธาตุต่างๆ เป็นต้น

2. จุดเด่น-จุดด้อย จุดเด่น คือสาระของเนื้อหาตำนานเรื่องเล่า บางเรื่องสามารถนำมาสร้างกิจกรรมเพื่อกำหนดเป็นอัตลักษณ์ของสถานที่ได้ เนื่องจากสาระเชื่อมโยงกับพุทธตำนาน ซึ่งเป็นค่านิยมเกี่ยวกับคุณความดีที่คนไทยยังคงยึดถือปฏิบัติกันในปัจจุบัน เช่น ตำนานลัวะอายกอนถวายน้ำผึ้งพระพุทธองค์ เป็นตำนานเมืองลำปาง ส่วนตำนานม่อนทรายนอน ตำนานวัดเวียง วัดอุโมงค์ วัดดอยป่าตาล เป็นตำนานในพุทธชาดกที่พระพุทธองค์เสวยพระชาติเป็นเนื้อทราย และโค จุดด้อยของ

ตำนานเรื่องเล่าพื้นบ้าน จากข้อค้นพบ มีหลายเรื่องที่ชื่อตัวละคร สถานที่ การลำดับเรื่องราว และความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์อาจไม่ตรงกัน แต่เค้าโครงเรื่องเป็นสาระที่ตรงกัน เนื่องจากตำนานเรื่องเล่าเป็นการเรื่องที่เล่าขานต่อๆ กันมา ซึ่งอาจจะมีการตัดเติมเสริมแต่งเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

เรื่องเล่าชุมชนจาก 13 อำเภอ ที่รวบรวมได้ทั้งสิ้น 81 เรื่อง เพื่อนำมาคัดกรองจากการแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3a 4 กลุ่มพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วยอำเภอห้างฉัตร เกาะคา และแม่ทะ เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ประกอบด้วย อ.สบปราบ เถิน เสริมงามและแม่พริก เรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุเวียง วัดอุมลอง และวัดดอยป่าตาล อ.เถิน พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุอักษะชัยคีรี อ.แจ้ห่ม พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอ แม่เมาะ และงาว เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ วัดพระธาตุม่อนทรายนอน อ.งาว ซึ่งเรื่องเล่าทั้ง 4 เรื่องได้รับการยืนยันความถูกต้องจากเวทีการวิพากษ์ยืนยันข้อมูลจากกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านใน 4 พื้นที่ คือ อ.เกาะคา อ.เถิน อ.แจ้ห่ม และ อ.งาว ซึ่งเรื่องเล่า 4 เรื่องนี้ได้แสดงถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาเมืองลำปาง เชื่อมโยงกับตำนานพุทธจารีต พุทธชาดก และวัฒนธรรมประเพณี วิถีชนวิถีธรรม ดังนั้นผลจากการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้แต่ละชุมชนใน 13 อำเภอได้เล็งเห็นความสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนเอง องค์กรความรู้ที่รวบรวมขึ้นจากงานวิจัยจะถูกยกระดับสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างอาชีพและก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาของโครงการวิจัยย่อยที่ 1 ดังตารางแสดงเหตุผลที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเลือกมาท่องเที่ยวในจังหวัด เพราะมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าที่น่าสนใจ เป็นอันดับที่ 9 จาก 13 ข้อเลือก และวัตถุประสงค์เพื่อไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นอันดับที่ 3 สถานที่ท่องเที่ยวอันดับแรกที่นักท่องเที่ยวนิยมมาแวะที่ชม คือวัดพระธาตุลำปางหลวง กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวฝรั่งเศส เข้ามาแวะเที่ยวจังหวัดลำปางมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือชาวสเปน และชาวออสเตรเลีย ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารของโครงการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ระยะที่ 2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักวิจัยเศรษฐกิจและประเมินผล. 2551 : 2-7) กิจกรรมอันดับแรกที่ชาวฝรั่งเศสสนใจเข้าร่วมทำ คือ กิจกรรมด้านวัฒนธรรม อันดับสองคือ การซื้อสินค้าที่ระลึก และเป็นกิจกรรมที่พึงพอใจในอันดับที่ผ่านเกณฑ์การประเมินความพึงพอใจ คือ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมการทำสมาธิ กิจกรรมการรักษาพยาบาล และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้ยังมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวชาวฝรั่งเศส และปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้ชาวฝรั่งเศสตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวประเทศไทยมากที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยว ความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม และราคา/การส่งเสริมการขาย และข้อมูลยัง

สอดคล้องกับเอกสารการรายงานสถานการณ์และแนวโน้มของธุรกิจท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนของศูนย์เตือนภัยธุรกิจ ภาคเหนือ (Business Warning Center: BWC) คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (<http://www.sme.go.th/Documents/2555%20ขว/university/> สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2256) ที่กล่าวไว้ว่า ภาคเหนือตอนบนมีบทบาททางด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ มีจุดขายทั้งด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและเป็นแหล่งวัฒนธรรมล้านนาที่โดดเด่น เป็นประตูการค้าชายแดนเชื่อมโยงเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวกับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และเอเชียใต้

จากข้อค้นพบในการศึกษาตำนานเรื่องเล่าจากผลการวิจัยนี้ ตำนานเมือง ตำนานพระธาตุต่างๆ ของเมืองลำปาง จะมีตัวละครเอกคือ “ลัวะ” ปรากฏอยู่ในเนื้อหาสาระของตำนานเรื่องเล่าขานชุมชนเกือบทุกเรื่อง โดยเฉพาะตำนานวีรบุรุษ ผู้สร้างบ้านเมืองในอดีตของอาณาจักรล้านนา สอดคล้องกับข้อสังเกตของอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (2543) ว่า ชาตัพันธ์ “ลัวะ” ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ ไบลานของล้านนาหลายประเภทด้วยกัน เช่น ตำนานเมือง ตำนานศาสนา ตำนานพระธาตุ ในตำนานจามเทวีวงศ์ และชินกาลมาลีปกรณ์เรียกว่า “มีลักขุ” และประเด็นที่สำคัญจากผลการศึกษาเกี่ยวกับการยืนยันความถูกต้องของเนื้อหาของตำนานเรื่องเล่า นั้น คือ ลำดับเรื่องราว ซึ่งสัมพันธ์กับเรื่องของกาลเวลา เป็นปัญหาสำคัญของตำนานเรื่องเล่าขานที่ไม่สามารถหาหลักฐานเอกสารยืนยันว่า เหตุการณ์ในเนื้อเรื่องนั้นเกิดขึ้นเมื่อใด และรายละเอียดของเรื่องราว ตรงกับขวัตรธรรม ประจวบเหมาะ และคณะ (2555) ความเชื่อเรื่องจักรวาลวิทยาของชาวลัวะ ซึ่งยุคแรกจะใช้เสาอินทขิล หรือเสาหลักเมืองเป็นสัญลักษณ์ซึ่งผสมกับความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ เมื่อพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพล จึงใช้พระธาตุเจดีย์หลวงเป็นสัญลักษณ์ของศูนย์กลางจักรวาล ดังฝั่งพื้นพระธาตุลำปางหลวง จากงานวิทยานิพนธ์ของ พรธรรณิภา ปินทวนิช (2546) ซึ่งเป็นตัวอย่างรูปแบบของสถาปัตยกรรมขององค์พระธาตุต่างๆ ส่วนเรื่องความเชื่อเรื่องพระธาตุ พระพุทธบาท ต้นศรีมหาโพธิ์ เป็นตัวแทนของพระพุทธองค์ จากตำนานของพระธาตุลำปางหลวง พระธาตุอักษะชัยคีรี เรื่องเล่าจะเชื่อมโยงพระพุทธองค์กับชนชาติลัวะ เป็นชาตัพันธ์ดั้งเดิมในอดีต ที่พระพุทธองค์เสด็จมาเพื่อโปรดเวไนยสัตว์ และแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาของชนกลุ่มดั้งเดิมในแถบล้านนาเข้ามานับถือพุทธศาสนานั้นเอง สอดคล้องกับพรธรรณิภา (2546) เรื่องการบูชาพระธาตุตั้งแต่สมัยทวาราวดี ขยายถึงทริภุญไชยรับเอาคติความเชื่อลัทธิลังกาวงศ์สู่ล้านนา คติความเชื่อจึงเกิดเป็นตำนานพระธาตุมากมาย รวมถึงพระธาตุประจำปีเกิด ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์ พระธาตุวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล วัดพระม่อนทรายนอนนี้ เป็นเรื่องพุทธตำนานที่พระพุทธองค์เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ส่วนรอยพระพุทธบาทเป็นสัญลักษณ์ว่าพุทธศาสนาได้เผยแพร่มาและเจริญรุ่งเรือง ดังที่พรธรรณิภากล่าวไว้ พระพุทธบาทจะคู่กับพระธาตุ ท่านเสด็จยั้งที่ใดก็จะทำนายนาคตสถานที่แห่งนั้นจะรุ่งเรือง และประทับรอยพระพุทธบาท และจะมีผู้คนบูชาพระธาตุ ส่วนเรื่องการบูชาต้นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งไม่ว่าสถานที่ที่เป็นวัดวาอาราม จะมีการบูชากราบไหว้ต้นศักดิ์สิทธิ์ ดังที่งานวิทยานิพนธ์ของพรธรรณิภา ดังในสมัยคลิลานี ที่มณฑลกาย อรรถกถาของพระพุทธโฆษาจารย์ว่าเป็นการบูชาอันสูงสุด ประเด็นความมหัศจรรย์ปาฏิหาริย์ของเรื่องราวในตำนานเมืองนั้น จะเกี่ยวกับเรื่องพระพุทธองค์ได้เสด็จมาบริเวณแห่งนี้ เช่นพระธาตุอักษะชัยคีรี มียักษ์ชื่ออาพาวิ จับมนุษย์กิน พระพุทธ

องค์ได้สั่งสอนให้ละเว้น ซึ่งน่าจะสัมพันธ์กับตำนานปู่แสะและย่าแสะ คือชนชาติลัวะดั้งเดิมชอบกินเนื้อสัตว์เป็นอาหารนั่นเอง ซึ่งเรื่องเล่าของคนโบราณจะมีตัวละครที่เชื่อมโยงกับชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่มีนิสัยดุร้าย (นพคุณ ต้นติกุล. 2548) ด้วยพฤติกรรมของลัวะที่ล่าหัวมนุษย์ไปบูชาผีลัวะ ดังกล่าวจึงทำให้กลายเป็นตัวละคร ตัวร้ายอยู่ในตำนานเรื่องเล่าของเมืองหลายเรื่องด้วยกัน

จุดเด่นของตำนานเรื่องเล่าที่ได้รวบรวมจากพื้นที่ 13 อำเภอ มีข้อสังเกตดังนี้

1. ตามแนวคิดทฤษฎีคติวิทยากับสังคมของคิราพร รัฐะฐาน ณ กลาง (2537) สังคมที่ไม่มี การเก็บเรื่องราวเป็นลายลักษณ์อักษรสมัยโบราณ จะถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ โดยผ่านประเพณีการบอกเล่า (Oral Tradition) ซึ่งอาศัยตำนาน (Myth) บอกเล่าต้นกำเนิดของบรรพบุรุษและกำเนิดของชุมชน โดยมีสุภาษิตคำพังเพยเป็นเครื่องเตือนใจ หรือเป็นข้อห้ามในการอบรมระเบียบทางสังคม ใช้เพลง การร่ำรำ ประกอบพิธีกรรมเพื่อรวบรวมกลุ่มคนในชุมชนไว้ มีวิถีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีแบบแผนระบบระเบียบการดำเนินชีวิตร่วมกัน ซึ่งถือเป็นสังคมประเพณี (Tradition Societies) ตรงกับข้อค้นพบจากผลการศึกษาว่า ทุกตำนานเรื่องเล่าจะเค้าโครงการกำเนิดวีรบุรุษ ต้นตระกูลวงศ์ จากผู้มีความสามารถขึ้นมาเป็นผู้ปกครองกลุ่มชน เช่นตำนานพระนางจามเทวี หนานทิพย์ช้าง ตำนานวีรบุรุษของแต่ละอำเภอ ซึ่งถือเป็นผู้ครองนครแต่ละพื้นที่ซึ่งทางแถบล้านนาจะเรียกว่า “พญา”

2. แนวคิดแบบ Folklife ของ นักคติชนชาวอเมริกัน เป็นแนวคิดที่เป็นการศึกษาวิถีชีวิตพื้นบ้านที่เรียกว่า “สังคมประเพณี” ครอบคลุมทุกด้านรวมถึงงานเทศกาลต่าง ๆ การหัตถกรรม อาหารการกิน การแต่งกาย ยาพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งตำนานหลายตำนานมีเค้าโครงที่สอดคล้องได้แก่ ตำนานพระนางสัปปะกิ กับตุงซาววา เป็นเล่าเรื่องราวที่เป็นที่มาของประเพณีถวายตุงซาววาทุกวัน ที่ 17 เมษายน ของทุกปี

3. แนวคิดอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Categorization) กำหนดรูปลักษณ์ทางสังคม (Social Identification) และการเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison) ของ Tajfel and Turner (1979) ตำนานเรื่องทุกเรื่องได้สื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชนชาติดั้งเดิมของล้านนา เมื่อผู้คนในปัจจุบันได้ฟังตำนานเรื่องเล่าแล้ว จะมองเห็นภาพอย่างชัดเจน เช่นเรื่องเกี่ยวกับความร้ายกาจของชาวลัวะ ความเชื่อในเรื่องจักรวาลวิทยา ประเพณีการนับถือผีปู่แสะย่าแสะ ผีประจำตระกูล หรือชนเผ่า นั่นเอง แสดงถึงการกำหนดอัตลักษณ์ประจำกลุ่มหรือเผ่าพันธุ์ เพื่อให้สังคมเกิดการยอมรับในปทัสถานร่วมกัน

จากแนวคิดวิทยาจึงเป็นกรอบสำหรับผู้คนในสังคม ที่สร้างเค้าเรื่องที่มาของบ้านเมือง โดยสร้างให้มีร่องรอยสัมพันธ์กับสถานที่ บุคคล ประวัตินเมือง จึงเป็นเรื่องเล่าขานที่เป็นเรื่องจริงอิงนิยาย (Drama Legend) เพื่อสร้างความบันเทิง พร้อมทั้งให้ผู้คนได้จดจำเล่าถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาได้อย่างต่อเนื่องจากยุคหนึ่งไปอีกยุคหนึ่ง นอกจากนี้เนื้อหายังแฝงไปด้วยคุณธรรม ความดี ที่สามารถปลูกฝังให้ผู้คนได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยชิ้นนี้มีส่วนช่วยสนับสนุนนโยบายของจังหวัดที่ต้องการผลักดันให้จังหวัดกลายเป็นศูนย์กลางการขนถ่ายสินค้าและบริการ (Logistic Hub) และที่สำคัญจังหวัดมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาพันกว่าปีที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของเมืองที่เป็น ภูมิหลัง ภูมิเมือง ที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์

ภูมิวงศ์ของล้านนา สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องราวที่น่าสนใจที่จะนำมาร้อยเรียงให้เกิดเป็นจุดเด่นส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัด ให้มีความน่าสนใจและดึงดูดผู้เดินทางผ่านบนเส้นทางเศรษฐกิจ R3a กอปรกับอนาคตที่ประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ลำปางซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่บนเส้นทางเศรษฐกิจนี้ จะมีโอกาสอันงดงามที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น โดยเรื่องเล่าต่าง ๆ ที่รวบรวมเป็นองค์ความรู้เชื่อมโยงแสดงอัตลักษณ์ของเมือง จะสามารถสร้างเป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวโดยแสดงอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับเส้นทาง R3a ในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานวิจัยครั้งนี้

จากการลงพื้นที่เก็บงานวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรเลือกผู้ประสานงานที่มีความชำนาญและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชน สามารถติดต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและคัดเลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรมีการวางแผนกระบวนการ/ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และมีแผนการจัดการความเสี่ยงเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น เข้าร่วมประชุมกลุ่มแบบขาดความตั้งใจ ไม่เสนอความคิดเห็น เป็นต้น
3. ควรมีการบริหารจัดการเรื่องงบประมาณ ควรสำรวจพื้นที่และกลุ่มประชากรก่อนการลงพื้นที่จริง เพื่อกำหนดแผนกิจกรรมให้ชัดเจน ตัดปัญหาการเสียเวลาลงพื้นที่ซ้ำ ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ และต้องใช้งบประมาณที่มีอย่างจำกัดให้คุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด
4. แบบสอบถามต้องมีการกำหนดอย่างชัดเจน ให้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มต้องตอบแบบสอบถามทุกคน เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจได้รับแบบสอบถามคืนไม่ครบ
5. การบริหารจัดการเรื่องผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มที่มาไม่ครบจำนวนตามที่กำหนดไว้ และระยะเวลาในกระบวนการดำเนินงานตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่ให้เกิดการทำงานที่ผิดพลาด อาจล่าช้า ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไป ต้องศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

1. ศึกษาประโยชน์ของเรื่องเล่าชุมชนที่จะนำไปกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกช่องทางหนึ่ง
2. ศึกษาเรื่องการอนุรักษ์เรื่องเล่าชุมชนที่มีความเสี่ยงอาจสูญหายได้ในอนาคต
3. ศึกษาเรื่องการสร้างหลักสูตร “ศึกษาและอนุรักษ์ตำนานเรื่องเล่าพื้นบ้าน”
4. ศึกษาเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่าชาวนาที่เชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียง

บรรณานุกรม

- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ. (2555). ปริศนาวงศาคณาญาติ “ลี้วะ”. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย และ ปิยพรรณ กลั่นกลิ่น. เอกสารการรายงานสถานการณ์และแนวโน้มของธุรกิจท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน. (ออนไลน์).
<http://www.sme.go.th/Documents/2555%20ขว/university/> สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2256.
- นพคุณ ตันตกุล. (2548). ล้านนาในมิติกาลเวลา. เชียงใหม่ : ส.เอเชียพลัส (1989) จำกัด.
- พรรณนิภา ปิณฑวณิช. (2546). การศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมวัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง วิทยานิพนธ์ สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง. (2537). ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น...การศึกษาคติชนในบริบททางสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจและประเมินผล. (2551). เอกสารโครงการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ระยะที่ 2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. บริษัท เอ็กเซลเลนท์ บิซิเนส แมเนจเม้นท์ จำกัด. หน้า 2-7
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2543). “พระเจดีย์หลวงในฐานะศูนย์กลางเมืองเชียงใหม่.” ราชบัณฑิตยสถาน, 25, 1 (ตุลาคม 2542-มกราคม 2543) : 176-183.
- Tajfel, H. (1982). Social identity and intergroup behavior. Cambridge, England: Cambridge University Press.

ภาคผนวก ข.

รายงานการสัมภาษณ์

รายงานการสัมภาษณ์

โครงการวิจัย “ องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด
ลำปาง

ผู้สัมภาษณ์ : ดร.สุจิตรา หาผล

ผู้ถูกสัมภาษณ์ : อ.มงคล ฤกษ์

วันที่ 22 กรกฎาคม 2555 เวลา 17.30 น.

ประเด็นการสัมภาษณ์

ท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริม พัฒนา และยกระดับการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางได้
อย่างไร
ในประเด็นต่อไปนี้

1. รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง (เชิงธรรมชาติ เชิงนิเวศ
เชิงวัฒนธรรม ฯลฯ) ที่สามารถแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ของจังหวัดลำปาง (ที่โดดเด่น หรือ
แตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นในภาคเหนือ)

อ.มงคล ฤกษ์ เส้นทางไปทางอ.งาว ซึ่งมีไร่สับปะรด ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอยากทราบว่า ต้น
pineapple ซึ่งเหมือนต้น pine และผลคล้าย apple เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวแปลกใจ ซึ่งแถบนี้มี
chalet เกิดขึ้น ที่บริเวณบ้านท่าสี่ ซึ่งเลยไปจะมีภาพเขียนสีที่ประตูดู ซึ่งมีชาวตปท. ร่วมกับ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีการขุดพบใหม่ตรงที่บ้านท่าสี่ ซึ่งพบกระดูกมนุษย์ ซึ่งเป็นมนุษย์
โบราณ อายุ 3,000-6,000 ปี สามารถติดต่ออบต.บ้านดง เพื่อทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ส่วน
ภาพเขียนสีประตูดูหลังจากการค้นพบแล้ว แล้วขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันทรุดโทรมลง
ต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

2. นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของจังหวัดลำปาง และกลยุทธ์สำคัญที่จะสามารถดึงดูด
ให้นักท่องเที่ยวในกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ มาเที่ยวที่จังหวัดลำปางได้มากขึ้น

อ.มงคล ฤกษ์ กลุ่มเป้าหมายยุโรป โดยเฉพาะฝรั่งเศส จะเข้ามาชมเรื่องวัดพระธาตุลำปาง วัดปาง
สนุก วัดไหล่หิน กลยุทธ์ ต้องจัดเตรียมสถานที่ พร้อมไกด์ท้องถิ่นพูดภาษาต่างประเทศได้ ญี่ปุ่นก็
สนใจวัฒนธรรมเช่นกัน จีนเป็นกลุ่มเป้าหมายกลุ่มใหญ่สำหรับการเปิดเส้นทาง R3A ต้องเตรียมเรื่อง

การท่องเที่ยวแบบ Eco-tourism ซึ่งทางแถบสิบสองปันนาของจีนได้เตรียมสำหรับนักท่องเที่ยวของคนจีนด้วยกัน ดึงกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนภาคเหนือ ให้ชมป่าเขตร้อน โดยดึงดูดกลุ่มมาชมบ้านเรา โดยค้นหาให้พบและส่งเสริมทำขึ้นมาให้ได้

3. แหล่งท่องเที่ยว / กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดลำปาง (บนเส้นทางโลจิสติกส์ R3a) ที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง และสามารถส่งเสริมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางได้ด้วย

อ.มงคล ถูณีก ควรเป็นเรื่องทางธรรมชาติ นิเวศน์ และวัฒนธรรม จะขายนักท่องเที่ยวกลุ่มชาวจีน ซึ่งต้องการชมป่าเขตร้อนขึ้น ซึ่งไม่เหมือนที่สิบสองปันนา ป่าเขตร้อนขึ้นต้องเป็นที่บ้านเรา จุดที่ส่งเสริม คือดอยผาตั้ง โดยมีกิจกรรมเช่นการปีนหน้าผา เห็นภาพเขียนสีที่หน้าผา หลังจากนั้นแวะชมไร่สับปะรด เมื่อเข้าเขตเมืองจะมีศิลปวัฒนธรรม และมารับประทานอาหารแบบชนโตก ซึ่งในลำปางยังไม่มี ร้านอาหารเฉพาะแบบนี้ ซึ่งเห็นแต่ที่บ้านเสานัก โดยจะจัดให้ต่อเมื่อมีการจองล่วงหน้า ซึ่งไม่ได้ทำเป็นธุรกิจเหมือนทั่วไป ต้องส่งเสริมร้านอาหารที่แสดงถึงวัฒนธรรมการกิน

4. สิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยวที่จะทำให้การท่องเที่ยวจังหวัดลำปางได้รับการพัฒนาควรมีอะไรบ้าง (จุดเด่น จุดด้อย และแนวทางการพัฒนาสิ่งสนับสนุนเหล่านี้มีอะไรบ้าง)

ก. ที่พัก

อ.มงคล ถูณีก โรงแรมที่พักยังไม่ได้มาตรฐาน ผู้ลงทุนยังไม่มั่นใจ ต้องมีแรงจูงใจให้โรงแรมต่างๆ อยู่ได้ เมื่อเส้นทาง R3A ห่างเขื่อนทรีลฯ กำลังจะเปิดตัวที่นี่ เป็นจุดพักระหว่างการเดินทางในเส้นทาง R3A จากเชียงของมาลำปาง จุดนี้น่าที่จะทำให้ลำปางมีนักลงทุนเข้ามาเปิดกิจการด้านนี้เพื่อรองรับ

ข. ร้านอาหาร

อ.มงคล ถูณีก คนพื้นถิ่นในลำปาง จะมีผู้ลงทุนในการเปิดร้านอาหารรองรับทั้ง R3A และ ASEAN

ค. ของที่ระลึก

อ.มงคล ถูณีก พวกเซรามิค กะลาตีไซน์ ไม้แกะสลัก ควรมีการสนับสนุน

ง. การเดินทาง

อ.มงคล ถูณีก เทียบบินมาลงที่ลำปางน้อย เพราะมีนักท่องเที่ยวน้อย ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ไม่มีใครกล้าลงทุน ควรส่งเสริมให้มีรถไฟที่มีความเร็วสูง เท่าที่เป็นข่าว รัฐบาลจะสร้างมอเตอร์เวย์มาถึงเชียงใหม่ เชียงราย และเส้นทาง R3A จากเชียงของ จะมาผ่านที่จังหวัดพะเยา มาถึงแม่ต๋ำ ปัจจุบันได้มีนักลงทุนไปเตรียมลงทุนที่จังหวัดพะเยาแล้ว ถ้าจะทำให้ลำปางมีการคมนาคมที่สะดวกกว่านี้ ต้องมีสายการบิน low-cost มาลงที่นี้มากกว่านี้

จ. ประวัติความเป็นมา/เรื่องเล่า

อ.มงคล ถูณีก ควรรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ให้เป็นองค์ความรู้อย่างเป็นรูปธรรม เช่นเรื่องราวบ้านสามขา ซึ่งมีเสือมาตาย และคนอยากเข้ามาดูว่าทำไมถึงมีสามขา หรือที่แจ่ม่ม จะมีหนองหล่ม ซึ่งเป็นเรื่องราวที่จะนำมาเล่าให้เกิดความน่าสนใจ ควรเข้าไปสืบค้นที่ อบต.เหล่านั้น

**ฉ. บุคลากรด้านการท่องเที่ยวหรืองานบริการในการท่องเที่ยว และหลักสูตร
เพื่อการพัฒนาบุคลากร**

- อ.มงคล อุทินิก** 1. ควรมีการจัดอบรมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ
2. มัคคุเทศก์ ต้องสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ญี่ปุ่น เกาหลีได้ ทำอย่างไรให้
คล่องแคล่ว ที่เมืองลาวใช้นักศึกษาที่สามารถบรรยายประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมได้
อย่างถ่องแท้ เข้ามาเป็นมัคคุเทศก์
3. หลักสูตรการท่องเที่ยว ต้องเน้นที่ให้นัก.สามารถทำงานได้จริง

ข. แนวทางการส่งเสริมงานประชาสัมพันธ์

อ.มงคล อุทินิก ควรจะมีการเตรียมแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าเดิม เช่นป่าเขตร้อน กิจกรรม ปีนผา ชม
ภาพเขียนสี มนุษย์โบราณ ต้องเตรียมให้ดี ต้องมีอะไรมากขึ้นกว่า นอกจากวัดพระธาตุลำปางหลวง
วัดพระแก้วดอนเต้า หรืออรัญ

5. บุคคล / กลุ่มคน / หน่วยงาน ที่ควรจะมาทำหน้าที่เป็นหลัก (เจ้าภาพ) หรือมีส่วนร่วม
ในการสนับสนุนเพื่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละด้านนั้นควรเป็นใครบ้าง และ
อย่างไร จึงจะทำให้การท่องเที่ยวจังหวัดลำปางประสบความสำเร็จในการดำรงไว้ซึ่งอัต
ลักษณ์ของจังหวัดลำปางที่สามารถส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางได้อย่าง
เหมาะสม

อ.มงคล อุทินิก หน่วยราชการ เอกชน สถาบันการศึกษาที่มีหลักสูตรท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยว
และกีฬา รวมทั้งในระดับจังหวัด ต้องมีการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกัน โดยมีการพัฒนาระบบ
การทำงานให้มีความคล่องตัว ชมรมการท่องเที่ยวของจังหวัด และตัวบุคคลที่มีความสนใจในการ
ท่องเที่ยวต้องให้ความร่วมมือ แต่ผู้ที่เป็นผู้รับผิดชอบหลัก คือรัฐบาล โดยกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา
ต้องทำงานเชิงรุก ไม่ใช่แบบราชการ ต้องพร้อมแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที แหล่งท่องเที่ยวต้อง
เตรียมด้านสุขาที่สะอาด ร้านจำหน่ายของที่ระลึก โดยเฉพาะต้องดูแลเรื่องมัคคุเทศก์ โดยมี
กฎระเบียบบังคับให้ว่าจ้างมัคคุเทศก์ของไทยเราเท่านั้น รวมถึงดูแลแหล่งท่องเที่ยวให้พร้อมด้านที่พัก
ซึ่งต้องมีระบบช่วยเหลือจากรัฐบาลทั้งด้านงบประมาณ และด้านการตลาดหาลูกค้าเข้ามาเข้าพัก

6. เราควรได้มีการจัดทำระเบียบ หรือข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่จะช่วย
สนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในประเด็นใดบ้าง

อ.มงคล อุทินิก หน่วยงานเกี่ยวกับระเบียบ ในด้านต่างๆ อบต. หน่วยงานกลางประสานทุก
หน่วยงาน เช่นการจะปั่นหน้าผาตรงผาตั้ง ภาพเขียนสีที่ทรุดโทรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
ต้องเป็นผู้รับผิดชอบหลัก

คำถามเจาะลึกสำหรับข้อมูลเพื่อการพัฒนาสินค้าหัตถกรรม

1. สินค้าหัตถกรรมซึ่งเป็นที่รู้จักในแต่ละอำเภอของจังหวัดลำปาง

อ.มงคล ถูกนิก หน่วยงานของจังหวัด จะมีรายชื่อสินค้า OTOP ของแต่ละอำเภอ ด้านผ้า ไม้ แกะสลัก ต่างๆ ติดต่อกับทางสำนักงานที่ดูแลเรื่องสินค้าพื้นเมืองได้ที่จังหวัด

2. สินค้าดังกล่าว มีอัตลักษณ์ อย่างไร

อ.มงคล ถูกนิก สินค้าตราไก่ของลำปาง และรถม้าลำปาง แต่ต้องสร้างสินค้าตัวใหม่ที่เป็นอัตลักษณ์ของลำปาง ต้องหาแนวแบบที่คล้ายของประเทศออสเตรเลีย เช่นสั่งซื้อกระเป๋าโบราณ มีชื่อของนักท่องเที่ยว น่าจะทำให้เก๋อกว่า หนังสือตาม้าลำปาง ทำจำลองให้เป็นของที่ระลึกสวยงาม

3. ควรจะพัฒนาสินค้าดังกล่าว ให้เป็นที่รู้จักและรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างไร

อ.มงคล ถูกนิก ช้าง แท้จริงแล้วช้างเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดลำปาง

4. หากต้องจัดกลุ่มสินค้าที่ควรเป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มควรเป็นสินค้าใดบนเส้นทางโลจิสติกส์ของลำปาง ดังนี้

4.1 กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ได้แก่
อำเภอห้างฉัตร เกาะคา

อ.มงคล ถูกนิก สินค้า OTOP ควรกระจายทุกเส้นทางโดยสรุปทุกกลุ่ม

4.2 กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ได้แก่อำเภอ สบปราบ
เถิน เสริมงาม แม่พริก

4.3 กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย ได้แก่ แจ้ห่ม เมืองปาน
วังเหนือ

4.4 กลุ่มที่ 4 บนเส้นทาง ลำปาง-พะเยา ได้แก่ แม่เมาะ งาว

อ.มงคล ถูกนิก เส้นทาง R3A หรือเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ภาพเขียนสีประติมากรรม ทำเป็นกรอบรูปหรือเป็นพวงกุญแจ จำหน่ายเป็นของที่ระลึก

คำถามเจาะลึกเกี่ยวกับการจัดทำระเบียบว่าด้วยความร่วมมือทางด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
จังหวัดลำปาง

ในการจัดทำระเบียบว่าด้วยความร่วมมือทางด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดลำปาง
ท่านต้องการให้ระบียบดังกล่าวมีรายละเอียด ในเรื่องใดดังต่อไปนี้

คำถาม ท่านต้องการให้มีการจัดทำระเบียบว่าด้วยความร่วมมือทางด้านการจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยว จังหวัดลำปาง ว่าด้วยเรื่องอะไรบ้าง อย่างไร

เช่น - หมวดว่าด้วยเรื่องการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว.....อยากให้มีการกำหนดใน
เรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องความร่วมมือ.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องที่พัก.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องบริการ.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องการรักษาความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวและอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว.....อยากให้มีการ
กำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องประชาสัมพันธ์.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องบทลงโทษ.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

หมายเหตุ.....หมวดเพิ่มเติมในเรื่องอะไรอีกบ้าง

อ.มงคล ถูกนี้ ระเบียบว่าด้วยการบังคับใช้ซึ่งมีอยู่แล้ว นำมาปรับใช้ โดยต้องทำให้ทันสมัย
ต้องบังคับใช้ให้เข้มงวด คนในสังคมไทยปัจจุบันดีขึ้น คือมีระเบียบวินัยมากขึ้นกว่าสมัยโบราณ ไม่ต้อง
สร้างกฎหรือระเบียบใหม่ นำของเดิมมาปรับใช้

คำถามเจาะลึกเกี่ยวกับเรื่องเล่าเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง

1. เรื่องเล่าทุกเรื่องมีเค้าโครงความเป็นมาอย่างไรมีต้นกำเนิดที่ใด

a. เกี่ยวพันกับการก่อสร้างบ้านเมืองในสมัยโบราณอย่างไร

b. เกี่ยวพันกับประวัติศาสตร์ของเมืองลำปางในด้านใด

c. เชื่อมโยงกับเอกลักษณ์ของลำปางอย่างไร และสร้างอัตลักษณ์ให้กับลำปาง
ในด้านใดบ้าง

อ.มงคล อุทินิก เรื่องเล่าในท้องถิ่น บอกถึงความเป็นมาของประวัติศาสตร์ เช่นเมืองถลอม บอกถึงประวัติศาสตร์สมัยสิงหฬวราช เรื่องปลาไหลเผือก ซึ่งยังมีหลักฐานอยู่ที่ ต.โยนก อ.เชียงแสน และเป็นเรื่องเล่าเมืองถลอม ที่สันป่าตอง และที่แจ้ห่ม แม้กระทั่งที่หมู่บ้านสาขา ก็มีเรื่องเล่าแบบเดียวกัน สะท้อนให้เห็นถึงผู้คนที่ยอพยพมาจากที่เดียวกัน ส่วนเรื่องราวของหมู่บ้านแต่ละที่ก็จะสะท้อนประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้านนั้นๆ

2. เรื่องเล่าแต่เดิมได้มีการจารึกไว้อย่างไร ใช้ภาษาอะไรจารึก เล่าเป็นร้อยกรอง หรือร้อยแก้ว

อ.มงคล อุทินิก นิทานพื้นบ้านไม่มีการจารึก แต่เป็นเรื่องเล่าจากรุ่นต่อรุ่น ซึ่งเรียกว่ามุขปาฐะ สมัยโบราณไม่มีแหล่งบันเทิง หลังจากรับประทานอาหารเย็น จะมีการเล่าเรื่องก่อนเข้านอน ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาจังหวัด และซึ่งเนื้อหาก็คงไปตรงกับจังหวัดอื่นๆ แสดงถึงความเป็นมาของชนชาติที่มาจากที่เดียวกัน ซึ่งจุดประสงค์การเล่าเรื่องเพื่อสอน มีนิทานบัวแก้วบัวตอง หมาขนคำ ซึ่งก็ไม่ได้จริงจังว่าต้องเป็นเรื่องจริง ตรงบริเวณดอยม่วงคำ จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบัวแก้วบัวตอง หมาขนคำ

- a. เรื่องเล่าแต่เดิมจะเล่าในช่วงใด เทศกาลใด มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร

อ.มงคล อุทินิก เพื่อเป็นคติสอนใจ วรรณกรรมต้องมีการนำเสนอให้เป็นที่น่าสนใจ จะเล่าเมื่อว่างจากภารกิจ ก่อนเข้านอน วัตถุประสงค์เพื่อเป็นคติสอนใจ

- b. เรื่องเล่าที่เป็นตำนานพื้นบ้านนี้มีจุดขายเชิงสร้างสรรค์อย่างไร

อ.มงคล อุทินิก ป้อมปราการโบราณ ซึ่งมีเรื่องเล่า มีเจ้าพ่อที่ปกป้องรักษาอยู่ตรงบริเวณนั้น ทำให้ป้อมปราการนี้ไม่ได้ถูกทำลาย ซึ่งสามารถทำเป็นจุดขาย โดยอาจมีการเขียนเป็นภาพวาด

- c. เรื่องเล่าเหล่านี้มีจุดเด่นที่สามารถสร้างเป็นอัตลักษณ์ให้กับลำปางได้อีกหรือไม่ นอกจาก ไก่ ที่เป็นสัญลักษณ์อยู่แล้ว

อ.มงคล อุทินิก เจ้าทิพย์ช้าง เจ้าเจ็ดตน สร้างให้เป็นอัตลักษณ์ให้กับ จ.ลำปาง ณ ปัจจุบันจะมีการสร้างอนุสาวรีย์ที่บ้านเอื้อม และจะทำอย่างไรให้มีการท่องเที่ยวจากบ้านเกิด ที่ปงยางคก และสมรสกับภรรยาท่านที่บ้านเอื้อม ท่านมาประทับอยู่ที่ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นบริเวณวัดแสนเมืองมาในปัจจุบันซึ่งเชื่อกันว่า คือคุ้มหลวงของเจ้าทิพย์ช้าง

3. เรื่องเล่าของจังหวัดที่คุ้นเคย หรือเคยได้ยินมานี้ หากต้องการที่จะผูกเรื่องให้สมจริง โดยตัวละครในเรื่องเล่าที่เป็นตำนาน นิทานพื้นบ้าน เกิดเป็นตัวตนที่บอกถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดได้อย่างเด่นชัด คิดว่าจะดึงคุณนักท่องเที่ยวได้หรือไม่

อ.มงคล ถูกนิก น่าจะนำเรื่องเจ้าทิพย์ช้างมาทำเป็นเรื่องราว ซึ่งท่านมีตัวตนจริง สร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามร่องรอยตั้งแต่เกิด สมรส และสถาปนาขึ้นเป็นเจ้าผู้ครองนคร

4. หากคิดถึงสัญลักษณ์ของลำปางที่ไม่ใช่รถม้าและไก่ขาว คิดว่าน่าที่จะคิดถึงอะไรได้บ้าง เพราะอะไร

อ.มงคล ถูกนิก เจ้าทิพย์ช้าง สามารถทำเป็นภาพสเกตช์ โปสเตอร์ ให้เป็นของที่ระลึก สร้างเรื่องราวที่มหัศจรรย์ให้เป็นจุดขาย เพราะท่านคือต้นตระกูล ณ ลำปาง ซึ่งลูกหลานท่านก็ได้กระจายไปเมืองถึงลำพูน

มีเรื่องเล่าเจ้าพ่อพระเพชรคีรี ว่าเจ้าทิพย์ช้างได้มาเข้าฝันว่ามีพระพุทธรูปปางไสยาสน์ซึ่งเป็นพระพุทธรูปประจำองค์เจ้าทิพย์ช้าง และพระอรุระแตก จากนั้นก็มีการค้นพบพระพุทธรูปตามที่ท่านได้แจ้งไว้ในฝันที่พระธาตุลำปางหลวง และระหว่างมีพิธีสมโภชน์มีหงส์เจ็ดตัวมาบินวนที่พระธาตุลำปางหลวง ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เจ้าดวงเดือนออกมาพ้อน การหงส์เจ็ดตัวได้มาบินวนเพราะพระบรมสารีริกธาตุลอยขึ้นมา สามารถนำเรื่องราวเล่านี้มาสร้างเป็นจุดขายได้

เจ้าแม่จามเทวี ก็เป็นจุดขายได้ วงของพระองค์ท่านน่าจะอยู่บริเวณที่เรียกว่า อาลัมพางค์ น่าจะเป็นบริเวณพระธาตุลำปางหลวง (อาลัมพกัปปะ) ซึ่งน่าจะเป็นบริเวณพระธาตุลำปางหลวงในปัจจุบัน

5. เรื่องเล่าที่เด่นๆ ของจังหวัดลำปาง จะช่วยทำให้จังหวัดมีอุตสาหกรรมอื่น ๆ เชื่อมโยงไปสู่การขายสินค้า เช่น ภาพเขียนจำลองเรื่องเล่า ตัวละครเด่นๆ ในเรื่องเล่า หรือแบบจำลองของหมู่บ้านในเรื่องเล่าต่างๆ เป็นต้น คิดว่าจะทำให้เกิดธุรกิจต่างๆ ตามมามากมายอะไรได้บ้าง

อ.มงคล ถูกนิก ภาพเขียนของเจ้านครลำปางทั้งหมดอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ รร.ลำปางกัลยาณี และอนุสรณ์สถานเจ้าพ่อทิพย์ ซึ่งตรงนี้สามารถทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัดได้

6. สถานที่ที่มีเรื่องเล่าต่างๆ สามารถที่จะทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นจุดขายสินค้าและบริการที่จะทำให้จังหวัดมีความโดดเด่นได้อย่างไร

อ.มงคล ถูกนิก คู่มของเจ้าทิพย์ช้าง และหอคำ (สุวรรณปราสาท) ซึ่งปิดทอง ซึ่งพยายามจะขอที่บริเวณศาลากลางเก่าสร้างหอคำ สันนิษฐานกันว่าแต่เดิมอยู่ที่นี้ และตรงนี้คือ landmark ของจ.ลำปาง

รายงานการสัมภาษณ์

โครงการวิจัย “ องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด
ลำปาง

ผู้สัมภาษณ์ : ดร.สุจิตรา หาผล

ผู้ถูกสัมภาษณ์ : คุณไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น

วันที่ 27 กรกฎาคม 2555 เวลา 10.30 น.

ประเด็นการสัมภาษณ์

ท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริม พัฒนา และยกระดับการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางได้
อย่างไร ในประเด็นต่อไปนี้

7. รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง
(เชิงธรรมชาติ เชิงนิเวศ เชิงวัฒนธรรม ฯลฯ) ที่สามารถแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ของ
จังหวัดลำปาง (ที่โดดเด่น หรือแตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นใน
ภาคเหนือ)
คุณไพโรจน์ : รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม น่าจะเป็นเชิงธรรมชาติ เชิงวัฒนธรรม แต่
อาจจะไม่ค่อยชัดเจนเพราะว่าไม่ใช่ผู้จัดการท่องเที่ยว
8. นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของจังหวัดลำปาง และกลยุทธ์สำคัญที่จะสามารถดึงดูด
ให้นักท่องเที่ยวในกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ มาเที่ยวที่จังหวัดลำปางได้มากขึ้น
คุณไพโรจน์ : ล่าสุด ได้ไปชมบูชของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่สยามพารากอน จึงน่าจะ
จัดบูชแสดงได้
9. แหล่งท่องเที่ยว / กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดลำปาง (บนเส้นทางโลจิสติกส์ R3a)
ที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง และสามารถส่งเสริมการพัฒนา
ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางได้ด้วย
คุณไพโรจน์ : ยกตัวอย่าง เรื่อง การสร้างพิพิธภัณฑ์ที่ลำปาง ซึ่งอาจจะไม่ครบวงจรทั้งหมด
แต่จะเป็นศูนย์กลางข้อมูลกลางข้อมูลที่ถ้ามาตรงนี้ก่อน เราก็จะได้ข้อมูลย่อยๆ และสามารถ
เชื่อมโยงไปยังที่อื่นต่อไปได้
เพราะพิพิธภัณฑ์ลำปางจะเป็นการรวมเรื่องราวของหลายๆท้องที่ทั้ง 13 อำเภอ ที่เกิดขึ้นใน
ลำปางและสามารถที่จะเชื่อมโยงที่อื่นๆ
10. สิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยวที่จะทำให้การท่องเที่ยวจังหวัดลำปางได้รับการพัฒนาควรมี
อะไรบ้าง (จุดเด่น)

จุดด้อย และแนวทางการพัฒนาสิ่งสนับสนุนเหล่านี้มีอะไรบ้าง)

ซ. ที่พัก

คุณไพโรจน์ : จุดเด่น มีโรงแรมที่เกิดขึ้นหลายแห่ง โดยส่วนตัวไม่ทราบปัญหาว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง แต่ที่เห็นก็คือ ราคาไม่แพงมาก

: จุดด้อย คือมาตรฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ค่อยมาก

ห้องพักหาที่พอจะต้อนรับลูกค้าระดับสูงไม่ค่อยมี

ณ. ร้านอาหาร

คุณไพโรจน์ : ร้านอาหารอร่อยๆนี่ไม่ค่อยมี แต่ถ้าเป็นตนเองเลือกจะเป็นร้านบีบีซึ่งพอจะรับลูกค้าระดับกลาง อาหารพื้นเมืองไม่ค่อยมีใครพูดถึง สำหรับเมนูอาหารที่พูดถึงกัน จะเป็นเมืองกล้วยเตี้ยว บะหมี่เกี๊ยว เป็นสูตรดั้งเดิม (ชื่อร้าน บะหมี่เกี๊ยวรสดี)

ญ. ของที่ระลึก

คุณไพโรจน์ : เซรามิก เนื่องจากราคาย่อมเยา

ฎ. การเดินทาง

คุณไพโรจน์ : สำหรับการขนส่งโดยเครื่องบิน ถือว่าเครื่องบินตอนนี้ก็คงจะถือว่าสะดวกระดับหนึ่ง ระดับที่ดีกว่าเมื่อก่อน คือ ไม่ต้องมาวันเดียวแล้วกลับอีกวันหนึ่งเดี๋ยวนี้ไปเช้า เย็นกลับได้ คือถ้าจะเอาหลายเที่ยวดีกว่านั้นไม่ทราบว่าคนลำปางจะทำได้ไหม ซึ่งลำปางไม่ใช่เมืองท่องเที่ยวขนาดใหญ่

ขนส่งมวลชน ระดับรถ 4 ล้อ ถือว่าไม่ได้เรื่องสุดๆ ราคาแพงมาก แต่อาจเป็นเพราะเราไม่มีรถเมล์ ยกตัวอย่าง เราไปพิษณุโลก จะไปในเมืองจากรถไฟไปมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ สามารถขึ้นรถบัสได้

แต่ลำปางสมัยโบราณมีรถบัสในเมือง โบราณมากๆ มันจึงครับ จังหวัดเชียงใหม่เองถ้าไม่เอารถไปเองก็จะไปขึ้นรถบัสของเทศบาล รอนานมากเป็นครึ่งชั่วโมงเลย แต่ว่าคนไปเชียงใหม่ อย่างนักท่องเที่ยว นั่ง 4 ล้อแดง มันเร็วแต่ 4 ล้อแดงมันก็แพงนะ อาจจะเป็นเพราะวัฒนธรรมของคนภาคเหนือชอบความสะดวกสบายที่ดีกว่า 4 ล้อแดงมุดไปตามซอกตามซอยได้ ไปไหนก็ไปถึงที่แต่ถ้าเป็นระบบขนส่งมวลชนแบบรถเมล์ ก็จะไปตามจุด ตามป้าย และต้องเดินเข้าไปอีก ถ้าระบบมวลชนของเราก็ถือว่า ไม่ค่อยสะดวก เพราะว่าอย่างนักท่องเที่ยวต้องการไปพระธาตุลำปางหลวง ไปยังไงละ ขึ้น 4 ล้อไป ไม่รู้ก็เที่ยวแล้ว คิดราคาแพง ยกเว้นเหมาไปแล้ว 300(ยกตัวอย่าง) ถ้าเป็นชาวต่างชาติไม่รู้เรื่องก็จะจ่ายเงินเพิ่มมากขึ้น

ฏ. ประวัติความเป็นมา/เรื่องเล่า

คุณไพโรจน์ : จริงๆก็มีเรื่องตำนานหลายอย่าง ยังไม่ถูกนำมาใช้ในแง่ของการท่องเที่ยวสักเท่าไร

ไม่ได้เอามาชูโรงมันอาจจะยังไม่เด่นพอก็ได้ หรืออาจจะมีหน้าที่ทางสังคมอีกแบบหนึ่งก็ได้ มันอาจจะไม่ได้มีหน้าที่สำหรับท่องเที่ยวก็ได้ ยกตัวอย่าง เรื่องเจ้าพ่อขุน

ตาล ที่บอกว่ามีการศึกษาวิจัย เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน มันอาจจะไม่ใช่เรื่องของ
ท่องเที่ยวโดยตรง

ฐ. บุคลากรด้านการท่องเที่ยวหรืองานบริการในการท่องเที่ยว และหลักสูตรเพื่อ
การพัฒนาบุคลากร

คุณไพโรจน์ : จริงๆ เห็นสถาบันการศึกษาทุกแห่งเปิดหลักสูตรท่องเที่ยวหมดเลย

ท. แนวทางการส่งเสริมงานประชาสัมพันธ์

คุณไพโรจน์ : เห็นแต่เทศบาลทำแต่ยังมองไม่เห็นในลักษณะบูรณาการว่า อบจ.

อบต. หรือระดับท้องถิ่นต่างๆ จะประชาสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน ยังไม่บูรณาการกัน
แต่ละที่จะมีแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างได้ไปฟัง บ้านไหลหิน จะมีถ้ำ
น้ำตก บ้านนาแก้ว ก็จะมีโซนประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ แต่คนไม่รู้จักอาจจะไป
เพราะ อบต. แห่งนั้น ไม่ได้มาเชื่อมโยงในระดับจังหวัด อย่างที่ตัวเองรู้ก็รู้เฉพาะ
ในโซนที่ตัวเองอยู่อาศัย คือเทศบาลเขตนครลำปางว่ามีอะไรบ้าง เทศบาลนคร
ลำปางเค้าก็จะใช้สื่อ อินเทอร์เน็ต ใบบลิว หรือมีการจัดกิจกรรม มีอีเว้นท์ ต่างๆ อยู่
บ่อยครั้ง ก็ทำให้มีกิจกรรมประชาสัมพันธ์หลายๆอย่าง แต่ถ้าในระดับภาพรวมของ
จังหวัด ยังไม่พบการประชาสัมพันธ์ที่มีการเชื่อมโยง

11. บุคคล / กลุ่มคน / หน่วยงาน ที่ควรจะมาทำหน้าที่เป็นหลัก (เจ้าภาพ) หรือมีส่วนร่วม
ในการสนับสนุนเพื่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละด้านนั้นควรเป็นใครบ้าง และ
อย่างไร จึงจะทำให้การท่องเที่ยวจังหวัดลำปางประสบความสำเร็จในการดำรงไว้ซึ่งอัต
ลักษณ์ของจังหวัดลำปางที่สามารถส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางได้อย่าง
เหมาะสม

คุณไพโรจน์ : โดยชัดเจนน่าจะเป็น อบจ. โดยองค์กร แต่โดยฟังก์ชันจะทำได้หรือไม่ได้อีก
เรื่องหนึ่ง แต่ อบจ. เนื่องจากมีงบประมาณ และมีหน่วยที่ทำด้านนี้อยู่ด้วยและอบจ.ก็ไม่ได้มี
ภาระอะไรมาก

ดร.สุจิตรา : ควรจะอย่างไรให้เหมาะสม จะเป็นแนวทางใด

คุณไพโรจน์ : หน่วยงานก็มีบุคลากร และสำคัญก็คือ อาจจะยังไม่มีความรู้ เรื่องนี้พอ ก็คง
จะต้องทำการศึกษาวจัย และพัฒนา อาจจะต้องสร้างเวทีให้ชาวบ้านได้มาร่วม อาจจะทำ
ลักษณะของการเรียนรู้ร่วมกันเช่นเดียวกับ สกว. มาแลกเปลี่ยนว่าแต่ละที่มีอะไรดีเยี่ยม ซึ่ง
โดยองค์กร อบจ. ทำได้ เพราะอบจ.มีงบประมาณเยอะและมีเครือข่าย

12. เราควรได้มีการจัดทำระเบียบ หรือข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่จะช่วย
สนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในประเด็นใดบ้าง

คุณไพโรจน์ : จัดอบรม หรือจัดอีเว้นท์ ให้มีการประชาสัมพันธ์สร้างเครือข่ายร่วมกัน

คำถามเจาะลึกสำหรับข้อมูลเพื่อการพัฒนาสินค้าหัตถกรรม

5. สินค้าหัตถกรรมซึ่งเป็นที่รู้จักในแต่ละอำเภอของจังหวัดลำปาง

คุณไพโรจน์ : อันหนึ่งก็คือ คนอาจจะไม่ค่อยรู้ แต่ครั้งหนึ่งเคยมีผู้ว่าฯ ท่านหนึ่งต้องการที่จะทำ คือ ก่องข้าวเมืองมาย เป็นก่องข้าวแปลกไม่เหมือนก่องข้าวอีสาน ก่องข้าวเมืองมายเป็นก่องข้าวมีฐาน มีไม้สี่เหลี่ยมรอบทรง มีลายเป็นเอกลักษณ์มา 100 กว่าปี ชาวบ้านทำเป็นงานอดิเรก หลังจากการทำนา ทำขายเล็กๆน้อยๆในครัวเรือน ตอนนี้มีมีการถ่ายทอดให้กับนักเรียนให้ฝึกหัดทำ

ดร.สุจิรา : มีเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับก่องข้าวนี้บ้างมั๊ย

คุณไพโรจน์ : อาจจะมียี่ได้ แต่ผมไม่ทราบที่มา เพราะมันเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ แถบนั้นจะเป็นพวก ลื้อ พวกลัวะ

น่าจะมียี่ที่มา

6. สินค้าดังกล่าว มีอัตลักษณ์ อย่างไร

คุณไพโรจน์ : ก่องข้าวเมืองมายเป็นก่องข้าวมีฐาน มีไม้สี่เหลี่ยมรอบทรง มีลายเป็นเอกลักษณ์มา 100 กว่าปี

7. ควรจะพัฒนาสินค้าดังกล่าว ให้เป็นที่รู้จักและรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างไร

คุณไพโรจน์ : ยี่งนี้ก็ไม่ออกในแง่ของการกระจาย เพราะมันต้องมีปริมาณมากๆ แต่อย่างน้อยมองในแง่ของศูนย์กลางการเรียนรู้ ในแง่ของชาวบ้าน เด็กนักเรียน หรือคนเฒ่าคนแก่ จะมองว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน การสร้างช่องทางการตลาด ต้องหาตลาดให้ด้วย

8. หากต้องจัดกลุ่มสินค้าที่ควรเป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มควรเป็นสินค้าใดบนเส้นทางโลจิสติกส์ของลำปาง ดังนี้

8.1 กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ได้แก่ อำเภอห้างฉัตร เกาะคา

คุณไพโรจน์ : ข้าวแต่น ผลิตภัณฑ์กะลา (กะลา design)

4.2 กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ได้แก่อำเภอ สบปราบ เถิน เสริมงาม แม่พริก

คุณไพโรจน์ : ส้มเกลี้ยง มะเฒ่า แก้วโป่งข่ามแถวอำเภอเถิน

4.3 กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย ได้แก่ แจ้ห่ม เมืองปาน วังเหนือ

คุณไพโรจน์ : แจ้ห่ม-สับปะรด มะขามหวาน เมืองปาน-ผ้า วังเหนือ-ดินขาวซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบ

4.4 กลุ่มที่ 4 บนเส้นทาง ลำปาง-พะเยา ได้แก่ แม่เมาะ งาว

คุณไพโรจน์ : ไม่แสดงความคิดเห็น

คำถามเจาะลึกเกี่ยวกับการจัดทำระเบียบว่าด้วยความร่วมมือทางด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
จังหวัดลำปาง

ในการจัดทำระเบียบว่าด้วยความร่วมมือทางด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดลำปาง
ท่านต้องการให้ระบียบดังกล่าวมีรายละเอียด ในเรื่องใดดังต่อไปนี้

คำถาม ท่านต้องการให้มีการจัดทำระเบียบว่าด้วยความร่วมมือทางด้านการจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยว จังหวัดลำปาง ว่าด้วยเรื่องอะไรบ้าง อย่างไร

เช่น - หมวดว่าด้วยเรื่องการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว.....อยากให้มีการกำหนดใน
เรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องความร่วมมือ.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องที่พัก.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องบริการ.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องการรักษาความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวและอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว.....อยากให้มีการ
กำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องการประชุมสัมมนา.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

- หมวดว่าด้วยเรื่องบทลงโทษ.....อยากให้มีการกำหนดในเรื่องใดบ้าง

หมายเหตุ.....หมวดเพิ่มเติมในเรื่องอะไรอีกบ้าง

คุณไพโรจน์ : ประเด็นข้อคำถามนี้ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่ได้แสดงความคิดเห็น

คำถามเจาะลึกเกี่ยวกับเรื่องเล่าเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง

7. เรื่องเล่าทุกเรื่องมีเค้าโครงความเป็นมาอย่างไรมีต้นกำเนิดที่ใด

a. เกี่ยวพันกับการก่อสร้างบ้านเมืองในสมัยโบราณอย่างไร

คุณไพโรจน์ : หลายเรื่องมาจากตำนานพระเจ้าเลียบโลก คือ เรื่องราวบอกว่าพุทธ
ศาสนาเป็นศาสนาสากล พระพุทธเจ้าเสด็จไปยังดินแดนต่างๆ แล้วก็เกิดตรงนั้น เกิดพระ
ธาตุ เกิดเรื่องเล่าเกิดขึ้น หลายๆ อย่างมันเป็นสากล 2 เรื่องวีรบุรุษทางวัฒนธรรม
เกิดขึ้น มีใครทำวีรกรรมอะไร มีการเล่าสืบมีพระนางจามเทวี เจ้าพ่อทิพย์ช้าง เจ้าพ่อขุน
ตาล เจ้าพ่อประตู่ผา อีกอันหนึ่งน่าจะเป็นเรื่องผี ลำปางก็เป็นเมืองอาณาจักรของผี
เหมือนกัน

b. เกี่ยวพันกับประวัติศาสตร์ของเมืองลำปางในด้านใด

คุณไพโรจน์ : เป็นการเชื่อมโยง อย่างสมมุติในตำนานบอกว่า วาสุเทพฤาษีเป็นคนวางผังเมืองหอยสังข์ เข้าใจว่าวาสุเทพฤาษีเป็นผีระดับผีเมือง

c. เชื่อมโยงกับเอกลักษณ์ของลำปางอย่างไร และสร้างอัตลักษณ์ให้กับลำปางในด้านใดบ้าง

คุณไพโรจน์ : ทศนคติ ยกตัวอย่าง เจ้าแม่สุชาดา คือ เป็นตำนานเกิดความเชื่อว่าลำปางเป็นเมืองที่ต้องคำสาป และเป็นเมืองที่ไม่เจริญเป็นเพราะว่าเกิดจากคำสาปของเจ้าแม่สุชาดา ทำให้คนลำปางรู้สึกว่ามีปัญหาอะไรก็จะอธิบายว่าเกิดจากเจ้าแม่ไม่ได้เกิดจากตัวเราเอง

8. เรื่องเล่าแต่เดิมได้มีการจารึกไว้อย่างไร ใช้ภาษาอะไรจารึก เล่าเป็นร้อยกรอง หรือร้อยแก้ว

คุณไพโรจน์ : มีตำนานเป็นภาษาพื้นเมือง เช่น ตำนานเจ้าแม่สุชาดา ตำนานพื้นเมืองเรียกว่า ตัวเมือง หรือภาษาทางการเรียกว่า อักษรธรรมล้านนา ชาวบ้านเรียก ตัวเมือง ภาษาที่จารึกจะเป็นร้อยแก้ว (เล่าธรรมดา) แต่ร้อยกรองก็มีเช่นกัน เรียก จ้อยซอ เหมือนกับคำคล้องจอง เหมือนกับตลกหน้าม่าน จำอวด จ้อยซอจะผูกเป็นเรื่องราวเหมือนลำตัด สำหรับการบันทึกเพิ่มจะมาบันทึกในภายหลัง ตอนแรกก็จะเป็นพูดต่อกันไป การบันทึกโดยผู้รู้ เช่น พระ หรือเจ้าพระยา

a. เรื่องเล่าแต่เดิมจะเล่าในช่วงใด เทศกาลใด มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร

คุณไพโรจน์ : มีทั้งเล่าในชีวิตประจำวัน เช่น สมัยก่อนเวลาพระเทศน์ เช่นเทศน์เกี่ยวกับตำนานเจ้าแม่สุชาดา มีความเชื่อว่าถ้าพระเทศน์หรือคนฟังตำนานนี้ก็จะได้บุญได้กุศล มีความเชื่อว่าจะได้บุญ

อย่างเรื่องผี เป็นการจับความสัมพันธ์ในชุมชน เช่นความเชื่อเรื่องผีป่า เชื่อว่าในป่ามีผีรักษาต้นไม้ป้องกันไม่ให้คนไปตัดไม้ทำลายป่าให้คนรู้จักดูแลทรัพยากรธรรมชาติหรือแม้แต่กะเหรี่ยงที่บอกว่าเด็กเกิดมาก็ต้องเอารกของแม่ไปพันกับต้นไม้เพราะจะทำให้เด็กมีต้นไม้ประจำตัว และทุกคนก็จะรู้สึกว่าป่าเป็นของทุกคน ตอนหลังก็เลยเอาภูมิปัญญานี้มาพัฒนาเป็นเรื่องของการบวชป่า เมื่อ 10 กว่าปีที่ผ่านมานี้ อาจจะมีเชื่อทั้งมิติทางพุทธศาสนา และทั้งที่ไม่ใช่ทางพุทธศาสนา จะเป็นเรื่องผีหรืออะไรต่างๆ ผีจะเรื่องเยอะกว่าด้วยซ้ำไป พระพุทธศาสนาเป็นรูปแบบที่ค่อนข้างเป็นทางการ

b. เรื่องเล่าที่เป็นตำนานพื้นบ้านนี้มีจุดขายเชิงสร้างสรรค์อย่างไร

คุณไพโรจน์ : มันก็เหมือนอีสาน พวกบุญบั้งไฟ พญานาค ก็สามารถสร้างแสงและเสียงได้ เช่นเจ้าพ่อทิพย์ช้าง เจ้านางสุชาดา Light and Sound ต่างๆ งานหลวงเวียงละครก็สร้างเมืองลำปาง ประวัติ ซึ่งจัดมา 7-8 ครั้ง ตอนหลังก็หยุดไป มีครที่เค้าทำก็บอกว่า มันต้องสัมพันธ์กับชีวิตของชาวบ้าน เช่น ประเพณีแห่ควัวตาล ก็เอาชาวบ้านไปนั่งดู จริงๆแล้วพิธีกรรมต่างๆ มันต้องเชื่อมโยง มันเป็นวิถีของเขาที่ต้องมาทำโดยธรรมชาติ ไม่ใช่เอาไปแห่ทำ

รูปแบบการแสดงแบบนั้น ตอนหลังมันไม่ใช่วิถีในชีวิต มันซึมซับเฉพาะเวลามีแขกผู้ใหญ่มา

ดร.สุจิตรา : แสดงว่าถ้าคุณคิดว่า ถ้าเราจะทำควรจะให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเพื่อที่ชาวบ้านจะได้มีไอเดียสร้างสรรค์เอง ไม่ใช่เอาพวก Event Organizer มาจัด

คุณไพโรจน์ : งั้นก็คงจะต้องสัมพันธ์กับของเค้าด้วย เช่น การวิจัยของ สกว. เค้าบอกว่าเป็นการวิจัยที่จะต้องให้ชาวบ้านได้มาเรียนรู้ และพัฒนาแก้ไขปัญหาตัวเอง ไม่ใช่ว่าแยกออกจากชีวิตของเค้า อย่างแม่แต่งงานล่องสะเปา คือเมื่อก่อนมันก็เป็นงานที่เกิดขึ้นในชุมชน วิถีของชุมชนที่จัดมาแห่กัน ชุมชนนั้นมาร่วมกันฝังโน้นฝังนี้ แต่ตอนหลังมันเป็นประเพณีประดิษฐ์แบบการท่องเที่ยว เอามาแห่ ผมไม่ทราบว่าจะงานแห่ตามถนนมีขึ้นเมื่อไหร่ แต่เค้าบอกเกิดขึ้นไม่นาน น่าจะไม่เกิน 50 ปีนี้เอง เอาไว้แบบให้คนชม ไม่ใช่ที่เกิดจากการมีส่วนร่วม ในที่สุดก็แห่เพื่อการท่องเที่ยว

c. เรื่องเล่าเหล่านี้มีจุดเด่นที่สามารถสร้างเป็นอัตลักษณ์ให้กับลำปางได้อีกหรือไม่ นอกจาก ไก่ ที่เป็นสัญลักษณ์อยู่แล้ว

คุณไพโรจน์ : ผมก็ไม่รู้ละเอียดมาก แต่ผมคิดว่าในช่วง 100 ปี ที่ผ่านมามันจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมของลำปางค่อนข้างสูง เช่น อังกฤษเข้ามาค้าไม้ที่ลำปาง ก็จะทำให้พวกพม่า เกิดชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีหลายชาติ ทั้ง พวกลาว พวกลาว อังกฤษ ต่างๆ อาจจะมีเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นที่สามารถจะหยิบมาเป็นจุดเด่นได้ เช่น ช่วงสมัยสงครามโลก มีการบอกว่า สะพานรัชฎา มันยังคงอยู่ เพราะว่าแห่ม่มลูซี่ สตาร์ลิ่ง ซึ่งเป็นมิชชันนารีอเมริกัน มีสายสัมพันธ์กับรัฐบาลอเมริกัน จึงขอไว้ว่า สะพานตรงนี้เป็นสะพานที่เป็นประโยชน์ต่อคนลำปางอย่าไปเอาระเบิดไปลงนะ ในที่สุดสะพานตรงนั้นก็คงอยู่ คนลำปางก็ยินดี ว่าสะพานรัชฎายังอยู่ เพราะแห่ม่มลูซี่ สตาร์ลิ่งนะ สำหรับข้อเท็จจริงไม่รู้ว่ามีจริงไหม ไม่เห็นหลักฐาน แต่เขาเล่าว่าอย่างนั้น เป็นเรื่องเล่า ทำให้คนบอกว่าดีนะ สะพานยังอยู่ และอย่างถ้าอาจารย์ไปพิพิธภัณฑ์ที่หอนาฬิกา เรื่องเจ้าแม่สุซาดา เราก็เอาไปstory ในนั้นด้วย เป็นเหมือนฉากแรกเลย แต่จะมีคำถามขึ้นมาข้างหน้าเขียนเป็นตัวหนังสือว่า “ใครเป็นผู้กำหนดจิตวิญญาณของคนลำปาง” ก็จะมีการแบ่งเป็นยุคสมัยของระยะเวลา เวลาเข้าไปฉากแรกก็จะเจอเจ้าแม่ถูกฆ่าตายแล้วก็เหมือนกับว่าสาปแช่งไว้ และต่อมาเกิดอะไรขึ้น ท้ายที่สุดคนก็ไปเรียนรู้ และพบว่าจริงๆมันไม่ใช่เรื่องคำสาปหรอก จริงๆอยู่ที่ตัวเราเองที่ต้องพัฒนาบ้านเมือง นี่คือการเอา story เรื่องเจ้าแม่สุซาดาเป็นตัวเปิด

9. เรื่องเล่าของจังหวัดที่คุ้นเคย หรือเคยได้ยินมานี้ หากต้องการที่จะผูกเรื่องให้สมจริง โดยตัวละครในเรื่องเล่าที่เป็นตำนาน นิทานพื้นบ้าน เกิดเป็นตัวตนที่บอกถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดได้อย่างเด่นชัด คิดว่าจะดึงคุณนักท่องเที่ยวได้หรือไม่

คุณไพโรจน์ : มีอันหนึ่งครับ คิดเล่นๆ นะครับ อาจจะไม่ตรง เวลาเราไปวิหารวัดพระแก้ว ดอนเต้าหรือที่วิหารทรงพม่าจะเห็นรูปที่เป็นเด็กยิงธนู เค้าเรียก คิวปิด คิวปิดนั้นก็ สามารถไปตั้งคำถามได้ว่าเอ๊ะ ทำไมคิวปิดถึงมาอยู่ที่นั่นอยู่ที่ลำปาง ซึ่งมันเป็นเทพฝรั่ง แต่ อยู่ที่วิหารวัดพระแก้วดอนเต้า ที่เห็นชัดตามพวกวิหารพม่าจะอยู่ข้างบน หลายๆที่จะมี แต่อาจจะไม่ทั้งหมด มีคิวปิดอยู่ ยิงธนูบ้าง เราก็จะดยงคิวปิดเนี่ยคือเป็นเทพของฝรั่งที่ เข้ามาในช่วงเวลานั้น คือจริงๆเข้ามาในช่วงอาณานิคม ฝรั่งเข้ามาทำให้เกิดมันก็เชื่อมโยง กับศาสนาเค้าจริงๆคือเทพในศาสนาคริสต์

ดร.สุจิตรา : มันเป็นเทพในตำนานของกรีก ที่เมืองอื่นเค้าจะมีฝีตาइन เป็นเทศกาลของ เค้านั้นดังมากทั่วโลก เชื่อมโยงกับวันฮาโลวีน ซึ่งมันก็เป็นเรื่องที่เป็นแบบสากล

10. หากคิดถึงสัญลักษณ์ของลำปางที่ไม่ใช่รถม้าและไก่ขาว คิดว่าน่าที่จะคิดถึงอะไรได้บ้าง เพราะอะไร

คุณไพโรจน์ : วัดพม่า ที่อื่นไม่มี หรือมีแต่น้อย พระธาตุลำปางหลวง ก็ถือว่าลัทธิการ เป็นวัดประจำภูมิภาค กษัตริย์เชียงใหม่ ลำพูน ที่เป็นมหาราช ก็จะมากกราบพระธาตุ ลำปางหลวง มีเรื่องราว พระนางจามเวที พระติโลกราช ก็จะมากกราบพระธาตุลำปาง หลวง มันเป็นเหมือนกับวัดภูมิภาค ไม่ใช่วัดสำคัญของลำปางเพียงอย่างเดียว แต่เป็นวัด สำคัญของภาคเหนือ รวมถึงเรื่องของพระธาตุ 12 ประจำราศีเกิด อันนี้ก็เป็น 1 ใน 12 ราศีด้วย

11. เรื่องเล่าที่เด่นๆ ของจังหวัดลำปาง จะช่วยทำให้จังหวัดมีอุตสาหกรรมอื่น ๆ เชื่อมโยง ไปสู่การขายสินค้า เช่น ภาพเขียนจำลองเรื่องเล่า ตัวละครเด่นๆ ในเรื่องเล่า หรือ แบบจำลองของหมู่บ้านในเรื่องเล่าต่างๆ เป็นต้น คิดว่าจะทำให้เกิดธุรกิจต่างๆ ตามมา มากมายอะไรได้บ้าง

คุณไพโรจน์ : น่าจะเป็นของที่ระลึก

12. สถานที่ที่มีเรื่องเล่าต่างๆ สามารถที่จะทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นจุดขายสินค้า และบริการที่จะทำให้จังหวัดมีความโดดเด่นได้อย่างไร

คุณไพโรจน์ : การบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาโดยการสร้าง story ให้เกิดการเชื่อมโยง

ภาคผนวก ค.

แบบสอบถาม

เวทีประชาคมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง “องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง”

ข้อตกลงเบื้องต้น การตอบแบบสอบถามสำหรับโครงการวิจัยนี้

1. จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม
2. ผลลัพธ์ต่อความคิดเห็นที่ได้ตอบแบบสอบถามชุดนี้ จะไม่ส่งผลต่อผู้ตอบแบบสอบถาม
3. เป็นอิสระและตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด
4. ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่น ในอันที่จะช่วยพัฒนาให้การท่องเที่ยวของจังหวัดเติบโตและยั่งยืน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ

- () 1. ต่ำกว่า 20 ปี () 2. 21-40 ปี
() 3. 41-60 ปี () 4. 61 ปี ขึ้นไป

3. ท่านจบการศึกษาสูงสุด

- () 1. ประถมศึกษา () 2. มัธยมศึกษา / เทียบเท่า
() 3. อนุปริญญา / เทียบเท่า () 4. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป

4. สถานภาพสมรส

- () 1. คู่ () 2. โสด
() 3. หม้าย / หย่าร้าง () 4. อื่นๆ

5. อาชีพของท่าน

- () 1. เกษตรกรรม () 2. ธุรกิจ / ค้าขาย / รับจ้าง
() 3. ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ () 4. อื่นๆ (ระบุ)

6. ท่านมีรายได้เดือนละ

- () 1. ไม่เกิน 10,000 บาท () 2. ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท
() 3. ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท () 4. ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท
() 5. ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป () 6. ไม่มีรายได้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า

จงใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
1. ด้านเนื้อหา 1.1 <u>ด้านความรู้ในเนื้อหา</u> เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่คือ “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านมีความรู้เกี่ยวกับสาระในเรื่องเล่านี้มากน้อยเพียงไร			
ถ้าตอบ “ไม่มี” เพราะเหตุใด			
1.2 <u>ด้านความสมบูรณ์ในเนื้อหา</u> เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก <u>มีความสมบูรณ์</u> มากน้อยเพียงไร ดังประเด็นต่อไปนี้ 1.2.1 ตัวละครในตำนาน 1.2.2 การลำดับเรื่องราว 1.2.3 สถานที่ 1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์			
หากยัง “ไม่สมบูรณ์” ต้องการเพิ่มเติมอะไรบ้าง			
ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
2. ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้านมากน้อยเพียงไร			
เหตุผล			
ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปางมากน้อยเพียงไร			
เหตุผล			

ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวบน เส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ มากน้อยเพียงไร			
เหตุผล			
ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชน ท้องถิ่นท่านมากน้อยเพียงไร			
เหตุผล			

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง “องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง”

ข้อตกลงเบื้องต้น การตอบแบบสอบถามสำหรับโครงการวิจัยนี้

1. จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม
2. ผลลัพธ์ต่อความคิดเห็นที่ได้ตอบแบบสอบถามชุดนี้ จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม
3. เป็นอิสระและตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด
4. ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่น ในอันที่จะช่วยพัฒนาให้การท่องเที่ยวของจังหวัดเติบโตและยั่งยืน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ

- () 1. ต่ำกว่า 20 ปี () 2. 21-40 ปี
() 3. 41-60 ปี () 4. 61 ปี ขึ้นไป

3. ท่านจบการศึกษาสูงสุด

- () 1. ประถมศึกษา () 2. มัธยมศึกษา / เทียบเท่า
() 3. อนุปริญญา / เทียบเท่า () 4. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป

4. สถานภาพสมรส

- () 1. คู่ () 2. โสด
() 3. หม้าย / หย่าร้าง () 4. อื่นๆ

5. อาชีพของท่าน

- () 1. เกษตรกรรม () 2. ธุรกิจ / ค้าขาย / รับจ้าง
() 3. ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ () 4. อื่นๆ (ระบุ)

6. ท่านมีรายได้เดือนละ

- () 1. ไม่เกิน 10,000 บาท () 2. ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท
() 3. ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท () 4. ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท
() 5. ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป () 6. ไม่มีรายได้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า

จงใส่เครื่องหมาย✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
1. ด้านเนื้อหา 1.1 <u>ด้านความรู้ในเนื้อหา</u> เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ คือ “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านมีความรู้เกี่ยวกับสาระในเรื่องเล่านี้มากน้อยเพียงไร			
ถ้าตอบ “ไม่มี” เพราะเหตุใด			
1.2 <u>ด้านความสมบูรณ์ในเนื้อหา</u> เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก มีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงไร ดังประเด็นต่อไปนี้ 1.2.1 ตัวละครในตำนาน 1.2.2 การลำดับเรื่องราว 1.2.3 สถานที่ 1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์			
หากยัง “ไม่สมบูรณ์” ต้องการเพิ่มเติมอะไรบ้าง			
ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
2. ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้านมากน้อยเพียงไร			
เหตุผล			
ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปางมากน้อยเพียงไร			
เหตุผล			

ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
<p>4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ มากน้อยเพียงไร</p>			
เหตุผล			
ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
<p>5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่านมากน้อยเพียงไร</p>			
เหตุผล			

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง “องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง”

ข้อตกลงเบื้องต้น การตอบแบบสอบถามสำหรับโครงการวิจัยนี้

1. จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม
2. ผลลัพธ์ต่อความคิดเห็นที่ได้ตอบแบบสอบถามชุดนี้ จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม
3. เป็นอิสระและตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด
4. ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่น ในอันที่จะช่วยพัฒนาให้การท่องเที่ยวของจังหวัดเติบโตและยั่งยืน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ

- () 1. ต่ำกว่า 20 ปี () 2. 21-40 ปี
() 3. 41-60 ปี () 4. 61 ปี ขึ้นไป

3. ท่านจบการศึกษาสูงสุด

- () 1. ประถมศึกษา () 2. มัธยมศึกษา / เทียบเท่า
() 3. อนุปริญญา / เทียบเท่า () 4. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป

4. สถานภาพสมรส

- () 1. คู่ () 2. โสด
() 3. หม้าย / หย่าร้าง () 4. อื่นๆ

5. อาชีพของท่าน

- () 1. เกษตรกรรม () 2. ธุรกิจ / ค้าขาย / รับจ้าง
() 3. ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ () 4. อื่นๆ (ระบุ)

6. ท่านมีรายได้เดือนละ

- () 1. ไม่เกิน 10,000 บาท () 2. ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท
() 3. ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท () 4. ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท
() 5. ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป () 6. ไม่มีรายได้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า

จงใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
<p>1. ด้านเนื้อหา</p> <p>1.1 ด้านความรู้ในเนื้อหา เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวลุ่มปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) คือ “ตำนานวัดอักษิ์” ท่านมีความรู้เกี่ยวกับสาระในเรื่องเล่านี้มากน้อยเพียงไร</p>			
ถ้าตอบ “ไม่มี” เพราะเหตุใด			
<p>1.2 ด้านความสมบูรณ์ในเนื้อหา เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก มีความสมบูรณ์ มากน้อยเพียงไร ตั้งประเด็นต่อไปนี้</p> <p>1.2.1 ตัวละครในตำนาน</p> <p>1.2.2 การลำดับเรื่องราว</p> <p>1.2.3 สถานที่</p> <p>1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์</p>			
หากยัง “ไม่สมบูรณ์” ต้องการเพิ่มเติมอะไรบ้าง			
ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
<p>2 ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน “ตำนานวัดอักษิ์” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร</p> <p>เหตุผล</p>			
ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
<p>3 ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ “ตำนานวัดอักษิ์” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปางมากน้อยเพียงไร</p> <p>เหตุผล</p>			

ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
4 ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว “ตำนานวัดอักษิ์ชัยคีรี” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทาง ลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) มากน้อยเพียงไร			
เหตุผล			
ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
5 ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดอักษิ์ชัยคีรี” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่น ท่าน มากน้อยเพียงไร			
เหตุผล			

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง “องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง”

ข้อตกลงเบื้องต้น การตอบแบบสอบถามสำหรับโครงการวิจัยนี้

1. จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม
2. ผลลัพธ์ต่อความคิดเห็นที่ได้ตอบแบบสอบถามชุดนี้ จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม
3. เป็นอิสระและตรงกับความเห็นมากที่สุด
4. ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่น ในอันที่จะช่วยพัฒนาให้การท่องเที่ยวของจังหวัดเติบโตและยั่งยืน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ

- () 1. ต่ำกว่า 20 ปี () 2. 21-40 ปี
() 3. 41-60 ปี () 4. 61 ปี ขึ้นไป

3. ท่านจบการศึกษาสูงสุด

- () 1. ประถมศึกษา () 2. มัธยมศึกษา / เทียบเท่า
() 3. อนุปริญญา / เทียบเท่า () 4. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป

4. สถานภาพสมรส

- () 1. คู่ () 2. โสด
() 3. หม้าย / หย่าร้าง () 4. อื่นๆ

5. อาชีพของท่าน

- () 1. เกษตรกรรม () 2. ธุรกิจ / ค้าขาย / รับจ้าง
() 3. ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ () 4. อื่นๆ (ระบุ)

6. ท่านมีรายได้เดือนละ

- () 1. ไม่เกิน 10,000 บาท () 2. ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท
() 3. ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท () 4. ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท
() 5. ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป () 6. ไม่มีรายได้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า

จงใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
<p>1. ด้านเนื้อหา</p> <p>1.1 <u>ด้านความรู้ในเนื้อหา</u> เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-พะเยาคือ “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านมีความรู้เกี่ยวกับสาระในเรื่องเล่านี้มากน้อยเพียงไร</p>			
<p>ถ้าตอบ “ไม่มี” เพราะเหตุใด</p>			
<p>1.2 <u>ด้านความสมบูรณ์ในเนื้อหา</u> เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก <u>มีความสมบูรณ์</u> มากน้อยเพียงไร ดังประเด็นต่อไปนี้</p> <p>1.2.1 ตัวละครในตำนาน</p> <p>1.2.2 การลำดับเรื่องราว</p> <p>1.2.3 สถานที่</p> <p>1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์</p>			
<p>หากยัง “ไม่สมบูรณ์” ต้องการเพิ่มเติมอะไรบ้าง</p>			
ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
<p>2 ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน</p> <p>“ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้านมากน้อยเพียงไร</p>			
<p>เหตุผล</p>			
ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
<p>3 ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์</p> <p>“ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปางมากน้อยเพียงไร</p>			

ข้อความ	มาก	น้อย	ไม่มี
<p>4 ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว บนเส้นทางลำปาง-พะเยา มากน้อยเพียงไร</p>			
เหตุผล			
<p>5 ด้านประเพณีวัฒนธรรม “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับ ชุมชนท้องถิ่นท่านมากน้อยเพียงไร</p>			
เหตุผล			

ภาคผนวก ง.

แบบสอบถามเวทีประชาคมยืนยันข้อมูล
สำหรับผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา

แบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา
วิจัยเรื่อง “องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง”

คำชี้แจง ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่องานวิจัย โดยใส่เครื่องหมาย
(✓) ลงในช่องความคิดเห็นของท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณา
ปรับปรุงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ค้นหา รวบรวมจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ใน 13 อำเภอ ที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่
มารวบรวมทำเป็นองค์ความรู้
2. สร้างจุดเด่นขององค์ความรู้เรื่องเล่าอัตลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อให้สร้างจุดสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว
3. สร้างอาชีพก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

สาระสำคัญในแบบสอบถามประกอบด้วย ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า แบ่งเป็น 5 ด้านดังนี้

1. ด้านเนื้อหา
2. ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์
4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว
5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม

1. **ด้านเนื้อหา** หมายถึง เนื้อเรื่องของเรื่องเล่าที่มีสาระครอบคลุม ประวัติความเป็นมา ตัวละคร การเรียงลำดับเวลา ความเชื่อมโยงกับสถานที่ สร้างประวัติศาสตร์บ้านเมือง เกิดตำนานวีรบุรุษ สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรม จารีตประเพณี คุณธรรมจริยธรรมของชุมชน

ข้อที่	ด้านเนื้อหา	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
1.1	- ความรู้ในเนื้อหา เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ คือ “ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านมีความรู้เกี่ยวกับสาระในเรื่องเล่านี้ มากน้อยเพียงไร ถ้าตอบ “ไม่มี” เพราะเหตุใด			
ข้อเสนอแนะ				
1.2	- ความสมบูรณ์ในเนื้อหา เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก <u>มีความสมบูรณ์</u> มากน้อยเพียงไร ดังประเด็นต่อไปนี้			
	1.2.1 ตัวละครในเรื่อง			
	1.2.2 การลำดับเรื่องราว			
	1.2.3 สถานที่ในเรื่อง			
	1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์			
	หากยัง “ไม่สมบูรณ์” ต้องการเพิ่มเติมอะไรบ้าง			
ข้อเสนอแนะ				

2. ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน หมายถึง การส่งเสริมความเชื่อ แนวคิด หรือ อุดมการณ์ ที่ยอมรับร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ให้ทุกคนในสังคมท้องถิ่นถือเป็นแนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินชีวิตส่วนตน เพื่อประโยชน์สุขโดยส่วนรวม โดยอาศัยค่านิยมในเรื่องของตำนานเรื่องเล่า เป็นแบบอย่างที่ดีให้ยึดถือ

ข้อที่ 2	ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

3. ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ หมายถึง การส่งเสริมลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ที่แสดงภาพลักษณ์ของชุมชนโดยเชื่อมโยงกับสาระของตำนานเรื่องเล่า ที่ชุมชนได้เล่าสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น

ข้อที่ 3	ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปางมากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

4. ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การนำส่วนประกอบที่สำคัญมาเน้นย้ำให้เกิดความน่าสนใจ โดยนำสาระสำคัญของตำนานเรื่องเล่าของชุมชนท้องถิ่น มาสร้างความประทับใจเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีเรื่องราวที่ชวนติดตามอยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยว

ข้อที่ 4	ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่ (เวียงป่าเป้า) มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

5. ด้านประเพณีวัฒนธรรม หมายถึง กฎระเบียบในการปฏิบัติตนของกลุ่มชนในสังคมท้องถิ่นนั้นๆ ที่ถือเป็นแบบอย่างอันดีงามที่ยอมรับร่วมกัน นำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์แบบอย่างเฉพาะตนของชุมชนท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงสาระเรื่องราวของตำนานเรื่องเล่าที่เป็นแบบอย่างถือปฏิบัติต่อกันมา สืบสานเป็นประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่น

ข้อที่ 5	ด้านประเพณีวัฒนธรรม	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

1. **ด้านเนื้อหา** หมายถึง เนื้อเรื่องของเรื่องเล่าที่มีสาระครอบคลุม ประวัติความเป็นมา ตัวละคร การเรียงลำดับเวลา ความเชื่อมโยงกับสถานที่ สร้างประวัติศาสตร์บ้านเมือง เกิดตำนานวีรบุรุษ สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรม จารีตประเพณี คุณธรรมจริยธรรมของชุมชน

ข้อที่	ด้านเนื้อหา	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
1.1	- ความรู้ในเนื้อหา เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ คือ “ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านมีความรู้เกี่ยวกับ สาระในเรื่องเล่านี้ มากน้อยเพียงไร ถ้าตอบ “ไม่มี” เพราะเหตุใด			
ข้อเสนอแนะ				
1.2	- ความสมบูรณ์ในเนื้อหา เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก <u>มีความสมบูรณ์</u> มากน้อยเพียงไร ดังประเด็นต่อไปนี้			
	1.2.1 ตัวละครในเรื่อง			
	1.2.2 การลำดับเรื่องราว			
	1.2.3 สถานที่ในเรื่อง			
	1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์			
	หากยัง “ไม่สมบูรณ์” ต้องการเพิ่มเติมอะไรบ้าง			
ข้อเสนอแนะ				

2. **ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน** หมายถึง การส่งเสริมความเชื่อ แนวคิด หรือ อุดมการณ์ ที่ยอมรับร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า ให้ทุกคนในสังคมท้องถิ่นถือเป็นแนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินชีวิตส่วนตน เพื่อประโยชน์สุขโดยรวม โดยอาศัยค่านิยมในเรื่องของตำนานเรื่องเล่า เป็นแบบอย่างที่ดีให้ยึดถือ

ข้อที่ 2	ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

3. **ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์** หมายถึง การส่งเสริมลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ที่แสดงภาพลักษณ์ของชุมชนโดยเชื่อมโยงกับสาระของตำนานเรื่องเล่า ที่ชุมชนได้เล่าสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น

ข้อที่ 3	ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปางมากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

4. **ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว** หมายถึง การนำส่วนประกอบที่สำคัญมาเน้นย้ำให้เกิดความน่าสนใจ โดยนำสาระสำคัญของตำนานเรื่องเล่าของชุมชนท้องถิ่น มาสร้างความประทับใจเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีเรื่องราวที่ชวนติดตามอยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยว

ข้อที่ 4	ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

5. **ด้านประเพณีวัฒนธรรม** หมายถึง กฎระเบียบในการปฏิบัติตนของกลุ่มชนในสังคมท้องถิ่นนั้นๆ ที่ถือเป็นแบบอย่างอันดีงามที่ยอมรับร่วมกัน นำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์แบบอย่างเฉพาะตนของชุมชนท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงสาระเรื่องราวของตำนานเรื่องเล่าที่เป็นแบบอย่างถือปฏิบัติต่อกันมา สืบสานเป็นประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่น

ข้อที่ 5	ด้านประเพณีวัฒนธรรม	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดเวียง วัดอุมลอง วัดดอยป่าตาล” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

1. **ด้านเนื้อหา** หมายถึง เนื้อเรื่องของเรื่องเล่าที่มีสาระครอบคลุม ประวัติความเป็นมา ตัวละคร การเรียงลำดับเวลา ความเชื่อมโยงกับสถานที่ สร้างประวัติศาสตร์บ้านเมือง เกิดตำนานวีรบุรุษ สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรม จารีตประเพณี คุณธรรมจริยธรรมของชุมชน

ข้อที่	ด้านเนื้อหา	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
1.1	- ความรู้ในเนื้อหา เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวลำปาง-เชียงใหม่ (เวียงป่าเป้า) คือ “ตำนานวัดอักษะคีรี” ท่านมีความรู้เกี่ยวกับสาระในเรื่องเล่านี้ มากน้อยเพียงไร ถ้าตอบ “ไม่มี” เพราะเหตุใด			
ข้อเสนอแนะ				
1.2	- ความสมบูรณ์ในเนื้อหา เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก <u>มีความสมบูรณ์</u> มากน้อยเพียงไร ดังประเด็นต่อไปนี้			
	1.2.1 ตัวละครในเรื่อง			
	1.2.2 การลำดับเรื่องราว			
	1.2.3 สถานที่ในเรื่อง			
	1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์			
	หากยัง “ไม่สมบูรณ์” ต้องการเพิ่มเติมอะไรบ้าง			
ข้อเสนอแนะ				

2. **ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นฐาน** หมายถึง การส่งเสริมความเชื่อ แนวคิด หรือ อุดมการณ์ ที่ยอมรับร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า ให้ทุกคนในสังคมท้องถิ่นถือเป็นแนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินชีวิตส่วนตน เพื่อประโยชน์สุขโดยส่วนรวม โดยอาศัยค่านิยมในเรื่องของตำนานเรื่องเล่า เป็นแบบอย่างที่ดีให้ยึดถือ

ข้อที่ 2	ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นฐาน	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดอภัยไชยคีรี” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นฐาน มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

3. **ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์** หมายถึง การส่งเสริมลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ที่แสดงภาพลักษณ์ของชุมชนโดยเชื่อมโยงกับสาระของตำนานเรื่องเล่า ที่ชุมชนได้เล่าสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น

ข้อที่ 3	ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดอภัยไชยคีรี” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

4. **ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว** หมายถึง การนำส่วนประกอบที่สำคัญมาเน้นย้ำให้เกิดความน่าสนใจ โดยนำสาระสำคัญของตำนานเรื่องเล่าของชุมชนท้องถิ่น มาสร้างความประทับใจเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีเรื่องราวที่ชวนติดตามอยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยว

ข้อที่ 4	ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดอภัยไชยคีรี” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

5. **ด้านประเพณีวัฒนธรรม** หมายถึง กฎระเบียบในการปฏิบัติตนของกลุ่มชนในสังคมท้องถิ่นนั้นๆ ที่ถือเป็นแบบอย่างอันดีงามที่ยอมรับร่วมกัน นำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์แบบอย่างเฉพาะตนของชุมชนท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงสาระเรื่องราวของตำนานเรื่องเล่าที่เป็นแบบอย่างถือปฏิบัติต่อกันมา สืบสานเป็นประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่น

ข้อที่ 5	ด้านประเพณีวัฒนธรรม	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดอภัยไชยคีรี” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

1. **ด้านเนื้อหา** หมายถึง เนื้อเรื่องของเรื่องเล่าที่มีสาระครอบคลุม ประวัติความเป็นมา ตัวละคร การเรียงลำดับเวลา ความเชื่อมโยงกับสถานที่ สร้างประวัติศาสตร์บ้านเมือง เกิดตำนานวีรบุรุษ สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรม จารีตประเพณี คุณธรรมจริยธรรมของชุมชน

ข้อที่	ด้านเนื้อหา	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
1				
1.1	- ความรู้ในเนื้อหา เรื่องเล่าที่เลือกบนเส้นทางหลักการท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-พะเยา คือ “ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านมีความรู้เกี่ยวกับสาระในเรื่องเล่านี้ มากน้อยเพียงไร ถ้าตอบ “ไม่มี” เพราะเหตุใด			
ข้อเสนอแนะ				
1.2	- ความสมบูรณ์ในเนื้อหา เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก มีความสมบูรณ์ มากน้อยเพียงไร ดังประเด็นต่อไปนี้			
	1.2.1 ตัวละครในเรื่อง			
	1.2.2 การลำดับเรื่องราว			
	1.2.3 สถานที่ในเรื่อง			
	1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์			
	หากยัง “ไม่สมบูรณ์” ต้องการเพิ่มเติมอะไรบ้าง			
ข้อเสนอแนะ				

2. **ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน** หมายถึง การส่งเสริมความเชื่อ แนวคิด หรือ อุดมการณ์ ที่ยอมรับร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า ให้ทุกคนในสังคมท้องถิ่นถือเป็นแนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินชีวิตส่วนตน เพื่อประโยชน์สุขโดยรวม โดยอาศัยค่านิยมในเรื่องของตำนานเรื่องเล่า เป็นแบบอย่างที่ดีให้ยึดถือ

ข้อที่ 2	ด้านการส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

3. **ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์** หมายถึง การส่งเสริมลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ที่แสดงภาพลักษณ์ของชุมชนโดยเชื่อมโยงกับสาระของตำนานเรื่องเล่า ที่ชุมชนได้เล่าสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น

ข้อที่ 3	ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของ จังหวัดลำปางมากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

4. **ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว** หมายถึง การนำส่วนประกอบที่สำคัญมาเน้นย้ำให้เกิดความน่าสนใจ โดยนำสาระสำคัญของตำนานเรื่องเล่าของชุมชนท้องถิ่น มาสร้างความประทับใจเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีเรื่องราวที่ชวนติดตามอยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยว

ข้อที่ 4	ด้านการเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

5. **ด้านประเพณีวัฒนธรรม** หมายถึง กฎระเบียบในการปฏิบัติตนของกลุ่มชนในสังคมท้องถิ่นนั้นๆ ที่ถือเป็นแบบอย่างอันดีงามที่ยอมรับร่วมกัน นำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์แบบอย่างเฉพาะตนของชุมชนท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงสาระเรื่องราวของตำนานเรื่องเล่าที่เป็นแบบอย่างถือปฏิบัติต่อกันมา สืบสานเป็นประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่น

ข้อที่ 5	ด้านประเพณีวัฒนธรรม	ความสอดคล้อง / ตรงเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
		+1	0	-1
“ตำนานวัดพระธาตุม่อนทรายนอน” ท่านคิดว่าจะช่วยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นท่าน มากน้อยเพียงไร เหตุผล				
ข้อเสนอแนะ				

ภาคผนวก จ.

ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม(IOC)

คำถาม ข้อ	ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)							
	ประเด็นคำถาม	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC
		1	2	3	4	5		
1	1.1 ความรู้ในเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0
	1.2 ความสมบูรณ์ในเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0
	1.2.1 ตัวละครในเนื้อเรื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0
	1.2.2 การลำดับเรื่องราว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0
	1.2.3 สถานที่ในเนื้อเรื่อง	+1	-1	+1	+1	+1	4	0.8
	1.2.4 ความมหัศจรรย์/ปาฏิหาริย์	+1	+1	-1	+1	+1	4	0.8
2	การส่งเสริมค่านิยมพื้นบ้าน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0
3	การส่งเสริมอัตลักษณ์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0
4	การเสริมสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0
5	การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0
	รวม	10	9	9	10	10	48	0.96

จากแบบประเมินการหาค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยรวม (IOC) เท่ากับ 0.96 แสดงว่าแบบสอบถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จึงได้นำแบบสอบถามไปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในเวทีประชาคมยืนยันข้อมูลใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกะชัง อำเภอลำปำ อำเภอเถิน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอถ้ำเสือ อำเภอละ 30 คน โดยคัดเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม

หมายเหตุ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม

1. ครูวัลลภ นนทมาลย์ ครูชำนาญการพิเศษ รองผู้อำนวยการโรงเรียนพระราชรัษฎธรรมคุณ
อ.งาว จ.ลำปาง สอนรายวิชา ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ครูแถม กลิ่นฟุ้ง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านแป้น หมู่ที่ 1 ต.บ้านสา
อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
3. ครูพานทอง เตชะพลี ครูโรงเรียนเถินวิทยาอ.เถิน จ.ลำปาง สอนวิชาประวัติศาสตร์
4. อาจารย์มงคล ภูกันีก กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภาวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง
5. อาจารย์ไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น อาจารย์ประจำ สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ฉ.

รูปภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเรื่องเล่าชุมชน
ระหว่างวันที่ 24 ตุลาคม 2555 – 1 กุมภาพันธ์ 2556

รูปภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเรื่องเล่าชุมชน

วันที่ 24 ตุลาคม 2555 ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลเกาะคา อ.เกาะคา

ปราชญ์ชาวบ้าน อ.ห้างฉัตร อ.เกาะคา อ.เสริมงาม

รายชื่อผู้เข้าร่วมการให้ข้อมูลอ.ห้างฉัตร อ.เกาะคา อ.เสริมงาม

เกาะคา	ห้างฉัตร	เสริมงาม
นายจำรัส วงศ์ธิดา	นายสิริวัฒน์ แสงศานติธรรม	นายชาญ สัตตรัตน์ขจร
นายทรงศักดิ์ แก้วมูล	นายลอง แสงบุญเรือง	นายประธาน ยะเปียง
นายธรรณิทร์ ธิดา	นายเกรียงศักดิ์ สันเทพ	

วันที่ 25 ตุลาคม 2555 ที่วัดเวียง อ.เถิน

ปราชญ์ชาวบ้าน อ.เถิน อ.สบปราบ อ.แม่พริก

รายชื่อผู้เข้าร่วมการให้ข้อมูล อ.เถิน อ.สบปราบ อ.แม่พริก

เถิน	สบปราบ	แม่พริก
นายสถาพร รัตมีเวียงชัย	น.ส. สุดารัตน์ สุดใจ	นายอวรณ์ ฝืนคำอ้าย
นางสุภาพร เครือชัยแก้ว	นายทน คำภีโล	นางจตุญา ศรีเจริญกุล
พระปลัดชัยวัฒน์ จันทมนโ	นายแก้ว นานเปี้ย	นายภัทรพล ศรีเจริญกุล
นายประหยัด หวันวงศ์	นางบุญเทียม นิลใจ	
นายเฉลิมพล คันธวงศ์	นายเกา คำฟู	
นายศรี ลือเมือง		

วันที่ 27 ตุลาคม 2555 ที่ห้องประชุมดร.เทียม โชควัฒนา มหาวิทยาลัยเนชั่น จ.ลำปาง

ปราชญ์ชาวบ้าน อ.เมือง อ.แม่เมาะ

รายชื่อผู้เข้าร่วมการให้ข้อมูล อ.เมือง อ.แม่เมาะ

เมือง	แม่เมาะ
นายมงคล ถูกนีก	นายแดง ทะนันชัย
นายสุรพงษ์ ภัคดี	นางฉวีชา วิจรรยา
นายบุญส่ง ภูวังหม้อ	
นายศักดิ์ รัตนชัย	

วันที่ 28 ตุลาคม 2555 ที่ห้องประชุมดร.เทียม โชควัฒนา มหาวิทยาลัยเนชั่น จ.ลำปาง

ปราชญ์ชาวบ้าน อ.แจ้ห่ม อ.เมืองปาน อ.งาว

รายชื่อผู้เข้าร่วมการให้ข้อมูล อ.แจ้ห่ม อ.เมืองปาน อ.งาว

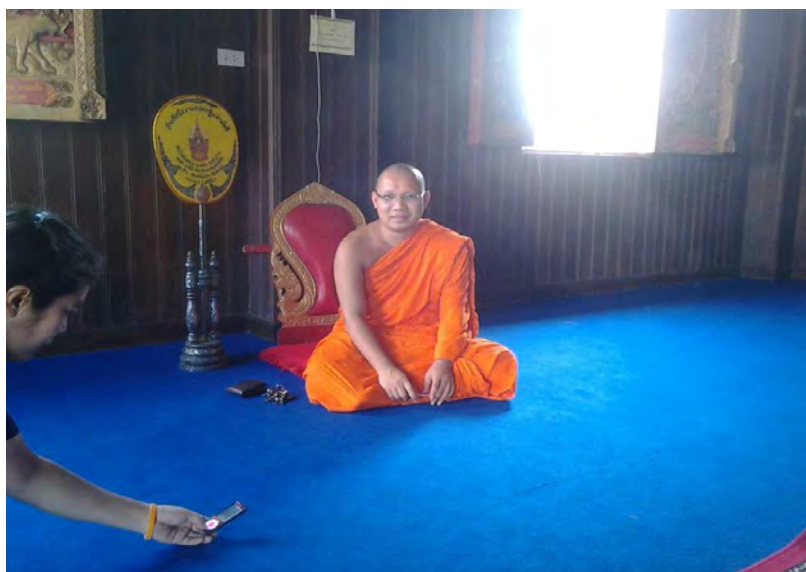
แจ้ห่ม	เมืองปาน	งาว
นายแถม กลิ่นฟุ้ง	นายสมชาติ แต้มคม	นายวัลลภ นนทมาลย์
นายพงษ์ศักดิ์ ถนอมจิตต์	ด.ช. ธีรวัฒน์ สันเทพ	นายเผชิญ มงคล
	นายวิชา แต้มคม	นางสุลีภรณ์ รัชชพงศ์รักษ์
	นายบุญปั้น ยอดดี	

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2555 ที่วัดดอยม่วงคำ อ.แม่ทะ

ปราชญ์ชาวบ้าน อ.แม่ทะ
รายชื่อผู้เข้าร่วมการให้ข้อมูล อ.แม่ทะ

แม่ทะ วัดดอยม่วงคำ	แม่ทะ วัดป่าต้นหลวง
นายกันทร นันทะ	พระวีรพงษ์ วงศ์เรื่อน
นายศุภรัช ต้อยใจ	

วันที่ 2 พฤศจิกายน 2555 ที่วัดสบลิน อ.วังเหนือ

ปราชญ์ชาวบ้าน อ.วังเหนือ

รายชื่อผู้เข้าร่วมการให้ข้อมูล อ.วังเหนือ

พระครูสถาพรปริยัติ (บุญมี ปากหวาน)	นายบุญส่ง เชื้อเขียว
นายวิจิตร มัชชะ	นายเชาวฤทธิ์ เจนจัด
นายนวล มัชชะ	นายดวง แต้มแก่ง
นายปิ่น มัชชะ	นายทวย วรรณารักษ์
นายเทียน มัชชะ	

วันที่ 30 มกราคม 2556 ที่วัดนาปราบ อำเภอสบปราบ และอำเภแม่พริก

ปราชญ์ชาวบ้าน อ.สบปราบ และอ.แม่พริก

นักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเนชั่น ร่วมลงพื้นที่เก็บข้อมูล

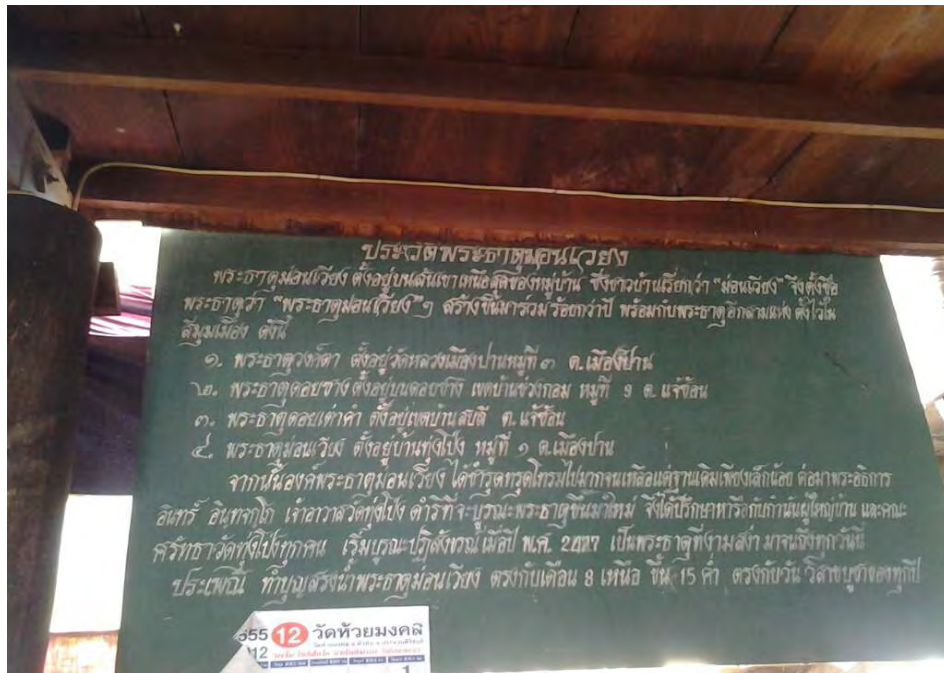
รายชื่อผู้เข้าร่วมการให้ข้อมูล อ.สบปราบ และ อ.แม่พริก

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1.	คุณหมอบุญเดิม ปิงวงศ์	175 ม.5 บ้านนายาง ต.นายาง อ.สบปราบ จ.ลำปาง
2.	อาจารย์ปราณี ปิงวงศ์	175 ม.5 บ้านนายาง ต.นายาง อ.สบปราบ จ.ลำปาง
3.	นายสุพรรณ มูลเสน	13 ม.7 ต.แม่กัวะ อ.สบปราบ จ.ลำปาง
4.	นายเสาร์ วงศ์บวรวิทย์	12 ม.3 ต.นายาง อ.สบปราบ จ.ลำปาง
5.	นายอดุลย์ ดวงหมื่น	49 ม.2 ต.แม่กัวะ อ.สบปราบ จ.ลำปาง
6.	นายสุคำ แก้วใส	46 ม.4 ต.สบปราบ อ.สบปราบ จ.ลำปาง
7.	นายคำ แก่นใจ	3/2 ม.7 ต.นายาง อ.สบปราบ จ.ลำปาง
8.	นายทน คำภิโล	93/1 ม.4 ต.สมัย อ.สบปราบ จ.ลำปาง
9.	นายแก้ว ตาคำปัญญา	109 ม.3 ต.สมัย อ.สบปราบ จ.ลำปาง
10.	พระครูโสภณ จริยานุวัตร	วัดบ้านนาปราบ ต.นายาง อ.สบปราบ จ.ลำปาง
11.	นายเฉลิม ไชยสาร	89/5 ม.2 ต.แม่ปู้ อ.แม่พริก จ.ลำปาง
12.	นายเจริญ ตาอ้าย	7 ม.1 ต.ผาปิ้ง อ.แม่พริก จ.ลำปาง
13.	นายสุนทร หิรัญพานิช	294/1 ม.3 ต.แม่ปู้ อ.แม่พริก จ.ลำปาง
14.	นายนาค ไชยวงศ์	104/1 ม.3 ต.แม่ปู้ อ.แม่พริก จ.ลำปาง

วันที่ 31 มกราคม 2556 ที่อำเภอเมืองปาน

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2556 ที่อำเภองาว

เนื้อทรายคำ ที่วัดพระธาตุม่อนทรายเหงา

ภาคผนวก ช.

รูปภาพประกอบการจัดเวทีประชาคม 4 อำเภอ
ระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม – วันที่ 2 สิงหาคม 2556

เวทีประชาคมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล
ณ องค์การบริหารส่วนตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม
วันที่ 15 กรกฎาคม 2556

ผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล อ.แจ้ห่ม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นางสมจิตร รักชาติ	1 หมู่ที่ 2 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
2	นางสาวอรุณี มีทรัพย์	121 หมู่ที่ 6 ต.แจ้ห่ม อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
3	นางวิไลวรรณ อนุ	79 หมู่ที่ 6 ต.แจ้ห่ม อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
4	นายพิศุทธิ์ สวยฉลาด	131 หมู่ที่ 8 ต.แจ้ห่ม อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
5	นางสาวณัฐนิชา ณ ลำปาง	35 หมู่ที่ 7 ต.เมืองปาน อ.เมืองปาน จ.ลำปาง
6	นายภาณุวัฒน์ พรหมวิชัย	26 หมู่ที่ 3 ต.จางเหนือ อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง
7	นายธีรพงษ์ ออกผาย	295 หมู่ที่ 1 ต.แจ้ห่ม อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
8	นางเบญจวรรณ ความรู้	215 หมู่ที่ 2 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
9	นายอัษฎานนท์ ดุงาม	33 หมู่ที่ 4 ต.บ้านสา อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
10	นายนอมนิ ใจชื่นบาน	4 หมู่ที่ 4 ต.เมืองมาย อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
11	นางสาวพัชรี มีชื่อ	43 หมู่ที่ 9 ต.นิคมพัฒนา อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
12	นางสาวปภาดา แก้วคำหาญ	266/547 หมู่ที่ 15 ต.พิชัย อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
13	นางสาวโสภภาพรรณ ประมาณ	95 หมู่ที่ 2 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
14	นางสาวสุภาภรณ์ ฟังอารมณ	45 หมู่ที่ 8 ต.บ้านขอ อ.เมืองปาน จ.ลำปาง
15	นางพัชรี สัญญา	228 หมู่ที่ 4 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
16	นางสาวอัญญาพร เครื่องครัด	87 หมู่ที่ 3 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
17	ผศ.กนกฤษดิ์ เก่าศิริ	ข้าราชการบำนาญ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
18	นางนงคราญ ไหวพริบ	75 หมู่ที่ 6 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
19	นายสมชาย จิตใหญ่	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่ผ้าขาว
20	นายบุญธรรม อาจกล้า	83 หมู่ที่ 11 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
21	นายนรชัย วรรณันตกุล	27 หมู่ที่ 10 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
22	นายผาย แข็งแรง	120 หมู่ที่ 8 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
23	นายตีบ รูปสะอาด	14 หมู่ที่ 4 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
24	นายสิงห์คำ ไวตา	23 หมู่ที่ 1 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
25	นายทวี บุญเต็ม	270 หมู่ที่ 3 ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
26	นายสวาท นามสุข	61 หมู่ที่ 7 ต.แจ้ห่ม อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
27	นางช่อฟ้า ม่วงมณี	ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา
28	นายรวี หมั่นทำ	รองผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา
29	นางสาวเบญจพร ช่างขอ	210 หมู่ที่ 5 ต.แจ้ห่ม อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
30	นางสาวลัชชา กล้าจริง	ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง

เวทีประชาคมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล
ณ โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ อำเภอองอาจ
วันที่ 31 กรกฎาคม 2556

ผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล อ.งาว

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นายบุญมี ปินตาแสน	32/4 หมู่ที่ 3 ต.หลวงใต้ อ.งาว จ.ลำปาง
2	นายอุบล จาริก	39 ม.9 ต.ปงเตา อ.งาว จ.ลำปาง
3	นายสะอาด ทิพย์ประจา	120/2 หมู่ที่ 4 ต.หลวงเหนือ อ.งาว จ.ลำปาง
4	นางจีรรัตน์ แก้วบุญเรือง	458/1 หมู่ที่ 9 ต.ชมพู อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
5	นายวิทยา ชัยคำ	35/2 หมู่ที่ 2 ต.นาแก อ.งาว จ.ลำปาง
6	นางอำภา ไชยเนตร	129 หมู่ที่ 2 ต.หลวงใต้ อ.งาว จ.ลำปาง
7	นายไททัศน์ วรรณยาน	94 หมู่ที่ 1 ต.บ้านแหง อ.งาว จ.ลำปาง
8	นายธนภัทร เมืองพรม	89 หมู่ที่ 1 ต.บ้านแหง อ.งาว จ.ลำปาง
9	นางสาวหยาดนภา ใจจันทร์	โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ
10	นายปฎิภาณ ชุนเงิน	75/1 หมู่ที่ 5 ต.หลวงใต้ อ.งาว จ.ลำปาง
11	นายธรรมรักษ์ สร้อยทอง	33/1 หมู่ที่ 2 ต.นาแก อ.งาว จ.ลำปาง
12	นางพรใจ รุ่งเจริญอารีย์จิตต์	189/4 หมู่ที่ 4 ต.หลวงเหนือ อ.งาว จ.ลำปาง
13	นางฉวีวรรณ คำเป็ก	241/1 หมู่ที่ 4 ต.หลวงเหนือ อ.งาว จ.ลำปาง
14	นายมงคล ดอกไม้หอม	อาจารย์โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
15	นางสาวเปรมจิต อินทรวิจิตร	74/1 หมู่ที่ 2 ต.ปงแสนทอง อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
16	นายวัลลภ นนทมาลย์	127/9 หมู่ที่ 4 ต.หลวงเหนือ อ.งาว จ.ลำปาง
17	นายชนชาย ใจหล้า	28 หมู่ที่ 2 ต.แม่ตีบ อ.งาว จ.ลำปาง
18	นางผกามาศ แก้วรัตน์	100 หมู่ที่ 6 ต.พิชัย อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
19	นายเชาวน์วัศ ร่วมชาติ	59/9 หมู่ที่ 2 ต.หลวงใต้ อ.งาว จ.ลำปาง
20	นางพรรณี ช่างเพ็ง	93 หมู่ที่ 3 ต.หลวงใต้ อ.งาว จ.ลำปาง
21	นางวัชรีย์ นนทมาลย์	162/7 หมู่ที่ 4 ต.หลวงเหนือ อ.งาว จ.ลำปาง
22	นางสุนิดา ไหมสาสน์	อาจารย์โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ
23	นางบุญศรี คำวิชัย	อาจารย์โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ
24	นางประพิศ ใหม่คามิ	44 ซ.3 (ถนนนาก่วม) ต.ชมพู อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
25	นางวรวิรัตน์ กันทา	194 หมู่ที่ 1 ต.หลวงใต้ อ.งาว จ.ลำปาง
26	นายบรรเจิด สระปัญญา	196/1 ถ.บุญวาทยค์ ต.สวนดอก อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
27	นางณัฐกานต์ ไชยยาสมบัติ	52 หมู่ที่ 10 ต.บ่อแฮ้ว อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
28	นายเผชิณู มงคล	21 หมู่ที่ 2 ต.นาแก อ.งาว จ.ลำปาง
29	นางรจนา จันทรทิพย์	6/4 หมู่ที่ 1 ต.หลวงเหนือ อ.งาว จ.ลำปาง
30	นางสาววราลักษณ์ ศรีกันทา	129 หมู่ที่ 7 ต.ปงแสนทอง อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง

เวทีประชาคมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล
ณ เทศบาลตำบลล้อมแรด อำเภอดง
วันที่ 2 สิงหาคม 2556

ผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล อ.เถิน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นางสาวศิริวรรณ แสนบุตร	173/1 หมู่ที่ 5 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
2	นางพัชรี มณีวงศ์	113 หมู่ที่ 5 ต.แม่ปะ อ.เถิน จ.ลำปาง
3	นางสุทธินี มูลวงศ์	11 ซ.รามคำแหง 118 แยก79 แขวงสะพานสูง กรุงเทพฯ
4	นางจิราภา ยอดทาฟู	198 หมู่ที่ 1 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
5	นายชาญณรงค์ ฟิงเพราะ	196 ถ.ปงสนุก ต.เวียงเหนือ อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
6	นางสาวนพรัตน์ พรหมเทพ	155 หมู่ที่ 5 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
7	นายประหยัด หวันวงศ์	327 หมู่ 4 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
8	นายสัมพันธ์ กันคำ	286 หมู่ที่ 2 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
9	นายสนั่น กันชาติ	271 หมู่ที่ 1 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
10	นางสาวนิศานาถ มงคลเจริญ	23/3 หมู่ที่ 3 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
11	นายฉัตรชัย สุวรรณเลิศ	180/1 หมู่ที่ 2 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
12	นายประชา มณีวงศ์	121 หมู่ที่ 2 ต.เถินบุรี อ.เถิน จ.ลำปาง
13	พระครูวิสิฐพัฒนากร(เดช แสนฟ้าสท้าน)	174 หมู่ที่ 2 ต.เถินบุรี อ.เถิน จ.ลำปาง
14	นางมาลีวรรณ กองอยู่	565/1 หมู่ที่ 4 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
15	นางเอมอร สุริยะมณี	4 ถ.สนามบิน ต.หัวเวียง อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
16	นายสถาพร รัศมีเวียงชัย	163 หมู่ที่ 2 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
17	นายเอก คำฟู	ข้าราชการบำนาญ (ข้าราชการครู)
18	พระนิรันดร์ วชิรญาโน	
19	พระวิชัย ไตรธรรมโม	
20	นายสุรินทร์ ศิริจันทร์	13 หมู่ที่ 12 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
21	นายประเสริฐ แสงสุวรรณ	39 หมู่ที่ 3 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
22	นางสุนดา วงศ์อ่ำ	303/1 หมู่ที่ 6 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
23	นางสาวนพมาศ นันทวงศ์	283/1 หมู่ที่ 4 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
24	นางสาวประไพพร ทาบุตร	188 หมู่ที่ 6 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
25	นายอรุณวัฒน์ เป่าสมบัติ	9/1 ถ.มหาดไทยบำรุง ต.หนองหลวง อ.เมืองตาก จ.ตาก
26	พระครูสุวรรณทัตสุนทร	ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
27	พระอธิการดำรัส จนทโชโต	ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
28	นายสงคราม ลาดปะละ	78 หมู่ที่ 6 ต.บ้านแหง อ.งาว จ.ลำปาง
29	พระอธิการประดิษฐ์	เจ้าอาวาสวัดสบคือ
30	นายพจน์ วงศ์อ่ำ	303/1 หมู่ที่ 6 ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง

เวทีประชาคมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล
ณ เทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา
วันที่ 2 สิงหาคม 2556

ผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมวิพากษ์ยืนยันข้อมูล อ.เกาะคา

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นางสาววาสนา ปัญญาเลย	112 หมู่ที่ 8 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
2	นายประเสริฐ แก้วจันท	187 หมู่ที่ 11 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
3	นายทองสุข มูลไชย	368 หมู่ที่ 11 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
4	นายอารินต์ ถาวรธนา	66 หมู่ที่ 2 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
5	นางสมพร ตุงไย	102 หมู่ที่ 2 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
6	นายอัศดา คำหนัก	24 หมู่ที่ 2 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
7	นายณัชพล แยมนุช	84/1 หมู่ที่ 11 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
8	นายอมร ตุงไย	35 หมู่ที่ 2 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
9	นายอนวัช ตันมี	31 หมู่ที่ 11 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
10	นางสาววาสนา ศรีมันตะ	64 หมู่ที่ 3 ต.บ้านต๋อม อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา
11	นายอัมรินทร์ นิลคำ	133 หมู่ที่ 11 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
12	นางสาวทิฆัมพร คำมา	309 หมู่ที่ 2 ต.ไหล่หิน อ.เกาะคา จ.ลำปาง
13	นายศรีวรรณ คำหนัก	216 หมู่ที่ 1 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
14	นางสุภาภรณ์ ทาไชยวงศ์	19/1 หมู่ที่ 6 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
15	นางสาววีรนุช แก้วนำมา	64/2 หมู่ที่ 8 ต.ต้นธงชัย อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
16	นางกัญทิมา ศรีสด	100 ถ.นาก่วม ต.สบตุ๋ย อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
17	นางสาวมัทนา เมืองมาหล้า	13/162 หมู่ที่ 3 ต.ต้นธงชัย อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
18	นายเอกพล มูลผึ้ง	163 หมู่ที่ 9 ต.บ้านเอื้อม อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
19	นางสาวสุทธิณี พูลชา	257 หมู่ที่ 4 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
20	นางสาวนงนุช กาหลง	190 หมู่ที่ 7 ต.หัวฝาย อ.สูงเม่น จ.แพร่
21	นางจันทร์สม พันธุ์วงศ์	60 หมู่ 8 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
22	นายชาติ เทพแก้ว	98 หมู่ 9 ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง
23	นายถนอม สร้อยคำ	143 หมู่ที่ 3 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
24	นายฤทธิ ศรีประเสริฐ	87 หมู่ที่ 2 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
25	นางรัตนาพร อุดม	125/2 หมู่ที่ 1 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
26	นางภคจิรา ไกรณรงค์	99/2 หมู่ที่ 1 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
27	นายอดุลย์ กันธิดา	231 หมู่ที่ 4 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
28	นายเลื่อน วรรณโวหาร	298 หมู่ที่ 1 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
29	นายนิกร นวลหงษ์	79 หมู่ที่ 8 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง
30	นายเกษม สิทธิ	50 หมู่ที่ 11 ต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง

ภาคผนวก ซ.

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผน

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผน
กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับ**

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อค้นหาร่องรอยจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ใน 13 อำเภอ ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มารวบรวมเป็นองค์ความรู้
2. สร้างจุดเด่นขององค์ความรู้เรื่องเล่าอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อสร้างจุดสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว

ผลที่ได้รับ	บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่	โดยทำให้
ร่องรอยจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ใน 13 อำเภอ ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มารวบรวมเป็นองค์ความรู้	วัตถุประสงค์ข้อที่ 1	จังหวัดลำปางจะมีเอกสารต้นฉบับเกี่ยวกับตำนานเรื่องเล่า 13 อำเภอในจังหวัดลำปางสำหรับการอ้างอิงเพื่อเป็นประโยชน์กับเส้นทางการท่องเที่ยว
จุดเด่นขององค์ความรู้เรื่องเล่าอัตลักษณ์ชุมชน	วัตถุประสงค์ข้อที่ 2	จังหวัดลำปางจะมีอัตลักษณ์ของจังหวัดที่เชื่อมโยงกับตำนานเรื่องเล่า 4 เรื่อง ที่จะสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว

ภาคผนวก ฅ.

ประวัติผู้วิจัยและคณะ

ประวัติผู้วิจัยและคณะ

หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย)

ดร.สุจิตรา หาผล

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)

Dr. Sujira Hapol

ตำแหน่งปัจจุบัน

คณบดี

หน่วยงาน

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเนชั่น

444 ถ.วิชิตราษฎร์ดำเนิน ต.พระบาท อ.เมือง จ.ลำปาง

โทร 054-265 170 ต่อ 150

E-mail address

sujirak14@gmail.com

คุณวุฒิ

ปริญญาเอก สาขาบริหารการศึกษา

Ateneo de Davao University, Philippines

ปริญญาโท สาขาภาษาและการสื่อสาร สถาบัน

บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ปริญญาตรี อักษรศาสตรบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาขาที่มีความเชี่ยวชาญ

ภาษาศาสตร์และภาษาศาสตร์ประยุกต์

สัดส่วนที่ทำงานวิจัย

70%

ผู้วิจัยร่วม

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย)

ดร. พรธาดา สุวัธนวิช

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)

Dr. Porntada Suvattanavanich

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำ

หน่วยงาน

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กทม. 10110

โทรศัพท์ 02-6495000 ต่อ 6202, 6282

E-mail address

porntad@swu.ac.th

คุณวุฒิ

ปริญญาเอก อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาขาที่มีความเชี่ยวชาญ	ปริญญาโท อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
สัดส่วนที่ทำงานวิจัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาตรี อักษรศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาษาและวรรณคดีไทย 15%

ผู้วิจัยร่วม

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย)	นางสาวพัชรีภรณ์ หรพร้อม
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)	Miss Patchareeporn Horaprom
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำ
หน่วยงาน	สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น เลขที่ 444 ถนนวชิราวุธดำเนิน ตำบลพระบาท อำเภอเมืองลำปาง จ.ลำปาง 52000 โทรศัพท์ 0-8196-44662
E-mail address	patchareeporn_hor@nation.ac.th
คุณวุฒิ	ศิลปศาสตรบัณฑิต (อุตสาหกรรมท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยนเรศวร
สาขาที่มีความเชี่ยวชาญ	สาขาการท่องเที่ยว
สัดส่วนที่ทำงานวิจัย	15%